

नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था

मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ ; आयकर ऐन, २०५८; भन्सार ऐन, २०६४; तथा
अन्तः शुल्क ऐन, २०५८ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएको
फैसला संग्रह

२०७९/२०८०

प्रकाशक: नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था
आईक्यान मार्ग, सातदोबाटो, ललितपुर नेपाल ।

फोन नं.: ०१-५५३०८३२
फ्याक्स नं.: ९७७-१-५५०७७४
इमेल : ican@ntc.net.np
वेभसाईट : www.ican.org.np
पो. ब. नं.: ५२८९, काठमाण्डौं, नेपाल ।
नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था

द्रष्टव्यः यस संग्रहमा कर सम्बन्धी विवादहरुमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट विभिन्न समयमा विभिन्न मुद्दाहरुमा भएको फैसला/आदेशको मूलतः ठहर खण्ड मात्र समावेश गरिएको छ । सम्बन्धित पाठकहरुको सहजताको लागि मात्र यो संग्रह तयार गरिएको हुँदा सम्बन्धित फैसला/आदेशको पूर्ण एवं आधिकारिक पाठ सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट मात्र प्राप्त हुन सक्नेछ । साथै, यो संग्रह विक्री वा व्यापारिक प्रयोजनको लागि नभएको हुँदा यसको विक्री वितरण गर्न पाइने छैन ।

भूमिका

देशको आर्थिक प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्नको निमित्त राजश्व संकलनले विशेष योगदान दिएको हुन्छ । नेपालमा राजश्व संकलनका निमित्त विभिन्न ऐन, नियमहरु छन् : जसमध्ये प्रमुख आयकर ऐन २०५८, आयकर नियमावली २०५९, मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२, मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली २०५३, अन्तः शुल्क ऐन २०५८, अन्तः शुल्क नियमावली २०५९, भन्सार ऐन २०६४, तथा भन्सार नियमावली २०६४ हुन् । यी ऐनतथा नियमहरु हरेक वर्ष आर्थिक ऐनबाट संशोधित समेत हुने गरेका छन् ।

ऐन, नियमहरुमा विभिन्न विषयवस्तुहरु समेटिए पनि व्यवहारिक रुपमा कार्यान्वयन गर्दा आईपने आफ्नै किसिमको जटिलताहरु रहेको छन् । यसै सन्दर्भमा विभिन्न मुद्दा मामिलाहरु पनि समय समयमा पर्दै आएको जानकारी हामी सबैलाई छ । कतिपय मुद्दाहरु प्रशासकिय पूनरावलोकनबाटै टुङ्गिने र कति सम्माननीय सर्वोच्च अदालतबाट पनि मुद्दाको टुङ्गो लाग्ने गरेको छ ।

यसै सन्दर्भमा नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाबाट सर्वोच्च अदालतबाट छिनोफानो भएको विभिन्न राजश्व सम्बन्धी मुद्दाहरुको फैसलाको संगालो प्रकाशन गर्ने जमर्को गरिएको छ । आशा छ, यो प्रकाशनले हाम्रा विद्यार्थी, सदस्य तथा अन्य सम्बन्धित अध्ययन कर्ताहरुलाई केही हदसम्म प्रकाश पार्नेछ ।

विषयसूची

नं	मुद्दाको पक्ष/विपक्ष	मुद्दा दर्ता नं	पृष्ठ नं
भाग १	मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएका फैसलाहरुको संग्रह		
१.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध याक एण्ड यति होटल लि.	०७३-RB-०००१	१
२.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि	०६८-CR-१२६०	४
३.	भाटभटेनी सुपर मार्केट डिपार्टमेन्टल स्टोर प्रा.लि विरुद्ध आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाण्डौं	०७४-RB-०१४०	६
४.	अरविन्द स्टोर्स प्रो.ऐ. विरुद्ध आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर	०७२-RB-०३४६	११
५.	बि.एस. बानिया स्टोर फर्म विरुद्ध आन्तरिक राजस्व कार्यालय	०७४-RB-००२२	१६
६.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुर विरुद्ध निर्मल निर्माण सेवा	०६८-CR-१२४५	१९
७.	ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन विरुद्ध सौरभ फुड प्रोडक्ट्स प्रा.लि., बारा	०७०-RB-००६७	२३
८.	सुसवानी इन्टर ट्रेड सेन्टर विरुद्ध आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर	०७३-RB-०२०५	२७
९.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध युनाइटेड टेलिकम लिमिटेड	०६६-CR-०५७१	३१
१०.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. सिमरा बारा	०६८-CR-०१७३	३४
११.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर विरुद्ध कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि	०६८-CR-०४६३	३७
१२.	आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि. विरुद्ध ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन, ललितपुर	०६७-CR-०७०४	४०
१३.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विरुद्ध श्री पारामाउण्ट इलेक्ट्रोनिक्स प्रा.लि.	०६७-CR-११२३	४३
१४.	शंकर अक्सिजन प्रा.लि. विरुद्ध श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं ३ लाजिम्पाट, काठमाडौं	०७३-RB-०१११	४६
१५.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध बाबा भेजिटेबल आयल इण्डष्ट्रिज प्रा.लि., टंकिसिनवारी, मोरङ	०७१-RB-०२६५	५०
१६.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध पशुपति सिमेन्ट प्रा.लि.	०७२-RB-०४५४	५३
१७.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं, क्षेत्र नं. २ विरुद्ध डुमादेवी इन्टरप्राइजेज	०७०-RB-००७१	५५

नं	मुद्दाको पक्ष/विपक्ष	मुद्दा दर्ता नं	पृष्ठ नं
१८.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडा विरुद्ध एम.एम. पोलिमर्स प्रा.लि.	०७१-RB-०१४९	५७
भाग २	आय कर ऐन, २०५८ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएका फैसलाहरुको संग्रह		
१९.	ठूला करदाता कार्यालय हरिहरभवन, जिल्ला ललितपुर विरुद्ध इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेड	०७४-RB-०३६६	५८
२०.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि	०६८-CR-१२६१	६१
२१.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर वरुद्ध याक एण्ड यति होटल लि., दरबारमार्ग, काठमाण्डौ	०७०-RB-००१९	६४
२२.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.	०६८-CR-१२५४	६७
२३.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.	०६८-CR-१२५८	७०
२४.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.	०७२-RB-०४५५	७३
२५.	दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. विरुद्ध ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर	०७४-RB-०४७०	७६
२६.	राजस्व अनुसन्धान, पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय, इटहरी विरुद्ध नोबेल मेडिकल कलेज टिचिङ्ग हस्पिटल प्रा.लि.	०७०-CI-१२८३	८०
२७.	दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. विरुद्ध ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर	०७४-RB-०४७१	८६
२८.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.	०६८-CR-१२६३	८९
२९.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेड	०६८-CR-०५२४	९३
३०.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध सद्दार्थ बैंक लिमिटेड	०७२-RB-०४९३	९९
३१.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.	०६८-CR-१२५९	१०५
३२.	मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्ते तुलाधर विरुद्ध आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाण्डौ, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौ नं.३.	०७३-RB-०१३५	१०८
३३.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा	०७०-RB-००६४	११२

नं	मुद्दाको पक्ष/विपक्ष	मुद्दा दर्ता नं	पृष्ठ नं
३४.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा	०७०-RB-००६५	११६
३५.	मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्तेन तुलाधर विरुद्ध आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट काठमाण्डौ, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौ	०७३-RB-०१३१	१२१
३६.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर विरुद्ध सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा	०७०-RB-००६६	१२५
३७.	मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्तेन तुलाधर विरुद्ध आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट काठमाण्डौ, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौ	०७३-RB-०१३२	१३०
३८.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा	०७०-RB-००६३	१३४
३९.	शंकर अक्सिजन ग्याँस प्रा.लि विरुद्ध श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं. ३ लाजिम्पाट, काठमाण्डौ	०७३-RB-०१०८	१३८
४०.	हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि. विरुद्ध ठूला करदाताको कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुर	०६८- CR-०९३९	१४१
४१.	शंकर अक्सिजन ग्याँस प्रा.लि. विरुद्ध श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं. ३, काठमाण्डौ	०७३- RB-०११०	१४३
४२.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.	०६८- CR-०६९८	१४६
४३.	ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर विरुद्ध अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्स	०७४- RB-०२०६	१४८
४४.	भूदेव आँटा मिल विरुद्ध श्री आन्तरिक राजस्व कार्यलय, विराटनगर	०७४-RB-०३९१	१५३
भाग ३	भन्सार ऐन, २०६४ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएका फैसलाहरुको संग्रह		
४५.	राजस्व अनुसन्धान विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध प्रसन शाक्य	०७५-RB-०१४६	१५७
४६.	श्री अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभाग विरुद्ध रुकमणी इन्टरनेशनल प्रा. लि. स्थायी लेखा नं. ५००२१०३९०	०७३-RB-०२१०	१६०
४७.	एनसेल प्रा.लि. विरुद्ध राजस्व अनुसन्धान विभाग	०७४-RB-०४२४	१६३
भाग ४	अन्तः शुल्क ऐन, २०५८ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भएका फैसलाहरुको संग्रह		
४८.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान, सुनसरी विरुद्ध पशुपति आइरन एण्ड स्टिल प्रा.लि.	०७३-RB-००१०	१६८

नं	मुद्दाको पक्ष/विपक्ष	मुद्दा दर्ता नं	पृष्ठ नं
४९.	ठुला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर विरुद्ध कमला रोलिङ्ग मिल्स प्रा.लि., विराटनगर	०७२-RB-०३३६	१७१
५०.	आन्तरिक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर विरुद्ध नारायणी रोलिङ्ग मिल्स प्रा.लि	०७४-RB-०२७२	१७५
५१.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडा विरुद्ध एम.एम. पोलिमर्स प्रा.लि.	०७१-RB-०१५०	१७९
५२.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर विरुद्ध चण्डिका डिष्टिलरी प्रा.लि.	०६७-CR-११२५	१८२
५३.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर विरुद्ध हुलास वायर्स इण्डष्ट्रिज लिमिटेड	०७१-CI-०२९६	१८६

भाग १

मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ सम्बन्धी सम्मानित
सर्वोच्च अदालतबाट भएको फैसला संग्रह

मुद्दा दर्ता नं. ०७३-RB-०००१

मुद्दा नं. १६०४६७

फैसला मिति: २०७८ साल मंसिर २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत तथा माननीय न्यायाधीश डा.श्री मनोज कुमार शर्मा

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला दरबारमार्ग स्थित याक एण्ड यति होटल लि.

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्याधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले ठूला करदाता कार्यालयले करदाता याक एण्ड यति होटल लि. लाई कर्मचारीको खाना खर्चमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर समानुपातिक हिसाबमा मात्र करकट्टी दाबी गर्नु पर्नेमा पूरै दाबी गरेको भनी कर तथा जरिवाना लिएको तथा Entertainment [F&B] मा गरिएको खर्चमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउन मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(१) बमोजिम मिलेको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला उल्टी हुनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस तथा विपक्षी याक एण्ड यति होटलका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठले कर्मचारीको खाना खर्च समानुपातिक हिसाबमा मात्र कर कट्टी दाबी गर्नु पर्ने भन्ने होइन । Entertainment [F&B] मा गरिएको खर्चमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाएको मिलेन । यो रकम आम्दानी हुने शिर्षकमा खर्च गरेको होइन साथै यिनै शिर्षक अन्तर्गत भएका खर्चलाई आयकरमा स्वीकार गरेको छ । तसर्थ, राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
- २) उपरोक्त तथ्य एवं बहस जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न कागजात समेत अध्ययन गरी हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले मिति २०६९।०५।१२ मा गरेको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्छ, पुग्दैन ? सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
- ३) निर्णयतर्फ विचार गर्दा करदाता याक एण्ड यति होटल लि. को आ.व. २०६३।०६४ मा उक्त होटलले खर्च गरेको स्टाफ ड्युटी मिल बापतको खर्च रु. ५,००,९४७-को मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७(३) तथा ऐ. नियमावलीको नियम ४०(४) को व्यवस्था अनुसार समानुपातिक हिसाब गर्दा हुन आउने मूल्य अभिवृद्धि कर रु. ६५,१२३- करकट्टी नपाउने र करदाताले विक्री प्रबर्द्धन तथा Public Relation and Publicity खर्च अन्तर्गत Entertainment (Food & Beverage वा Consumption) मा दाबी गरेको रकम रु. २९,५२,३३२- मा कर बीजक जारी गरी मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन गरेको नपाइएको

भनी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम कर निर्धारण गरी दफा २९(२) बमोजिम जरिवानासमेत लगाइएको ठूला करदाता कार्यालयले गरेको कर मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय कानून सम्मत हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले कर्मचारीको खाना खर्च अन्तर्गतको खर्चमा तथा बिक्री प्रवर्द्धन तथा Public Relation and Publicity अन्तर्गत मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउन नमिल्ने भनी गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको पाइयो ।

- ४) ठूला करदाता कार्यालयले कर निर्धारण गर्ने निर्णय गर्दा एकातर्फ करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले आ.व. २०६३।०६४ मा कर्मचारीको खाना खर्च अन्तर्गत देखाएको खर्च रकमलाई कर अधिकृतले अन्यथा भन्न सकेको अवस्था छैन भने अर्को तर्फ उक्त निर्णयमा करदाताले कर्मचारीको खाना खर्चमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर समानुपातिक हिसाबमा मात्र कर कट्टी दाबी गर्नु पर्नेमा पुरै दाबी गरेको भनी कर तथा जरिवाना लिएकोमा त्यसरी समानुपातिक दरले मात्र करकट्टी पाउने स्पष्ट एवं वस्तुनिष्ठ कानुनी आधार र कारण खुलाएको पाइँदैन । करदाताले त्यस्तो खर्चमा तिरेको करको केही अंश मात्र कट्टी गर्न पाउने पुरै दाबी गर्न नपाउने भनी निर्णय गर्दा कर अधिकृतले स्पष्ट कानुनी आधारमा उल्लेख गर्न सक्नु पर्नेमा सो गरेको नदेखिदा करदाताले खरिदमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर मध्ये केही अंशलाई मूल्य अभिवृद्धि करकट्टी गर्न नपाउने भनी निर्णय गर्दा कर अधिकृतले अस्वीकार गर्न मिल्ने देखिन आएन । त्यस्तैगरी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ र १२ ले करदाताले वस्तु वा सेवा आपूर्ति लिएको मूल्यमा कर लाग्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा हेर्दा ठूला करदाता कार्यालयले गरेको उक्त निर्णयमा बिक्री प्रवर्द्धन तथा Public Relation and Publicity अन्तर्गतको Entertainment [F&B] वा Consumption खर्चमा कर बीजक जारी गर्नु पर्नेमा सो नगरेकोले कर तथा जरिवाना लगाउने भनिएकोमा करदाताले खर्च दाबी गरेको उक्त रकम करदाताले वस्तु वा सेवा बिक्री गरेको रकम हो वा करदाताले आफ्नो व्यापार प्रवर्द्धनको लागि गरेको खर्च हो भनी निर्णयमा खुलाएको समेत पाइँदैन । करदाताले गरेको बिक्री प्रवर्द्धन तथा Public Relation and Publicity अन्तर्गतको Entertainment [F&B] वा Consumption खर्च बापतको रकम करदाताले वस्तु वा सेवा बिक्रीको प्रतिफल स्वरूप प्राप्त गरेको मूल्य हो भन्ने देखिने स्पष्ट आधार उल्लेख नगरी करदाताको खर्च रकममा कर र जरिवाना लिने गरी ठूला करदाता कार्यालयले गरेको निर्णय मिलेको देखिएन । यस्तो अवस्थामा करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले स्टाफ खाना खर्चतर्फ समानुपातिक कर कट्टी नगरेको र बिक्री प्रवर्द्धन तथा Public Relation and Publicity अन्तर्गतको Entertainment [F&B] वा Consumption मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन नगरेको भनी मूल्यमा अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६६।०१।३१ को निर्णय पर्चा र सो लाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०३।१२ को निर्णय पर्चा न्याय र कानूनसम्मत नभएको भनी उल्टी हुने ठहर्‍याई मिति २०६९।०५।१२ मा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला बदर गरी ठूला करदाता कार्यालयले गरेको कर निर्धारण सदर हुनुपर्छ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन हुन सकिएन ।

- ५) अतः उपरोक्त आधार प्रमाण समेतबाट करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले स्टाफ खाना खर्चतर्फ समानुपातिक करकट्टी नगरेको र बिक्री प्रवर्द्धन तथा Public Relation and Publicity अन्तर्गतको Entertainment [F&B] वा Consumption मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन नगरेको भनी मूल्यमा अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६६।०९।३१ को निर्णय पर्चा र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०३।१२ को निर्णय पर्चा न्याय र कानूनसम्मत नभएको भनी उल्टी हुने ठहर्‍याई मिति २०६९।०५।१२ मा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट भएको फैसला मिलेको देखिदा सदर हुने ठहर्‍छ । पुनरावेदक नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२६०

मुद्दा नं. १०९२९५

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बम कुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला काठमाण्डौं महानगरपालिका, हात्तिसार स्थित मुख्य कार्यालय भई नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.को तर्फबाट अधिकार प्राप्त संचालक निर्देशक श्री सुरेन्द्र सिलवाल

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६/११/१२, २०७६/११/१५, २०७७/८/२८ र २०७७/१०/१४ मा विद्वान अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर सुनियो । यसपछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाइको क्रममा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेलले थप दस्तुर र जरिवाना समेत असुल गर्ने भनी गरिएको सुरु निर्णय कानून अनुकूल छ, राजस्व न्यायाधिकरणले त्रुटिपूर्ण रुपमा फैसला गरेको छ । सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललितबहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोइराला, र श्री महेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानूनसम्मत छ । कर निर्धारण मितिभन्दा पछिको मितिको जरिवाना समेतको रकम असुल गर्न मिल्दैन । राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
- २) अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंको फैसला मिलेको छ वा छैन ? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो ? भन्ने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
- ३) निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रत्यर्थी करदाताले आ.व. २०६०/०६१ को कर विवरण मिति २०६१/९/२६ मा ठूला करदाता कार्यालयमा पेश गरेको देखियो । यसपछि २०६३/४/२८ मा कर निर्धारण आदेश गरिएको पाइयो । तर कर कार्यालयले व्याज र जरिवाना भनी कर निर्धारण मितिभन्दा पछिसम्मको लगाउने गरी आदेश गरेको पाइयो । यसरी निर्धारण आदेश गर्दा कुनै कानून सम्मत कारण र आधार उल्लेख गरेको पाइएन । निर्णय भएको मितिभन्दा पछिको अवधिको व्याज र जरिवाना रकम असुल गर्नु कानून अनुकूल हुने भएकाले सुरु कर निर्धारण आदेश त्रुटिपूर्ण देखिन आयो ।

- ४) अतः अन्तिम मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण आदेश भएको मितिभन्दा पछि २०६३/५/२५ सम्मको व्याज र जरिवाना रकम असूल गर्ने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको मिति २०६६/१०/२० को फैसला मनासिब देखिदा सदर हुने ठहर्छ । ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०१४०

मुद्दा नं: १७७७०५

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाण्डौं जिल्ला काठमाण्डौं महानगरपालिका, वडा नं ५ भाटभटेनी स्थित
भाटभटेनी सुपर मार्केट डिपार्टमेन्टल स्टोर प्रा.लि.को तर्फबाट अख्तियार प्राप्त खिमराज खनाल

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाण्डौं----- १

ऐ. को अनुसन्धान तथा विकास शाखा, लाजिम्पाट----- १

ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर----- १

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न कागजातको अध्ययन गरी पुनरावेदक प्रा.लि. को तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताहरू श्री सुशीलकुमार पन्त, श्री उपेन्द्रकेशरी न्यौपाने, विद्वान अधिवक्ता श्री मनिराज आचार्य, श्री डाशीराम खनाल र श्री नरेन्द्रप्रसाद गौतमले पुनरावेदक कम्पनीले कारोबार गरेका फर्महरू नक्कली हुन वा सक्कली हुन भन्ने कुरा पुनरावेदक कम्पनीले थाहा पाउने कुरा होइन । आपूर्तिकर्ता भै सामान Supply गर्ने फर्मले बिल बीजक जारी गरेको छ । त्यसको आधारमा Supply गर्ने फर्मले बिल बीजक जारी गरेको छ । त्यसको आधारमा Supply भएका मालबस्तुको भुक्तानी भएको छ । यस विवादमा हाम्रो पक्षले १५२ वटा फर्म वा कम्पनीबाट सामान आपूर्ति गरेको छ । ती १५२ वटा फर्म वा कम्पनीको प्रमुख व्यक्ति, कारोबारस्थल र सम्पर्क नं. करदाता कम्पनीले खोजेर कर कार्यालयमा ल्याउनु पर्ने होइन । कर कार्यालय आफूले दर्तावाला फर्मको सम्बन्धमा नबुभी हाम्रो पक्षको कारोबारलाई नक्कली ठहर गर्नु भनेको पूर्वाग्रह हो । कर प्रशासकको त्यस्तो पूर्वाग्रही निर्णय राजस्व न्यायाधिकरणले सदर गरेको छ ।
- २) राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलामा श्रद्धा इन्टरनेशनल प्रा.लि. को सन्दर्भमा पनि उल्लेख गरेको छ । उक्त प्रा.लि. का प्रोप्राइटरले गरेको बयान हाम्रो पक्ष कम्पनीको विरुद्ध प्रमाणमा लिन मिल्दैन । राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलाको १२ औं बुदाँमा यस्तै विवाद समावेश भएको जगदम्बा स्टिल प्रा.लि. विरुद्ध आन्तरिक राजस्व विभाग समेत भएको मुद्दामा यस अदालतबाट राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला पुनरावेदन गर्न अनुमति नभएको भन्ने कुरालाई पनि आधार मानेको छ । त्यो मुद्दा र प्रस्तुत मुद्दाको विवाद एकै प्रकृतिको हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा विवेचना गरिएको छैन । त्यसबाट पनि राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण भन्ने प्रष्ट छ । त्यसै कारण यस अदालतबाट प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता

गर्ने अनुमति प्रदान भएको हँदा आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।११।२८, मिति २०६९।३।१५ को निर्णय र राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०७४।३।२९ को फैसला नमिलेको हदसम्म बदर हुनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्न भयो ।

- ३) प्रत्यर्थी कर प्रशासकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदकको तर्फबाट अधिवक्ता विद्वान कानुन व्यवसायीले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण भनी बदर माग गरेको भए पनि के आधार, कारणबाट राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर हुने भन्ने सम्बन्धमा युक्तियुक्त आधार उल्लेख गर्न सकेको देखिदैन । पुनरावेदक फर्मले नक्कली कारोबार नगरेको जिकिर गरे पनि मिसिल संलग्न प्रमाण कागजबाट नक्कली कारोबार गरेको र श्रद्धा इन्टरनेशनलका प्रोप्राइटर अमर प्याकुरेलले गरेको बयानले समेत समर्थित भएको छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५८ को दफा १७ को उपदफा (१) अनुसार कट्टी गरी लिन पाउने कर कट्टीका लागि सोही दफाको उपदफा (६) मा तोकिए बमोजिमका कागजहरूले दाबी प्रमाणित भए पछि मात्र करकट्टी सुविधा लिन पाउने कानुनी व्यवस्थाको रोहबाट हेर्दा पुनरावेदक कम्पनीले आफ्नो दाबी प्रमाणले पुष्टि गर्न सकेको देखिदैन ।
- ४) जहाँ वस्तु वा सेवाको कारोबारको सत्यता प्रमाणित हुन सक्दैन, त्यहाँ लागतको दाबीलाई असंगत दाबी मानिन्छ । आफ्नो कारोबारको सत्यता प्रमाणित गर्नका लागि दर्तावाला करदाताबाट सक्कली बिल बीजक लिएको हुनु पर्दछ । बिल अनुसारको वस्तु वा सेवाको आपूर्ति भएको भुक्तानी आपूर्तिकर्तालाई नै गरेको प्रमाण पुनरावेदकले पेश गर्न सकेको अवस्था देखिदैन । यस सम्बन्धमा पुनरावेदक प्रा.लि. आपूर्तिकर्ता फर्म वा करदाताको खोजी गर्ने प्रमाणको भार कर प्रशासकको हो, पुनरावेदक कम्पनीको होइन भन्ने पुनरावेदन जिकिर गरेको देखिन्छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (३) ले प्रमाणको भार कर अधिकृतमा राख्नुको अर्थ पुनरावेदकलाई आफ्नो जिकिर प्रमाणित गर्ने प्रमाणको भारबाट उन्मुक्ति दिएको भन्न मिल्दैन । यस्तो अवस्थामा आपूर्ति र भुक्तानीको विश्वासनीय प्रमाण पुनरावेदक कम्पनीले कर अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्ने हुन्छ । तर पुनरावेदक कम्पनीले कर कट्टी दाबीको प्रमाण पेश गर्न नसकेको देखिदा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुनुपर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- ५) उपरोक्त बमोजिम दुवै तर्फका कानुन व्यवसायीले प्रस्तुत गर्नु भएको बहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०७४।३।२९ को फैसला मिलेको छ ? छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो ? होइन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
- ६) निर्णयतर्फ विचार गर्दा पुनरावेदक कम्पनीले राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०७४।३।२९ को फैसला बदर गरेको देखिन्छ । त्यस सम्बन्धमा विचार गर्दा पुनरावेदक कम्पनीले आ.व. २०६४ श्रावण देखि २०६७ माघ सम्मको अवधिमा विभिन्न १५२ वटा कम्पनी, फर्म, ट्रेड लिङ्ग र सप्लायरबाट मालवस्तु

आपूर्ति गरी ती मालवस्तु बिक्री गरी कानून बमोजिम बिक्रीको १३% ले हुने मूल्य अभिवृद्धि कर तिरेको कारण बिल बीजकको आधारमा करकट्टी दाबी गरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर देखिन्छ । नेपालले अबलम्बन गरेको स्वयं कर निर्धारण प्रणालीको मूल मर्म भनेको करदाताले आफ्नो कर आफै निर्धारण गर्न पाउने हो । करदाताले आफ्नो कारोबारको सत्यता आफैले प्रमाण पेश गरी प्रमाणित गर्नु पर्दछ । आफूले गरेको कारोबारको सत्यता प्रमाणित गर्न बिल बीजक, लेजर, खाताहरू पेश गरेर मात्र हुँदैन । बिल बमोजिम मालवस्तु वा सेवाको आपूर्ति गरेको मालवस्तुको कारोबार मूल्यको भुक्तानी प्रमाणित हुनु पर्दछ भन्ने तथ्यमा विवाद छैन ।

- ७) प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व विभागले पुनरावेदक कम्पनीको हकमा आ.ब. २०६४-२०६७ (२०६४ श्रावण देखि २०६७ माघसम्म) को लागि रू. ९,३३,७०,१२५।-मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरी शत प्रतिशत जरिवाना, थप दस्तुर रू. १,६४,४७,४९७।- र व्याज रू. २,४७,२०,४५१।- गरी जम्मा रू. २२,७९,०८,१९८।- असुल उपर गर्ने भन्ने व्यहोराको निर्णय गरेको देखिन्छ । पुनरावेदक कम्पनीले उक्त कर निर्धारण हुने होइन, कर विवरण र कर रकम समय-समयमा तिर्दै बुझाउँदै आएको छौं । आपूर्तिकर्ता कम्पनी नक्कली बिल बीजक जारी गरेको होइन, नक्कली बिल बीजक जारी गरेको भए नक्कली बिल बीजक जारी गर्ने फर्म वा कम्पनी वा सप्लायर्सलाई कर प्रशासकले कारवाही गर्नु पर्नेमा नगरी कर निर्धारण गरेको निर्णय पूर्वाग्रही भएको भन्ने समेतको पुनरावेदन जिकिर गरेको देखिन्छ ।
- ८) मिसिल संलग्न राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला अवलोकन गर्दा पुनरावेदक कम्पनीले Non Filer कम्पनी, फर्म र सप्लायरबाट मालवस्तु खरिद गरेको देखाई नक्कली बिल बीजकबाट रकम भुक्तानी गरी मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टीको दाबी गरेको भन्ने देखिन्छ । पुनरावेदक कम्पनीले Non Filer कम्पनीसँग कारोबार गरेको देखाई नक्कली बिल बीजकबाट रकम भुक्तानी गरेको देखाएको हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा Mangle Export Import नामक फर्मले पुनरावेदक कम्पनीको नाममा विभिन्न बिलहरू जारी गरेको देखिन्छ । तर Mangle Export Import नामक फर्म दर्तावाला करदाता भएको भन्ने देखिदैन । यस कुरालाई पुनरावेदक कम्पनीले पनि पुनरावेदन जिकिरमा अन्यथा भन्न सकेको देखिदैन । वेदर्तावाला फर्मको बिल बीजकको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर दाबी गर्न मिल्दैन । त्यसै गरी राउत ट्रेड कन्सर्न र जय वागेश्वरी नामक फर्मबाट खरिद भएका सामानको पनि करकट्टी गर्न मिल्ने देखिदैन । किनभने ती फर्म हरूको कारोबारमा भुल (गल्ती) भएको कुरा सञ्चालक मीनबहादुर गरूड र प्रतिनिधि दानबहादुर राईले स्वीकार गर्दै प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व विभागमा बयान गरेको देखिन्छ ।
- ९) पुनरावेदक कम्पनीले उल्लिखित कर अवधिमा १५२ वटा आपूर्तिकता फर्म, कम्पनी, ट्रेड लिङ्ग र सप्लायरबाट मालवस्तु आपूर्ति गरेको देखिन्छ । त्यसमध्ये श्रद्धा इन्टरनेशनलसँग खरिद कारोबार भएको भनी पुनरावेदक कम्पनीले मूल्य अभिवृद्धि कर क्रेडिट दाबी गरेको सम्बन्धमा विचार गर्दा उक्त इन्टरप्राइजेजले पुनरावेदक कम्पनीको नाममा र.नं. ९५३, ९५४ र ९५५ नं. को बिल जारी गरेको देखिन्छ । सोही बिलको आधारमा मालवस्तु आपूर्ति गरेको भनी रकम मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टीको दाबी

गरेको देखिन्छ । यसरी पुनरावेदक कम्पनी र श्रद्धा इन्टरनेशनल बीच कारोबार भएको देखिएको भए पनि सो इन्टरप्राइजेज र पुनरावेदक कम्पनी बीच आ.व. २०६३/०६४ देखि कारोबार नभएको एवं पुनरावेदक कम्पनीलाई बिल बीजक जारी नगरेको कुरा इन्टरप्राइजेजका प्रोप्राइटर अमर प्याकुरेलले प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व विभागमा गरेको बयानबाट देखिन्छ । यसबाट समेत पुनरावेदक कम्पनीले नक्कली बिल प्रयोग गरी कर अवधिमा कारोबार गरेको देखिन आयो ।

१०) आपूर्ति प्रमाणित गर्ने आधार भनेको विक्रेताको बिक्री खाता र क्रेताको खरिद खाता हुन । पुनरावेदक कम्पनीले बिक्री र खरिद खाता पनि यस विवादमा प्रमाण हुन भन्ने पुनरावेदन जिकिर गरेको देखिन्छ । खरिद खाता प्रमाणित गर्न सकेको देखिदैन । प्रत्यर्थी कर कार्यालयले आपूर्तिकर्ता फर्मको मुख्य व्यक्तिको नाम, कारोबार स्थल, फोन नं. र ठेगाना उपलब्ध गराउन, भन्दा पुनरावेदक कम्पनीले उपलब्ध गराउन सकेको पाइएन । आपूर्ति भएकै मालवस्तु बिक्री भएको र आयकर तिरेको भन्ने पुनरावेदक कम्पनीको जिकिर छ, तर खरिद खाता र बिक्री खाताले विवादित बिल बीजककै वस्तु हो भन्ने प्रमाणित हुन सकेको देखिदैन । सामान एकठाउँबाट लिने र बिल अर्को ठाउँबाट दिने गरेको तथ्यलाई केही हदसम्म पुनरावेदक कम्पनीका सञ्चालकले बयानमा स्वीकार गरेको देखिन्छ । सञ्चालक मीनबहादुर गरूड र प्रतिनिधि दानबहादुर राईको बयान सुक्ष्मतरु रूपमा अध्ययन गर्दा पुनरावेदक कम्पनीको आपूर्तिलाई शंका रहित तवरले प्रमाणित गर्न सकेको देखिदैन । त्यसै गरी अनसुन्धानको क्रममा अनुसन्धान टोलीले मिति २०६७।१०।१९ मा बरामद गरेर ल्याएको कम्प्युटर हार्डडिस्कमा रहेका डाटाहरूबाट पनि मालवस्तु आपूर्तिको तथ्य प्रमाणित हुन सकेको देखिदैन ।

११) बिल अनुसारको सामान खरिद भएको भन्ने कुरा प्रमाणित भएको हुनु पर्दछ । एकातिर बिल अनुसारको खरिद भएको देखिदैन भने अर्कोतिर जो कोहीले लिन र साट्न सक्ने बियरर चेक विभिन्न फर्मको नाममा जारी भएको देखिन्छ । एकाउन्ट पेयी चेक जारी गरेको भए भुक्तानीको प्रमाणिकता हुन सक्थ्यो । चेकको भुक्तानी आपूर्तिकर्ता स्वयंले लिएको देखिदैन । कम्पनीले ५० हजारसम्मको कारोबार नगदबाट गरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर गरेको भए पनि पुनरावेदक कम्पनीले आपूर्तिकर्तालाई रकम बुझाएको भरपाई गरी सो भरपाई प्रमाणको रूपमा पेश गर्न सकेको देखिदैन । यो कुरालाई पुनरावेदक कम्पनीका सञ्चालक मीनबहादुर गरूड र प्रतिनिधि दानबहादुर राईले बयानमा स्वीकार गरेको नै देखियो ।

१२) पुनरावेदक कम्पनीसंग कारोबार गर्ने आपूर्तिकर्ता फर्म वा कम्पनी वा ट्रेड लिङ्ग नन् फाईलर रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा पुनरावेदक कम्पनीले आपूर्तिकर्ता नन् फाईलर भएको सम्बन्धमा आफ्नो दोष होइन, प्रत्यर्थी कर प्रशासनको दोष हो । कर कार्यालयमा दर्ता रहेका फर्म वा कम्पनीको नियमित अनुगमन र निरीक्षण गर्ने कानुनी दायित्व प्रत्यर्थी विभागको हो, नियमित नगर्ने फर्महरूलाई सजाय गर्ने दायित्व पनि प्रत्यर्थी विभागको नै हो, अरू फर्म वा कम्पनीलाई नियमित अनुगमन गरी अनियमित भएका फर्म वा कम्पनीलाई कारवाही नगरी पुनरावेदक कम्पनीलाई दोषी देखाएको नभएको भन्ने समेत व्यहोराले पुनरावेदन गरेको देखिन्छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (

३) ले प्रमाणको भार कर अधिकृतमा राखेको भए पनि पुनरावेदक कम्पनीले मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टी दाबी गरेको बिल बीजकको प्रमाणित गर्ने भार कर अधिकृतको हुने देखिदैन । बिल बीजक अनुसारको भुक्तानी एवं कारोबार पुनरावेदक कम्पनीले नै प्रमाणित गर्नु पर्दछ । खरिद र भुक्तानी भएको कुराको प्रमाण खरिदकर्ताले पुऱ्याउनु पर्दछ । आफ्नो दायित्व विक्रेता भनिएका फर्म वा कम्पनीलाई पन्छाएर पुनरावेदक कम्पनीले दायित्वबाट उन्मुक्ति पाउने हुँदैन । कर प्रशासकले पुनरावेदक कम्पनीका सबै कारोबारलाई अमान्य गरेको देखिदैन । कारोबार वास्तविक नदेखिएको हकमा मात्र अमान्य गरेको देखिन्छ । यस अवस्थामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला अन्यथा देखिएन ।

१३) अतः माथि विवेचना गरिएको आधार र कारणबाट ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६९।५।१९ र आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।९।६ को निर्णय सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको मिति २०७४।३।२९ को फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक कम्पनीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७२-RB-०३४६

मुद्दा नं: १५१३४९

फैसला मिति: २०७६ साल कार्तिक २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश श्री सुष्मालता माथेमा

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक जिल्ला मोरङ, विराटनगर उपमहानगरपालिका वडा नं. १४ स्थित प्रोप्राइटरसिप

फर्म अरविन्द स्टोर्स प्रो.ऐ. वडा नं. १३ बस्ने जगदिशप्रसाद अग्रवाल

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर

अदालतको ठहर खण्ड

- १) पुनरावेदक अरविन्द स्टोर्सको तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री रामप्रसाद भट्टराई र विद्वान अधिवक्ता श्री महादेव पण्डितले पक्षले आफ्नो कारोबार देखाए अनुसार निरिक्षण कर्ताहरूले गोदामको निरिक्षण नगरी मिसिंग स्टक भनी रु.७८,४९,३०२।५६ देखाई सो रकमको कपडा बीजक जारी नगरी बिक्री गरेको भनी थप कर निर्धारण गरी जरिवाना समेत गरेको अवस्था छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १४ को उपदफा (१) र (४) मा भएको व्यवस्थाको उल्लंघन गरेमा प्रत्येक पटक पाँच हजार जरिवाना गर्न सक्ने भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ। सो विपरीत शत प्रतिशत जरिवाना गर्ने गरी गरेको निर्णय नमिलेको देखिदा देखिदै आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको मिति २०६६/८/९ को अन्तिम कर निर्धारण आदेशसमेत सदर हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर समेत बाट निर्धारण भए बमोजिमको कर र जरिवाना समेत हाम्रो पक्षलाई नलाग्ने गरी फैसला हुनु पर्दछ भनि बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।
- २) प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले गोदामहरूको आकस्मिक निरिक्षण गर्दा अरविन्द स्टोर्सले देखाएको लेखा भन्दा भौतिक मौज्जात घटी देखिएको छ। आफ्नो स्टकमा रहेको मालको बिक्री गर्दा खरिदकर्तालाई विल जारी गरेको आधारमा मात्र मूल्य अभिवृद्धि करको निर्धारण हुन्छ। लेखा अनुसार देखिने मौज्जात भन्दा आकस्मिक निरिक्षणबाट देखिएको भौतिक मौज्जात घटी भएको अवस्थामा घटी भएको परिमाणको कर बीजक जारी नगरी करदाता अरविन्द स्टोर्सले बिक्री गरेको भन्ने प्रस्ट देखिन्छ। साथै निजले मूल्य अभिवृद्धि कर बीजकबाट मात्र सामान खरिद नगरी गैर कर बीजकबाट समेत खरिद गरी कारोबार गर्ने गरेको कारणले जानीजानी मौज्जात अनुसारको विल बीजक देखाउन नसकी कर नतिर्ने नियतले कार्य गरेको भन्ने देखिएको छ। सोका आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को

दफा २० (१) (ज) बमोजिम थप कर निर्धारण गरी सोहि ऐनको दफा २९(२)(ख) बमोजिम जालसाजी गरी कर छुलेको भन्ने आधारमा शत प्रतिशत जरिवाना समेत निर्धारण गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगरको मिति २०६६/८/९ को अन्तिम कर निर्धारण आदेश कानून सम्मत रहेकोले सुरु राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट मिति २०६८/१२/२४ मा भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

- ४) राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट भएको फैसला उपर चित्त नबुभाई अरविन्द स्टोर्सको तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन परी अनुमति प्रदान भई दायर भएको प्रस्तुत मुद्दामा विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता, विद्वान अधिवक्ता र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता समेतले आ-आफ्नो तर्फबाट प्रस्तुत गर्नु भएको बहससमेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट भएको फैसला छ वा छैन ? पुनरावेदक को पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- ५) निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता अरविन्द स्टोर्सले रु.७८,४९,३०२।५६ बराबरको विभिन्न कपडाहरुको बीजक जारी नगरी बिक्री गरेको भन्ने आधारमा कर रु.१०,२०,४०९/- र सोको शत प्रतिशत जरिवाना रु. १०,२०,४०९/- समेत गरी जम्मा रु.२०,४०,८१८/- प्रारम्भिक कर निर्धारण भए बमोजिमको अन्तिम कर निर्धारण गर्ने गरी सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगरबाट मिति २०६६/८/९ मा आदेश भएको छ । कर र जरिवाना समेत गरी जम्मा रु.२०,४०,८१८/- अन्तिम कर निर्धारण गर्ने गरी सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगरबाट मिति २०६६/८/९ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा करदाता अरविन्द स्टोर्सको जिकिर पुग्न सक्दैन भनी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०६६/११/९ मा निर्णय भएको छ । आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगरको मिति २०६६/८/९ को अन्तिम कर निर्धारण आदेशलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६/११/९ को निर्णय मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ करदाता अरविन्द स्टोर्सको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भनी राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट मिति २०६८/१२/२४ मा फैसला भएको छ । सो फैसला उपर अरविन्द स्टोर्सको तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन गरी अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा यस इजलास समक्ष प्रस्तुत मुद्दा पेस हुन आएको देखियो ।
- ६) मैले आफ्नो कारोबार देखाए अनुसार मिति २०६६/५/२४ र २०६६/५/२६ मा निरिक्षणकर्ताहरुले गोदामको निरिक्षण नै नगरी मिसिंग स्टक रु. ७८,४९,३०२।५६ निकाली सो रकम को कपडा मैले बीजक जारी नगरी बिक्री गरेको भनी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) को खण्ड (ज) बमोजिम थप कर निर्धारण गरेको छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १४ को उपदफा (१) र (४) को अवस्थाको उल्लंघन गरेमा प्रत्येक पटक पाँच हजार जरिवाना गर्न सक्ने भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । विपक्षी कार्यालयले मलाई शत प्रतिशत जरिवाना गर्ने गरी गरेको निर्णय सो कानुन विपरीत रहेको छ । उक्त कानुनी प्रावधानलाई व्याख्या गर्नु पर्नेमा नगरी विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालय

विराटनगरबाट प्रारम्भिक कर निर्धारणको निर्णयका आधारमा मिति २०६६/८/९ मा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेशलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६/११/९ को निर्णयलाई समेत सदर गर्ने गरी भएको सुरु राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०६८/१२/२४ को फैसला त्रुटिपूर्ण रहेकोले उक्त फैसला उल्टी गरी निर्धारित कर जरिवाना मलाई नलाग्ने गरी फैसला गरी न्याय पाउँ भन्ने करदाता अरविन्द स्टोर्सको प्रो. जगदिशप्रसाद अग्रवालको पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ ।

- ७) आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट मिति २०६६/५/२४ र २६ गतेका दिन करदाता अरविन्द स्टोर्सको गोदाममा मौज्जातमा रहेको समानको आकस्मिक रूपमा भौतिक चेक जाँच गरेको र मिति २०६६/७/१२ मा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरमा प्रतिवेदन पेश गरेको देखियो । सो प्रतिवेदन मिति २०६६/७/१५ मा स्वीकृत भई प्रतिवेदनमा मौज्जात घटी देखिएको परिमाणको कायम मूल्य रु. ७८,४९,३०२। ५६ को हुने मूल्य अभिवृद्धि कर रु. १०,२०,४०९/- र जरिवाना रु. १०,२०,४०९/- समेत गरि जम्मा रु. २०,४०,८१८/- प्रारम्भिक कर निर्धारण गर्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट मिति २०६६/७/१५ मा आदेश भएको देखियो । सो आदेश अनुसारको सूचना करदातालाई दिइएको समेत देखिन्छ ।
- ८) जे जति माल बिक्री भएको छ, सो बाहेक अन्य कुनै माल बिक्री नगरिएको र कार्यालयले तयार पारेको विवरणमा हामीले बिक्री र मौज्जात समेत उल्लेख भएकै अवस्था हुँदा प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश त्रुटिपूर्ण रहेको छ, भनी करदाता अरविन्द स्टोर्सले मिति २०६६/८/४ मा लिखित जवाफ फिराएको देखिन्छ ।
- ९) आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरले मिति २०६६/५/२४ र २०६६/५/२६ गते करदाता अरविन्द स्टोर्सका गोदामहरूको आकस्मिक निरीक्षण गरी मौज्जात जाँच गर्दा फेला परेका सामानहरूको विवरण तयार पारेको र सो विवरणमा यी पुनरावेदकले सहिछाप गरेको समेत देखिन्छ । पुनरावेदकले आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट आकस्मिक निरीक्षण गर्दा वडा नं. १२ मा रहेको महेश तुलाधरको घरमा रहेको गोदामको स्टक जाँच नगरेको भनी जिकिर लिएको देखिए तापनि निजले तत्कालिन समयमा फिराएको मिति २०६६/८/४ को लिखित जवाफमा सो कुरा उल्लेख गर्नु भएको देखिन आउदैन । साथै आकस्मिक निरीक्षण भए बाहेकका अन्य ठाउँमा समेत गोदाम रहेकोले सोको समेत जाँच गरी पाउँ भनी निजले मौकामा नै खुलाई निवेदन दिनुपर्नेमा सो गरेको समेत देखिन आउदैन । पुनरावेदकले आफ्नो कारोबारका लागि कहाँ कहाँ गोदामहरू प्रयोग गरी आएको हो ? सोको जानकारी समयमा नै निरीक्षकलाई दिई आफ्नो स्टकको जाँच गराउनुपर्ने दायित्व निजकै रहेको देखिन आउँछ ।
- १०) आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट करदाता अरविन्द स्टोर्सका गोदामहरूको आकस्मिक निरीक्षण गर्दा अरविन्द स्टोर्सले देखाएको लेखा अनुसार भन्दा भौतिक मौज्जात घटी देखिएको भन्ने आन्तरिक

राजस्व कार्यालयको विवरणमा उल्लेख गरिएको छ । खरिद कर्तालाई खरिद भएको मालको बिक्री गर्दा सोको बिल जारी गर्नु पर्ने दायित्व विक्रेताको नै हुने र सोही आधारमा मात्र मूल्य अभिवृद्धि करको निर्धारण हुने देखिन्छ । लेखा अनुसार देखिने मौज्जात भन्दा आकस्मिक निरीक्षणबाट देखिएको भौतिक मौज्जात घटी भएको अवस्थामा घटी भएको परिमाणको कर बीजक जारी नगरी पुनरावेदक करदाता अरविन्द स्टोर्सले बिक्री गरेको भन्ने नै देखिन आउछ ।

- ११) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० (१) (ज) मा “बीजक जारी नगरी बिक्री गरेमा” कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । सोही ऐन को दफा १४ को उपदफा (१) मा “प्रत्येक दर्ता भएको व्यक्तिले तोकिए बमोजिमको अवस्थामा बाहेक कुनै वस्तु वा सेवा आपूर्ति गर्दा प्रापकलाई बीजक दिनु पर्नेछ” र उपदफा (४) मा “दस हजार रुपैया भन्दा बढीको कर लाने वस्तु विभागले तोकेको क्षेत्र बाहिर हुवानी गर्नेले कर बीजक साथमा राख्नु पर्नेछ” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । सोही ऐन को दफा २९(१)(ग) मा “दफा १४ को उपदफा (१) र (४) को व्यवस्था उल्लंघन गरेमा प्रत्येक पटक पाँच हजार रुपैयाँ” जरिवाना कर अधिकृतले गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । सोही दफा २९(२)(क) मा “भुट्टा लेखा वा बीजक वा अन्य कागजात तयार गरेमा” र (ख) मा “जालसाजी गरि कर छलेमा” कर अधिकृतले त्यस्तो व्यक्तिलाई कर विगोको शत प्रतिशत रकम जरिवाना वा छ महिना सम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ भन्ने कानुनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ ।
- १२) सो व्यवस्था अनुसार करदाता अरविन्द स्टोर्सले आफूसँग रहेको सामानको आयकर ऐन, २०५८ तथा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को प्रावधान अनुसार मौज्जात किताब समेत राखेको देखिएन । आ. व. ६४/६५ को वासलात तथा नाफानोक्सान हिसाबमा उल्लेख भए अनुसारको २०६५ आषाढ मसान्तको अन्तिम मौज्जातलाई आधारको रुपमा लिई २०६५ श्रावण १ देखि स्टक निरीक्षणको समयसम्ममा भएको खरिद तथा बिक्री बिलहरुको अवलोकन एवं परिक्षण गरी सो दिनको लेखा अनुसार हुन आउने मौज्जात (Books Stock) को हिसाब निकाली सो मौज्जातसँग निरीक्षणको समयमा कारोबार स्थल र निजको गोदाममा रहेको भौतिक मौज्जातको करदाता स्वयंको रोहबरमा गणना गरेको देखिन्छ । सो गणनाबाट मूल्य रु. ७८,४९,३०२।५६ बराबरका विभिन्न प्रकारका कपडाहरुको मौज्जात घटी रहेको र सुपारीतर्फ २१८३० के.जी. मौज्जात बढी रहेको भन्ने देखिन्छ । निज करदातालाई कपडातर्फ घटी देखिएको मौज्जातको हकमा आयमा समावेश गरी थप कर निर्धारण गरेको र सुपारीको बढी देखिएको मौज्जातको हकमा मौज्जात किताबमा राखी आमदानी बाँधी नियमानुसार कर बीजक जारी गरी बिक्री गर्नु भन्ने आदेश दिइएको भन्ने प्रतिवेदन र प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेशबाट समेत देखिन आउँछ ।
- १३) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २९(१)(ग) मा “दफा १४ को उपदफा (१) र (४) को व्यवस्था उल्लंघन गरेमा प्रत्येक पटक पाँच हजार रुपैयाँ “ जरिवाना कर अधिकृतले गर्न सक्ने भन्ने व्यवस्था देखिए तापनि प्रत्येक पटक भन्ने शब्दले क्रेता र विक्रेताको बीचमा पटक पटक भएको किन बेचको कारोबारलाई जनाउने अर्थात विभिन्न ग्राहकहरुलाई विभिन्न सामग्री बिक्री गर्दा व्यक्ति व्यक्तिलाई

बीजक दिने कार्य नभएको भन्नेलाई जनाउने हो । तर प्रस्तुत मुद्दामा देखिएको विषय वस्तुले यसरी पटक पटक गरेको कारोबारको परिमाण नभई ठूलो मात्राको रु. ७८,४९,३०२।५६ बराबरको सामानको मौज्जात घटी देखिएको र बिल बीजक रितपूर्वक नराखेको स्थितिमा यति ठूलो परिमाणको कारोबारलाई प्रत्येक पटकको संज्ञा दिन मिल्ने देखिन आउदैन । यस्तो अवस्थामा करदाताले जानीजानी जालसाजी कार्य गरी आफ्नो कारोबारलाई नै लुकाउने छिपाउने कार्य गरेका हुन भन्ने मान्नु पर्ने देखिन्छ ।

१४) त्यसैगरी करदाता अरविन्द स्टोर्सले मूल्य अभिवृद्धि कर बीजकबाट खरिद भएका सम्पूर्ण सामानको बिक्री बिल जारी नगरी आंशिक रूपमा मात्र बिक्री बिल जारी गरेको कारणले लेखा अनुसार हुने मौज्जात भन्दा भौतिक मौज्जात घटी भएको देखिएको साथै निजले मूल्य अभिवृद्धि कर बीजकबाट मात्र खरिद नगरी गैर कर बीजकबाट समेत खरिद गरी कारोबार गर्ने गरेको कारणले जानी जानी मौज्जात अनुसारको बिल बीजक देखाउन नसकी कर नतिर्ने नियतले नै कार्य गरेको भन्ने देखिन आउछ । सोही आधार कारण समेतबाट मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१)(ज) बमोजिम थप कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा २९(२)(ख) बमोजिम जालसाजी गरी कर छलेको भन्ने आधारमा शत प्रतिशत जरिवानासमेत निर्धारण गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगरको मिति २०६६/८/९ को अन्तिम कर निर्धारण आदेशलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६/११/९ को निर्णय मिलेको देखिदा सदर हुने ठहर्छ भनी सुरु राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट मिति २०६८/१२/२४ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिन आएको अवस्थामा यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्न लिएका आधार कारणहरूसँग सहमत हुन सकिएन ।

१५) तसर्थ: उपरोक्त आधार र कारणहरू समेतबाट राजस्व न्यायाधिकरण बिराटनगरबाट मिति २०६८/१२/२४ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिएकोले सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-००२२

मुद्दा नं: १७४८४१

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शमशेर तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका तिनकुने कोटेश्वरस्थित वि.एस.

बानिया स्टोर फर्मको तर्फबाट ऐ. को प्रोप्राइटर महेश बानिया

विरुद्ध

प्रत्यर्था/विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. १ बबरमहल, काठमाडौं

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले पुनरावेदक बानिया स्टोरसले मुकुन्द इन्टरप्राइजेजसँग सामान खरिद गर्दा चेक मार्फत कारोबार गरेको छ । चेकको रकम मुकुन्द इन्टरप्राइजेजको बैंक खातामा जम्मा भएको मुकुन्द इन्टरप्राइजेजको बैंक स्टेटमेन्टबाट देखिएको छ । विक्रीकर्ताले सामान विक्री गरेको र खरिदकर्ताले सामान खरिद गर्दा बीजक लिएको छ । यस्तो अवस्थामा वस्तु तथा सेवा नलिई बीजकमात्र लिएको भन्न मिल्दैन । आपूर्तिकर्ताले खरिद गरेको सामानको बिल बीजक पेश गर्दा पनि उक्त प्रमाणको मूल्याङ्कन गरिएको छैन । कर कार्यालयले जारी गरेको कर निर्धारण आदेशमा उक्त ऐनको दफा २०(१) र २०(२) बमोजिमको अवस्था र आधार खुलाउन सक्नु भएको छैन । कानून बमोजिम आपूर्ति र खरिदकर्ता बीच कारोबार भएकोलाई कारोबार नै गरी बीजक मात्र जारी गरेको भनी अन्यथा अर्थ गर्न मिल्दैन । करदातालाई करको भार बहन गर्ने उद्देश्यले कर निर्धारण गर्दा करदाताको मनोबल घट्न जान्छ । कर कानूनको मुख्य उद्देश्य नै करदाताको हित सुरक्षित गर्नु हो । यस अदालतबाट भएको पुनरावेदन अनुमतिको आदेश पनि त्यसै तर्फ लक्षित भएको हुँदा कर निर्धारण गर्ने आदेश, निर्णय र फैसला बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) आन्तरिक राजस्व कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले यथार्थ रूपमा कारोबार गरी बीजक लिएको भनी आपूर्तिकर्ता निवेदकले प्रमाणद्वारा पुष्ट्याई गर्न सक्नु पर्दछ । पुनरावेदक फर्मले मुकुन्द इन्टरप्राइजेजबाट खरिद गरेको बीजक अनुसारको सामानको विक्रीको विवरण दिन सक्नु भएको छैन । मुकुन्द इन्टरप्राइजेजको बैंक स्टेटमेन्ट पेश गरे पनि उक्त स्टेटमेन्ट लिखित जवाफसाथ पेश गर्न सकेको देखिदैन । मुकुन्द इन्टरप्राइजेजसँगको सबै कारोबारलाई मान्यता नदिएको अवस्था होइन । निजसँग कारोबारै नगरी बीजक मात्र जारी गरेकोलाई मान्यता नदिएको हो । कारोबारमा बीजक हुनु मात्र

पर्याप्त हुँदैन । बीजक अनुसारको कारोबार भएको कुरा एकिन रूपमा देखिनु पर्दछ । बीजकको यथार्थ वस्तुको कारोबारबाट देखिनु पर्दछ । कुनै सामान खरिद नगरी भएको बीजकबाट खर्च कट्टी गर्न नमिल्ने हुँदा यस अदालतबाट पुनरावेदन दर्ता गर्न प्रदान भएको अनुमतिको आदेश तथ्यसम्मत नहुँदा मिलेको छैन । तर्सथ कर कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागको कर निर्धारण आदेश सदर गर्न राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला सदर हुनु पर्दछ, भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

- ३) प्रस्तुत विवादमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०७०।४।२८ को फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिक्ति पुग्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो । निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता बि.एस.बानिया स्टोरले आपूर्तिकर्तासँग गरेको कारोबारको छानविन तथा परीक्षण गर्दा उक्त आपूर्तिकताले आयकरतर्फ विवरण नदिएको र मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ २०६८ असार पश्चात शून्य विवरण दिई कर कानूनको न्यून पालना गरेको पाइयो । करदाताले त्यस्तो आपूर्तिकर्ता करदातासँग कारोबार गर्दा निजसँग भुठ्ठा तथा नक्कली बीजकमात्र प्राप्त गरी सो बापत खरिद खर्च देखाई उक्त खरिदमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर रू. ५७,५४८।- क्रेडिट दाबी गरेको देखिदा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावाली, २०५३ को नियम २९(१) बमोजिम अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी गर्ने प्रयोजनार्थ खर्च अमान्य गर्नु पर्ने भएको भनी सो बमोजिम गर्नु नपर्ने भए कुनै ठोस प्रमाण पत्र प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिन भित्र पेश गर्नु भनी प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश जारी भएकोमा उक्त पत्र करदाताले २०६८।१२।२९ मा बुझी सोको जवाफ मिति २०६८।१२।३० मा पेश गरेको भन्ने देखिन्छ । करदाताले मिति २०६८।१२।३० मा जवाफ पेश गर्दा उक्त आपूर्तिबाट रू. ४,४२,६८०।- बराबरको खरिद गरी सोमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर सोही महिनामा खरिद खातामा चढाई सोही अनुसारको मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण भरी क्रेडिट दाबी गरेको र उक्त आपूर्तिकर्तालाई चेकबाट भुक्तानी गरेको हुँदा सो रकममा कर निर्धारण गर्दा करदातालाई मर्का पर्ने भएकोले उक्त क्रेडिट दाबीलाई मान्य गरी कर निर्धारण आदेश संशोधन गरी कर निर्धारण गर्न माग गरेको देखिन्छ । यसरी हेर्दा यी करदाताले प्रतिवादको मौका प्राप्त गरी आफ्नो तर्फबाट प्रतिवाद पेश गरेको तर कर कार्यालयले उठाएको प्रश्नको यथेष्ट आधार प्रमाण पेश गरेको पाइएन ।
- ४) करदाताले पेश गर्ने बीजक भनेको निजले खरिद गरेको सामान र उक्त सामानमा लागेको मूल्य र तिरेको करको समग्र विवरण हो । सामान खरिद गरेपछि मात्र सो अनुसारको बीजक जारी हुन्छ । तर त्यस्तो बीजकको छानविन गर्दा बीजक जारी गर्न आपूर्तिकर्ताको बिक्री विवरण शून्य देखिएको अवस्थामा त्यस्तो बीजक उपर शंका उत्पन्न हुनु स्वभाविक हुन्छ । पुनरावेदक फर्मका नाममा सिमेन्ट खरिद बापत तीन थान बीजक जारी भएकोमा आपूर्तिकर्ताले आयकर विवरण नदिइ बसेको र मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ २०६८ असार पश्चात शून्य विवरण दिई कर कानूनको न्यून पालना गरेको भन्ने देखिन्छ । यसरी सामान विक्रेताले आफूले कुनै कारोबार नगरेको भनी शून्य विवरण दिएबाट पुनरावेदक फर्मले दाबी गरे जस्तो विक्रेताबाट गरिएको भनिएको खरिद वास्तविक रहेको देखिन आउँदैन । फेरि पुनरावेदक फर्मले आपूर्तिकर्तालाई चेकबाट भुक्तानी गरेको भनिएको रकम आपूर्तिकर्ताको बैंक खातामा

नै दाखिला भएको पुष्ट्याई गर्ने प्रमाणहरू पुनरावेदक फर्मले सुरु कार्यालयको लिखित जवाफसाथ पेश गरेको देखिदैन । आपूर्तिकर्ताको नाममा जारी भएको स्टेटमेन्ट र खरिदकर्ताले आपूर्तिकर्तालाई चेकबाट भुक्तानी गरेको कुराको प्रमाणहरू परस्पर सम्बन्धित देखिएको अवस्थामा मात्र आपूर्तिकर्ता बैंक स्टेटमेन्टलाई विश्वासलायक मान्न सकिन्छ । तर त्यस्तो अवस्था प्रेषित जवाफ र कागज प्रमाणबाट देखिदैन ।

- ५) आफूले भूठा वा नक्कली बीजकबाट क्रेडिट दावी नगरेको, वास्तविक कारोबार भई सोही आधारबाट नै क्रेडिट दावी गरेको भन्ने पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर रहेकोमा करदाताले पेश गरेको तीन थान बीजकहरू शंकास्पद देखिएको र अनुसन्धान पश्चात् बीजकहरू वास्तविक नदेखिएको भनी करदातालाई प्रारम्भिक कर निर्धारण गर्दा खण्डन गर्ने अवसर प्रदान गर्दा समेत पुनरावेदक फर्मको कार्यालयबाट बीजकहरू वास्तविक नदेखिएको भन्ने कर कार्यालयको निस्कर्ष अन्यथा पुष्टि गर्न सकेको देखिदैन । त्यसमा पनि कर प्रशासकले मुकुन्द इन्टरप्राइजेजबाट जारी भएका सम्पूर्ण बीजकहरूलाई अमान्य नगरी केवल तीन थान बीजकहरूलाई मात्र नक्कली भनी अमान्य गरिएको देखिन्छ ।
- ६) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७(१) बमोजिम दर्ता भएको व्यक्तिले आफ्नो कर लाग्ने कारोबारसँग सम्बन्धित वस्तु वा सेवा आयात वा प्राप्त गर्दा तिरेको करको रकम आफूले उठाएको करको रकमबाट कट्टी गर्न ऐनको दफा १७ (६) बमोजिम तोकिएका कागजात आर्थात् बिल बीजकबाट दावी प्रमाणित हुनु पर्नेमा पुनरावेदक फर्मले त्यसको सत्यता प्रमाणित गर्न सकेको देखिदैन । आफूले वस्तु वा सेवा प्राप्त गरेको कुरा प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्ने दायित्व निज पुनरावेदक फर्मकै हुनेमा विवाद देखिदैन । मुखले मात्र दावी पुष्ट्याएको भन्नुले मात्र नपुगी त्यसको लागि आधार, कारण र प्रमाणले नै पुष्टि गर्नु पर्नेमा सोको सत्यता पुष्टि नभएमा आफूले कानुन बमोजिम दावी गरेको कर कट्टी पाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदकको जिकिर पुग्ने देखिएन ।
- ७) तसर्थ, पुनरावेदक फर्मले वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा कर निर्धारण आदेशको खण्डन गर्न सकेको नदेखिएको, करदातालाई सामान आपूर्ति गर्ने मुकुन्द इन्टरप्राइजेजको खातामा करदाताको चेकबाट रकम पठाएको भन्ने कुरा पुनरावेदक करदाताले प्रमाणद्वारा देखाउन सकेको, आपूर्तिकर्ताको मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ २०६८ असार पश्चात् शून्य विवरण दिई कर कानुनको न्यून पालना गरेको देखिएको समेतका आधार र कारणहरूबाट समेत आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. १ ले मिति २०६८।१२।३० मा कर र जरिवाना समेत लगाउने गरी गरेको कर निर्धारणको निर्णय र सो निर्णय बमोजिम सोही मितिमा जारी गरेको अन्तिम कर निर्धारण आदेशलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।३।३१ को प्रशासनिक पुनरावलोकनको निर्णय मिलेको भनी राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको मिति २०७०।४।२८ को फैसला कानुन सम्मत भई मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरपुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२४५

मुद्दा नं: १०९११०

फैसला मिति: २०७४ साल माघ २२ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुर

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला पाँचथर, सुभाङ गा.वि.स. वडा नं. ७ स्थित निर्मल निर्माण सेवा

अदालतको ठहर खण्ड

१) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुरका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले जिल्ला विकास समिति, भापाबाट प्रत्यर्थी निर्मल निर्माण सेवाले कृषि उत्पादन धान समेतका अन्नहरुको जिल्ला निकासी कर उठाउने गरी ठेक्का लिएकोमा कुनै विवाद छैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ को देहाय (क) ले नेपाल भित्र आपूर्ति भएको वस्तु वा सेवा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने व्यवस्था गरेको छ, सोही ऐनको दफा २ को (छ) ले आपूर्तिको परिभाषा गर्दै प्रतिफल लिई कुनै वस्तु वा सेवा विक्री, विनिमय, हस्तान्तरण गर्ने कार्य वा तत् सम्बन्धी अनुमति दिने वा ठेक्का पट्टा गर्ने कार्य सम्भन्नुपर्दछ भन्ने परिभाषा गरेको अवस्था छ, ऐनको दफा ५ ले अनुसूची-१ मा उल्लिखित वस्तु बाहेक अन्य वस्तुमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने व्यवस्था गरेको छ, र त्यसमा आधारभूत कृषि उत्पादनको कुरा गरेको छ, यि प्रत्यर्थीको आधारभूत कृषि उत्पादनमा कर लागेको अवस्था नभई जिल्ला निकासी कर लगाउन लिएको ठेक्काको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भएकोले कृषि अन्य उत्पादनमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भन्ने आधार लिई राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले गरेको फैसला त्रुटीपूर्ण रहेको छ भनी गर्नु भएको बहस सुनियो ।

२) प्रत्यर्थी निर्मल निर्माण सेवाको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताद्वय श्री नरेन्द्र कुमार पाठक र डा. श्री कुमार प्रसाद आचार्य तथा विद्वान अधिवक्ता श्री मेघराज पोखरेलले प्रत्यर्थी निर्मल निर्माण सेवा र जिल्ला विकास समिति भापाको बीचमा भएको कबुलियतनामामा कृषि व्यवसाय धान समेत अन्यको जिल्ला निकासी कर भन्ने उक्त कबुलियतनामाको शिरमा नै उल्लेख भएको, उक्त कबुलियतनामा बमोजिमको कर संकलन कार्य २०६४ श्रावण १ देखि २०६५ आषाढ मसान्त सम्म कानुनको अधिनमा रही कृषिजन्य व्यवसाय धान समेतको जिल्ला निकासी करको आय संकलन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । मूल्य अभिवृद्धि कर तिर्नु बुझाउनु पर्ने अवस्था रहेको छैन । छापेर दिएको रसिदमा भ्याट लिने उल्लेख छैन र मूल्य अभिवृद्धि कर लिएको पनि छैन, आधारभूत कृषिजन्य उत्पादनमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था विपरीत मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिल गर्ने गरेको कर

निर्धारण आदेश त्रुटीपूर्ण रहेकोले सो आदेशलाई बदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुनुपर्ने भनी गर्नु भएको बहस सुनियो ।

- ३) पुनरावेदक र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र अधिवक्ताको बहस सुनी मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी आजको लागि निर्णय सुनाउन तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको फैसला मिले नमिलेको के हो ? भन्ने प्रश्न निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
- ४) निर्मल निर्माण सेवाले जिल्ला निकासी कर असुल्दा मूल्य अभिवृद्धि कर असुल गरेको तर कार्यालय दाखिला नगरेको हुनाले रु. २०,६९,१८५/- कर तिर्नुपर्ने गरी गरेको अन्तिम कर निर्धारण आदेश उपर निर्मल निर्माण सेवाले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा दिएको निवेदनमा कार्यालयको निर्णय सदर भएको पाइयो । सो निर्णय उपर निर्मल निर्माण सेवाले राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरमा पुनरावेदन परेकोमा कार्यालय र विभागको निर्णय उल्टी हुने ठहरी उक्त कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने फैसला भएको देखिन्छ । उक्त फैसलाउपर पुनरावेदनको अनुमतिको लागि निवेदन परेकोमा सो निवेदनमा यस अदालतबाट अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा दर्ता भई निर्णयार्थ पेश हुन आएको देखियो ।
- ५) उपर्युक्त सन्दर्भमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा, प्रस्तुत मुद्दाको मूल विषयवस्तुको उठान Link Audit बाट भएको देखिन्छ । मिसिल संलग्न भएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुरको फाइल हेर्दा करदाता दर्ता नं. ३०९९३३९३९ का करदाता महिप ओभरसीज को आ.व. ०६४/६५ को पूर्ण कर परीक्षणको सिलसिलामा निर्मल निर्माण सेवाबाट जारी भएका कर बीजकहरूबाट मूल्य अभिवृद्धि कर असूल भएको तर कार्यालयमा मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला नभएको आधारमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट Link Audit भएको देखिन्छ । आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा मिति २०६६/३/३१ मा Link Audit को प्रतिवेदकहरूले प्रस्तुत गरेको प्रतिवेदनको प्रकरण नं. १० मा उल्लेख भए बमोजिम कुल ठेक्का रकममा ठेकेदारको नाफा लगायतका रकम थप गरी हुन आउने रकम रु. ७०,७४,७९९/- लाई आधार रकम मानी सो को १३ प्रतिशतले हुन आउने मूल्य अभिवृद्धि करमा जरीवाना, थप दस्तुर र ब्याज लगायत कानुन बमोजिम लाग्ने रकम जोडजम्मा गरी जम्मा रु.२०,६९,१८५/- मूल्य अभिवृद्धि कर बापत दाखिल गर्नु पर्ने रकम कायम गरिएको देखिन्छ । सोही प्रतिवेदनको आधारमा निर्मल निर्माण सेवालार्इ कर भुक्तानी हुदाँको दिन सम्मको ब्याज थप हुने गरी कर निर्धारणको निर्णय भएको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिएको छ ।
- ६) निर्मल निर्माण सेवा र जिल्ला विकास समिति, भापाको बीचमा भएको कबुलियतनामाको बुदाँ नं. ४ मा हेर्दा नियमअनुसारको मूल्य अभिवृद्धि कर तथा अन्य राजस्व उठाई आन्तरिक राजस्व कार्यालय समेत दाखिला गर्नुपर्नेछ, भन्ने समेतको बेहोरा उल्लेख भएको अवस्थामा उक्त सम्झौता बमोजिम मूल्य

अभिवृद्धि कर उठाउन नपर्ने भन्ने प्रत्यर्थीको जिकिर मनासिब देखिदैन । त्यसै गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुरको मिसिलमा संलग्न रहेको मिति २०६६।३।३१ जनिएको उक्त कार्यालयमा पेश भएको निर्मल निर्माण सेवाको कर परीक्षण प्रतिवेदन हेर्दा महिप ओभरसिज (पान नं ३०१९३३१३९) को हिसाबमा निर्मल निर्माण सेवाले जारी गरेको निकासी कर रसिदमा विभिन्न मितिमा मूल्य अभिवृद्धि कर असूल गरेको तर उक्त कर आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा दाखिल नगरेको भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ भने प्रत्यर्थीले महिप ओभरसिजको कारोबारमा देखिएको भनिएको उक्त बीजकहरुबाट भएको कारोबारलाई किटानी रुपमा खण्डन गर्न सकेको अवस्था देखिदैन । प्रतिवेदनमा उल्लेख भए भैं महिप ओभरसिजको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर उठाएको भन्ने देखिन गई Link Audit गरेको अवस्थामा सो कर परीक्षणको क्रममा नै उक्त विषयलाई आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा खण्डन गर्न सक्नु पर्नेमा सो गर्न सकेको देखिदैन ।

७) निर्मल निर्माण सेवाले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा पेश गरेको मिति २०६५/४/२५ को आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिसिल संलग्न रहेको पत्रमा प्रत्यर्थीलेमैले उक्त ठेक्कामा कुल कारोबारबाट रु. ३०,००,०००/- तीस लाख मात्र असुल गरेको छु उक्त रकम असुल गर्दा मैले ४ जना कर्मचारी राख्नु पर्दा कर्मचारी तलबमा गरी जम्मा रु. ४,०२,५००/- खर्च भएको हुँदा मैले असुल गरेको रकममा उक्त खर्च भएको रकम कट्टा गरी बाँकी रहेको रकममा मात्र मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरी पाउनका लागि ... भन्ने समेत व्यहोरा उल्लेख भएको र प्रत्यर्थी निर्मल निर्माण सेवाले राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा समेत पुनरावेदनपत्रको प्रकरण ६ को (ख) मा आ.व. २०६४/६५ मा कृषिजन्य वस्तु निकासीमा रु. ३०,००,०००/- मात्र उठ्न गएको बिल बीजक रसिदबाट प्रमाणित भएको हुँदा मूल्य अभिवृद्धि कर सो रकममा मात्र लाग्ने हुँदा जिल्ला विकास समितिको मूल्यमा लगाईएको कर त्रुटिपूर्ण हुँदा कार्यालयको निर्णय बदर योग्य छ भन्ने समेत उल्लेख भएको सन्दर्भलाई हेर्दा जिल्ला निकासी कर उठाउने क्रममा प्रत्यर्थीले मूल्य अभिवृद्धि कर समेत उठाउने गरेको विषय पुष्ट हुन आएको छ ।

८) कृषिजन्य उत्पादनमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भन्ने प्रत्यर्थीको जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ को उपदफा (३) ले अनुसूची १ मा उल्लेख भएका मालवस्तु वा सेवामा कर नलाग्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालयले प्रत्यर्थीलाई कर निर्धारण गर्दा निजको आधारभूत कृषि उत्पादनमा कर लगाएको अवस्था देखिदैन । प्रत्यर्थीले जिल्ला विकास समितिबाट लिएको जिल्ला निकासी करको ठेक्काको क्रममा गरेको कारोबारको आधारमा र उक्त ठेक्का सञ्चालन गर्दा प्रत्यर्थीले उठाएको रकमको हिसाबको आधारमा उक्त कर लगाइएको देखिन्छ । जिल्ला निकासी गर्ने अन्य व्यवसायीसँग प्रत्यर्थीले उठाएको देखिएको मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिल नगरेको हुनाले Link Audit को क्रममा पत्ता लागेको कर असुलीलाई नियमित गर्ने र कार्यालय दाखिला गर्न लगाउने प्रयोजनबाट कर असुलीको निर्णय भएको देखिन्छ । प्रत्यर्थीले जिकिर लिए जसरी आधारभूत कृषि उत्पादनमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाएको अवस्था देखिदैन । जिल्ला निकासीको क्रममा उठाएको मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा दाखिला गर्नुपर्नेमा सोको

विवरण समेत दाखिल नगरी बसेको अवस्थाका प्रत्यर्थीलाई पुनरावेदक राजस्व कार्यालयले मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्नु भनी गरेको आदेश अन्यथा नभई मनासिब नै देखिन आयो ।

- ९) अतः माथि विभिन्न प्रकरणहरूमा विश्लेषण गरे बमोजिम हेर्दा निर्मल निर्माण सेवाले जिल्ला निकासी कर उठाउने क्रममा मूल्य अभिवृद्धि कर समेत उठाएको र सो कर आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा दाखिला गर्नुपर्नेमा करदातासँग २०६४ असारको मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना समेत रु.२१,०८,०५४।-लगाउनु नपर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरले मिति २०६७/११/१० मा गरेको फैसला मिलेको नदेखिदा उल्टी भई आन्तरिक राजस्व कार्यालयले मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना समेत लिने गरी मिति २०६६/५/३१ मा गरेको निर्णय सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६/२/२० को निर्णय सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००६७

मुद्दा नं: १२८४२१

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालय प्रमुख

कर प्रशासक सुरेश प्रधान

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी सौरभ फुड प्रोडक्ट्स प्रा.लि., बारा

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञावलीले करदाताले कर विवरण पेश गरेको मितिले ४ वर्ष भित्रै ठूला करदाता कार्यालयबाट कर निर्धारण भएको अवस्था छ । मिति २०६१।०४।२४ मा कर विवरण पेश भएकोमा मिति २०६५।०४।२४ मा अर्थात् मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) बमोजिमको अवधि ४ वर्ष भित्र नै कर निर्धारण गरेको अवस्थामा हदम्यादको कारण देखाई ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०४।२४ मा भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।०८।२० को निर्णय खारेज गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६७।३।२८ को फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी बदर गरी साविकको कर निर्धारण आदेश बमोजिम होस् भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले करदाताले कर विवरण पेश गरेको अवधिबाट मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) बमोजिमको अवधि व्यतित भै सके पछि कर निर्धारण निर्णय भएको भनी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको मिति २०६५।०४।२४ को कर निर्धारण आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।०८।२० को निर्णय हदम्यादको अभावमा खारेज गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६७।०३।२८ को फैसला मनासिब नै हुँदा सदर गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- ३) पुनरावेदक र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र अधिवक्ताले गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट मिति २०६७।०३।२८ मा भएको

फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

- ४) निर्णय तर्फ विचार गर्दा, यसमा सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.लाई ठूला करदाता कार्यालयले २०६१ आषाढ महिनाको कर रकम रु.३५,७९,५६७। तिर्नु नपर्ने भए १५ दिन भित्र कर अधिकृत समक्ष पेश गर्नु होला वा नेपाल सरकारको सर्व सञ्चित कोषमा दाखिल हुने गरी बैंकमा दाखिल गर्नु होला भनी प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश भै सोको सूचना करदाताले मिति २०६५।०४।१० मा बुझी कर निर्धारण आदेश बमोजिम कर, जरिवाना, थप दस्तुर र व्याज समेत गरी रु.३५,७९,५६७।- कर निर्धारण गर्न नमिल्ने भनी आफ्नो लिखित जवाफ पेश गरेको देखिन्छ ।
- ५) करदाताले पेश गरेको लिखित जवाफ, प्रमाण कागजात समेतको अध्ययन गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मू.अ.कर रकम रु.१५,७४,४६४।- तिर्नु पर्ने भनी मिति २०६५।०४।२४ मा अन्तिम कर निर्धारण आदेश भएको देखिन्छ । उक्त आदेश बमोजिमको रकम १५ दिन भित्र एभरेष्ट बैंक ललितपुरमा दाखिल गर्नु होला, १५ दिन भित्र नबुझाएमा जरिवाना, थप दस्तुर तथा व्याज लाग्ने व्यहोरा अनुरोध छ भन्दै ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरले करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.लाई सूचना पठाएको देखिन्छ । उक्त कर निर्धारणमा चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा निवेदन दिएकोमा उक्त विभागले ठूला करदाता कार्यालयबाट कर योग्य र कर छुट दुवै कारोबार गरेकोमा समानुपातिक करकट्टीको गणना गरी गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण मिलेको हुँदा करदाताको जिकिर पुग्न सक्दैन भनी मिति २०६५।०८।२० मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
- ६) उक्त निर्णय उपर यी करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन परेकोमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) बमोजिमको हदम्यादको कारण देखाई ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।०४।२४ को निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।०८।२० को निर्णय खारेज हुने ठहर्छ भनी भएको फैसला उपर चित्त नबुझाई पुनरावेदनको अनुमति पाउँ भनी ठूला करदाता कार्यालयका तर्फबाट यस अदालतमा निवेदन परी उक्त निवेदन उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्राप्त भै पुनरावेदनको रोहमा पेश भएको रहेछ ।
- ७) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) बमोजिमको हदम्याद भित्रै कर निर्धारण आदेश भएको अवस्थामा हदम्यादको कारण देखाई उक्त अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय खारेज हुने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला मुलुकी ऐन आ.व. ४६ नं. समेतको विपरीत त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी बदर गरी साबिक कर

निर्धारण आदेश बमोजिम गरी पाउँ भन्ने ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ ।

- ८) उक्त पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा, यी प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले मिति २०६१।०४।२४ मा मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश गरेको र पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०४।२४ मा अन्तिम मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण भएको देखिन्छ । करदाताबाट २०६१।०४।२४ मा विवरण पेश भएकोमा मिति २०६५।०४।२४ मा मात्र ठूला करदाता कार्यालयबाट मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण आदेश भएकोले उक्त आदेश मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) को हदम्याद भित्र भए नभएको भन्ने सम्बन्धमा हेर्नु पर्ने देखिन्छ । ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०४।२४ मा भएको कर निर्धारण आदेश र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभाग काठमाडौंको मिति २०६५।०८।२० को निर्णय हदम्यादको अभावमा खारेज हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६७।०३।२८ मा फैसला भएको अवस्था देखियो ।
- ९) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (१) मा देहाका कुनै अवस्थामा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्नेछ, भन्दै देहायमा विभिन्न अवस्था उल्लेख भएको पाइन्छ भने ऐ.को उपदफा (४) मा “उपदफा (१) बमोजिम कर निर्धारण गर्दा कर विवरण पेश गर्नु पर्ने वा पेश गरेको मिति मध्ये जुन पहिला हुन्छ सो मितिले चार वर्षभित्र कर निर्धारण गरिसक्नु पर्ने छ । उक्त अवधि भित्र पनि कर निर्धारण हुन नसकेमा पेश भएको विवरण नै स्वतः मान्य भएको मानिने छ भन्ने कानुनी व्यवस्था रहे भएको देखिन्छ । उक्त कानुनी व्यवस्थाको अध्ययनबाट करदाताले कर विवरण पेश गर्नु पर्ने वा पेश गरेको मिति मध्य जुन पहिला हुन्छ सो मितिबाट ४ वर्ष भित्रमा कर निर्धारण गरिसक्नु पर्ने र नगरेमा करदाताले पेश गरेको विवरण नै मान्य हुने भन्ने देखिन्छ ।
- १०) प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा हेर्दा यी करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले मिति २०६१।०४।२४ मा मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश गरेको देखिन्छ भने मिति २०६५।०४।२४ मा ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेको देखिन्छ । मिति २०६१।०४।२४ देखि मिति २०६५।०४।२४ को अवधि ४ वर्ष भित्र पर्छ कि पर्दैन भनी हेर्नु पर्ने देखिन्छ । सो सम्बन्धमा नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० को दफा २(व)मा “साल शब्दले नेपाल पंचाङ्ग अनुसार गनिने अर्थात वैशाख संक्रान्ति देखि सुरु हुने साललाई सम्भन्नु पर्छ” भनी परिभाषा गरेको देखिन्छ । ऐ. को दफा ८ मा “समयको प्रारम्भ र अन्तः कुनै नेपाल ऐनमा केही समयको अवधि वा दिनहरुमा पहिला हिस्सा वा दिनलाई बाहेक गर्नु परेमा “देखि” भन्ने शब्द र केही समयको अवधि वा दिनहरुमा आखिरी हिस्सा वा दिन सामेल गर्नु परेमा “सम्म” भन्ने शब्द लगाए पुग्छ” भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । त्यसै गरी मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको ४६ नं. मा हदम्याद वा म्याद तारिखको वा अरु कुनै किसिमले दिनको हिसाव गर्नु पर्दा यति दिन भन्ने दिन तोकिएको जतिमा दिन गन्ती र यति

महिना वर्ष भन्ने तोकिएकोमा जति दिनको महिना भएपनि सक्रान्तिले हिसाब गर्नु पर्छ भन्ने कानुनी व्यवस्था भएको देखिन्छ ।

- ११) उपरोक्त कानुनी व्यवस्था अनुसार प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि. द्वारा मिति २०६१।०४।२४ मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश भएकोमा मिति २०६५।०४।२४ मा अन्तिम कर निर्धारण भएको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (४) बमोजिमको ४ वर्ष भित्रको हदम्याद व्यतित भएको भन्ने अवस्था देखिएन । यसरी करदाताले मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश गरेको मितिले हदम्याद ४ वर्ष भित्र नै मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण भएको अवस्थामा मुद्दाको विषय वस्तुमा प्रवेश गरी निर्णय गर्नु पर्नेमा हदम्यादको कारण देखाई ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०४।२४ मा भएको मू.अ.कर निर्धारण आदेश र सो लाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।०८।२० को निर्णय खारेज हुने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६७।०३।२८ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भै पुनः निर्णयका लागि राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पठाउने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०२०५

मुद्दा नं: १७२२३८

फैसला मिति: २०७६ साल मंसिर २३ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश डा.श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक जिल्ला मोरङ, विराटनगर उपमहानगरपालिका वडा नं. १३ बस्ने सुसवानी इन्टर

ट्रेड सेन्टरका प्रोप्राइटर ऐ.ऐ. बस्ने अनिल कुमार जैन

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर

अदालतको ठहर खण्ड

१) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री राजकुमार राउतले **मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२** को दफा २०(३०) मा “उपदफा २ मा जनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि उपरोक्त बमोजिम करको निर्धारण गर्दा प्रमाणको भार पुऱ्याउने अभिभारा सम्बन्धित कर अधिकृतको हुनेछ भन्ने प्रष्ट कानुनी व्यवस्था छ । फर्मले राखेको हिसाब किताबलाई अन्यथा नसकेको तथा लागत मूल्य भन्दा बढिमा बिक्री गरेको भन्ने कुरा यो यसबाट देखिएको भनी वस्तुनिष्ठ प्रमाण देखाई पुष्टि गर्न नसकेको र लागत मूल्य भन्दा घटिमा बिक्री गर्न नपाउने भन्ने कानुनी व्यवस्थाको अभावमा काल्पनिक रुपमा थप बिक्री कायम गरी सो काल्पनिक बिक्रीमा कर लगाउन नमिल्ने होइन । आ.व. २०५७/०५८ को असार महिनाको मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण मिति २०५८/४/२५ भित्रै बुझाएको हो । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(४) मा “कर निर्धारण गर्दा कर विवरण पेश गरेको मितिले चार वर्ष भित्र कर निर्धारण गरी सक्नु पर्ने छ र सो अवधिभित्र कर निर्धारण हुन नसकेमा पेश भएको विवरण नै मान्य भएको मानिनेछ” भन्ने प्रष्ट कानुनी व्यवस्था रहेकोले यस फर्मले आ.व. २०५७/५८ को असार महिनाको कर विवरण मिति २०५८।४।२५ भित्रै बुझाएको छ । सो मितिले ४ वर्ष मिति २०६२।४।२५ मा नै पुग्ने भएकाले सो मिति पछि मिति २०६७।२।१७ मा भएको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण निर्णय कानून विपरीत रहेको छ भन्ने समेत बहस गर्नुभयो ।

२) त्यस्तै विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(४) को म्याद भित्रै प्रत्यर्थी कार्यालयबाट मिति २०५९।१।२८ मा भएको निर्णय उपर पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६०।३।१६ को निर्णयले पुनः कर निर्धारण आदेश जारी गर्न फायल शुरूमा फिर्ता पठाएको हो र सो समयपछि मुद्दा कारवाहीको क्रममा रहेको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(४)

ले तोकेको अवधि प्रस्तुत मुद्दामा आकर्षित हुन सक्ने होइन । तसर्थ राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस जिकिर समेत सुनियो।

- ३) उल्लेखित बहस जिकिर सुनी मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छ, छैन र पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
- ४) पुनरावेदकको पुनरावेदनपत्रको अध्ययन गरी हेर्दा फर्मले विदेशबाट सुपारी लगायत आयात गरी थोक र खुद्रा बिक्री गर्ने हुँदा अन्तर्राष्ट्रिय बजारको उतार चढावले गर्दा कहिलेकाहीं आफूले आयात गर्न एल.सी. खोल्दा सामानको बजार मूल्य तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य उच्च रहने र आयातको प्रकृया पूरा गरी सामान आफू कहाँ आइपुग्दा बजार भाउ तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य घट्न गएको कारण कृषिजन्य वस्तु लामो समय भण्डारण गरी राख्न नमिल्ने हुँदा आफ्नो लागत भन्दा पनि घटिमा बिक्री गर्न बाध्य हुन पर्ने परिस्थिती पर्छ । उक्त आर्थिक वर्षमा सुपारी आयात गर्न एल.सी. खोल्दा बजार मूल्य उच्च रहेकोमा आयातको प्रकृया पूरा भई आफू कहाँ सुपारी आइपुग्दा बजार मूल्य घट्न गएको कारण आयात गरेको सुपारी मध्ये केही सुपारी बाध्यताबस घटि मुल्यमा बिक्री गर्नु परेको हो । लागत मूल्य भन्दा घटिमा बिक्री गर्न नपाउन भन्ने कानुनी व्यवस्थाको अभावमा काल्पनिक रूपमा थप बिक्री कायम गरी सो काल्पनिक बिक्रीमा कर लगाउन नमिल्ने प्रष्ट हुँदाहुँदै बिना आधार काल्पनिक बिक्री अङ्क कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना तिर्नु पर्ने ठहर्‍याई प्रत्यर्थी कार्यालयबाट भएको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण निर्णय र सो निर्णय सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण को फैसला त्रुटिपूर्ण भएकोले उक्त फैसला उल्टी हुनु पर्छ भन्ने जिकिर लिएको पाइन्छ ।
- ५) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक फर्मले आ.व. २०५७/०५८ मा गरेको कारोबार सम्बन्धमा कर परीक्षण भै लागत मूल्य भन्दा घटिमा सामान बिक्री गरेकोले रु.५,३०,५२७।२५ को थप बिक्री कायम गरी अर्को तर्फ करयोग्य आयमा रु. ५८,३५८। थप हुने र मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ उक्त थप बिक्रीमा मूल्य अभिवृद्धि कर रु.१,३३,०९८६। तथा जरिवाना रु.१३,३०८। समेत जम्मा रु.१,४६,३९४। तिर्नु पर्ने भनी मिति २०५९।०२।२३ मा प्रत्यर्थी कार्यालयबाट कर निर्धारण निर्णय भएकोमा पुनरावेदक फर्मले चित्त नबुझाई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरमा पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट आयकर तर्फको मुद्दामा करदाताले विभिन्न मूल्यमा सुपारी तथा जिरा बिक्री गरेको बिक्री बिलबाट देखिएको, कर कार्यालयले लागत मूल्य भन्दा कम मूल्यमा बिक्री गरेको भन्दै सो फर्मलाई खुद आयमा समावेश गर्ने गरेको कार्य विद्यमान कानुनी व्यवस्थाको विपरीत रहेको भनी प्रत्यर्थी कार्यालयबाट भएको निर्णय उल्टी गर्ने गरी मिति २०६०।३।३ मा फैसला भएकोमा उक्त फैसला उपर प्रत्यर्थी कार्यालयबाट अदालतमा पुनरावेदनको अनुमतिको लागि निवेदन दिएकोमा उक्त निवेदन उपर सुनुवाई भई सो फैसलामा कानुनी त्रुटि नरहेकोले पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्न मिलेन भनी मिति २०६१।४।१३ मा आदेश भएको देखिन्छ । यस अदालतबाट उक्त आदेश भए पश्चात राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको

उक्त फैसला अन्तिम भई बसेको देखिन्छ । यसरी एकै आर्थिक वर्षमा भएको कारोबारमा आयकरतर्फ भएको कर निर्धारण आदेश अन्तिम भई सकेको अवस्था देखिन्छ, भने सोही आधारमा गरिएको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण आदेशको हकमा पुनरावेदकले चित्त नबुभाई प्रस्तुत पुनरावेदनपत्र दायर गरेको देखिन्छ ।

६) राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट फैसला भए पश्चात “यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०६१।०२।१० मा फैसला भएको हुँदा उक्त फैसलाको प्रतिलिपि साथै राखी पन्जिका बमोजिम कागजात भएको सुरु फायल यसै साथ पठाएको छ । प्राप्त भएपछि फैसला र कानून बमोजिम गर्नु हुन अनुरोध छ” भनी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरले आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरलाई मिति २०६१।०३।२९ मा फैसलाको जानकारी सहितको मिसिल फिर्ता पठाएकोमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरले उक्त फैसलाको प्रतिलिपि सहितको मिसिल मिति २०६१।०३।०५ मा बुझेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको उक्त पत्र तथा पुनः मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्न खडा गरेको मिति २०६६।०९।१७ निर्णय पत्रमा उल्लेख गरेको व्यहोराबाट स्पष्ट हुन आउँछ । यसरी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट पुनः रीतपूर्वक निर्णय गर्न भनी फैसला सहितको जानकारीपत्र मिति २०६१।०४।०५ मा प्राप्त भएपश्चात करिब ५ वर्ष सम्म निर्णय नगरी मिति २०६६।०९।१७ मा मात्र पुनः मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय गर्न परेको उचित कारण प्रत्यर्थी कार्यालय खुलाउन सकेको देखिदैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(४) मा कर विवरण पेश गरेको मितिले ४ वर्ष भित्रै कर निर्धारण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा पुनः निर्णय गर्नु भनी मिति २०६१।०२।१० मा फैसला भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट उक्त निर्णय भएको मितिले ४ वर्ष नघाई मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण निर्णय गरेको देखिन्छ ।

७) विदेशबाट सुपारी आयात गरी थोक र खुद्रा बिक्री गर्ने फर्मले अन्तर्राष्ट्रिय बजारको उतार चढावले गर्दा कहिलेकाहीँ आयात गर्न एल.सी. खोल्दा सामानको बजार मूल्य तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य उच्च रहने र आयातको प्रकृया पूरा गरी सामान आइपुग्दा बजार भाउ तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्य घट्न जाने कारण कृषिजन्यवस्तु लामो समय भण्डारण गरी राख्न नमिल्ने हुँदा लागत भन्दा पनि घटिमा बिक्री गर्नु पर्ने परिस्थिती सृजना हुन सक्ने कुरालाई नकार्न सकिदैन । उल्लेखित आर्थिक वर्षमा पुनरावेदक फर्मले सुपारी आयात गर्न एल.सी. खोल्दा बजार मूल्य उच्च रहेकोमा आयातको प्रकृया पूरा भई आफू कहाँ सुपारी आइपुग्दा बजार मूल्य घट्न गएको कारण आयात गरेको सुपारी मध्ये केही बाध्यताबस घटि मूल्यमा बिक्री गर्नु परेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिन्छ । पुनरावेदक फर्मले पहिले जवाफ दिँदा र पछि जवाफ दिँदा पनि सोही व्यहोरा फरक उल्लेख गरेको भन्ने सम्मको आधारमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट सुरू कार्यालयको निर्णय सदर गर्ने गरी फैसला भएको भए तापनि उल्लेखित समयमा बजार मूल्य यो यसरी बढिरहेका भनी प्रत्यर्थी कार्यालयले कुनै वस्तुगत आधारमा पुष्टि गर्न सकेको देखिदैन । जबकी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा २०(३) ले “उपदफा २ मा जनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपरोक्त बमोजिम करको निर्धारण गर्दा प्रमाणको भार पुऱ्याउने

अभिभारा सम्बन्धित कर अधिकृतको हुनेछ" भन्ने व्यवस्था गरी प्रमाणको भार कर निर्धारण गर्ने अधिकृतमा हुने कुरालाई स्पष्ट रूपमा व्यवस्था गरेको छ। उल्लेखित कानुनी व्यवस्था बमोजिम प्रत्यर्थी कार्यालयले कर निर्धारणको निर्णय गर्दा पुनरावेदक फर्मले लागत मूल्य भन्दा बढिमा बिक्री गरेको भन्ने कुरालाई वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको देखिदैन भने अर्को तर्फ लागत मूल्य भन्दा घटिमा बिक्री गर्न नपाउने भन्ने कानुनी व्यवस्था समेत कहिकतै रहेको देखिदैन। यस्तो अवस्थामा मनोगत रूपमा थप बिक्री कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना तिर्नु पर्ने सदर ठहर्‍याई प्रत्यर्थी कार्यालयबाट भएको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण निर्णय र सो निर्णय सदर ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको फैसला कानूनतः मिलेको देखिन आएन।

८) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ काल्पनिक कारोबारमा आकर्षित हुने कानून नभै वास्तविक हिसाब किताबमा आधारित कारोबारमा आकर्षित हुने कर कानून हो। त्यसैले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८ ले बिक्रेता स्वयम्ले कर लाग्ने मूल्यमा कर निर्धारण गरी असुल उपर गर्नु पर्ने, दफा १२ ले नगद मात्र प्रतिफल भएको अवस्थामा आपूर्तिकर्ताले प्रापकसंग लिएको मूल्यमात्र कर लाग्ने मूल्य हुने, दफा १७ ले आफूले तिरेको करकट्टी गर्न पाउने, दफा १८ ले मासिकरूपमा कर विवरण पेश गर्नु पर्ने, दफा १९ ले म्यादभिन्न कर रकम बुझाउनु पर्ने कानुनी व्यवस्था गरेको र यी कानुनी व्यवस्था उल्लङ्घन गरेमा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था गरेको देखिन्छ। यसरी आफैले हिसाब किताब राखी अरु अर्थात खरिदकर्ताबाट कर उठाई मासिक रूपमा कार्यालयमा लगेर बुझाउनु पर्ने कानुनी व्यवस्था गरेबाट आफूले उठाउदै नउठाएको र उठाएको भनी कहिकतैबाट नदेखिएको कर तिर्नुपर्ने भनी भएको कर निर्धारण निर्णय र सो निर्णय सदर ठहर्‍याई भएको फैसला मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को उल्लेखित कानुनी व्यवस्था विपरीत रहेको देखिन आयो।

९) अतः उल्लेखित आधार प्रमाण समेतबाट करदाता इन्टरट्रेड सेन्टरको आ.व. ०५७/५८ मा भएको कारोबारलाई दृष्टिगत गरी कर रू.१,४६,३९४। कायम हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको मिति २०६७।२।२३ को निर्णय पर्चा सदर हुने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०६९।०६।०५ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिदा उल्टी हुने ठहर्छ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६६-CR-०५७१

मुद्दा नं: ८५८८३

फैसला मिति: २०६९ साल फागुन ६ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश श्री गिरीश चन्द्र लाल

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका, वडा नं. २२ स्थित युनाइटेड टेलिकम लिमिटेड

अदालतको ठहर खण्ड

- पुनरावेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका विद्वान महान्यायाधिवक्ता श्री महेश थापाले विपक्षी ग्राहकले बिल तिरेको अभिलेख राख्ने नगरी कर छल्ने प्रयत्न गरेको देखिएकोले बिलिङ्ग भए बमोजिम कर रकम कायम गरिएको हो । सक्कल बीजक बिना छुट दिन नसकिने भएकाले करमा छुट नदिएको हो । कानुनमा आधारित रहेर नै छुट दिन नमिल्ने कुरामा कर छुट नदिएको हुँदा कानुनी प्रावधान विपरीत राजस्व न्यायाधिकरणबाट छुट दिन पर्ने गरी गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण छ, उक्त फैसला बदर हुनु पर्छ भनी तथा विपक्षी युनाइटेड टेलिकमको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री विमल ढकालले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ६(३)(छ) मा निरन्तर रुपमा आपूर्ति हुने दुर सञ्चार सेवाको बिलिङ्गको बारेमा स्पष्ट व्यवस्था छ । भन्सारमा धरौटी रहेको रकम सदर स्याहा गरेको रसिद हराएको भन्दैमा त्यत्रो रकमको छुट नपाउने भन्न मिल्दैन, भन्सारले पत्र दिएकै छ । यस्तो स्थितिमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला कानुन सम्मत भएकाले सदर हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट कानुनबमोजिम छुट पाउने रकमहरू छुट दिई पुनः कर निर्धारण गर्नु भनी ठहर गरेको निर्णय मिले नमिलेको के रहेछ सोही सम्बन्धमा नै निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।
- निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसमा विपक्षी करदाताले भैरहवा कार्यालयमा धरौटी राखी सामान आयात गरेको रकम मध्ये सदर स्याहा भएको रकमको रसिद हराएको कारण उक्त कार्यालयबाट जारी गरिएको पत्रको आधारमा क्रेडिट दावी गरेकोमा कर निर्धारण गर्दा त्यस्तो रकम छुट पाउने हो होइन र करदाताले जारी गरेको बीजक र करदाताले कम्प्युटरमा राखेको विवरण मध्ये कुन विवरणलाई आधार मानी कर निर्धारण गर्नुपर्ने भन्ने नै मुख्य रुपमा विवादको विषय रहेको पाइयो ।

- ३) पहिलो विवादित विषयवस्तुका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रत्यर्थी करदाता दूर सञ्चार सेवा प्रदायक रहेको र निजले ग्राहकले सेवा उपभोग गरेको टेलिफोन सेवाको उपभोग गरेको महिना महिनाको आधारमा बीजक जारी गर्ने गरेको भन्ने देखिन्छ । यस्तो रकम असुल उपर गर्ने प्रयोजनका लागि छुट्टै विवरण कम्प्युटरमा प्रविष्ट गर्ने गरेको भन्ने समेत देखिन आयो । यस स्थितिमा उपभोगको आधारमा जारी बीजक वा कम्प्युटरमा पछि प्रविष्ट गरिएको विवरण मध्ये कुनलाई मान्यता दिने भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ६ लाई मननु पर्ने हुन्छ । उक्त दफाको उपदफा (३) (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार निरन्तर रुपमा आपूर्ति हुने दूरसञ्चार सेवा वा यस्तै अन्य सार्वजनिक सेवाहरूको हकमा बीजक जारी गर्दाको समयलाई आपूर्तिको समय मान्नु पर्ने व्यवस्था रहेकोले आपूर्ति भएको सेवा अनुसार जारी बीजक अनुसार नै मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यस्तो बीजकलाई मान्यता नदिनु पर्ने ठोस आधार एवं कारण हुनु पर्नेमा प्रत्यर्थी करदाताले सेवा आपूर्ति गरी जारी गरेको बीजकलाई अन्यथा भन्न सक्ने ठोस आधार र प्रमाण पेश गर्न नसकेको हुँदा त्यस्तो आधार प्रमाण बिना अन्यथा गर्न सकिने नदेखिँदा करदाताले आफ्नो आन्तरिक कामको सजिलोपनाका लागि कम्प्युटरमा प्रविष्ट गरेको विवरणका आधारमा कर निर्धारण गर्न मिल्ने देखिन आएन । अतः करदाताले जारी गरेको बीजक अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म सोही बीजकका आधारमा मात्र कर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन आयो ।
- ४) यसै गरी करदाताले विभिन्न वस्तु आयात गर्दा भैरहवा भन्सार कार्यालयमा धरौटीको रुपमा दाखिला गरेको रकम रु.१,२९,६६,२५४।- मध्ये रु.१,२९,५८,८७६।- सदर स्याहा भएकोमा सो रकमलाई क्रेडिट दावी गर्दा सोको सक्कल रसिदको सट्टामा उक्त भन्सार कार्यालयबाट जारी गरिएको मिति २०६०।१२।१२ को पत्र पेश गरेकोले सोलाई मान्यता दिन मिल्दैन भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ । सरकारी निकायमा दाखिला गरेको धरौटी रकम त्यस्तो सरकारी कार्यालयले करदाताको विवरणको आधारमा सदर स्याहा गरेको र सोको विवरण सहितको सक्कल रसिद करदाताले दाखिला गर्न नसकेको अवस्थामा सदर स्याहा गर्ने कार्यालयले नै प्रमाणित गरी दिएको पत्रलाई अन्यथा भन्न सकिने हुँदैन । सक्कल रसिद यदाकदा हराउन वा दैवी परी नष्ट पनि हुन सक्छ । यस्तो स्थितिमा त्यस्तो आधिकारिक निकायमा भएको अभिलेखका आधारमा जारी गरिएको पत्रलाई आधार मान्न नहुने ठोस आधार हुनुपर्छ । पुनरावेदकबाट त्यस्तो ठोस आधार पेश गर्न सकेको पनि नहुँदा पुनरावेदन जिकिर वस्तुनिष्ठ देखिन आएन । अतः यस्तो स्थितिमा यी करदाताले राखेको धरौटी रकम सदर स्याहा भएको भनी सम्बन्धित कार्यालयले लेखी दिएको पत्रलाई अस्विकार गरी त्यसरी सदर स्याहा गरेको रकमलाई करको दायरामा ल्याउनु न्यायसंगत देखिन आएन ।
- ५) तसर्थ, उपरोक्त आधार र कारणबाट करदाताबाट जारी गरेको बीजकलाई आधार नमान्ने अन्य विवरणका आधारमा कर निर्धारण गरेको तथा धरौटी रकम सदर स्याहा गरेको भनी भैरहवा भन्सार कार्यालयबाट जारी पत्रलाई मान्यता नदिई कर निर्धारण गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति

२०६१।९।६ को कर निर्धारण आदेश नमिलेकोले केही उल्टी हुने भनी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६५।३।३१ को निर्णय मिलेकै देखिदा सदर हुन्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-०१७३

मुद्दा नं: १०११८३

फैसला मिति: २०७३ साल कार्तिक २३ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री जगदिश शर्मा पौडेल तथा माननीय न्यायाधीश श्री दिपककुमार कार्की

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट कार्यालयका प्रमुख कर

प्रशासक खुमराज पुञ्जाली

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. सिमरा बाराको प्राप्त कार्यकारी अधिकृत संदिपकुमार

अग्रवाल

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले राजस्व न्यायाधिकरणले फैसला गर्दा २०६१ सालको फौ.पु.नं. ३१२६ को आन्तरिक राजस्व विभाग विरुद्ध नन्दन घ्यू एण्ड आयल ई.प्रा.लि. को मुद्दामा भएको फैसलालाई आधार लिइएको छ । सो फैसला बमोजिम भएको परिपत्र आन्तरिक राजस्व विभागको च.नं.२१ मिति २०६३।४।१० को पत्रानुसार मिति २०६३।४।१ देखि नै खारेज भई सकेको हुँदा उक्त परिपत्र अस्तित्व विहिन छ । उद्योग विभागबाट तोकिएको नर्स भन्दा बाहिर गएर कर निर्धारण गरेको नभई सो विभागले तोकेको मापदण्ड भन्दा विपरीत बढी जर्ति देखाई कम उत्पादन देखाउने कार्य गरेको हुँदा ठूला करदाता कार्यालयले गरेको कानून सम्मत निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर गरी सुरु कर निर्धारण आदेश कायम रहनु पर्दछ, भनी बहस गर्नु भयो ।
- २) त्यसैगरी प्रत्यर्थी शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री सीताराम अग्रवाल श्री विनोद कुमार उपाध्यायले उद्योगको लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई नै कर प्रयोजनका लागि मान्यता दिनु पर्दछ, भन्ने २०६१ सालको फौ.पु.नं. ३१२६ को आन्तरिक राजस्व विभाग विरुद्ध नन्दन घ्यू एण्ड आयल ई.प्रा.लि. को मुद्दामा प्रतिपादित सिद्धान्त समेतलाई नजरअन्दाज गरी भएको कर निर्धारण आदेश मिलेको छैन । कानून बमोजिम सम्म कर लिन मिल्छ । कानूनभन्दा बाहिरको कर निर्धारण गर्न नमिल्ने हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको फैसला मिलेकै हुँदा सदर हुनु पर्ने भनी बहस गर्नु भयो ।

- ३) उपर्युक्त बहस सुनी पुनरावेदन सहितको मिसिल संलग्न कागजात अध्ययन गरी हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छ, छैन ? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्तैन सोही विषयमा नै निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- ४) निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.ले आ.व.०६२।०६३ को कर रु. ३,०९,३४४।- र जरिवाना रु. ७७,३३६।- गरी जम्मा रु. ३,८६,६८०।- तिर्नु नपर्ने अथवा परिवर्तन गर्नु पर्ने कुनै ठोस प्रमाण भए १५ दिन भित्र दाखिला गर्नुहोला भनी ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०६४।९।२५ मा प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश जारी गरेकोमा करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.ले वास्तविक जर्ति मिन्हा दिनु पर्ने भएकोले बिक्री नै नगरेको सामानको मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना माग गरिएको रकम तिर्नु नपर्ने भनी प्रत्यर्था कार्यालयमा जवाफ फिराएको देखिन्छ । ठूला करदाता कार्यालयबाट शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि. लाई आ.व.०६२।०६३ को कर रु. ३,०९,३४४।- जरिवाना रु. ७७,३३६।- गरी जम्मा रु. ३,८६,६८०।-आदेश जारी भएको १५ दिनभित्र दाखिला गर्नु होला भनी पुनः अन्तिम कर निर्धारण आदेश गरेको पाइयो । सो निर्णय उपर शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन परेकोमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट करदाताको लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई अमान्य गरी अनुमानको आधारमा घटी उत्पादन भएको भनी बिक्री आय कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना लगाउने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।११।२९ को निर्णय मिलेको नदेखिदा उल्टी हुने भन्ने समेतको फैसला गरेको देखियो । सो फैसला उपर ठूला करदाता कार्यालयको यस अदालतमा पुनरावेदनको अनुमतिका लागि निवेदन परेकोमा यस अदालतबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३९ दफा ८(घ) को आधारमा पुनरावेदनको अनुमति प्रदान भई प्रस्तुत मुद्दा पुनरावेदनको रोहमा पेश हुन आएको पाइयो ।
- ५) अब ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, पुनरावेदक करदाताले कच्चा पदार्थ १०० के.जी. Crude palm oil बाट वनस्पति घ्यू तेल ९२.२ देखि ९४.४ के.जि. र By product ३.५ देखि ५.५ के.जी. उत्पादन हुनुका साथै २.३ के.जी. जर्ति जाने भन्दै उद्योग विभागको च.नं. १३५७ मिति २०६४।७।१६ को पत्रानुसार लेखि आएको र करदाता शिवशक्ति घ्यू उद्योग प्रा.लि.ले उद्योग विभागको पत्रानुसारको लेखामा नदेखाएको र घटी ८०,८००.३ के.जी. देखाएको हुँदा घटी भएको परिमाणको स्थानीय बिक्री मानी प्रति के.जी. रु. २९.४५ का दरले रु. १२,७९,५६९।- को कर रु. ३,०९,३४४।- र जरिवाना रु. ७७,३३६।- गरी जम्मा कर जरिवाना रु. ३,८६,६८०।- कर निर्धारण गरेको देखिन्छ ।
- ६) उद्योगहरूमा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थहरूको खपत र एउटै परिमाणको उत्पादन हुन सक्तछ भनी अनुमान गर्न कठिन हुने र फरक उद्योगको उत्पादन क्षमता फरक हुने हुन्छ । जसको कारणले कच्चा पदार्थको खपत, जर्ति निस्काशन, By product उत्पादन समेतमा अन्तर आउन सक्तछ । उद्योगको उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार र सुविधाको समान वितरण छ वा छैन, कच्चा पदार्थको गुणस्तर र विद्युत

आपूर्तिको अवस्था के छ ? कामदारको दक्षता क्षमता कच्चापदार्थको गुणस्तर उद्योगले पाउने सुविधामा दीर्घकालिन असर के पर्दछ जस्ता कुराहरूलाई समेत ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ । यस सम्बन्धमा २०६१ सालको फौ.पु.नं. ३१२६ को पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व विभाग विरुद्ध नन्दन घ्यू एण्ड आयल इन्डष्ट्रिज प्रा.लि. बारा भएको मूल्य अभिवृद्धि कर मुद्दामा सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०६३।२।४ मा फैसला हुँदा कच्चा पदार्थको खपतमा लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई मान्यता दिनु पर्छ भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ । उक्त प्रतिपादित सिद्धान्त समेतको आधारमा करदाता उद्योगको लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई समेत मान्यता दिई कर निर्धारण गर्नु पर्नेमा सो नगरी लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई अमान्य गरी अनुमानको आधारमा कच्चा पदार्थको खपतमा घटी उत्पादन भएको भनी घटी भएको परिमाणमा समेत कर र जरिवाना लगाउने ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरको निर्णयलाई कानून सम्मत भन्न मिल्ने नदेखिँदा ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मनासिब नै देखियो ।

- ७) तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार प्रमाणहरूबाट करदाताको लेखाले देखाएको वास्तविक खर्चलाई अमान्य गरी अनुमानको आधारमा कच्चा पदार्थ खपतमा घटी उत्पादन भएको भनी बिक्री आय कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना समेत लगाउने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।१।२९ को निर्णयलाई उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६६।४।१८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-०४६३

मुद्दा नं: १०३३४७

फैसला मिति: २०७४ साल माघ २२ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरका तर्फबाट प्रमुख कर अधिकृत टेकबहादुर

खत्री

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला मोरङ उ.म.न.पा.स्थित कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि.

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरियो । पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले उद्योग विभागबाट प्रकाशित Material Consumption Norms अनुसार करदाता उद्योगले देखाएको विवरण वास्तविक नदेखाएको, जति नखुलाएको हुँदा प्रचलित कानून अनुसार कर अधिकृतबाट कर निर्धारण गरिएको हो, कर अधिकृतले निर्धारण गरेको करलाई नमिलेको भनी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर हुनु पर्दछ भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रत्यर्थीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री राजकुमार राउतले वास्तविक आय निर्धारण उद्योगले तोक्ने भनी र कर अधिकृतले कर निर्धारण गरेको निर्णयलाई बदर गरी राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसला कानून सम्मत हुँदा सदर हुनु पर्दछ भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) उपर्युक्तानुसारको तथ्य एवं बहस जिकिर रहेको प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०६७।१।१२ मा भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- ३) निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रत्यर्थी कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि. विराटनगरको आ.व.२०६१।०६२ को कारोबारमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरले कर समेत रु.३,४६,९९३।- कायम हुने ठहराई मिति २०६५।१।१२ मा निर्णय गरेको र सोउपर करदाता कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा निवेदन दिएकोमा करदाताको निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर गरी मिति २०६६।२।८ मा विभागबाट निर्णय भएको देखिन्छ । सो निर्णय उपर प्रतिवादीका तर्फबाट राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरमा पुनरावेदन परेकोमा उक्त न्यायाधिकरणबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको निर्णय तथा राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकन समेत उल्टी

भई पुनरावेदक करदातालाई सो रकम कर लाग्न सबैभन्ने ठहर गरी मिति २०६७।१।१२ मा फैसला भएको देखिन्छ। उक्त फैसलाउपर चित्त नबुझाई आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरका तर्फबाट पुनरावेदन गर्न अनुमति पाउँ भनी निवेदन दिएकोमा यस अदालतबाट मिति २०६८।६।६ मा पुनरावेदन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने आदेश भई पुनरावेदनको रूपमा दर्ता भएको देखिन्छ।

४) पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा उद्योग विभागबाट प्रकाशित Norms for Metal Product मा उल्लिखित नर्मसका आधारमा उत्पादन देखाउनु पर्ने र यस कार्यालयको कार्यक्षेत्र अर्न्तगतका अन्य यस्तै प्रकृतिका करदाताहरूको उत्पादन प्रतिलब्धि दर र कार्यालयले विषयगतमा गरेको कर परीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा कर निर्धारण गरिएकोमा कुनै ठोस सबुत प्रमाण विना राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको उल्टी फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने मुख्य जिक्ति लिएको पाइन्छ।

५) तत्सम्बन्धमा विचार गर्दा, वस्तु र सेवाको उपयोग गरे बापत लाग्ने अप्रत्यक्ष कर नै मूल्य अभिवृद्धि कर (Value Added Tax) हो। राजस्व सङ्कलन गर्ने प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाई राजस्व परिचालन बढाउन वस्तु वा सेवाको विक्री, वितरण, हस्तान्तरण, आयात वा निर्यात लगायतका सबै कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउने र असुल उपर गर्ने प्रक्रियालाई व्यवस्थित गरी राजस्व सङ्कलन प्रभावकारी ढङ्गबाट गर्न मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ लागू भै निर्दिष्ट गरेको छ। उक्त ऐनको दफा २० मा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्ने अवस्थाहरू यसप्रकार उल्लेख गरिएको छ :

(१) देहायका कुनै अवस्थामा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्नेछ :

(क) म्यादभित्र कर विवरण पेस नगरेमा,

(ख) अधुरो वा त्रुटिपूर्ण कर विवरण पेस गरेमा,

(ग) भुट्टा कर विवरण पेस गरेमा,

(घ) करको रकम कम देखाएको वा ठीक नभएको भन्ने कर अधिकृतलाई विश्वास गर्नुपर्ने कारण भएमा,

(ङ) आपूर्ति मूल्यमा न्यून बीजकीकरण गरेको भन्ने कर अधिकृतलाई विश्वास गर्नु पर्ने कारण भएमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर निर्धारण गर्दा देहायका कुनै वा सबै आधारमा करको निर्धारण गर्न सकिनेछ:-

(क) कारोबारको सबुत,

(ख) कारोबारको सम्बन्धमा सम्बन्धित कर अधिकृतले पेस गरेको कर परीक्षण प्रतिवेदन,

(ग) समान प्रकृतिको कारोबारमा संलग्न अन्य व्यक्तिले बुझाएको कर।

६) प्रस्तुत विवादमा करदाता कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि.ले कर प्रयोजनार्थ पेस गरेको विवरणमा कम उत्पादन देखाएको भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरका कर अधिकृतले कर निर्धारण गरेको

देखिन्छ । उल्लिखित मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० का अवस्था र आधारहरूबाट कर अधिकृतले कर प्राप्त प्रमाणहरूको विश्लेषण गरी कर निर्धारण गर्न सक्ने प्रावधान रहेको देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पेस भएका विवरण, उद्योग विभागबाट प्रकाशित Norms for Metal Product मा उल्लिखित नर्म्स र यस्तै प्रकृतिका अन्य करदाताहरूको उत्पादन प्रतिलब्धी दर कार्यालयले गरेको कर परीक्षण प्रतिवेदन समेतका आधारमा कृष्ण मेटल क्राफ्ट्स प्रा.लि. विराटनगरको आ.व.२०६१।०६२ को कारोबारमा जरिवाना करसमेत गरी रु.३,४६,९९३।- कायम हुने गरी कानून सम्मत रूपमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरले गरेको निर्णयलाई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरले उचित आधार, कारण र प्रमाण नभई सुरूको निर्णय उल्टी गरी गरेको मिति २०६७।१।१२ को फैसला मनासिब देखिन आएन ।

- ७) तसर्थ, माथि विवेचित आधार र कारणबाट राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०६७।१।१२ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिदा सो फैसला उल्टी भई आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको मिति २०६५।१।०।२९ को निर्णय तथा आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।२।२८ को प्रशासकीय पुनरावलोकन सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६७-CR-०७०४

मुद्दा नं: ९४२६६

फैसला मिति: २०७६ साल बैशाख ९ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी
मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक जिल्ला मोरङ टंकिसिनवारी गा.वि.स. व.डा नं. १ स्थित आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को तर्फबाट अधिकारप्राप्त महाप्रबन्धक ऐ.ऐ. बस्ने रोहित उन्नितान-----१

विरुद्ध

ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन, ललितपुर-----१

आन्तरिक राजस्व विभाग, काठमाडौं -----१

राजस्व न्यायाधिकरण-----१

फैसला: ०६७-CR-०७०९

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर तर्फबाट ऐ.का प्रमुख कर प्रशासक खुमराज पुञ्जालि-----१

विरुद्ध

जिल्ला मोरङ टंकिसिनवारी गा.वि.स. व.डा नं. १ स्थित आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को तर्फबाट अधिकारप्राप्त महाप्रबन्धक ऐ.ऐ. बस्ने रोहित उन्नितान-----१

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिलसँग प्रमाण कागजातहरूको अध्ययन गरियो ।
- २) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान न्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालिले राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले गरेको फैसला नमिलेको हुँदा उल्टि गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट गरेको कर निर्धारण आदेश बमोजिम नै करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.लाई कर र जरिवाना समेत गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

- ३) पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ र विद्वान् अधिवक्ता श्री महेशकुमार थापा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं गरेको फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी गरी पूरै शिर्षकको रकम मिनाहा गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- ४) राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला उपर चित्त नबुभाई ठूला करदाता कार्यालय ललितपुर र आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.समेतको तर्फबाट अलग अलगरूपमा यस अदालतमा पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन परी अनुमति प्रदान भई दायर भएको प्रस्तुत मुद्दामा विद्वान न्यायाधिवक्ता तथा विद्वान कानून व्यवसायीहरु समेतले आ-आफ्नो तर्फबाट प्रस्तुत गर्नु भएको बहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन ? पुनरावेदकहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- ५) निर्णय तर्फ विचार गर्दा, बिक्री गरी फिर्ता आएको सामानलाई विवरणमा भर्दा VAT Return Detail मा न्युन देखाइएको, पूँजीकरण गरिनु पर्ने सम्पत्तिको ह्रास खर्च माग गर्नु पर्नेमा गरेको नपाइएको र घटी उत्पादन देखाएको हुँदा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(३) बमोजिम कर र जरिवाना समेत गरी रु.१,२९,७१,५८६/- को अन्तिम कर निर्धारण गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६४/०४/२० मा भएको निर्णय उपर चित्त नबुभाई करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा निवेदन दिएकोमा वित्तीय विवरणभन्दा मूल्य अभिवृद्धिको Return Detail मा घटी बिक्री देखाएको, आफ्नै उत्पादन प्रयोग गरेको तथा उत्पादन परिमाण घटी देखाएको अवस्थामा त्यसलाई बिक्री मानी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेको मिलेकै देखिदा करदाताको जिकिर पुग्न सक्दैन भनी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०६५/१०/२१ मा भएको निर्णय समेत उपर चित्त नबुभाई आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को तर्फबाट लेखाले देखाएको वास्तविक विवरणलाई मूल्याङ्कन नगरी पूँजीकरण नगरेको भनी रु.३,५२,१८३/-, थप बिक्री कायम गरिएको भनी रु.१,२५,३९,२६१/- र प्याकिङ्ग मेटेरियल्स तर्फको समेत गरी जम्मा रु.१,२९,७१,५८६/- थप कर र जरिवाना लगाउने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको कर निर्धारण आदेश र त्यसलाई समर्थन गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय समेत त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को पुनरावेदन जिकिर भएकोमा आ.व.२०६०/०६१ को लेखाले देखाएको उत्पादन परिमाणलाई अमान्य गरी फरक परिमाणलाई बिक्री आय कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४/०४/२० को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५/१०/२१ को निर्णय कानून सम्मत नहुँदा केही उल्टी हुने र सो बाहेक अरुको हकमा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर्छ भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला उपर यस अदालतमा ठूला करदाता कार्यालय ललितपुर र आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.समेतको तर्फबाट अलग अलग रूपमा पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन परी अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा यस इजलास समक्ष प्रस्तुत मूल्य पेश हुन आएको देखियो ।

- ६) राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले गरेको फैसला नमिलेको हुंदा उल्टी गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट गरेको कर निर्धारण आदेश बमोजिम नै करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.लाई कर र जरिवानासमेत गरी पाउँ भन्ने ठूला करदाता कार्यालय र पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को माग बमोजिम पूरै शीर्षकको रकम मिनाहा गरी पाउँ भन्ने आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को वस्तु उत्पादन गरे पछि त्यसको बिक्री कायम गर्नु पर्ने हुन्छ वा उद्योगको सम्पत्तिको रूपमा त्यसलाई पूँजीकरण गरी ह्यास खर्चको रूपमा कट्टा गर्नुपर्ने देखिन आउँछ । यसरी उत्पादित वस्तुलाई पूँजीकरण गरी सकेपछि आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.ले ह्यास खर्चको रूपमा माग गर्नुपर्नेमा पूरै रकम खर्च कट्टीको रूपमा माग गरेको देखिएको अवस्थामा त्यस्तो रकम रु.३,५२,९८३- लाई आयम समावेश गरेको र पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.ले उत्पादित वस्तुको बिक्री मूल्य कायम गरी मूल्य अभिवृद्धि करमा समावेश गर्नु पर्नेमा सो नगरी प्याकिङ्ग मेटेरियल्समा भएको खर्चलाई मात्र देखाएकोलाई बिक्री मानी मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरी त्यसमा कर र जरिवाना गर्ने गरी गरेको ठूला करदाता कार्यालयको कर निर्धारण आदेशलाई अन्यथा भएको भन्न सक्ने अवस्था देखिन आउँदैन ।
- ७) करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.ले आ.व.२०६०/०६१ को कम्पनीको आय व्यायको लेखा परीक्षणसमेत गरी सोको विवरण ठूला करदाता कार्यालयमा पेश गरेको देखियो । आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को लेखाले देखाएको उत्पादनाई बिक्री कायम गरी कर निर्धारण गर्नु पर्ने ठहरी यिनै पुनरावेदक करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.कै दायर भएको मुद्दा नं. ०६७-CR-०७०२ समेतको आ.व.२०६०/०६१ को आयकर मुद्दामा आजै यसै इजलासबाट फैसला हुंदा सो मुद्दामा लिएका आधार कारणहरु समेतबाट प्रस्तुत मुद्दामा समेत थप बिक्री कायम गर्ने गरी पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.लाई मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना लगाउने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय मिलेको देखिन आएन ।
- ८) विवेचित आधार र कारणहरु समेतबाट आ.व.२०६०/०६१ को करदाता आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को लेखाले देखाएको उत्पादन परिमाणलाई अमान्य गरी फरक परिमाणलाई बिक्री आय कायम गरी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी भएको पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४/०४/२० को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५/१०/२१ को निर्णय कानून सम्मत नहुंदा केही उल्टी हुने र सो बाहेक अरुको हकमा पुनरावेदक आरती स्ट्रिप्स प्रा.लि.को पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मनासिब नै देखिन आएको अवस्थामा यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्न लिएका आधार कारणहरूसँग सहमत हुन सकिएन ।
- ९) तसर्थ: उपरोक्त आधार र कारणहरु समेतबाट राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६६।२।२७ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिएकोले सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६७-CR-११२३

मुद्दा नं: ९८००६

फैसला मिति: २०७६ साल मंसिर १६ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री हरिकृष्ण कार्की तथा माननीय न्यायाधीश श्री टंकबहादुर मोक्तान

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. २ का प्रमुख कर प्रशासक
कृष्णप्रसाद देवकोटा

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं. २२ खिचापोखरी स्थित श्री
पारामाउण्ट इलेक्ट्रोनिक्स प्रा.लि.

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदक कार्यालयले प्रत्यर्थी प्रा.ली.ले छुट पाउँ भनी दाबी गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर रू.६८,६९३/- र जरिवाना रू.१७,१७४/- गरी रू. ८५,८६७/-मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेको तथ्यमा विवाद छैन । उक्त कर निर्धारण आदेश नमिलेको भनी प्रत्यर्थी प्रा.लि.ले राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गरेको भए पनि मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण नगर्नु पर्ने आधार र कारण पेस गर्न सकेको देखिदैन । प्रत्यर्थी प्रा.ली.ले भारतबाट आयातित इलेक्ट्रिस सामानको विज्ञापन गर्दा लागेको खर्च बिल भरपाईबाट समर्थित भएको भनी मूल्य अभिवृद्धि कर दाबी गरेको भएपनि विज्ञापनमा करदाताको नाम उल्लेख नभएबाट करदाताको दाबीलाई अमान्य गरेको हो । विज्ञापनमा सम्बन्धित करदाताको नाम उल्लेख नभएको अवस्थामा पनि पुनरावेदक कार्यालयको मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण आदेश राजस्व न्यायाधिकरणले मिति २०६७।१।२८ मा उल्टी गरेको छ । राजस्व न्यायाधिकरणको उक्त फैसला मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१)(ग) विपरीत हुँदा यस अदालतबाट मिति २०६८।१।२ मा पुनरावेदन दर्ता गर्न प्रदान भएको अनुमति आदेशमा उल्लेख भएको आधार कारण बमोजिम राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर हुनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोरा ले बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) प्रत्यर्थी प्रा.लि. को तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री सतिसकुमार भाले मेरो पक्ष भारतमा उत्पादन हुने विद्युतीय सामानको नेपालमा बिक्री प्रवर्द्धन बिक्री वितरण गर्ने एकल वितरक प्रतिनिधि भएको कुरामा विवाद छैन । उक्त प्रा.लि.ले आ.व. २०६२/०६३ मा नयाँ ब्राण्डका सामानको बजार प्रवर्द्धन गर्न विज्ञापन गरे बापत तिरेको रकम खर्च कट्टि दाबी गरेको हो । प्रा.लि. ले विज्ञापन बापत विज्ञापन एजेन्सीलाई भुक्तानी गरेको खर्चलाई पुनरावेदक कार्यालयले अमान्य गरेको छ । मूल्य अभिवृद्धि

कर ऐन, २०५२ ले करदाताले विज्ञापन बापत तिरेको बीजक बमोजिमको खर्च रकमलाई छुट दिने व्यवस्था गरेको छ। कानुनले नै मूल्य अभिवृद्धि कर छुट पाउने व्यवस्था गरेको अवस्थामा दाबी पुष्टि गर्ने प्रमाणको अभाव छ, भन्ने नमिल्ने हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६७।१।२८ को फैसला सदर हुनु पर्दछ, भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

- ३) दुवै तर्फका कानुन व्यवसायीको उपरोक्त बहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६७।१।२८ को फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।
- ४) निर्णय तर्फ विचार गर्दा, पुनरावेदक कार्यालयले प्रत्यर्थी प्रा.लि. को आ.व. २०६२/०६३ को लागि मिति २०६४।२।२७ मा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० बमोजिम मिति २०६४।२।१६ सम्मको रू.६८,६९३।-मूल्य अभिवृद्धि कर र मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(३) बमोजिम सो मिति पश्चातको जरिवाना रू. १७,१७४।- समेत गरी जम्मा रू. ८५,८६७।-मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेकोमा सो उपर प्रत्यर्थी प्रा.लि.ले गरेको पुनरावेदनमा राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंले प्रत्यर्थी प्रा.लि.को दाबी पुष्टि हुने प्रमाणको अभावमा पनि यस कार्यालयको मिति २०६४।२।२७ को संशोधित मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण आदेश मिति २०६७।१।२८ गते उल्टी गरी प्रत्यर्थी प्रा.लि. लाई यस आय वर्षमा रू.८५,८६७।- मूल्य अभिवृद्धि कर सुविधा दिने गरी गरेको फैसला मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(ग) को विपरीत हुँदा सो फैसला उपर पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भनी दिएको निवेदनमा यस अदालतबाट मिति २०६८।१।२ मा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८ को देहाय (ख) र (घ) बमोजिम मुद्दा पुनरावेदन गर्न अनुमति प्रदान भई आज निर्णयार्थ पेस भएको देखिन्छ।
- ५) पुनरावेदक कार्यालयले प्रत्यर्थी करदाता प्रा.लि. को आ.व. २०६२/०६३ को मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(ग) र मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(३) बमोजिम २०६२ भाद्र, असोज र २०६३ जेष्ठ, असार गरी ४ महिनाको विज्ञापन बापत भुक्तानी भएको बीजक मूल्य रू. ५,२८,४०७।२८ को रू. ६८,६९२।९५ मूल्य अभिवृद्धि कर, २५ प्रतिशतले हुने जरिवाना रू. १७,१७३।२३ समेत जम्मा रू. ८५,८६६।१८ र मिति २०६४।२।१६ भन्दा पछिको जरिवाना समेतको गणना गरी प्रारम्भिक कर निर्धारण गरी सो कर निर्धारण गर्नु नपर्ने कुनै प्रमाण भए साथै राखी १५ दिन भित्र जवाफ पेश गर्नु भनी प्रत्यर्थी प्रा.लि.लाई मिति २०६४।२।१६ मा पत्राचार गरेको देखिन्छ। पुनरावेदक कार्यालयको उक्त पत्रको सम्बन्धमा प्रत्यर्थी प्रा.लि. ले मिति २०६४।२।२५ मा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण हुनु नपर्ने यकिन जवाफ पेश नगरी बीजक मूल्य रू. ५,२८,४०७।२७ विज्ञापन बापत भुक्तानी भै यर्थाथ खर्च भएको हुँदा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्नु पर्ने होइन भन्ने व्यहोराले जवाफ पेश गरे पश्चात पुनरावेदक कार्यालयले मिति २०६४।२।१६ को प्रारम्भिक कर निर्धारणलाई नै समर्थन गरी मिति २०६४।२।२७ मा अन्तिम मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गरेको देखिन्छ।

- ६) पुनरावेदक कार्यालयको उक्त कर निर्धारण आदेश उपर प्रा.लि.ले राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँमा पुनरावेदन गर्दा पनि आफ्नो दाबी पुष्टि हुने ठोस र वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेश गर्न सकेको देखिदैन । मिति २०६७/१२/२८ मा मुद्दा सुनुवाई भएको दिन Trikon Advertising Service र 21st Century Media Entertainment Pvt. Ltd. ले जारी गरेको बीजकहरू प्रमाणको रूपमा पेश गरेको देखिन्छ । विज्ञापन एजेन्सीहरूले जारी गरेको ती बीजकहरू प्रत्यर्थी प्रा.लि. ले लगाउको ०६७-CR-११२२ को आयकर (२०६२/०६३) को मुद्दामा पनि प्रमाण भनी पेश गरेको देखिन्छ ।
- ७) प्रत्यर्थी प्रा.लि.ले पेश गरेको Trikon Advertising Service र 21st Century Media Entertainment Pvt. Ltd. ले जारी गरेको बीजकहरू प्रमाणमा लिएर निरूपण गर्न मिल्ने नमिल्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रस्तुत मुद्दा ०६७-CR-११२२ को आयकर मुद्दासँग सम्बन्धित भएको देखियो । उक्त विज्ञापन एजेन्सीहरूले जारी गरेको बीजकहरूको सम्बन्धमा आयकर ०६७-CR-११२२ को मुद्दामा प्रा.लि.ले विज्ञापन एजेन्सीबाट प्राप्त गरेको बीजक अनुसार पत्रिकामा प्रा.लि.को नाम उल्लेख नभएको कारण प्रा.लि.ले प्राप्त गरेको बीजकहरूलाई प्रमाणमा ग्रहण गर्न नमिल्ने भनी विवेचना भई कर कट्टि सुविधा नपाउने भनी विवादको निरूपण भइसकेको छ । यसरी लगाएको आयकर मुद्दामा प्रत्यर्थी प्रा.लि.ले प्राप्त गरेका बीजकहरू प्रमाणमा ग्रहण गर्न नमिल्ने भनी विज्ञापन बापत खर्च भएको भनिएको दाबीको रकमको कर कट्टि नपाउने ठहर भएको अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दामा पनि विज्ञापन एजेन्सीले जारी गरेको बीजकलाई प्रमाणमा ग्रहण गरी मूल्य अभिवृद्धि कर छुट (सुविधा) दिन मिल्ने नदेखिदा लगाउको ०६७-CR-११२२ को मुद्दामा समावेश भएको विज्ञापन शिर्षकमा विवेचना भएको आधार र कारणबाट प्रस्तुत मुद्दामा पनि Trikon advertising service र 21st Century Media Entertainment Pvt. Ltd. ले जारी गरेको बीजकहरू प्रमाण ग्राह्य हुने देखिएन ।
- ८) मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१)(ग) मा कसैले भुङ्गा कर विवरण पेश गरेमा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्ने छ, भन्ने व्यवस्था भएको देखिन्छ । उक्त कानुनी व्यवस्थाले भुङ्गा कर विवरण पेश गर्ने करदाताको हकमा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्न सक्ने नै देखिन्छ । त्यस अनुसार प्रत्यर्थी करदाता प्रा.लि.ले यथार्थ कारोबार अनुसारको प्रमाण पेश गरी मूल्य अभिवृद्धि कर छुटमा दाबी गर्नु पर्नेमा मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि नभएका बीजकहरूको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट दाबी गरेको देखियो । यसरी तत् तत् विज्ञापन एजेन्सीले जारी गरेका विज्ञापनसँग सम्बन्धित बीजकहरू प्रस्तुत विवादमा प्रमाण ग्राह्य नभएको अवस्थाले राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँले विज्ञापन शिर्षकमा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट दिएको मिति २०६७/१२/२८ को फैसला मिलेको देखिएन ।
- ९) अतः माथि विवेचना गरिएको आधार कारणबाट पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौँ क्षेत्र नं. २ को मिति २०६४/२/२७ को कर निर्धारण आदेश उल्टि गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको मिति २०६७/१२/२८ को फैसला नमिलेको देखिदा उल्टि हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०१११

मुद्दा नं: १६४४५५

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

सम्मानित प्रधानन्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश कुमार ढुंगाना

मुद्दा:- मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं ११ को बालाजु स्थित शंकर अक्सिजन प्रा.लि.को अख्तियार प्राप्त संचालक शंकर लाल अग्रवाल

विरुद्ध

प्रत्यर्थी श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं ३ लाजिम्पाट काठमाडौं

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागज अध्ययन गरी पुनरावेदन तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू श्री नारायण नेपाल र श्री रमेश प्रसाद धितालले प्रत्यर्थी कार्यालयमा समेत दर्तामा रहेका कम्पनी तथा फर्मसँग पुनरावेदन कम्पनीले कारोबार गरेको हो । ती कम्पनीहरू नक्कली भए त्यस्ता कम्पनीलाई कालो सूचीमा राख्ने, कम्पनीको कारोबार रोक्का गर्ने र संचालकहरूलाई कानून बमोजिम कारबाही गर्ने जिम्मा कार्यालयको भएकोमा प्रत्यर्थीले आफ्नो दायित्व पूरा नगरेको अवस्थामा सरकारी कार्यालयमा दर्ता भई कारोबार गरेको पुनरावेदन कम्पनीको कारोबारलाई मान्यता नदिने गरी भएको फैसला अन्यायपूर्ण हुदा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं ३ को तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदन करकट्टी लिएको विक्रेताहरूको सम्पर्क नं र ठेगाना खुलाउन सकेको छैनन् । निजहरूबाट भएको खरिदको मौज्जात हिसाब नराखेको स्वयंले स्वीकार गरेका छन् । खरिद बापतको भुक्तानी चेक मार्फत गरेको जिकिर लिए पनि सोको प्रमाण पेश गर्न सकेका छैनन् । खरिद गरिएका वस्तु के कुन प्रयोजनको लागि हो वा कसलाई बिक्री गरिएको हो भन्ने कुरा खुलाउन समेत नसकेकोले निजले नक्कली बिल बीजक बनाई कारोबार गरेको पुष्टि हुन आएकोले सुरु निर्णय एवं प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णयलाई सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून सम्मत मिलेको देखिदा सदर गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

- ३) प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०७६/७/२० मा भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- ४) निर्णय तर्फ विचार गर्दा, सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट करदाताले जारी गरेको बीजक वास्तविक नभई वस्तु वा सेवा प्रदान नगरी जारी गरिएको बीजकहरूको सत्यता प्रमाणित गर्न नसकेको हुँदा मूल्य अभिवृद्धि गर्ने नियमावली, २०५३ को दफा २९(३) बमोजिम थप कर निर्धारण गर्नु पर्ने रकममा जरिवाना र नियमानुसार लाग्ने व्याज तथा थप दस्तुर समेत गणना गरी रु २२,९३,४३९।- निर्धारण हुने ठाउँलाई देखिन्छ । करदाताले आफूले कानुन बमोजिम आफ्नो व्यापारिक कारोबारमा लाग्ने कर नियमित रूपमा बुझाउँदै आएको हुँदा आफुले कुनै कर छली नगरेको भनी जिकिर लिएकोमा सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभाग र राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला उपर समेत चित्त नबुझाई पुनरावेदक करदाताको तर्फबाट पुनरावेदनको अनुमतिको निवेदन परी यस अदालतले मिति २०७३/६/१४ को आदेश बमोजिम पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्राप्त भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश हुन आएको देखिन आयो ।
- ५) पुनरावेदक शंकर ग्याँस प्रा.लि. ले आ.व. वर्ष २०६४/६५ देखि २०६६/६७ को कर अवधिको कारोबारको कर परीक्षण गरी मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) बमोजिम कर निर्धारण गरी प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश दिइएकोमा सो आदेशको जवाफ दिँदा पुनरावेदन प्रा.लि. ले कुनै प्रमाण पेश गर्न नसकेकोले आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. ३ ले विवरणसाथ पेश भएका कागज प्रमाणहरू समेतको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर, जरिवाना, थप दस्तुर र व्याज समेत गरी जम्मा रु २२,९३,४३९। निर्धारण हुने ठहर्‍याइएको पुनरावेदक प्रा.लि. को लागि अन्तिम कर निर्धारण गरेको देखिन्छ । मूल्य अभिवृद्धि कर प्रणाली कारोबार, कर बीजक र विक्रीमा उठाएको करबाट खरिदमा तिरेको कर घटाउन पाउनेमा आधारित कर प्रणाली हो । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन बमोजिम कर कट्टी पाउन कर बीजक हुनु मात्र पर्याप्त हुँदैन, वस्तु वा सेवाको कारोबार पनि भएको हुनुपर्छ । वस्तु वा सेवा प्राप्त नगरी कर छल्ने योजनाको अंगको रूपमा डा. भएको फर्मबाट वस्तु वा सेवा प्राप्त नगरी बीजक मात्र प्राप्त गरेको कारणबाट मात्र करकट्टी पाउने अधिकारको सिर्जना हुन सक्दैन । मू.अ. कर उनको मूल्य मर्म र भावना माथि नै आघात पर्ने गरी वस्तु वा सेवा प्राप्त नभएका बीजकबाट कर कट्टी दावी गर्न मिल्ने देखिदैन ।
- ६) यसरी पुनरावेदकको कर कट्टी लिएका बीजकहरूको सत्यता प्रमाणित हुन नसकेको, कतिपय फर्महरूले स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त नगरेकोमा भुट्टा स्थायी लेखा नम्बर उल्लेख गरेको, केही बीजक जारी गरेको, केही बीजकहरूबाट खरिद गरे भएको देखाइएको वस्तुहरू ति फर्महरूले पुनरावेदकलाई आपूर्ति नै नगरेको र खरिद बापतको भुक्तानी समेत प्रमाणित नभएको, फर्महरूबाट गरिएको भनिएको खरिद-मौज्दात किताबमा आमदानी नजनाएको र पुनरावेदकका आधिकारिक प्रतिनिधि तथा कम्पनीका

कर्मचारी शम्भु भण्डारीले सुरु कार्यालयमा गरेको बयानमा लेखा प्रक्रिया भन्नुभट्टिलो भएकोले स्टक बुक नराखेको तर वासलातमा मौज्जात उल्लेख गर्ने गरेको तथा बीजकहरु जारी गर्ने विव्रेताहरु हाल आफ्नो सम्पर्कमा नरहेको हुँदा सम्पर्क गराउन नसकिने भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ । आफूले दाबी गरेको प्रमाणको भार पुऱ्याउने जिम्मेवारी उक्त कुरा दाबी गर्न पुनरावेदककै हुने हुदा निजले नै प्रमाणको भार पुऱ्याउनु पर्ने देखिन्छ । तर प्रस्तुत विवादमा यी पुनरावेदकले आफूले कारोबार गर्न गरेको फर्महरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा दर्ता भएका संस्था भएकोले प्रत्यर्थी कार्यालयले नै त्यस्ता फर्म र संस्थाको खोजी गरी कारवाही गर्नुपर्छ भनी आफूले पुऱ्याउनु पर्ने प्रमाणको भारबाट पन्छिएको देखिन्छ जो कानुन अनुकूल हुन सक्दैन । यस दृष्टिकोणबाट पुनरावेदनले लिएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन । पुनरावेदकको प्रारम्भिक कर निर्धारण गर्दा निजसँग ठोस प्रमाण सहित लिखित जवाफ माग गरिएकोमा सो लिखित जवाफ पेश गर्दा पनि आफूले छुट पाउनु पर्ने खर्च कट्टीको ठोस प्रमाण पेश गर्नु भन्दा पनि आफूले कारोबार गरेको कम्पनीको सम्पूर्ण विवरण आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा नै रहेकोले सोही कार्यालयले हुनु पर्ने भनी लिखित जवाफ पेश गरेको देखिन्छ । पुनरावेदक प्रा.लि.ले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदनमा पनि सोही जिकिर लिएको देखिन्छ । प्रमाणको भारको सिद्धान्त अनुसार आफूले कानुन बमोजिम कुनै छुट पाउनु पर्ने छ भने दाबी गर्ने पक्षले सो छुट पाउनको लागि आवश्यक कागज प्रमाण पेश गर्नु पर्ने दायित्व हुन्छ । तर यी पुनरावेदकले सो दायित्व निर्माण गरेको देखिदैन । आफूले कारोबार गरेको पक्षलाई चेक मार्फत भुक्तानी गरेको भनी जिकिर लिए पनि बैकिङ कारोबार गरेको भए त्यसको अभिलेख रहने र त्यसलाई प्रमाणका रूपमा सजिलै पेश गर्न सकिने हुन्छ । तर पुनरावेदकले सजिलै पेश गर्न सकिने त्यस्ता प्रमाणहरुलाई पनि आफ्नो जवाफ साथ पेश गर्न सकेको देखिदैन ।

- ७) पुनरावेदकले मूल्य अभिवृद्धि करकट्टीको लागि दाबी गर्दा निजले आफूले सामान खरिद गरेको भनेको विक्रेताहरुको सम्पर्क व्यक्ति, निजको फोन नं. र ठेगाना समेत खुलाउन सकेको पाइँदैन । यस्तै निजले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा लिखित जवाफ पेश गर्दा आफूले खरिद गरेको सामानहरुको कुनै हिसाब नराखेको स्वीकार गरेका छन् भने खरिद गरिएको सामान कहाँ कसरी खर्च भयो वा कसलाई बिक्री गरेको भन्ने कुराको प्रमाण समेत निज पुनरावेदकले पेश गर्न सकेको देखिदैन । यसबाट उक्त सामानहरु खरिद भएको बिल पेश गरे पनि वास्तवमा सो सामान नै खरिद नभई मू.अ.कर दायित्व घटाउनको लागि ती बिलहरु खरिद खातामा उल्लेख गरेको प्रमाणित भएकोले सोही अनुसार करयोग्य कारोबारमा प्रयोग नभएको खरिदमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर, मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ अनुसार दाबी गर्न नपाउने हुँदा सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट गरिएको कर निर्धारण आदेश मिलेको पनि सदर हुँदै आएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलामा समेत अन्यथा भएको भनी भन्न सक्ने अवस्था देखिदैन । यस दृष्टिकोणबाट यस अदालतबाट पुनरावेदन गर्न अनुमति दिँदा भएको आदेशसँग मिसिल सम्बन्ध मुद्दाको तथ्य आधार र प्रमाणको आधारमा सहमत हुन सकिएन ।

८) तसर्थ ,माथि विवेचित मुद्दाको तथ्य,आधार कारण एवं प्रमाणबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं ३ ले मिति २०६८/४/४ मा गरेको अन्तिम कर निर्धारण गर्ने निर्णयलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८/८/२२ को प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय मिलेको भनि सदर हुने ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६९/७/२० को फैसला कानूनसम्मत भई मिलेको देखिदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदनको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७१-RB-०२६५

मुद्दा नं: १४१९०६

फैसला मिति: २०७६ साल जेठ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह तथा माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी बाबा भेजिटेबल आयल इण्डस्ट्रिज प्रा.लि. टंकिसिनवारी मोरङ

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न कागजात अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले विपक्षी करदाता कम्पनीले आ.व. २०६३/०६४ मा उद्योग विभागले वनस्पति तेल/घिउ उत्पादन गर्दा प्रति १०० KG मा ३.५-५.५ KG By-Product उत्पादन हुने र २.३ KG जर्ति जाने तथा बाँकी घिउ उत्पादन हुने भनी Basic Norms तोकेकोमा करदाता कम्पनीले तोकिएको मापदण्ड अनुसारको Basic Norms भन्दा बढी जर्ती गएको कारण देखाई कम उत्पादन भएको भनी आम्दानी पनि कम भएकोले आयकर कम लाग्ने जिकिर लिएको छ तर बढी जर्ती गएको भए By-product पनि बढी नै हुनु पर्ने हो । By-Product कम देखाउने तर विक्री बढी भएको देखियो । आय र विक्रीको अनुपात मिलेको छैन । सो रकमको VAT लाग्ने नै हो । जे जति रकम आय बढेको हो त्यतिको सामान बेचे बापत VAT तिरेको छैन । तोकिएको Norms अनुसारको उत्पादन नहुने विशेष कारण र परिस्थिती त्यस्तो के परेको हो ? वस्तुनिष्ठ रुपमा देखाउन नसकेको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि करबाट छुट पाउने होइन । सुरु फैसालालाई नै सदर गर्नुपर्नेमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले उल्टी गरेकोले सो फैसला बदर हुनु पर्छ भन्ने बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
- २) प्रत्यर्थीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री विपिन अधिकारीले विपक्षीले करदाता कम्पनीको आयको गणना गरिएको हिसाब नै गलत भएकोले सोही आधारमा सामान पनि विक्री भयो होला भन्ने मूल्य अभिवृद्धि करको दावी गर्नु गलत हुँदा सुरु फैसालालाई उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुनु पर्छ भन्ने बहस गर्नु भयो ।
- ३) दुवै तर्फका विद्वान कानून व्यावसायीहरुको उल्लिखित बहस जिकिर सुनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? ठूला करदाता कार्यालय काठमाडौंको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

- ४) निर्णय तर्फ विचार गर्दा, यसमा श्री बाबा भेजिटेबल आयल ई.प्रा.लि.को कर लेखा परीक्षण सम्पन्न भै पेश भएको प्रतिवेदनको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(१) बमोजिम कर जरिवाना, थप दस्तुर तथा ब्याज समेत जम्मा रु.२,२१,५९७०० को प्रारम्भिक कर निर्धारणको आदेश भएको देखिन्छ । सो उपरमा करदाता कम्पनीले तह तह आन्तरिक राजस्व विभागको महानिर्देशक र राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन गरेको पाइन्छ । जर्तिलाई बिक्री मानी सोमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्न गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।३।३१ को निर्णय र सोलाई समर्थन गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।८।८ को निर्णय मिलेको नदेखिदा उल्टी हुने भन्ने राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंबाट मिति २०६८।८।२८ मा भएको फैसला उपरमा ठूला करदाता कार्यालयले यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको देखियो ।
- ५) प्रस्तुत मुद्दामा मूल्य अभिवृद्धि करको मात्र विवाद रहेकोले त्यसतर्फ हेर्दा करदाता कम्पनीले उद्योग विभागको मापदण्ड अनुसार वनस्पति घिउको उत्पादन गर्दा प्रति १०० केजीमा ९२.२ देखि ९४.२ केजी घिउ, ३.५ देखि ५.५ केजी By-product र २.३ केजी जर्ति जाने भन्ने सामान्य Norms भए पनि आ.व. २०६३/०६४ मा बढी जर्ति गएको कारण कम उत्पादन भै आम्दानी कम भएको बिक्रीको दाबी गरिएको वस्तु बिक्री नै नभएको हुँदा आयकर कम लाग्ने हो । सोको VAT तिर्नु पर्ने होइन । वास्तविक जर्ति (Dead Loss) लाई मान्यता नदिएर जर्तिलाई बिक्रीको दाबी गरेको पाइन्छ । ठूला करदाता कार्यालयले जर्ति (Dead Loss) लाई बिक्री गरी आय आर्जन गरेको मानी बिक्री भएको रकममा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने आदेश दिएको छ । बाबा भेजिटेबल प्रा.लि. कम्पनीको आ.व.२०६३।६४ को आयमा समावेश गर्ने गरी आय कर निर्धारण आदेशको सम्बन्धमा ठूला कर दाता कार्यालयले जर्ति (Dead Loss) सहित कर योग्य आय रु.६५,९२,३२२।०७ कायम गर्ने भन्ने मिति २०६५।३।२९ को निर्णयलाई केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६८।०८।२८ को फैसलालाई सदर हुने गरी आजै फैसला भएको छ ।
- ६) जुन रकमको सम्बन्धमा कर कार्यालयले आ.व.२०६३/०६४ मा कम्पनीले स्थानीय दरमा वस्तु बिक्री गरी आय आर्जन गरेको मानी बिक्री भएको रकममा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१)(घ) बमोजिमको कर र सोही ऐनको दफा २९(१)(क) बमोजिमको जरिवाना तिर्ने आदेश दिएको छ, सो विवादत आय रकम नै कम्पनीको आय आर्जन नभएको, बिक्री नै नभएको, जर्ति भई कम्पनीले आम्दानी नै नगरेको हो भन्ने आजै यसै डिजिलासबाट यसै लगाउको ०७१-RB-०२६२ नं. को मुद्दामा ठूला कर दाता कार्यालयले जर्ति (Dead loss) सहित कर योग्य आय रु.६५,९२,३२२।०७ कायम गर्ने भन्ने निर्णयलाई केही उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६५।३।३१ को फैसलालाई नै सदर हुने गरी आजै निर्णय भएकोले स्थानीय बिक्री दरमा बिक्री गरेर आम्दानी प्राप्त भएको र बिक्री गरेको तथ्य नै स्थापित नभएको हुँदा लगाउको ०७१-RB-०२६२ नं. को मुद्दामा आधार लिइएका तर्क कारण र आधार प्रमाणहरुबाट प्रस्तुत मुद्दामा समेत उक्त By-product बिक्री गरेको भनी बिक्रीमा मूल्य

अभिवृद्धि कर पनि लाग्ने भन्ने ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई उल्टी गरी मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भनी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।८।२८ मा भएको फैसला पनि मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७२-RB-०४५४

मुद्दा नं: १५४८९२

फैसला मिति: २०७४ साल वैशाख १९ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री दिपकराज जोशी तथा माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी स्थायी लेखा नम्बर ५००००१३१६८ को पशुपति सिमेन्ट प्रा.लि. का अध्यक्ष वीरेन्द्र

कुमार संघाई

अदालतको ठहर खण्ड

१. निर्णय तिर विचार गर्दा, पशुपति सिमेन्ट प्रा.लि.को लेखा परीक्षण सम्पन्न भई कर, जरिवाना समेत गरी जम्मा रु.१,५९,९४६।- रकम कर निर्धारण गर्ने ठूला करदाता कार्यालयको आदेश उपर करदाताले पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा निवेदन दिएकोमा मिति २०६७।७।१७ गते ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय सदर भएको देखियो । सो निर्णय उपर करदाताको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन परी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६७।४।२१ मा भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६७।७।१७ को निर्णय उल्टी हुने ठहरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६९।३।२७ मा फैसला भएको देखियो । उक्त फैसलाउपर ठूला करदाता कार्यालयको यस अदालतमा पुनरावेदनको अनुमति पाउँ भन्ने निवेदन परी पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान भई प्रस्तुत मुद्दा यस इजलास समक्ष निर्णयार्थ पेश हुन आएको पाइयो ।
- २) प्रत्यर्थी करदाता पशुपति सिमेन्टले सामान ढुवानी तथा ओसारपसार गर्ने प्रयोजनको लागि पिकअप भ्यान खरिद गरी सोमा तिरेको भनिएको मूल्य अभिवृद्धि कर पूरै करकट्टीको दाबी गर्न पाउने हो वा होइन भन्ने नै निर्णय गर्नु पर्ने मूल प्रश्न रहेको छ । प्रत्यर्थी उद्योगले सामान ढुवानी तथा ओसारपसार गर्ने प्रयोजनको लागि पिकअप भ्यान खरिद गरेको तथ्यमा कुनै विवाद देखिदैन । यस तथ्यलाई पुनरावेदकले समेत अन्यथा भन्न सकेको पाइदैन । उक्त निशान डबल पिकअप क्याव यात्रु वाहक सवारी साधन नभई सामान ओसारपसार गर्ने सवारी साधन हो भन्ने करदाताको दाबी रहेको छ । ठूला करदाता कार्यालयले समान ओसारपसार गर्ने प्रयोजनको लागि सिङ्गल क्याव भ्यान मात्र फ्रिकाउन पाइने भन्ने जिकिर गरेको देखिन्छ । उक्त सवारी साधन खरिदमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि करमा करदाताको पूरै करकट्टीको माग दाबी भएकोमा सो बमोजिमको करकट्टीको सुविधा नदिई ४० प्रतिशत क्रेडिट मात्र दाबी गर्नु पर्ने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट कर निर्धारण भएको पाइन्छ ।

३) मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को ४१(२) (ख) को व्यवस्था हेर्दा “अटोमोबाइल्समा खरीद मूल्यको ४० प्रतिशत” करकट्टी गर्न पाउने दररेट तोकिएको पाइन्छ । सोही नियमावलीको स्पष्टीकरणमा उक्त खण्ड (ख) को प्रयोजनको लागि “अटोमोबाइल्स भन्नाले कुनै पनि तीन वा सोभन्दा बढी पांग्रा भएको सडकमा गड्ने यात्रुवाहक सवारीको साधन सम्भन्नु पर्छ” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । करदाताको उद्योग व्यवसायको प्रकृति हेर्दा पिकअप भ्यान आवश्यक पर्ने र व्यापारिक कारोबारसँग मिल्दो नै देखिएको छ । यस प्रकारको सवारी साधन खरिद गर्न कानूनले नै सुविधा दिएको अवस्थामा सो सुविधा नपाउने भन्नु उचित र तर्कपूर्ण देखिदैन । यसलाई करदाताको आय आर्जन गर्ने कारोबारको सिलसिलामा भएको खर्चको रूपमा समेत हेर्नु पर्ने देखिन्छ । कुनै उद्योगले आफ्नो व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि प्रचलित कानूनको अधिनमा रही सवारी साधन खरिद गर्न पाउने नै हुन्छ । उद्योगको व्यावसायिक कारोबार सञ्चालन गर्न आवश्यक भै खरिद गरी प्रयोगमा ल्याइएको सवारी साधन खरिद सम्बन्धी मूल्य अभिवृद्धि कर बापतको करकट्टा गर्न पाउने छुट करदाताले पाउने नै देखिन्छ । यस प्रकारको कुरामा सामान्य प्राविधिक तर्क अगाडि सारेर करदातालाई कानून बमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्नबाट वञ्चित गर्न मिल्दैन ।

४) तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार र कारण समेतको आधारमा ठूला करदाता कार्यालयले सवारी साधन खरिदमा ४०% मात्र कर छुट पाउने गरी मिति २०६७४।२१ गते गरेको कर निर्धारण आदेश र सो निर्णय आदेशलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६७।७।७ को निर्णय उल्टी गरी प्रत्यर्थी उद्योगले सवारी साधन खरिद गर्दा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको मिति २०६९।३।२७ गतेको फैसला कानून सम्मत र मनासिब देखिएकाले सदर हुने ठहर्छ । ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००७१

मुद्दा नं: १२९१२५

फैसला मिति: २०७५ साल असार ११ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं, क्षेत्र नं. २

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला काठमाण्डौं महानगरपालिका, वडा नं ३० बागबजार डुमादेवी

इन्टरप्राइजेज

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. २ का तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री विश्वराज कोइरालाले करदाताको कारोबारस्थलबाट ल्याइएको डे-बुक, लुज बिल, मौज्जात खाता, रिसिप्ट समेतको मूल्याङ्कन गरी उक्त प्रमाणहरूको आधारमा कर छलेको पुष्टि भएको अवस्थामा आन्तरिक राजस्व विभागले हदम्यादको अतिरिक्त कार्यालयले कर निर्धारणको तथ्यमा समेत प्रवेश गरी गरेको निर्णयलाई सदर गरेको अवस्थामा हदम्यादको विषयमा मात्र उठाई कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभाग समेतले गरेको निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा त्रुटिपूर्ण हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर हुनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री कमलेश सुवेदीले करदातालाई कानुनले प्रदान गरेको म्यादभित्र सुनुवाइको मौका समेत नदिई बिना कुनै कानुनी आधार र कारण प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त र मूल्य अभिवृद्धि करको मान्य सिद्धान्त विपरीत करदातालाई गैर कानूनी रुपमा करको दायित्व बहन गराउने गरी हदम्यादको आधारमा निवेदन खारेज हुने गरी भएको निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेकै हुँदा सो फैसला सदर कायम हुनुपर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
- २) अब यसमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन ? आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं क्षेत्र नं. २ को पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

- ३) निर्णय तर्फ विचार गर्दा करदाताको निवेदन, कार्यालयको प्रतिक्रिया तथा सक्कल फाइलसाथ संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गर्दा कार्यालयले नियमानुसारको प्रक्रिया पूरा गरी अनुसन्धान गरी सोबाट देखिएका तथ्यहरूको आधारमा नै कर निर्धारण गरेको देखिएको हुँदा निवेदकको जिकिर पुग्न नसक्ने, साथै निवेदकले मिति २०६६/१२/२० मा कर निर्धारण आदेश बुझेको देखिएकोमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि मिति २०६७/०२/१७ सम्ममा निवेदन दिनु पर्नेमा उक्त म्याद समाप्त भई सके पछि निवेदन दिएको देखिँदा निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई आन्तरिक राजस्व विभागबाट निर्णय भएको देखियो । सो निर्णय उपर करदाताको पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मुद्दाको तथ्यमा प्रवेश गर्ने र हदम्यादको आधारमा निवेदन खारेज गर्ने निर्णय त्रुटिपूर्ण छ, हदम्यादको कारण देखाउँदै निवेदन खारेज गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहर्छ भनी फैसला भएको पाइयो ।
- ४) प्रत्यर्थी करदाताले अन्तिम कर निर्धारण आदेश मिति २०६६/१२/२० मा बुझेको देखिन्छ । सो अन्तिम कर निर्धारण आदेश उपरको करदाताको प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन मिति २०६७/०२/१८ परेको पाइन्छ । यसबाट करदाताको निवेदन हदम्याद भित्रै दायर भएको देखिन आयो । तसर्थ, हदम्यादको कारण निवेदन खारेज गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट भएको फैसला मनासिब देखियो तर सो फैसलामा आन्तरिक राजस्व विभागबाट पुनः निर्णय गर्नु भनी उल्लेख गरेको भन्ने देखिएन ।
- ५) अतः राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँले मिति २०६८/०८/०६ मा फैसला गर्दा आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकले पुनः कानुन बमोजिम निर्णय गर्नु भनी उल्लेख नगरिएको हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरणको सो फैसला मिलेको देखिएन । सो हदसम्म बाहेक आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६७/०३/११ को निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौँको मिति २०६८/०८/०६ को फैसला सदर हुन्छ । अब यसमा कानुन बमोजिम जे जो बुझ्नु पर्ने बुझी निर्णय गर्न भनी मिसिल समेत आन्तरिक राजस्व विभागमा पठाई दिने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७१-RB-०१४९

मुद्दा नं: १३८६८५

फैसला मिति: २०७४ साल माघ २९ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे तथा माननीय न्यायाधीश श्री सारदा प्रसाद घिमिरे

मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडा

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला मकवानपुर हेटौँडा नगरपालिका, वडा नं ८ हेटौँडा औद्योगिक क्षेत्र स्थित

एम.एम. पोलिमर्स प्रा.लि.

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदनको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले र प्रत्यर्थी करदाताको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री केदारप्रसाद दाहालले गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णयतर्फ हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो होइन ? सोहि विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
- २) निर्णयतर्फ विचार गर्दा यसै लगाउको ०७१-RB-०१५० को अन्तःशुल्क विषयको मुद्दामा आर्थिक ऐन, २०६७ र २०६८ अनुसार प्रत्यर्थी करदाताको कारोबारमा अन्तःशुल्क लाग्ने देखिएकोले आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।५।६ को परिपत्रलाई आधार लिई आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौँडाको मिति २०६९।२।२५ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।६।७ को निर्णयलाई उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको मिति २०७०।५।२० को फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी भै आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।६।७ को निर्णय सदर हुने ठहरी आज यसै इजलासबाट फैसला भैसकेको छ । सोहि अन्तःशुल्क लाग्ने कारोबारको रकममा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने नै हुदा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडाको मिति २०६९।२।२५ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।६।७ को निर्णयलाई उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको मिति २०६९।६।७ को निर्णय सदर हुने ठहर्छ ।

भाग २

आय कर ऐन, २०५८ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च
अदालतबाट भएको फैसला संग्रह

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०३६६

मुद्दा नं: १८३२६२

फैसला मिति: २०७८ साल साउन १८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री दीपकुमार कार्की तथा माननीय न्यायाधीश श्री कुमार रेग्मी

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय हरिहरभवन, जिल्ला ललितपुर समेतको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक शोभाकान्त पौडेल.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला सर्लाही, हरिऔन स्थित इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेडको (स्थायी लेखा नं. ३००००८०६१) तर्फबाट ऐ. कम्पनीका अधिकार प्राप्त सञ्चालक समितिका अध्यक्ष विश्वनाथ केडिया१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन पत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले दाखिला गर्नु पर्ने कर समयमा दाखिल नगरी ढिला दाखिल गरेमा सोमा व्याज लाग्ने व्यवस्था आय कर ऐन, २०५८ को दफा ११९ मा रहेको छ। यसमा विपक्षी उद्योगले ढिला गरी सामाजिक सुरक्षा कर दाखिला गरेको देखिएकोले सोमा व्याज लगाइएको हो। यस्तो अवस्थामा सोमा व्याज नलाग्ने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरणको निर्णय कानून सम्मत नभएकोले उल्टी हुनु पर्ने भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।
२. उपर्युक्तानुसारको बहस सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा, करदाता इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेडले आ.व २०६७/०६८ को लागि करयोग्य आय रु. ४,४१,९९,१४४।- कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरमा मिति २०६८/०९/२६ मा आय विवरण पेश गरेकोमा करदाताले पेस गरेको आय विवरणलाई मान्यता नदिएर रु ८,८५,९६१।- करयोग्य आयमा थप समावेश गरी आ.व २०६७/०६८ को लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट, संशोधित कर निर्धारण गरे उपर आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन दिएकोमा आन्तरिक राजस्व विभागले सुरु कार्यालयको निर्णयलाई सदर कायम गर्ने गरी निर्णय गरेको पाइयो। सो निर्णय उपर करदाता इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेडले राजस्व न्यायाधिकरण समक्ष पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट सामाजिक सुरक्षा करमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९ बमोजिम व्याज लगाएको हदसम्म ठूला करदाता

कार्यालयको मिति २०६९।०८।१० मा भएको निर्णय र सोलाई समर्थन गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।११।२० को प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय केही उल्टी हुने र अरु विषयको हकमा निर्णय मिलेकै देखिएकोले पुनरावेदन जिकिर नपुग्ने ठहर्‍याई मिति २०७२।०८।२१ मा फैसला गरेको पाइयो । सो फैसला उपर सामाजिक सुरक्षा करमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९ बमोजिम व्याज लगाएको कानून सम्मत नभएको भन्ने हदसम्ममा चित्त नबुझाई विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयको यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको पाइयो ।

३. उपर्युक्त सन्दर्भमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले आन्तरिक राजस्व विभागले गरेको निर्णयलाई केही उल्टि गरी गरेको फैसला मिलेको छ, छैन ? तथा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन ? भन्ने विषयमा निर्णयमा पुग्न सामाजिक सुरक्षा कर ढिलो गरी बुझाएकोमा व्याज लाग्ने हो वा होइन ? भन्ने विवादित विषयको निरूपण गर्नु पर्ने हुन आयो ।
४. निरूपण गर्नु पर्ने विषयतर्फ विचार गर्दा, यसमा विपक्षी उद्योगलाई ठूला करदाता कार्यालयले आ.व. २०६७/०६८ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८७ र ८८ बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गरी सामाजिक सुरक्षा कर वापतको रकम ढिला गरी दाखिला गरेको भनी सो वापत ऐ. ऐनको दफा ११९ बमोजिम व्याज लाग्ने भनी व्याज वापत रु ४३,५३२/ दाखिला गर्नु भनी निर्णय गरेको पाइएको छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८७ ले कुनै बासिन्दा रोजगारदाताले रोजगारीबाट कुनै कर्मचारी वा कामदारले प्राप्त गरेको आयको गणना गर्दा समावेश गरिने नेपालमा श्रोत भएको कुनै रकम भुक्तानी गर्दा अनुसूची १ बमोजिमको दरले हुने कर कट्टी गर्नु पर्नेछ भनी उल्लेख गरेको छ । दफा ९४ मा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट कुनै आय वर्षमा निर्धारण योग्य आय भएको वा हुने व्यक्तिले तीन किस्तामा कर दाखिला गर्नु पर्नेछ भनी वर्षमा तीन किस्तामा कर दाखिला गर्नु पर्ने गरी कर दाखिला गर्ने मिति र दाखिला गर्नु पर्ने कर रकम समेत निर्धारण गरी दिएको पाइन्छ । यसरी कुनै आय वर्षमा दफा ९४ बमोजिम किस्ताबन्दीमा कर दाखिला गर्नु पर्नेमा अनुमानित कर कम हुने गरी दाखिला गरेमा सो कम भए जतिमा व्याज लाग्ने भनी ऐ. ऐनको दफा ११८ ले व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै ऐ. ऐनको दफा ११९ मा कर तिर्नु पर्ने तोकिएको मितिसम्म कुनै व्यक्तिले कर दाखिला नगरेमा दाखिल गर्न बाँकी रहेको रकममा यसरी कर दाखिला गर्न बाँकी रहेको अवधिभरको लागि व्याज लाग्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । दफा ११८ को व्यवस्था दफा ९४ बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने किस्ता रकमका सम्बन्धमा लागु हुने देखिन्छ । अर्थात् कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट कुनै आय वर्षमा निर्धारणयोग्य आय भएको वा हुने व्यक्तिले कर दाखिला गर्नु पर्ने किस्तामा कम कर दाखिला गरेकोमा सो कम भए जतिमा व्याज लाग्ने व्यवस्था दफा ११८ को व्यवस्था हो । सो बाहेक कुनै पनि प्रकारको आयमा लाग्ने करलाई तोकिएको समयमा दाखिला नगरेको अवस्थामा दफा ११९ को व्यवस्था अनुसार व्याज लाग्ने हुन्छ । कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको वा हुने आयमा लाग्ने कर किस्तामा कम बुझाएको भनी सामाजिक सुरक्षा करलाई समेत समावेश गरी दफा ११८ अनुसार व्याज लाग्ने गरी निर्धारण गरी सके पछि पुनः सोही सामाजिक सुरक्षा करको रकममा सोही करदातालाई समयमा नबुझाएको भनी दफा ११९ बमोजिम

ब्याज लगाउन मिल्दैन । यी दुवै व्यवस्था एकै पटक एउटै विषयका लागि आकर्षित हुने व्यवस्था होइनन । दफा ११८ को व्यवस्था अनुसार तिर्नु पर्ने कर समयमा नतिरेको कारण ब्याज लगाउने भन्ने कानूनी व्यवस्था अनुसार सामाजिक सुरक्षा कर पनि समावेश गरी ब्याज लगाई सकेपछि पुनः सोही विषयमा ऐ. ऐनको दफा ११९ अनुसार समेत ब्याज लगाउनु न्यायोचित देखिदैन ।

५. यसमा पुनरावेदक कार्यालयले किस्तामा कम रकम दाखिला गरे वापत लाग्ने भनी दफा ११८ बमोजिमको ब्याज र कर तिर्नु पर्ने तोकिएको कर दाखिला नगरे वापत लाग्ने दफा ११९ बमोजिमको ब्याज समेत एउटै रकममा लगाएको देखिन्छ । एउटै रकममा किस्तामा कम कर रकम दाखिला गरेको भनी दफा ११८ बमोजिमको ब्याज लगाई सकेपछि पुनः तोकिएको मितिमा लाग्ने पुरा कर दाखिला नगरेको भनी दफा ११९ बमोजिम समेत ब्याज लगाउनु उचित हुँदैन । रोजगारीको आय वापत तिर्नु पर्ने कर रकम ढिला दाखिला गरेको अवस्थामा ऐनको दफा ११८ र ११९ दुवै एकै पटक आकर्षित हुन सक्ने देखिन्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयबाट सामाजिक सुरक्षा कर रकम ढिलो गरी दाखिला गरेको भनी ऐनको दफा ११८ ब्याज गणना गरे पछि पुनः ऐ. ऐनको दफा ११९ बमोजिम समेत ब्याज गणना गरेको नदेखिएकोले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने । सामाजिक सुरक्षा करको रकमलाई निर्धारित समयमा नतिरेको भनी ऐ. ऐनको दफा ११९ अनुसार पनि ब्याज लगाउनु पर्ने भन्ने पुनरावेदन जिकिरलाई न्यायोचित भन्न सकिएन ।
६. अतः माथि विवेचित आधार कारणबाट ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरले गरेको संशोधित कर निर्धारणको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९/११/२० को प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णयलाई केही उल्टी गरी सामाजिक सुरक्षा करमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११९ बमोजिमको ब्याज लगाएको हदसम्म नमिलेको ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेकै देखिएकोले सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२६१

मुद्दा नं: १०९२९६

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बम कुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का निमित्त प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका स्थित मुख्य कार्यालय भै नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को तर्फबाट अधिकार प्राप्त सञ्चालक निर्देशक सुरेन्द्र सिलवाल.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६/११/१२, २०७६/११/१५, २०७६/८/२८ र २०७७/१०/१४ मा विद्वान अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर सुनियो । यस पछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाईको क्रममा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेलले प्रत्यर्थी गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.को सम्बन्धमा भएको कर निर्धारण आदेश कानून अनुकूल छ; कानूनबमोजिम खर्च कट्टी दिने गरी त्रुटिपूर्ण रुपमा फैसला गरेको छ; सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललितबहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोईराला र श्री महेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानूनसम्मत छ; करदाताले कानून बमोजिम खर्च कट्टा गर्न पाउने रकम नै खर्च शीर्षकमा देखाई विवरण पेश गरेको छ; देखाइएका खर्च वास्तविक र कानून अनुकूलका छन्; करदाताले पेश गरेको विवरणले नै मान्यता पाउनु पर्ने हो; राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

२. अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको फैसला मिलेको छ वा छैन? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो ? प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, राष्ट्रिय वचतपत्र लगानी शीर्षकको रु. ११,७१,२५,०००/- को व्याज रकम सम्बन्धमा हेर्दा वचतपत्रको लगानी यी करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित खर्च भन्ने देखिदैन । उक्त लगानीमा करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित खर्च भन्ने देखिदैन । उक्त लगानीमा करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित सम्पत्ति उपयोग गरिएको देखिन्छ । यसलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ (ग) सपठित दफा १४(१) बमोजिम कारोवार/व्यवसायबाट आय आर्जनका लागि गरिएको लगानी भनी मान्न मिल्ने देखिदैन । त्यसैले राष्ट्रिय वचतपत्रमा गरिएको रु. ११,७१,२५,०००/- लगानी वापतको व्याज खर्च रु. ५६,२०,९५८/- लाई खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
४. Sales Returns, सामान टुटफुट, नोक्सानी आदि शीर्षकको रु. ५,१२,५००/- सम्बन्धमा विचार गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क. मा कुनै बस्तु आगजनी, चोरी, दुर्घटना वा टुटफुट हुन गई नोक्सान हुन गएमा त्यस्तो बस्तुको वा उपयोग गर्ने म्याद सकिएको कारणले त्यस्तो बस्तुको मौज्जातबाट लगत कट्टा गर्नु परेमा वा कम मूल्यमा बिक्री गर्नु पर्ने भएमा प्रमाण सहित त्यस्तो अवस्था भएको मितिले तीस दिनभित्र त्यस्तो वस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्ने, यसरी परेको निवेदनमा विभागले प्रक्रिया तोकिएका बमोजिम छानविन गर्नु पर्ने र छानविन गर्दा नोक्सान भएको देखेमा त्यस्तो नोक्सानी भएको वस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि नोक्सानीको विवरण समेत खुलाई विभाग समक्ष सिफारिस गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा सो अनुसार टुटफुट, नोक्सान भएको वा काम नलाग्ने भएको भनी प्रक्रिया पुरा गरेको देखिएन । प्रत्यर्थी करदाता कम्पनीले दावी गरेको उल्लिखित रकम प्रक्रियासंगत रूपमा पुष्टी हुन सकेको नदेखिएकाले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ सपठित दफा २१(च) बमोजिम खर्चको रूपमा कट्टी गर्न मिल्ने देखिएन । तसर्थ उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
५. Sales Promotion का लागि भनी Complementary शीर्षकमा रु.२१,२६,७८९/- खर्च देखाइएको सम्बन्धमा हेर्दा कम्पनीको उत्पादन बजारमा बढी खपत होस भन्ने हेतुले बजार प्रवर्द्धनका लागि वितरकले विभिन्न स्किमहरु अपनाउने गरेको कुरा स्वभाविक व्यापारिक प्रकृत्या भन्ने देखिन्छ । यस प्रकारका स्किमहरु अपनाई बजार प्रवर्द्धन गरेको कुरालाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च होइन भन्न मिल्ने देखिदैन । बजार प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा उल्लिखित कार्य गरिएको थिएन भन्ने कुरा सुरु कर निर्धारण आदेशबाट खुल्न आएको पाइएन । प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारको प्रकृति र परिमाणका दृष्टिले हेर्दा

पनि यस शीर्षकमा देखाइएको खर्चलाई अस्वभाविक र अवास्तविक मान्न सकिएन । यस प्रकारको खर्चलाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च मान्नु पर्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न मिल्ने नै हुँदा शुरु कर कार्यालयको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सो हदमा सदर हुन्छ ।

६. House Management Expenses शीर्षक अन्तर्गतको रु २,१०,६०५।- का सम्बन्धमा विचार गर्दा धारा, पानी, विजुली, सुरक्षा जस्ता खर्च सोही शीर्षकमा खर्च दावी गरेको देखिन्छ । उल्लिखित कुराहरु बाहेक House Management Expenses शीर्षकमा कुन प्रयोजनको रकम देखाइएको हो भन्ने प्रष्ट हुन सकेको देखिदैन । यो खर्च भनी देखाइएको रकम व्यक्तिगत प्रकृतिको खर्च भन्ने देखिएकाले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ सपठित दफा २१ बमोजिम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न मिल्ने देखिएन । तसर्थ उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेशबमोजिम सो खर्च कट्टा दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

७. अतः माथिका प्रकरणहरुमा उल्लेख भए अनुसार राष्ट्रिय बचतपत्र लगानी शीर्षकको व्याज खर्च रु. ५६,२०,९५८।, Sales Returns, सामान टुटफुट नोक्सानी आदि शीर्षकको रु ५,१२,५००। र House Management Expenses शीर्षक अन्तर्गतको रु. २,१०,६०५। समेत गरी कुल रु. ६३,४४,०६३।- (त्रिसठ्ठी लाख चवालीस हजार त्रिसठ्ठी रुपैयाँ) खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६६/१०/२० को फैसला सो हदसम्म उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो रकम करदाताको आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ । सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ । अन्य कुरामा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००१९

मुद्दा नं: १२३५७०

फैसला मिति: २०७८ साल मंसिर २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत तथा माननीय न्यायाधीश डा.श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी याक एण्ड यति होटल लि. दरबारमार्ग काठमाण्डौ.....१

यस अदालतको ठहर

१. नियम बमोजिम पेसी सूचीमा चढी निर्णयार्थ पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले कम्पनी आफै ऋणमा भएको अवस्थामा बैंकबाट लिएको ऋण रकम मध्येबाट रु. ३,००,००,०००/- तारा गाउँ रिजेन्सी होटलमा शेयर लगानी गरी सो ऋण रकम वापत बैंकलाई तिरेको ब्याज रकम रु. २७,७५,०००/- लाई खर्च कट्टी दिन मिल्दैन । कर कार्यालयले उक्त रकम समेत खुद आयमा समावेश गरी कर निर्धारण गरेको मिलेकै स्थितिमा राजस्व न्यायाधिकरणले त्यस्तो अवधिको ब्याजको रकम रु. २७,७५,०००/- आयतर्फ समावेश गर्ने गरी भएको कार्य आयकर ऐनको दफा १४(१) बमोजिम नभएको भनी गरेको फैसला उल्टी हुनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस तथा विपक्षी याक एण्ड यति होटलका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठले कानून बमोजिम कम्पनीले अन्य कम्पनीमा लगानी गर्न पाउने र लगानी गरेको कम्पनी समेत प्रस्तुत व्यवसायसँग सम्बन्धित व्यवसाय गर्ने कम्पनी भएको र त्यस्तोमा लगानी गर्नको लागि लिएको ऋणको ब्याज खर्चमा कट्टी गर्न सिद्धान्तः मिल्ने हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेकै हुँदा सदर हुनुपर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. उपरोक्त तथ्य एवं बहस जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न कागजात समेत अध्ययन गरी हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले मिति २०७६।०२।०३ मा गरेको फैसला मिलेको छ, छैन? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्छ, पुग्दैन ? सो सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा करदाता याक एण्ड यति होटल लि. को Negative Net Worth भएको र स्वयं होटल समेत नोक्सानमा भएको अवस्थामा बैंकबाट ऋण लिई कारोबार संचालन गरेको आ.व. २०६१।०६२ मा ऋण रकममा वृद्धि गरी सो रकम तारागाउँ रिजेन्सी होटलमा लगानी गरेको तथा करदाताले शेयरमा लगानी गरेको भनी भुक्तानी गरेको रकमबाट कुनै किसिमको प्रतिफल नपाएको र

लगानी रहेको संस्था तारागाँउ रिजेन्सी होटल समेत घाटामा रहेको देखिन्छ । यसरी होटलको आर्थिक क्षमता दुर्बल भएको कारणले बैंकबाट लिएको ऋणको ब्याज दायित्व एकातर्फ बढ्न गएको र अर्कोतर्फ हाल मुनाफ सहित क्षेत्रमा लगानी गरेको कारणबाट करयोग्य आय घट्न गई नोक्सानी बढ्न गएको देखिँदा करदाताले तारागाउँ रिजेन्सी होटलमा आ.व. २०६१।०६२ मा लगानी गरेको रु. ३,००,००,०००।- मा होटलले ऋण लिदा बैंकलाई तिरेको ब्याज खर्चको दर ९.२५ प्रतिशतको हिसाबले हुने ब्याज खर्चलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ अनुसार कट्टी नपाउने देखिएको रु. २७,७५,०००।- समेत खुद आयमा समावेश गरी गरेको कर निर्धारण कानून सम्मत हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणले सो रकम आयमा समावेश गर्न नमिल्ने भनी गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको पाइयो ।

४. आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४(१) मा “कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आयको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यका लागि सिर्जना भएको देहायको ऋण दायित्व अन्तर्गत सो वर्षमा लागेको सबै ब्याज कट्टी गर्न पाउनेछ : (क) कुनै रकम ऋण लिए बापत सो ऋण दायित्व सिर्जना भएकोमा सो रकम सोही वर्ष प्रयोग गरिएको वा सो वर्षमा प्रयोग गरिएका कुनै सम्पत्ति खरिद गर्न प्रयोग गरिएको, वा (ख) अन्य कुनै अवस्थामा सो ऋण दायित्व सिर्जना हुन गएको” भन्ने कानुनी व्यवस्था भएको पाइन्छ ।
५. प्रस्तुत विवादमा याक एण्ड यति होटल लि.ले तारा गाउँ रिजेन्सी होटलमा आ.व. २०६१।०६२ मा शेयर लगानी गरेको रु. ३,००,००,०००।- मा होटलले ऋण लिदा बैंकलाई तिरेको ब्याज खर्चको दर ९.२५ प्रतिशतको हिसाबले हुने ब्याज खर्च रु. २७,७५,०००।- आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ अनुसार कट्टी गरेको देखिन्छ । बैंकबाट ऋण लिई कारोबार गर्ने व्यापारिक प्रतिष्ठानले अर्को निकायको शेयरमा लगानी गर्न नपाउने भन्ने कानुनी व्यवस्था देखिँदैन । तत्कालीन औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ तथा वर्तमान औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ ले पनि उद्योगलाई त्यस्तै उद्योग वा अन्य उद्योगहरुमा लगानी गरी औद्योगिक वातावरणलाई बढावा दिने उद्देश्य राखेको र प्रस्तुत करदाता कम्पनी याक एण्ड यति होटल लि.ले पनि आफ्नै उद्देश्य अनुरूपको आफू समेत संस्थापक भई संचालन भएको उक्त तारा गाउँ रिजेन्सी होटलमा हकप्रद शेयरमा लगानी गरी औद्योगिक क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गरेको कार्यलाई अनुपयुक्त मान्न मिल्ने देखिँदैन । ठूला करदाता कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण निर्णय पर्चा तथा आन्तरिक राजस्व विभागबाट प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय पर्चा हुँदा समेत यस्तो कानुनी व्यवस्थाको आधारमा ब्याज खुद आयमा समावेश हुने भन्ने कुनै स्पष्ट एवं वस्तुनिष्ठ आधार कारण समेत निर्णय पर्चामा उल्लेख गरेको समेत देखिँदैन । प्रस्तुत मुद्दामा बैंकबाट ऋण लिई शेयर लगानी गरेको रकमको ब्याजको हिसाब गरी आयतर्फ समावेश गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको कार्य आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४(१) अनुकूल देखिँदैन । यस्तो अवस्थामा करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले लिएको बैंकको ऋणको ब्याज खर्च रु. २७,७५,०००।- लाई निज करदाताको खर्च कट्टी नदिई आय कायम गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको निर्णय मिलेको

नदेखिँदा करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले ऋण लिँदा बैंकलाई तिरेको ब्याज खर्चलाई अमान्य गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।०९।२३ को निर्णय पर्चा र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।०८।२३ को निर्णय पर्चा सो हदसम्म केही उल्टी हुने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०७६।२।३ मा भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन । तसर्थ, करदाता याक एण्ड यति होटल लि.ले बैंकबाट ऋण लिई तारागाउँ रिजेन्सी होटलमा आ.व. २०६९।०६२ मा शेयर लगानी गरेको रु.३,००,००,०००।- वापतको ब्याज खर्चलाई रु. २७,७५,०००।- समेत खुद आयमा समावेश गरी गरेको कर निर्धारण कानून सम्मत राजस्व न्यायाधिकरणले सो रकम आयमा समावेश गर्न नमिल्ने भनी गरेको फैसला सो हदसम्म बदर गरी उक्त रकम खुद आयमा समावेश गरी कर निर्धारण हुनुपर्छ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन ।

६. अतः उपरोक्त आधार प्रमाण समेतबाट करदाता याक एण्ड यति होटल लि. ले तारा गाउँ रिजेन्सी होटलमा शेयरमा लगानी गरेको रकमको ब्याज सम्बन्धमा खुद आयमा समावेश गरेको हासम्मको सुरु ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।०९।२३ को खुद आय निर्धारण सम्बन्धी निर्णय पर्चा र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५। ०८। २३ को प्रशासकीय पुनरावलोकन निर्णय पर्चासमेत सो हदसम्म उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०७६।२।३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२५४

मुद्दा नं: १०९२५८

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बम कुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का निमित्त कर प्रशासक शक्तिप्रसाद पण्डित.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका स्थित मुख्य कार्यालय भई नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को तर्फबाट अधिकार प्राप्त सञ्चालक निर्देशक सुरेन्द्र सिलवाल.....१

यस अदालतको ठहर:

१. प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६/११/१२, २०७६/११/१५, २०७७/८/२८ र २०७७/१०/१४ मा विद्वान अधिवक्तहरूको बहस जिकिर सुनियो । यसपछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाईको क्रममा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्त श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान उपन्यायाधिवक्त श्री नारायणप्रसाद पौडेलले प्रत्यर्थी गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.को सम्बन्धमा भएको कर निर्धारण आदेश कानून अनुकूल छ; कानून बमोजिम खर्च कट्टी दिन नमिल्ने शीर्षकमा देखाइएको रकमलाई राजस्व न्यायाधिकरणले खर्च कट्टी दिने गरी त्रुटिपूर्ण रूपमा फैसला गरेको छ; सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरू श्री ललितबहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोइराला, र श्री महेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून सम्मत छ; देखाइएका खर्च वास्तविक र कानून अनुकूलका छन्; करदाताले पेश गरेको विवरणले नै मान्यता पाउनु पर्ने हो; राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको फैसला मिलेको छ वा छैन ? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो ? भन्ने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, बोनस शीर्षकमा देखाइएको रु. १८,५९,२३६।- रकम वास्तवमा बोनस वापत छुट्याएको नभएर दशैं, तिहार आदि पर्वहरुमा कर्मचारीलाई मदिरा उपहार दिएको खर्च रकम भन्ने देखिन्छ । यसलाई कर्मचारीहरुको सामूहिक कल्याणका लागि भएको खर्च मान्न मिल्ने देखिदैन । बोनसका लागि छुट्याइएको र वितरण नभएको रकम कल्याण कोषमा राख्नु पर्ने र श्रम नियमावली, २०५० को नियम १४ बमोजिम निर्दिष्ट क्षेत्रमा खर्च गर्नु पर्ने हुन्छ । कानूनद्वारा निर्दिष्ट प्रकृयाबाट खर्च नगरी अन्यथा तवरबाट खर्च देखाइएको हुँदा सो रकम करदाता कम्पनीको आयतर्फ समावेश हुने भनी सुरु कर कार्यालयबाट भएको निर्णय अनुसार हुने ठहर्छ र यस सम्बन्धमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उल्टी हुन्छ ।
४. Breakage/Loss/ Sales Returns शीर्षकको रु.१२,८३,९५४।६९ सम्बन्धमा विचार गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क. मा कुनै बस्तु आगजनी, चोरी, दुर्घटना वा टुटफुट हुन गई नोक्सान हुन गएमा त्यस्तो बस्तुको वा उपयोग गर्ने म्याद सकिएको कारणले त्यस्तो बस्तुको मैज्दातबाट लगत कट्टा गर्नु परेमा वा कम मूल्यमा बिक्री गर्नु पर्ने भएमा प्रमाण सहित त्यस्तो अवस्था भएको मितिले तीस दिनभित्र त्यस्तो बस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्ने, यसरी परेको निवेदनमा विभागले प्रक्रिया तोकिएका बमोजिम छानविन गर्नु पर्ने र छानविन गर्दा नोक्सान भएको देखेमा त्यस्तो नोक्सानी भएको बस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि नोक्सानीको विवरण समेत खुलाई विभाग समक्ष सिफारिस गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा सो अनुसार टुटफुट, नोक्सान भएको वा काम नलाग्ने भएको भनी प्रक्रिया पुरा गरेको देखिएन । प्रकृयासंगत रुपमा फिर्ता वा नोक्सानी प्रमाणित भएको नदेखिएको हुँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम यसलाई खर्चको रुपमा मान्यता दिन मिल्ने देखिएन । तसर्थ उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेशबमोजिम सो रकम आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
५. Sales Promotion का लागि भनी Complementary शीर्षकमा रु.२२,१०,१९९।३३ खर्च देखाइएको सम्बन्धमा हेर्दा कम्पनीको उत्पादन बजारमा बढी खपत होस भन्ने हेतुले बजार प्रवर्द्धनका लागि वितरकले विभिन्न स्किमहरु अपनाउने गरेको कुरा स्वभाविक व्यापारिक प्रकृया भन्ने देखिन्छ । यस प्रकारका स्किमहरु अपनाई बजार प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा उल्लिखित कार्य गरिएको थिएन भन्ने कुरा सुरु कर निर्धारण आदेशबाट खुल्ल आएको पाइएन । प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारको प्रकृति र परिमाणका दृष्टिले हेर्दा पनि यस शीर्षकमा देखाइएको खर्चलाई अस्वभाविक र अवास्तविक मान्न सकिएन । यस प्रकारको खर्चलाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च मान्नु पर्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्चको रुपमा कट्टा गर्न मिल्ने नै हुँदा सुरु कर कार्यालयको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सो हदमा सदर हुन्छ ।

६. Crown Cork र केनलिड शीर्षकको रु.५,३४,३७५।- सम्बन्धमा हेर्दा तत्काल प्रचलित कानून अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम २३क. बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरेको, सो बमोजिम अन्तःशुल्क अधिकृतबाट मिन्हा गरिएको भन्ने देखिन आएन । तसर्थ कारोबारमा प्रयोग गरिएको नदेखिएको हुँदा प्रकृयागत रूपमा प्रमाणित नभएकोले प्रयोगमा आएको मात्र नमिले क्राउन कर्क र केनलिड बापत देखाइएको रु. ५,३४,३७४।- रकम आयमा समावेश हुने; सो सम्बन्धमा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो रकममा छुट नपाउने गरी आज लगाउमा रहेको ०६८-CR-१२५६ को मूल्य अभिवृद्धि कर (आ.व. २०६३/०६४) को मुद्दामा फैसला भएको छ । सोही आधार र कारणबाट उक्त रकम खर्चमा कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम उक्त रकम करदाताको आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
७. ह्रास कट्टीतर्फ रु. ३,२३,१४९।- सम्बन्धमा हेर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ सपठित अनुसूची २ “ख” मा “कम्प्युटर, तथ्याङ्क केलाउने उपकरण, फर्निचर, फिक्स्चर र कार्यालय उपकरणहरु” भनी उल्लेख भएको पाइयो । करदाताले Wooden Pallets, Plastic Crate जस्ता सामानको ह्रास अनुसूची २ को “ख” मा समावेश भएको देखिदैन । उल्लिखित सामानहरु ऐनको अन्य प्रावधान तथा अनुसूचीमा समावेश नभएको हुँदा उल्लिखित अनुसूची २ को खण्ड “घ” मा समावेश भएको भनी मान्न पर्ने देखिन्छ । तसर्थ अनुसूची २ (ख) बमोजिमको सम्पत्ति मानेर ह्रासकट्टी सुविधा दिने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम आय कायम हुने ठहर्छ ।
८. अग्रिम कर कट्टी रकम समायोजन गरेको रु. ३,३९,८१८।- सम्बन्धमा हेर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९३(१) मा “कुनै भुक्तानीको रकम गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो भुक्तानीबाट कुनै कर कट्टी गरिएको भए त्यस्तो कर कट्टी रकमलाई भुक्तानीको अंशको रूपमा लिइनेछ” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । सोही दफाको उपदफा (२) ले अन्तिम रूपमा कर कट्टी हुने भुक्तानीलाई बाहेक गरेको र सो प्रावधानको प्रयोग समय सीमासम्म उपदफा (३) मा तोकिएको पाइयो । तसर्थ अग्रिम भुक्तानी गरेको रकम समायोजन वा मिलान गर्न नपाउने भन्नु कानूनसंगत र न्यायोचित समेत देखिएन । तसर्थ अग्रिम कर कट्टी रकम समायोजन सम्बन्धमा सुरु कर कार्यालयले गरेको निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मनासिव ठहर्छ ।
९. अतः माथिका प्रकारणहरुमा उल्लेख भए अनुसार वोनस शीर्षकमा देखाइएको रु.१८,५९,२३६।, Breakage/Loss/ Sales Returns शीर्षकको रु.१२,८३,९५४।६९, Crown Cork र केनलिड शीर्षकको रु.५,३४,३७५।, ह्रासकट्टी तर्फको रु.३,२३,१४९।- समेतका शीर्षकमा गरी कुल रु.४०,००,७९४।६९(चालीस लाख सातसय चौध रुपैया उनान्सत्तरी पैसा) खर्च कट्टी गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६६/१२/२९ को फैसला सो हदसम्म उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो रकम करदाताको आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ । सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ । अन्य कुरामा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२५८

मुद्दा नं: १०९२७७

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बम कुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका हात्तिसार स्थित मुख्य कार्यालय भई नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को तर्फबाट अधिकार प्राप्त सञ्चालक निर्देशक सुरेन्द्र सिलवाल.....१

यस अदालतको ठहर:

१. प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६/११/१२, २०७६/११/१५, २०७७/८/२८ र २०७७/१०/१४ मा विद्वान अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर सुनियो । यसपछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाईको क्रममा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेलले प्रत्यर्थी गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.को कर निर्धारण सम्बन्धमा भएको आदेश कानुन अनुकूल छ; कानुनबमोजिम खर्च कट्टी दिन नमिल्ने शीर्षकमा देखाइएको रकमलाई राजस्व न्यायाधिकरण खर्च कट्टी दिने गरी त्रुटि पूर्ण रुपमा फैसला गरेको छ सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललितबहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोइराला, र श्री मेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानुन सम्मत छ; करदाताले कानुन बमोजिम खर्च कट्टा गर्न पाउने रकम नै खर्च शीर्षकमा देखाई विवरण पेश गरेको छ; देखाइएका खर्च वास्तविक र कानुन अनुकूलका छन्; करदाताले पेश गरेको विवरणले नै मान्यता पाउनु पर्ने हो; राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको फैसला मिलेको छ वा छैन? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो, भन्ने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, वोनस शीर्षकमा देखाइएको रु.१२,९२,१३८।- रकम वास्तवमा वोनस वापत छुट्याएको नभएर दशैं, तिहार आदि पर्वहरुमा कर्मचारीलाई मदिरा उपहार दिएको खर्च रकम भन्ने देखिन्छ । यसलाई कर्मचारीहरुको सामूहिक कल्याणका लागि भएको खर्च मान्न मिल्ने देखिदैन । वोनसका लागि छुट्याइएको र वितरण नभएको रकम कल्याण कोषमा राख्नु पर्ने र श्रम नियमावली, २०५० को नियम १४ बमोजिम निर्दिष्ट क्षेत्रमा खर्च गर्नु पर्ने हुन्छ । कानूनद्वारा निर्दिष्ट प्रकृयाबाट खर्च नगरी अन्यथा तवरबाट खर्च देखाइएको हुँदा सो रकम करदाता कम्पनीको आयतर्फ समावेश हुने भनी सुरु कर कार्यालयबाट भएको निर्णय अनुसार हुने ठहर्छ र यस सम्बन्धमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उल्टी हुन्छ ।
४. Breakage/Loss/Sales Returns शीर्षकको रु. १३,६९,२०४।४४ सम्बन्धमा विचार गर्दा मूल्य अभिवद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क. मा कुनै बस्तु आगजनी, चोरी, दुर्घटना वा टुटफुट हुन गई नोक्सान हुन गएमा त्यस्तो बस्तुको वा उपयोग गर्ने म्याद सकिएको कारणले त्यस्तो बस्तुको मौज्जातबाट लगत कट्टा गर्नु परेमा वा कम मूल्यमा बिक्री गर्नुपर्ने भएमा प्रमाण सहित त्यस्तो अवस्था भएको मितिले तीस दिनभित्र त्यस्तो बस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्ने, यसरी परेको निवेदनमा विभागले प्रक्रिया तोकिएका बमोजिम छानविन गर्नु पर्ने र छानविन गर्दा नोक्सान भएको देखेमा त्यस्तो नोक्सानी भएको बस्तुमा तिरेको कर कट्टी गर्नको लागि नोक्सानीको विवरण समेत खुलाई विभाग समक्ष सिफरिस गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा सो अनुसार टुटफुट, नोक्सान भएको वा काम नलाग्ने भएको भनी प्रक्रिया पुरा गरेको देखिएन । प्रकृयासंगत रुपमा फिर्ता वा नोक्सानी प्रमाणित भएको नदेखिएको हुँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम यसलाई खर्चको रुपमा मान्यता दिन मिल्ने देखिएन । तसर्थ उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेशबमोजिम सो रकम आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
५. Sales Promotion का लागि भनी Complementary शीर्षकमा रु.२४,२७,७९८।- खर्च देखाइएको सम्बन्धमा हेर्दा कम्पनीको उत्पादन बजारमा बढी खपत होस भन्ने हेतुले बजार प्रवर्द्धनका लागि वितरकले विभिन्न स्किमहरु अपनाउने गरेको कुरा स्वभाविक व्यापारिक प्रकृया भन्ने देखिन्छ । यस प्रकारका स्किमहरु अपनाई बजार प्रवर्द्धन गरेको कुरालाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च होईन भन्न मिल्ने देखिदैन । बजार प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा उल्लिखित कार्य गरिएको थिएन भन्ने कुरा सुरु कर निर्धारण आदेशबाट खुल्न आएको पाइएन । प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारको प्रकृति र परिमाणका दृष्टिले हेर्दा पनि यस शीर्षकमा देखाइएको खर्चलाई अस्वभाविक र अवास्तविक मान्न सकिएन । यस प्रकारको खर्चलाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च मान्नुपर्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्चको रुपमा कट्टा गर्न मिल्ने नै हुँदा सुरु कर कार्यालयको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सो हदमा सदर हुन्छ ।

६. Crown Cork र केनलिड शीर्षकको रु. ३,६३,९८१।- सम्बन्धमा हेर्दा तत्काल प्रचलित कानून अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम २३क. बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरेको, सो बमोजिम अन्तःशुल्क अधिकृतबाट मिन्हा गरिएको भन्ने देखिन आएन । तसर्थ कारोवारमा प्रयोग गरिएको नदेखिएको हुँदा प्रकृयागत रूपमा प्रमाणित नभएकोले प्रयोगमा आएको मात्र नमिले क्राउन कर्क र केनलिड बापत देखाइएको रु.३,६३,९८१।- रकम आयमा समावेश हुने; सो सम्बन्धमा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो रकममा छुट नपाउने गरी आज लगाउमा रहेको ०६८-CR-१२५७ को मूल्य अभिवृद्धि कर (आ.व.२०६२/०६३) को मुद्दा फैसला भएको छ । सोही आधार र कारणबाट उक्त रकम खर्चमा कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणले फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम उक्त रकम करदाताको आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
७. ह्रास कट्टीतर्फ रु. २,८४,५८०।- सम्बन्धमा हेर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ सपठित अनुसूची २ को “ख” मा “कम्प्युटर, तथ्याङ्क केलाउने उपकरण, फर्निचर, फिक्स्चर र कार्यालय उपकरणहरु” भनी उल्लेख भएको पाइयो । करदाताले Wooden Pallets, Plastic Creat जस्ता सामानको ह्रास कट्टी अनुसूची २ को “ख” मा समावेश भएको देखिदैन । उल्लिखित सामानहरु ऐनको अन्य प्रावधान तथा अनुसूचीमा समावेश नभएको हुँदा उल्लिखित अनुसूची २ को खण्ड “घ” मा समावेश भएको भनी मान्नु पर्ने देखिन्छ । तसर्थ अनुसूची २ (ख) बमोजिमको सम्पत्ति मानेर ह्रास कट्टी सुविधा दिने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम आय कायम हुने ठहर्छ ।
८. अग्रिम कर कट्टी रकम समायोजन गरेको रु. ३,३९,८१८।- सम्बन्धमा हेर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९३(१) मा “कुनै भुक्तानीको रकम गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो भुक्तानीबाट कुनै कर कट्टी गरिएको भए त्यस्तो कर कट्टी रकमलाई भुक्तानीको अंशको रूपमा लिइनेछ” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । सोही दफाको उपदफा (२) ले अन्तिम रूपमा कर कट्टी हुने भुक्तानीलाई बाहेक गरेको र सो प्रावधानको प्रयोग समय-सीमासम्म उपदफा (३) मा तोकिएको पाइयो । तसर्थ अग्रिम भुक्तानी गरेको समायोजन वा मिलान गर्न नपाउने भन्नु कानूनसंगत र न्यायोचित समेत देखिएन । तसर्थ, अग्रिम कर कट्टी रकम समायोजन सम्बन्धमा सुरु कर कार्यालयले गरेको निर्णय उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मनासिव ठहर्छ ।
९. अतः माथिका प्रकरणहरुमा उल्लेख भए अनुसार वोनस शीर्षकमा देखाइएको रु. १२,९२,१३८।, Breakage/Loss/Sales Returns शीर्षकको रु. १३,६९,२०४।४४, Crown Crok र केनलिड शीर्षकको रु. ३,६३,९८१।, ह्रास कट्टीतर्फको रु. २,८४,५८०।- समेतका शीर्षकमा गरी कूल रु. ३३,०९,९०३।४४ (तेत्तीस लाख नौ हजार नौसय तीन रुपैयाँ चवालीस पैसा) खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको मिति २०६६।१।२९ को फैसला सो हदसम्म उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेशबमोजिम सो रकम करदाताको आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ । सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ । अन्य कुरामा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैत ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७२-RB-०४५५

मुद्दा नं: १५४८९३

फैसला मिति: २०७७ साल पुष २७ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री सुष्मालता माथेमा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ.कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक आनन्दराज ढकाल१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को तर्फबाट ऐ.का अधिकारप्राप्त प्रमुख कार्याकारी अधिकृत डा. एम.एस. कुमार.....१

यस अदालतको ठहर:

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ता कार्यालयका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले Incentive Provision खर्च नभई व्यवस्था मात्र भएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्च कट्टी गर्न मिल्ने होइन, कर्मचारीलाई सवारी ऋण सुविधा अन्तर्गत सवारी साधन खरिद गरी दिएकोमा त्यस्तो सवारी साधनको बीमा कर र इन्धनको खर्च पनि आयकर ऐनको प्रयोजनको लागि खर्च कट्टी गर्न नमिल्नेमा कट्टा हुने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रत्यर्थी दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेड तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री सुरज श्रेष्ठले कर्मचारीलाई प्रोत्साहन वापत छुट्याइएको रकम मुख्य कार्यालयको निर्देशन अनुसार घोषण भए पछि कर्मचारीलाई दिने खर्च अन्तर्गत कै रकम भएको, गाडीको कर र इन्धन सम्बन्धमा पनि विना कानुनी आधार ५०-५० प्रतिशत छुट्याई खर्च कट्टी नगर्ने भन्ने तर्क न्यायसंगत नहुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सदर हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. यसमा पुनरावेदन सहितको सक्कल मिसिल अध्ययन गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मिलेको छ छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.ले आ.व. २०६०/६१ को कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार कर योग्य आय रु.४,३३,८४,८४१।- कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनमा मिति २०६१/०९/२६ मा विवरण पेश गरेकोमा समावेश गर्नु पर्ने रकम समावेश भनिएको कट्टी गर्न नपाइने खर्च दावी भएको देखिएकोले संशोधित कर निर्धारण गर्नु पर्ने

भनी करदातालाई सूचना जारी गरेको र सोही बमोजिम कर संशोधन गरी ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवनले मिति २०६४/१०/२८ मा रु. २२,५९,४८,६४७/- कर योग्य आय कायम हुने भनी निर्णय गरेको रहेछ । सो उपर करदाता कम्पनीले श्री आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिएकोमा सो विभागबाट मिति २०६५/०६/०८ मा ठूला करदाता कार्यालयको निर्णयलाई सदर गरे पछि सो निर्णय उपर दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.ले पुनः राजस्व न्यायिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट Profit Incentive to Staff र सवारी साधन तर्फ दावी गरेको खर्चलाई अमान्य गरेको हदसम्म ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी हुने तथा सो बाहेक बोनस खर्चको हकमा शुरु निर्णय सदर हुने भनी फैसला गरेको देखियो । सो फैसला उपर करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.को पुनरावेदन नपरेको र ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवनको तर्फबाट मात्र प्रस्तुत पुनरावेदन परेको देखियो ।

४. सो सन्दर्भमा हेर्दा, Profit Incentive to Staff खर्च रु. १२,५६,३९९/- खर्च कट्टी दिन नमिल्ने विषयमा र कर्मचारीलाई सवारी साधन ऋण सुविधा अर्न्तगत साधन खरिद गरी विमा कर इन्धन वापतको खर्च रकम रु.१४,९३,४९९/- खर्च कट्टी दिन नमिल्नेमा खर्च मिन्हा गर्नु पर्ने गरी करदातालाई सुविधा दिएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन तथा आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाटको निर्णय बमोजिम गरी पाऊँ भन्ने पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको पाईयो ।

५. Profit Incentive to Staff खर्च रु.१२,५६,३९९/- खर्च कट्टी दिन नमिल्ने तथा खर्च मिन्हा गर्नु कर विषयक कानुनी सिद्धान्तको विपरित हुने भन्ने पुनरावेदन जिकिरको सम्बन्धमा हेर्दा, खर्च कट्टी सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ मा भएको व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ ।

कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधिनमा रही कारोवारसँग सम्बन्धित देहायका खर्चहरु कट्टी गर्न पाउने छ :

क) सो आय वर्षमा भएका,

ख) सो व्यक्तिबाट भएका र

ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यमा भएका ।

उक्त व्यवस्थाको अधिनमा रही प्रत्यार्थी करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. आफ्नो व्यवसायको आर्जनबाट मुनाफा रु २ करोड घटाई बाँकी रकममा ५ प्रतिशत कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन वापत वितरण गरेको भन्ने देखिन्छ । त्यसरी कर्मचारीले पाउने प्रोत्साहनको रकममा लाग्ने आयकर सम्बन्धित कर्मचारुको कर निर्धारण हुँदा लाग्ने आयकर ऐनको व्यवस्थाबाट नै देखिन्छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८(२)(क) मा रोजगारदाताबाट कुनै आय वर्षमा प्राकृतिक व्यक्तिलाई दिइएको ज्याला, तलब, विदा वापतको रकम, अतिरिक्त समय काम गरे वापतको रकम, शुल्क, कमिशन, पुरस्कार, उपहार, बोनस र अन्य सुविधाहरु वापतको भुक्तानीहरु त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिको सो आय वर्षको

रोजगारीबाट प्राप्त पारिश्रमिक गणना समावेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसरी करदाता कम्पनीले आफ्नो विनियम अन्तर्गत रही कर्मचारुहरूलाई निश्चित प्रकृया अपनाई सो प्रकृया भित्र पर्ने सबै कर्मचारीहरूलाई समान रूपले वितरण गरेको प्रोत्साहना वापतको रकमलाई अन्यथा भन्न नसकिने हुँदा यस्तो खर्च कट्टी पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण फैसला मिलेकै देखियो ।

६. कर्मचारीलाई सवारी साधन ऋण सुविधा अन्तर्गत सवारी साधन खरिद गरी विमा कर इन्धन वापतको खर्च रकम रु.२८,२७,०३८।- मध्ये रु. १४,१३,४१९।- सम्बन्धमा हेर्दा उक्त सवारी साधनहरू दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनीको नाममा रहेको, कम्पनीका कर्मचारीहरूले कम्पनीको कामको सिलसिलामा उक्त सवारी साधनहरू प्रयोग गरेको विषयमा विवाद रहेको देखिएन । शुरु कर कार्यालयले कर निर्धारण गर्दा व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि पनि कर्मचारीहरूले सवारी साधनहरू प्रयोग गरेको भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ । सो सम्बन्धमा आयकर ऐन २०५८ को दफा १०१ मा न्यायोचित आधारमा समायोजन गर्न विभागले संसोधित कर निर्धारण गर्न पाउने व्यवस्था भएकोले गाडीको लागि भएको खर्च आधालाई मात्र मान्यता दिएको जायज छ भन्ने उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिर रहे तापनि के कुन आधारमा आधा खर्चलाई मात्र मान्यता दिएको भन्ने पुष्टी गर्न सेकको देखिदैन । केवल अनुमानका आधारमा मात्र उक्त निर्णय भएको देखियो । कार्यालयको बजार विस्तारको लागि सुविधा अन्तर्गत सवारी साधन खरिद गरेको भन्ने करदाताको जिकिर रहेको देखिन्छ । विमा कम्पनीबाट उक्त सवारीसाधनमा प्रयोग हुने ईन्धन, विमा, कर तिरेको भन्ने दावी छ । यस्तो सुविधा दिंदा कर्मचारीको मनोबल उच्च भई यसले कार्यालयको काममा निजहरूको Efficiency लाई समेत बढाउँछ । यसरी कम्पनीको नाममा रहेको सवारी साधनहरू कम्पनीका कर्मचारीहरूले कामको सिलसिलामा प्रयोग भएको गाडीको लागि बीमा कर र इन्धन वापत भएको खर्च आयकर ऐन, २०५८ को २१(१)(क) अन्तर्गतको व्यक्तिगत प्रकृतिको कट्टी गर्न नपाउने खर्च मान्न नमिल्ने हुँदा उक्त खर्चहरू ऐ. को दफा १३ बमोजिम खर्च कट्टी गर्न मिल्ने भनी गरिएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला अन्यथा देखिएन ।

७. अतः उपरोक्त उल्लिखित आधार कारणबाट Profit Incentive to Staff र सवारी साधन तर्फ दावी गरेको खर्चलाई अमान्य गरी ठूला करदाता कार्यालयले मिति २०६४/१०/२८ मा गरेको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६५/६/८ मा भएको निर्णय सो हदसम्म उल्टी हुने र सो बाहेक बोनस खर्चको हकमा शुरु निर्णय सदर हुने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६९/२/२५। ५ को फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०४७०

मुद्दा नं: १८४५५१

फैसला मिति: २०७७ साल पुष २७ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री सुष्मालता माथेमा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक साविक काठमाण्डौ जिल्ला काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं.१ कान्तिपथ हाल काठमाण्डौ जिल्ला काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. डिल्लीबजार स्थित दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को तर्फबाट ऐ. का अधिकारप्राप्त प्रमुख कार्याकारी अधिकृत एम.के. कपुर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन, ललितपुर१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री सुरज श्रेष्ठले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८ मा कर्मचारीले प्राप्त गर्ने सबै प्रकारको सुविधा कर्मचारीको आयमा जोडी आय गणना हुने हुँदा त्यसको लागि भएको खर्च कट्टा गर्न पाउने हो । वोनस खर्चका सम्बन्धमा वोनस कट्टि पछि खुद मुनाफा हुन्छ कि कट्टी अघि भन्ने विवाद भएकोमा इन्दु शंकर चिनी मीलको मुद्दामा (रिट नं ०६९-wo-००२९) निरुपण भैसकेको हुनाले पुनः विवाद गर्नु पर्ने होईन, यस आ.व. ०६१।०६२ मा कर निर्धारण गर्दा ठूला करदाता कार्यालयले नबाँडेको वोनस रकम रु. ४५,२५,१५० लाई आ.व. ०६२।०६३ मा कर निर्धारण गर्दा मान्यता दिई वितरण गर्न बाँकी वोनस रकमका सम्बन्धमा मात्र आयमा समावेश गरेको हुनाले सो सम्बन्धमा भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छैन भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रत्यर्थी ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ता कार्यालयका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले Profit Incentive Provision खर्च नभई व्यवस्था मात्र भएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ वमोजिम खुद मुनाफाको १० प्रतिशत वोनस पाउने व्यवस्था र आयकर ऐनको खर्च कट्टी गर्ने व्यवस्था छुट्टा छुट्टै भएको, खर्च कट्टि गरी सकेपछि मात्र खुद मुनाफा निस्कने हुनाले वोनस खर्च कट्टा गर्नु अघि नै मुनाफाको १० प्रतिशत वोनस छुट्टाएकोलाई मान्यता दिन मिले होइन भन्न समेत प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. उपरोक्त वमोजिम दुवै पक्षका विद्वान कानून व्यवसायिहरुको बहस सुनी पुनरावेदन सहितको सक्कल मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौले गरेको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आ.व. २०६१/६२ को कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार कर योग्य आय रु. ४,६१,३६,९९९।- कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनमा मिति २०६२/९/२६ मा विवरण पेश गरेकोमा समावेश गर्नु पर्ने रकम समावेश नभएको खर्च कट्टि गर्न नपाईने खर्च दावी भएको देखिएकोले संशोधन गर्नु पर्ने भनी करदातालाई सूचना जारी गरेको र सोही बमोजिम कर संशोधन गरी ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवन मिति २०६५/३/२६ मा रु २४,१८,५९,३७३/१६ कर योग्य आय कायम हुने भनी निर्णय गरेको रहेछ । सो उपर करदाता कम्पनीले श्री आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकिय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिएकोमा सो विभागबाट मिति २०६९/११/३०/४ मा ठूला करदाता कार्यालयको निर्णयलाई सदर गरेपछि सो निर्णय उपर दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.ले पुनः राजस्व न्यायधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन गरेकामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसलामा ठूला करदाता कार्यालय तथा सोलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय मिलेकै देखिदा सदर हुने भनी फैसला गरेका देखियो । सो फैसला उपर करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.को तर्फबाट प्रस्तुत पुनरावेदन पर्न आएको रहेछ ।
४. यसमा बढी वोनस व्यवस्था गरेको भनी रु. १,१४,७७९। अमान्य गरेको, Profit Incentive to Staff भनी दावी गरेको रु. १२,६२,५७५।- रकमलाई अमान्य गरेको, कर मिलान दावीलाई मान्यता नदिई कर निर्धारण भएको, आयकर ऐन २०५८ को दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क तथा दफा ११८ र ११९ बमोजिमको व्याज लगाएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी उक्त खर्चहरु समेत कट्टि गरी कर निर्धारण हुनु पर्छ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो ।
५. दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले वोनस ऐन, २०३० बमोजिम खुद मुनाफाको १० प्रतिशतले हुने रकम वोनस बापत व्यवस्था गरेकोमा उक्त वोनस व्यवस्था बढी दावी गरेको भनी रु. १,१४,७७९।- लाई अमान्य गरेको सुरु निर्णय सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटि पूर्ण छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा वोनस ऐन, २०३० दफा ५ मा मुनाफा गर्ने प्रतिष्ठानले वोनस बाँड्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था गर्ने क्रममा उपदफा (१) मा “मुनाफा गर्ने प्रत्येक प्रतिष्ठानले एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफाले दश प्रतिशत बराबरको रकम कर्मचारीहरुलाई वोनस बापत छुट्याउनुपर्छ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ र उपदफा (२) मा “उपदफा (१) बमोजिम “कुनै प्रतिष्ठानले कुनै एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफा निर्धारण गर्दा आयकर ऐन, २०३१ को दफा १२ बमोजिम कायम हुन आउने खुद आयबाट देहायको रकम समेत कट्टा गर्नुपर्छ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।
- (क) श्रम ऐन, २०४८ को दफा ४१ बमोजिम कर्मचारीहरुको बासस्थानको निमित्त छुट्याएको रकम ।
- (ख) दफा ११ को उपदफा (३) बमोजिम बढी वितरण भएजति वोनसको रकम ।
६. यसमा वोनस ऐनमा खुद मुनाफाको १०% बराबर रकम वोनस बापत कर्मचारीहरुलाई वितरण गर्न पाउने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । १० प्रतिशत रकम निर्धारणका लागि खुद मुनाफा रकम यकिन गर्नु पर्ने हुन जान्छ । सुरु ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय सदर गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण खुद मुनाफा भनेको

आयकर लागने मुनाफा हो भन्ने व्याख्या भई वोनस वापतको रकम कम्पनीको खर्चको रूपमा घटाएपछि हुने रकमलाई बुझ्नु पर्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धमा हेर्दा वोनस ऐन, २०३० को दफा ५ ले कर्मचारीहरूलाई वोनसका लागि छुट्याउन पाउने व्यवस्था गरेको छ भने आयकर ऐन, २०३१ को दफा १२ ले कुनै व्यक्तिले आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो आय वर्षमा भएको सो व्यक्तिबाट भएको र व्यवसाय र आय आर्जन हुने कार्यमा भएको खर्च कट्टी गर्न पाउने भन्ने व्यवस्था गरेको छ। यस अर्थमा कुनै व्यक्तिले व्यवसाय संचालनको लागि भएको आयकर ऐन बमोजिमको खर्चकट्टी गरेर बाँकी रहेको रकमलाई कम्पनीको आय मान्नु पर्ने देखिन्छ।

७. कर्मचारीलाई प्रदान गर्न छुट्याइने वोनस रकम निर्धारण गरी उक्त रकम घटाएपछि मात्र खुद मुनाफा निर्धारण हुन्छ भन्ने विद्वान उपन्यायाधिवक्ताको जिकिर रहेको छ भने निवेदकको खुद मुनाफाको १० प्रतिशत रकम दावी गरेको कायम हुनपछि भने पुनरावेदकको जिकिर देखियो। यस सन्दर्भमा यस अदालतबाट इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेडको मुद्दामा (०६९-WO-००२९), सर्वोच्च अदालत बुलेटिन, २०७३ अंक २१)मा कट्टा गर्नु पर्ने अंश समेत उक्त वोनस ऐन, २०३०, दफा ५ ले प्रष्ट गरेको सन्दर्भमा कानूनले प्रष्ट व्यवस्था नगरेको कुरालाई परिपत्र जारी कुनै पनि निकायले परिपत्र जारी गर्न पाउने होइन भन्दै आन्तरिक राजस्व विभागको परिपत्र बमोजिम वोनस वितरण गर्ने रकमलाई खर्चमा कट्टा गरी बाँकी रहेको अंकलाई खुद मुनाफा मान्ने भन्ने मनसाय वोनस ऐन, २०३० तथा आयकर ऐन, २०५८ मा नदेखिएको भनी” व्याख्या भई सकेको छ। यसरी प्रतिष्ठानले नाफा कमाएको अवस्थामा मात्र वितरण गर्ने वोनस रकमलाई व्यवसायमा नियमित खर्च जस्तो मान्न नमिल्ने भएकोले वोनस वापतको रकम घटाएपछि मात्र मुनाफा कायम गरी कर निर्धारण गरेको शुरु ठूला कर दाता कार्यालयको कर निर्धारण आदेश सदर गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेको देखिएन।

८) Profit Incentive to Staffs खर्च रु. १२,६२, ५७५।- खर्च नभई व्यवस्था वापतको रकम भएको भनी अमान्य गरको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलाको हकमा हेर्दा खर्च कट्टीका सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ मा भएको व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ : “कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधिनमा रही कारोवारसँग सम्बन्धित देहायका खर्चहरू कट्टी गर्न पाउनेछ :-

क) सो आय वर्षमा भएका

ख) सो व्यक्तिबाट भएका

ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन कार्यमा भएका

९) उक्त व्यवस्थाको अधिनमा रही प्रत्यर्थी करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आफ्नो व्यवसायको आर्जनबाट मुनाफा रकममा रु २ करोड घटाई बाँकी रहेको रकममा ५ प्रतिशतले हुने रकम कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन वापत वितरण गरेको देखिन्छ। त्यसरी कर्मचारीले पाउने प्रोत्साहनको

रकममा लाग्ने आयकर सम्बन्धित कर्मचारीको कर निर्धारण हुँदा लाग्ने आयकर ऐनको व्यवस्थाबाट नै देखिन्छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८(२)(क) मा रोजगारदाताबाट कुनै आय वर्षमा प्राकृतिक व्यक्तिलाई दिइएको ज्याला, तलब, बिदा वापतको रकम अतिरिक्त समय काम गरेवापतको रकम शुल्क, कमिशन, पुरस्कार, उपहार, बोनस र अन्य सुविधाहरु वापतको भुक्तानीहरु त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिको सो आयवर्षको रोजगारीबाट प्राप्त पारिश्रमिक गणना गर्दा समावेश गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

- १०) यसरी करदाता ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आफ्नो विनियम अन्तर्गत रही कर्मचारीहरुलाई निश्चित प्रकृया अपनाई सो प्रकृया भित्र पर्ने सबै कर्मचारीहरुलाई समान रूपले वितरण गरेको प्रोत्साहन वापतको रकमलाई अन्यथा भन्न नसकिने हुँदा यस्तो खर्च कट्टी पाउने नै देखियो । यस्तो अवस्थामा राजस्व नयायाधिकरणबाट Profit Incentive to Staff भनिएको रकम खर्च भएको रकम नभई भविष्यमा भुक्तानी गर्ने प्रयोजनको लागि Provision गरी कट्टी गरिएको रकम भएको र यस प्रकारको Provision गरी खर्च कट्टी गर्न पाउने कानुनी आधार नदेखिदा भने आधारमा शुरु निर्णयलाई सदर गरेको राजस्व नयायाधिकरणको फैसला मिलेको देखिन आएन ।
- ११) निवेदक ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आफ्नो आय विवरण साथ संलग्न अनुसूची १० को कर मिलान दावीमा रु. २,४९,७६,३५८।- दावी गरेकोमा सो मध्ये रु.३,०७,९९१।१० विगत वर्षको अग्रिम कर कट्टी रकम भएको भनी करकट्टी रकम अमान्य गरेको त्रुटि पूर्ण छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा, कर मिलान दावीका सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९३ को दफा (३) कानुनी व्यवस्था हेर्दा, “करकट्टी हुने व्यक्तिले सो भुक्तानी गरेको आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने कर रकममा मात्र मिलान गर्न दावी गर्न सक्नेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । यसरी निवेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. रु. ३,०७,९९१।१० रकम विगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकमको मिनाहाको माग गरेको देखियो । उक्त कानुनी व्यवस्थाको विपरीत हुने गरी करकट्टी रकमको मिनाहाको माग गरेको देखिएको हुँदा राजस्व नयायाधिकरणले संशोधित कर निर्धारण गर्दा विगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकम कर मिलान दावीलाई अस्वीकार गरेको निर्णय कानून सम्मत नै देखिई सो हद सम्म फैसला मिलेकै देखियो ।
- १२) अतः माथि विवेचित आधार कारण समेतबाट बोनस वापतको रु.१,१४,७७९।- बोनस ऐन, २०३० बमोजिम बोनस वापतको रकम देखिएको साथै Profit Incentive to Staff खर्च रु.१२,६२,५७५।- दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को मुनाफा रकममा रु. २ करोड घटाई बाँकी रहेको रकममा ५ प्रतिशतले हुने रकम कर्मचारीहरुलाई वितरण गरेकोमा सो हदसम्म खर्च कट्टी नहुने गरी भएको राजस्व नयायाधिकरणको मिति २०७३/१०/२१ को फैसला मिलेको नदेखिदा केही उल्टी हुने ठहर्छ । सो बाहेक कर मिलान दावीको हकमा उक्त फैसला मिलेकै देखिदा सो सम्बन्धमा पुनरावेदक कम्पनीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-CI-१२८३

मुद्दा नं: १३१५५४

फैसला मिति: २०७७ साल फागुन २१ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी. तथा माननीय न्यायाधीश श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक राजस्व अनुसन्धान, पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय, इटहरीको तर्फबाट अधिकारप्राप्त प्रमुख अनुसन्धान अधिकृत योगनाथ पौडेल.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला मोरङ, विराटनगर उपमहानगरपालिका वडा नं. ५ स्थित स्था.ले. नं.३०१५३७५४४ भएको नोबेल मेडिकल कलेज टिचिङ्ग हस्पिटल प्रा.लि.का प्रबन्ध निर्देशक संचालक सुनिलकुमार शर्मा१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दशरथ पंगोनीले करदाताले जालसाजी गरी आय लुकाएको हुँदा अनुसन्धान सुरु भए पछि आय विवरण पेश गर्नुले पनि निजको कर छली गर्ने आसय स्पष्ट देखिन्छ । यसरी आय कर ऐन २०५८ को दफा १०१(४) ले हिसाब सुरक्षित राख्नु पर्ने, दफा ८१(२) र १०१(३) को प्रावधानलाई अमान्य गर्ने गरी गरेको निर्णय कानून सम्मत छैन । विपक्षीले आ.व. २०६०/६१ देखि आ.व २०६२/६३ सम्मको आय विवरण पेश नगर्नु र पछि पेश गरिएका विवरण समेत कपटपूर्ण र जालसाजीयुक्त भएकाले स्वभाविक रूपमा अनुसन्धानको लागि राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ वमोजिम माग गरिएको विवरण उपलब्ध गराउनु विपक्षीको कानुनी दायित्व नै हुने भएकाले सुरु फैसला उल्टि गरी विपक्षीको रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी र प्रत्यर्थीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता महेश कुमार नेपाल र अधिवक्ता श्री रमेश कोइरालाले आ-आफ्नो बहसमा, आयकर ऐन २०५८ को दफा ८१(२) ले ५ वर्ष सम्मका कागजात मात्र सुरक्षित राख्ने व्यवस्था गरेकोमा प्रत्यर्थीले सो अवधि पूर्वका कागजात माग गरेको छ, आयकर ऐनको दफा १०१(३) वमोजिम आन्तरिक राजस्व कार्यालयले ४ वर्ष भित्र कर निर्धारण गरिसक्नु पर्ने प्रावधान रहेको र मिति २०६८/६/२९ मा संशोधित कर निर्धारण भई चुक्ता गरिसकेको छ, सो कुरा आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिति २०७०/८/२० को पत्रबाट देखिएको छ । प्रत्यर्थीले आफ्नो क्षेत्राधिकारमा नपर्ने कतिपय कुरामा समेत बदनियतपूर्वक अनुसन्धान गर्ने भनी कागजात र कम्प्युटर समेत जफत गरेर लगेको छ र सोही कागजातबाट देखिने विवरण कलेजबाट माग गरिरहेकोले माग वमोजिमको निषेधाज्ञा र परमादेशको आदेश जारी हुने गरी तत्कालिन पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट भएको मिति २०७०/११/१२ को फैसला सदर गरिपाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

२. दुवै पक्षका विद्वानहरूले गर्नु भएको बहस समेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा सुरु पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसाला मिलेको छैन ? र राजस्व अनुसन्धान, पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय, इटहरी समेतको पुनरावेदन जिकिर बमोजिम हुने हो वा होइन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।
३. यसमा कम्पनी ऐन बमोजिम स्थापित यस नोबेल मेडीकल कलेज टिचिङ्ग हस्पिटल एण्ड रिसर्च सेन्टरको कलेजमा एम.बि.बि.एस, वि.डि.एस. नर्सिङ समेतको अध्ययन अध्यापन २०६० साल देखि भएको हो र यस कम्पनीले नेपाल सरकारलाई तिर्नु, बुझाउनु पर्ने आयकर बहाल कर, आर्थिक कर तथा स्वास्थ्य सेवाकर समेत तिर्दै बुझाउँदै आई आ.व.२०६८।६९ सम्मको कुनै पनि प्रकारको कर भुक्तान गर्न बाँकी छैन तर विपक्षी कार्यालयले यस प्रा.लि.को लेखा श्रेस्ता कागजातहरू मिति २०७०/४/२२ मा लिई गई सोही लेखा विवरण माग गरी मिति २०७०/६/१ मा पत्र पठाएको छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८१(२) बमोजिम सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले ५ वर्ष अवधिसम्म मात्र सुरक्षित राख्नु पर्नेमा विपक्षीले सो अवधि पूर्वको लेखा श्रेस्ता माग गरी छानबिन गर्न लागेको कानून संगत छैन । तसर्थ २०६० सालदेखि हालसम्मको कुनै पनि विवरण कागजातहरू माग नगर्नु नगराउनु, कुनै किसिमको आयकर, श्रमिक कर, बहाल कर, स्वास्थ्य सेवा कर निर्धारण निर्णय आदेश नगर्नु नगराउनु, कम्पनी बन्द हुने किसिमको अवरोध खडा गरी विद्यार्थीको पठनपाठन कार्य सञ्चालन गर्न दिनु दिन लगाउनु भनी निषेधाज्ञा एवं परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन ब्यहोरा र विपक्षी रिट निवेदकको कलेजले तयार पारेको आर्थिक विवरणमा देखाएको सम्पत्तिको मूल्य भन्दा बास्तविक मूल्य कम भएको, बैंकबाट प्राप्त गरेको ऋण कम्पनी प्रयोजन बाहेक अन्य काममा प्रयोग गरेको, विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त गर्नु अगावै MBBS तहमा विद्यार्थी भर्ना लिई रकम लिई अर्कै प्रयोजनमा खार्च गरेको, कम्पनीले आ.व.२०६०।६९ देखि २०६२।६३ सम्मको आय विवरण नबुझाएको, MBBS, BDS, BSC Nursing तहमा भर्ना लिँदा विद्यार्थीबाट बढी रकम असूल गरी कम आय देखाएको कम्पनीमा लगानी गरेको पुँजीको विवरण यथार्थ परक नभएको, निजले जग्गा खरिद गर्दा बैंक ठगी गर्ने वा मालपोत दस्तुर छल्ने नियतले बढी वा घटी मूल्य कायम गरेको हो सो को अनुसन्धान हुनुपर्ने, स्वदेशी विद्यार्थी भन्दा विदेशीबाट बढी शुल्क लिएको र कर्मचारीलाई सो बापत कमिसन दिएको, कलेजले ठूलो मात्रामा राजस्व चुहावट गरेको भन्ने सूचना प्राप्त भएकाले कागजात र कम्प्युटर नियन्त्रणमा लिई अनुसन्धान कार्य थालेको र राजस्व चुहावटमा यस कार्यालयलाई अनुसन्धान गर्ने अधिकार प्राप्त हुँदा निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने लिखित जवाफ रहेको देखिन्छ ।
४. निवेदक नोबेल मेडिकल कलेजले प्रस्तुत गरेको आ.व. २०६१।०६२ को आयकर विवरण साधिकार निकाय आन्तरिक राजस्व कार्यालयले स्वीकार गरेको र आ.व २०६३।६४ देखि २०६८।६९ सम्मका आयविवरण दाखिला गरी सो अनुसार लाग्ने कर दाखिला गरिसकेको र बक्यौता देखिएको रकमसमेत दाखिला गरी बक्यौता नदेखिएको भन्ने ब्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिति २०७०/८/२० च.नं. ५२५७ को दफा १०१ को उपदफा (४) बमोजिम विभागले नै कर निर्धारणमा पुनः संशोधन गर्न सक्ने भएको तथा सम्बन्धित ऐन आयकर ऐनको दफा ८१(२) ले प्रदान गरेको सुविधा विपरित आफैले

जफत गरी लगेको कागजात अनुसार कै विवरण प्रत्यर्थी कार्यालयले माग गरेको अवस्था हुंदा समेत कलेजले पठन पाठन समेतका कार्यमा असर पर्न सक्ने अवस्था देखिदा निवेदक कलेजबाट आय विवरण आगजात नमाग्नु माग्न नलगाउनु तथा कुनै किसिमको कर निर्धारण नगर्नु गर्न नलगाउनु भनी प्रत्यर्थी राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय सुनसरी समेतका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने साथै परमादेश जारी गर्नु पर्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिंदा सो हदसम्म प्रस्तुत खारेज हुने ठहर्‍याई सुरु पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट मिति २०७०/११/१२ मा भएको फैसलामा चित्त नबुझाई सो फैसलाउपर राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय इटहरीका तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन परी आज निर्णयार्थ इजलास समक्ष पेस हुन आएको देखियो ।

५. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ को दफा ७ मा राजस्व चुहावट गरेको वा गर्न लागेको भए सोको सूचना दिन सक्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । सोही ऐनको दफा ४ अनुसार कुनै पनि व्यक्ति वा कानुन बमोजिम स्थापना भएका कृत्रिम व्यक्तिले नेपाल सरकारलाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजस्व नतिर्ने वा कम तिर्ने नियतले कुनै काम गरेमा वा सो उद्देश्यले गलत लेखा, विवरण वा कागजात प्रस्तुत गरेमा राजस्व अनुसन्धान विभागले सो विषयमा अनुसन्धान तहकिकात गर्ने र सम्बन्धित व्यक्ति उपर मुद्दा दायर गर्ने अख्तियारी पाएको देखिन्छ ।
६. राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ को दफा ८ लाई हेर्दा “राजस्व चुहावटको सम्बन्धमा दफा ७ बमोजिम विभाग समक्ष प्राप्त हुन आएको सूचना वा अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त जानकारीको आधारमा विभागले तीस दिन भित्र तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८१(२) बमोजिम” विभागले लिखित सूचना जारी गरी अन्यथा तोकिएकोमा बाहेक यस दफा बमोजिमका कागजातहरु सम्बन्धित आयवर्ष समाप्त भएको मितिले कम्तिमा पाँच वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नु पर्ने छ भनी र सोहि ऐनको दफा १०१(१) मा संसोधित कर निर्धारणमा पुनः संसोधन गर्न विभागले उपयुक्त ठानेमा न्यायोचित आधारमा जतिपटक पनि संसोधन गर्न सक्नेछ भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ भने सोहि दफाको उपदफा (४) मा “जालसाजीले गर्दा कुनै कर व्यक्तिको कर निर्धारण गलत ढंगबाट भएको रहेछ भने जुनसुकै बखत विभागले त्यस्तो कर निर्धारणमा संसोधन गर्न सक्नेछ । यसरी संसोधन गर्दा जालसाजी गरी विवरण राखेको वा कर निर्धारण गरेको जानकारी प्राप्त भएको एक वर्षभित्र संसोधन गरिसक्नु पर्नेछ” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ ।
७. राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ को दफा ४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी निवेदक नोबेल कलेजबाट राजस्व चुहावट भएको भन्ने सूचना प्राप्त भएको भनी राजस्व आनुसन्धान विभागको मिति २०७०/४/२२ च.नं. ३३१ को पत्रानुसार राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय इटहरुलाई खानतलासी गर्न, कारोवारसँग सम्बन्धित कागजात खाता वही वा अन्य विद्युतीय माध्यम आदि कब्जामा लिन दिनु भनी निवेदक मेडिकल कलेजलाई लेखिएको र सोही आधारमा उक्त क्षेत्रीय कार्यालयले सोही मितिमा विभिन्न कागजात आदि कब्जामा लिएको मिसिल संलग्न भर्पाइबाट देखिन्छ ।

यसरी मिति २०७०/४/२२ मा राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय इटहरीले छापा मार्नु १ दिनअघि मिति २०७०/४/२१ गते कलेजका संचालक/प्रबन्ध निर्देशक सुनिलकुमार शर्मालाई अनुसन्धानको लागि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले यिनै विषयलाई लिएर थुनामा राखेको र मिति २०७०/४/३१ म छाडेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०७०/४/३१ गतेको पत्रबाट देखिन आउँछ ।

८. आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८१(२) अनुसार विभागले लिखित सूचना जारी गरी अन्यथा तोकिएकोमा बाहेक कागजातहरु सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले पाँच वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नु पर्ने भन्ने व्यवस्था भएबाट प्रचलित कानुनले नै सम्बन्धित करदातालाई पाँच वर्षसम्म भन्दा अगाडिका कागजात सुरक्षित राखिरहनु पर्ने बाध्यकारी व्यवस्था नगरेको अवस्थामा प्रत्यर्थी कार्यालयले मिति २०७०/६/१ गतेको पत्रबाट आ.व.२०६०।६१, आ.व. २०६१।६२ समेतका कागजातहरु माग गरेको पाइयो । मिसिल संलग्न आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बिराटनगरको मिति २०७०/८/२० को पत्रबाट आ.व. २०६०।६१ को आय विवरण यस कार्यालयमा नरहेको भनी जवाफ पठाएको देखिन्छ । कानुनले तोकेको अवधि उपरान्त नियमानुसार सुरक्षित राख्न नपर्ने त्यस्ता सम्बन्धित कागजातहरुलाई धुल्याउन सक्ने नै देखिन्छ । यसरी त्यस कर कार्यालयमा नै कानुनले तोकेको अवधि पश्चात सुरक्षित राख्न नपर्ने प्रकृतिको कागजात निवेदकबाट माग हुनु र निवेदकले पेश गर्न नसकेको अवस्थामा ५ वर्ष अगाडिको आर्थिक वर्षका कागज उपलब्ध नगराई निवेदकले अनुसन्धानमा असहयोग गरेको र राजस्व चुहावट गरेको भन्ने अर्थ गर्नु वान्छनीय देखिँदैन ।
९. आयकर ऐनको दफा १०१(२) ले कर विभागले एक पटक निर्धारण गरेको कर संशोधन पुनः संशोधन गर्न पाउने अधिकार दिएको पाईन्छ भने ऐ. उपदफा (४) ले कुनै ब्यक्तिको कर निर्धारण गलत ढंगबाट भएको रहेछ भने जुनसुकै बखत विभागले त्यस्तो कर निर्धारणमा संशोधन गर्न सक्ने र जालसाजी गरी विवरण राखेको वा कर निर्धारण गरेको जानकारी प्राप्त भएको एक वर्षभित्र सोही विभागले संशोधन गरिसक्नु पर्ने कानुनी प्रावधान रहे भएबाट आयकर निर्धारण र सो को असुलीसमेतको अख्तियारीको व्यवस्था आयकर ऐन, २०५८ को आधारमा हुने देखिएकाले निवेदक नोबेल मेडिकल कलेजले राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ को दफा ४ ले यी पुनरावेदक राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय इटहरीलाई दिएको अधिकार अनुसार अनुसन्धानमा बाधा पुऱ्याएको वा राजस्व चुहावट लुकाउन कागजात उपलब्ध नगराएको भनी मान्न मिल्दैन । यी पुनरावेदकले निवेदकले आर्थिक विवरणमा देखाएको सम्पत्तिको मूल्यभन्दा वास्तविक मूल्य कम भएको, बैंकबाट प्राप्त गरेको ऋणलाई कम्पनीको प्रयोजन बाहेक अन्य काममा प्रयोग गरेको, विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त हुनु अगावै MBBS तहमा विद्यार्थी भर्ना गरेको, बैंक ठगी गर्ने उद्देश्य वा कम राजस्व तिर्ने उद्देश्यले कलेजको जग्गा खरीद गर्दा कम मूल्य राखिएको जस्ता कुराहरु देखाई आफूले राजस्व चुहावटबाट अनुसन्धान गर्ने आवश्यकता देखिएको भन्ने मनसाय देखाई सुरु अदालतमा लिखित दिएको देखियो ।

१०. बैंकबाट प्राप्त ऋण अन्य प्रयोजनलाई खर्च गरेको भए सो बैंकिङ्ग कानून अनुसार छानविन भै सोही ऐन अनुसार कामकारवाही हुने विषय भित्र पर्ने हुँदा यस सम्बन्धी विवाद सम्बन्धित निकायले नै हेर्ने र निरक्यौल गर्ने विषय हुन जान्छ । विश्वविद्यालयले सम्बन्धन प्रदान गर्नु अगावै विद्यार्थी भर्ना गरेको विषय पनि सम्बन्धन दिनु पर्ने वा दिने विश्वविद्यालयले वा शिक्षा मन्त्रालय वा नियमन गर्ने कुन निकाय हो, सोले नियमन गरी निरक्यौल गर्ने विषय हुन । त्यसै गरी जग्गा खरीद गर्दा कम मूल्यांकन गरियो भन्ने विषय पनि मालको मूल्याङ्कन भन्दा पनि कम मूल्याङ्कन गरियो गरिएन भन्ने विषय पनि सम्बन्धित मालपोत कार्यालयसहित साधिकार निकायले आवश्यक अनुसन्धान गरी कारवाही गर्नु पर्ने भए तिनै निकायले नै गर्ने विषय हुन । स्वदेशी विद्यार्थीबाट भन्दा विदेशी विद्यार्थीबाट बढी शुल्क लिएको भन्ने पुनरावेदकले लिखित जवाफमा उल्लेख गरे पनि कलेजको लेखा सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजात र कम्प्युटर समेत विपक्षी कार्यालय आफै कब्जामा लिएको देखिएकाले प्रमाणित तथ्यको आधारमा अनुसन्धान नगरी अनुमान वा अड्कलको आधारमा कारवाही गर्न खोज्नुलाई स्वच्छ कारवाहीको संज्ञा दिन मिल्ने पनि देखिएन । कानूनले प्रत्यर्थी कार्यालयलाई राजस्व चुहावट सम्बन्धी विषयमा अनुसन्धान तहकिकात गर्न प्रदान गरेको अख्तियारी भित्र अन्य निकायले गर्ने अधिकार क्षेत्र भित्रको काम कारवाही पनि गर्न पाउने अख्तियारी प्राप्त गरेको भन्न मिल्दैन । आन्तरिक राजस्व कार्यालय आफूले गर्न पाउने अधिकार लगायतका अन्य सरकारी निकाय र विश्वविद्यालय समेतको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने काम कारवाही समेतलाई समेटेर निवेदक विरुद्धमा कसुर कायम गरी गरेको अनुसन्धानको कारवाहीलाई शुद्ध नियतबाट स्वच्छ कारवाही भएको मात्र नमिल्ने हुँदा प्रत्यर्थी कार्यालयले निवेदकबाट कर सम्बन्धका विवरण कागज माग गर्ने गरी भएको कारवाहीको कार्य कानून सम्मत देखिन आएन ।

११. प्रस्तुत मुद्दामा यसरी नोबेल मेडिकल कलेज टिचिङ्ग हस्पिटल प्रा.लि.का प्रवन्ध निर्देशक संचालक सुनिल शर्मा विरुद्ध अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, राजस्व अनुसन्धान विभागसमेतमा उजुरी परेको भन्ने आधारमा कलेजका संचालकलाई कलेजमा विपक्षी कार्यालयद्वारा छापा मार्ने कार्य जस्ता कार्यहरु कानून सम्मत देखिँदैन । यस्तै प्रकृतिको मुद्दामा यस अदालतबाट ने.का.प. २०७३ नि.नं. ९६११ पृष्ठ १६८२ अंक ६ मा “कानूनले स्वाभाविक रूपमा लिने गति र दिशालाई राज्यका जिम्मेवार निकायले अधिकारको बाहुबलमा वा अन्य कुनै उद्देश्यका लागि असाधारण र अतिरिजित ढंगले परिचालन गर्नु जरुरी हुँदैन । नियमित रूपमा बुझाउनु पर्ने करदाताले कर नबुझाएकोमा कर विवरण दाखिल गराउने वा तिर्न तिराउने लगाउने वैधानिक संयन्त्र र प्रक्रिया छँदाछँदै बिना कुनै मनासिव र विश्वसनीय तथ्य एवं आधार राजस्व अनुसन्धान विभाग र सो संस्थालाई प्राप्त अधिकारको आधार देखाई क्रियाशील बनाउनु पनि जरुरी नहुने” त्यस्तै “आयकर र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन जस्ता ऐनहरु विशेष ऐन हुन् । ती ऐनमा निश्चित गरिएका प्रक्रियाहरु सोही बमोजिम मात्र प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । ती ऐनमा व्यवस्था भएका कुराहरुको हकमा अन्य सामान्य ऐनको व्यवस्था क्रियाशील हुँदैनन् । यो कानूनको सामान्य सिद्धान्त नै हो । आयकर र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐनले कर प्रशासनको सम्बन्धमा गरेको व्यवस्थाहरुलाई स्वचालित रूपमा क्रियाशील गराउनुको साटो राजस्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐनको एकाएक क्रियाशील गराउनु पनि उपयुक्त हुँदैन । “खास प्रयोजनका लागि लागू रहेका विशेष ऐनहरु र

सो अन्तर्गत स्थापित निकायहरु आफ्नो जिम्मेवारीको काममा असफल वा अकर्मण्य भएमा बाहेक नियमित कानुनबाट स्थापित त्यस्ता निकायलाई यो वा यसो गर्नु भनी कुनै पनि विषयमा निर्देशित गर्ने गरी अर्को निकायबाट हुने कुनै पनि रूपको हस्तक्षेप स्वीकार्य नहुने” भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ । तसर्थ कानुनद्वारा संगठित संस्थाहरुले आफ्नो काम कारवाही कानुनले दिएको सीमा भित्र रही गर्नु पर्नेमा अन्यथा गरी भएकोमा त्यस्ता काम कारवाहीलाई मान्यता दिन मिल्दैन । यसर्थ अख्तियार नै नभएको विषयमा अनुसन्धान गर्ने अख्तियारी छु भनी कम्पनी उपर गर्न खोजिएको छानविन कानुन अनुरूप भएको देखिँदैन ।

१२. कानुनले प्रत्यर्थी कार्यालयलाई राजस्व चुहावट सम्बन्धी कसुरमा अनुसन्धान तहकिकात गर्न पाउने गरी प्रदान गरेको अख्तियारीभित्र अन्य निकायले कानुनतः गर्न पाउने सबै अख्तियारीहरु पर्ने होइनन् । कानुनी व्यक्तिको अधिकार कानुनले निर्धारण गरेको दायारासम्म मात्र सीमित हुनुपर्ने हुन्छ । कानुनले तोकिदिएको दायारा नाघ्नु भनेको अधिकारक्षेत्रको उल्लंघन हो । त्यसरी गरिएको कुनै निर्णय वा कार्यबाट कसैको संविधान एवं कानुन प्रदत्त हक अधिकारमा आघात परेको देखिन आएमा त्यस्तो निर्णय वा काम कारवाहीले कानुन वैद्यता प्राप्त गर्न सक्दैन ।

१३. तसर्थ माथि विवेचना गरिएका आधार प्रमाणहरुबाट प्रचलित कानुन विपरित गई कलेजको पठन पाठन समेतका कार्यमा असर पर्न सक्ने अवस्था देखिँदा निवेदक कलेजबाट आ.व. २०६०/०६१ र २०६१/०६२ को आय विवरण कागजात नमाग्नु माग्न नलगाउनु तथा कुनै किसिमको कर निर्धारण नगर्नु र गर्न नलगाउनु भनी प्रत्यर्थी राजस्व अनुसन्धान पूर्वाञ्चल क्षेत्री कार्यालय सुनसरीसमेतका नाँउमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर गरी परमादेशको आदेश माग गरेको हदसम्म निवेदन खारेज हुने ठहराएको सुरु पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७०।११।१२ को फैसला देखिएकाले सदर हुने ठहर्छ । राजस्व अनुसन्धान, पूर्वाञ्चल क्षेत्रिय कार्यालय, इटहरीसमेतको पुरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४- RB-०४७१

मुद्दा नं: १८४५५२

फैसला मिति: २०७७ साल पौष २७ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधिश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधिश श्री सुष्मालता माथेमा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं.१ कान्तिपथ हाल काठमाण्डौ जिल्ला काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. डिल्लीबजार स्थित दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को तर्फबाट ऐ. का अधिकारप्राप्त प्रमुख कार्यकारी अधिकृत एम. के. कपुर१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री सुरज श्रेष्ठले आ.व. २०६१।०६२ मा छुट्याइएको वोनस रु ४५,२५,१५०।- मध्ये रु ३७,६२,७५२।- वितरण गरी बाँकी हुन आएको रकम रु ७,६२,३९८।- को ३० प्रतिशत रु २,२८,७१९।४० राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोषमा मिति २०६२।१।२१ तथा बाँकी हुन आएको ७० प्रतिशत रकम रु ५,३३,६७८।६० मिति २०६२।८।२६ मा कर्मचारी कल्याणकारी कोषमा दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्दा गर्दै पनि सुरु सदर गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण छ । वोनस ऐनले तोकेको समयमा वोनस रकम वितरण गर्न नसकिएकै कारणले कानून बमोजिम गणना गरिएको वोनस रकम अमान्य गर्नु वोनस ऐन तथा आयकर ऐनको मनसाय विपरित छ । कारणवश वोनस वितरण गर्न नसकिएमा वोनस ऐन, २०३० को दफा २० मा सजायको व्यवस्था रहेको र सो सजाय गर्ने निकाय श्रम विभागलाई तोकिएको छ । वोनस वितरण गर्न नसकिएमा सो खर्च अमान्य गर्ने अधिकार कर प्रशासनलाई छैन । यसरी वोनस वितरण गरी बाँकी हुन आउने रकम कल्याणकारी कोषमा जम्मा गरिसकेको हुदा हुँदै पनि शुरु निर्णय सरह गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छैन भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । प्रत्यर्थी ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ता कार्यालयका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले ठूलो करदाता कार्यालयले गरेको निर्णय समर्थन गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेकै हुँदा सदर हुनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।

२. पुनरावेदन सहितको नक्कल मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा, प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले गरेको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आ.व. २०६२/६३ को कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार कर योग्य आय रु. ४,४४,८०,८०९ ।- कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनमा मिति २०६३/०९/३० मा विवरण पेश गरेकोमा समावेश गर्नु पर्ने रकम समावेश नभएको कट्टी गर्न नपाईने खर्च दावी भएको देखिएकोले संशोधित कर निर्धारण गर्नु पर्ने भएको भनी करदातालाई सूचना जारी गरेको र सोही बमोजिम संशोधन गरी ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवनले मिति २०६५/०३/२६ मा रु. २१,२०,२५,२८१/०६ कर योग्य आय कायम हुने भनी निर्णय गरेको रहेछ । सो उपर करदाता कम्पनीले श्री आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिएकोमा सो विभागबाट मिति २०६९/११/३०/४ मा ठूला करदाता कार्यालयको निर्णयलाई सदर गरे पछि सो निर्णय उपर दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.ले पुनः राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसलामा ठूला करदाता कार्यालय तथा सोलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय मिलेकै देखिदा सदर हुने भनी फैसला गरेको देखियो । सो फैसला उपर करदाता दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.को तर्फबाट प्रस्तुत अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएको छ ।
४. यसमा वोनस वितरण नगरेको भनी रु १,००,३७८।६० अमान्य गरेको, कर मिलान दावीमा रु. १,९४,७२२।३३ बिगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकम भएको भनी अमान्य गरेको र आयकर ऐन, २०५८ को दफा १२०(क) बमोजिमको शुल्क तथा दफा ११८ र ११९ बमोजिमको ब्याज लगाउनु भएको सम्बन्धमा सफाईको मौका नदिई गरेको सुरु निर्णय सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो ।
५. वोनस वितरण नगरेको भनी रु. १,००,३७८।६० अमान्य गरेको सम्बन्धमा हेर्दा, वोनस बापतको प्रोभिजन गरेको रकम ४५,२५,१५० ।- मध्ये कर्मचारीहरुलाई रु. ३७,६२,७५२ ।- वितरण गरेको र बाँकी रहेको रकम ७,६२,३८९ ।- मध्ये रु. २,२८,७९९।४० राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोषमा र रु. ४,३३,४००।- मात्र प्रतिष्ठान स्तरको कल्याणकारी कोषमा जम्मा गरेकोमा बाँकी रहेको रकम रु. १,००,३७८।६० लाई आ.व. २०६३/६३ को आयमा समावेश गरेको सम्बन्धमा हेर्दा, वोनस बापत छुट्टयाएको उक्त बाँकी रकम कर्मचारीहरुको कल्याणमा नै खर्च गर्नु पर्ने कानुनी ब्यवस्था रहेको र उक्त रकम कम्पनी वा प्रतिष्ठानले आफु खुसी आय आर्जनको लागि खर्च गर्न पनि नसक्ने भएकाले वोनस ऐन, २०३० बमोजिम तोकिएको समयमा खर्च गर्न वा वोनस बाढ्न नसकेकै कारणले उक्त रकम आयमा जोड्न मिल्ने देखिएन । यसरी आ.व. २०६२/६३ मा वोनस बापत गरिएको ब्यवस्था रु.

४५,२५,१५०।- वितरण गरेको र बाँकी रहेको रकम रु ७,६२,३८९।- मध्ये रु.२२८७१९ ।४० राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोषमा र रु. ४,३३,४०० ।- मात्र प्रतिष्ठान स्तरको कल्याणकारी कोषमा जम्मा गरेकोमा बाँकी रहेको रकम रु. १००,३७८।६० वितरण नगरेको भन्ने आधारहिन खर्च कट्टी नदिने भनी सुरु ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय सदर गर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हद सम्म उल्टी हुने ठहर्छ ।

६. कर मिलान दावीमा रु. १,९४,७२२ । ३३ विगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकम भएको भनी अमान्य गरेको सम्बन्धमा हेर्दा, कर मिलान दावीका सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९३ को दफा (३) कानुनी व्यवस्था हेर्दा, “करकट्टी हुने व्यक्तिले सो भुक्तानी गरेको आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने कर रकममा मात्र मिलान गर्न दावी गर्न सक्नेछ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । निवेदक दि ओरियन्टल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले रु. १९४,७२२।३३ रकम विगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकमको मिनाहको माग गरेको देखियो । उक्त कानुनी व्यवस्थाको विपरित हुने गरी विगत वर्षको कर मिनाह करकट्टी माग गरेको देखिएको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणले संशोधित कर निर्धारण गर्दा विगत वर्षको अग्रिम करकट्टी रकम कर मिलान दावीलाई अस्वीकार गरेको कार्य कानून सम्मत नै देखिँदा सो हद सम्म फैसला मिलेकै देखियो ।

७. तसर्थ, माथि विवेचित आधार कारण समेतबाट वोनस बापतको रु.१,००,३७८।६० लाई आ.व. २०६२/६३ को आयमा समावेश गरेको कार्य कानून बमोजिम भनी सुरु सदर गरेको हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला नमिलेको हुँदा सो हदसम्म केही उल्टी हुने ठहर्छ । सो बाहेक अरुमा पुनरावेदक कम्पनी पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२६३

मुद्दा नं: १०९३१५

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बमकुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का निमित्त प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका स्थित मुख्य कार्यालय भई नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को तर्फबाट अधिकार प्राप्त सञ्चालक निर्देशक सुरेन्द्र सिलवाल.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६।११।१२, २०७६।११।१५, २०७७।०८।२८ र २०७७।१०।१४ मा विद्वान अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर सुनियो । यसपछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाईको क्रममा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेलले प्रत्यर्थी गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि.को कर निर्धारण आदेश कानुन अनुकूल छ; कानुन बमोजिम खर्च कट्टी दिन नमिल्ने शिर्षकमा देखाइएको रकमलाई राजस्व न्यायाधिकरणले खर्च कट्टी दिने गरी त्रुटिपूर्ण रुपमा फैसला गरेको छ; सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललित बहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोइराला, र श्री महेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानुनसम्मत छ; करदाताले कानुन बमोजिम खर्च कट्टा गर्न पाउने रकम नै खर्च शिर्षकमा देखाई विवरण पेश गरेको छ; देखाइएका खर्च वास्तविक र कानुन अनुकूलका छन्; करदाताले पेश गरेको विवरणले नै मान्यता पाउने पर्ने हो; राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंको फैसला मिलेको छ वा छैन? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो ? भने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, Deferred Revenue Expenditure शिर्षकमा देखाइएको रु. १२,४०,०००।- वासलातमा लेखाङ्कन गरिएको पाइएन । यस प्रकारको सुविधा दिने प्रावधान आर्थिक ऐन, २०५८ ले

गरेको समेत देखिदैन । उल्लेखित रकम यस आ.व.मा कानून बमोजिम कट्टी गर्न पाउने खर्च भन्ने पनि देखिदैन । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम यस प्रकारको रकम खर्च कट्टी गर्न नपाइने हुँदा उक्त रकम खर्चमा कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

४. Royalty खर्च शिर्षकको रु.४२,८८,३०५।- सम्बन्धमा हेर्दा आ.व. २०५७/०५८ को रु. ६७,३६,२२३।- Royalty खर्च मध्ये रु.२४,४७,८१८।- करदाता स्वयंमले करयोग्य आयमा समावेश गरेको र बाँकी रु.४२,८८,३०५।- खर्चमा देखाएको पाइयो । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(क) बमोजिम यस प्रकारको रकम खर्च कट्टी गर्न नपाइने हुँदा उक्त रकम खर्चमा कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
५. राष्ट्रिय बचतपत्र लगानी शीर्षकको रु.५ करोडको व्याज रकम सम्बन्धमा हेर्दा बचतपत्रको लगानी यी करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित खर्च भन्ने देखिदैन । उक्त लगानीमा करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित सम्पत्ति उपयोग गरिएको देखिन्छ । यसलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) सपठित दफा १४(१) बमोजिम कारोवार/व्यवसायबाट आय आर्जनका लागि गरिएको लगानी भनी मात्र मिल्ने देखिदैन । त्यसैले राष्ट्रिय बचतपत्रमा गरिएको रु. पाँच करोड लगानी बापतको व्याज खर्च रु.४१,५१,४२५।- लाई खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
६. Capital A/C WIP शिर्षकको रकम सम्बन्धमा हेर्दा ऋण लिएको र व्याज भुक्तान गरिएको भन्ने तथ्यमा विवाद देखिदैन । करदाताले लिएको ऋण रकम यही कारोवार वा व्यवसायमा खर्च भएको/हुँदै गरेको भन्ने देखिएको छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ बमोजिम यस प्रकारको रकम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न पाउने नै हुन्छ । तसर्थ उक्त शिर्षकको फैसला सो हदसम्म सदर हुन्छ ।
७. Sundry Debtor Written Off भनी देखाइएको रु.३३,०४,३५०।- तर्फ हेर्दा सो ऋण असुलीका लागि सम्भावित विकल्पहरु अपनाइएको र असुल हुन सक्ने अवस्था कायम रहेकै देखिन्छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा २५(२) बमोजिम अपलेखन गर्न पाउने अवस्था नदेखिएको यस प्रकारको लगानी (खराब ऋण) रकम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न पाउने देखिदैन । उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

८. Breakage / Loss / Sales Return शिर्षकको रु. ९,०८,५९८ ।- सम्बन्धमा विचार गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क. मा कुनै बस्तु आगजनी, चोरी, दुर्घटना वा टुटफुट हुन गई नोक्सान हुन गएमा त्यस्तो बस्तुको वा उपयोग गर्ने म्याद सकिएको कारणले त्यस्तो बस्तुको मौज्जातबाट लगत कट्टी गर्नु परेमा वा कम मूल्यमा बिक्री गर्नु पर्ने भएमा प्रमाण सहित त्यस्तो अवस्था भएको मितिले तीस दिन भित्र त्यस्तो बस्तुमा तिरेको करकट्टी गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्ने, यसरी परेको निवेदनमा विभागले प्रकृत्या तोकिएका बमोजिम छानविन गर्नु पर्ने र छानविन गर्दा नोक्सान भएको देखेमा त्यस्तो नोक्सानी भएको बस्तुमा तिरेको करकट्टी गर्नको लागि नोक्सानीको विवरण समेत खुलाई विभाग समक्ष सिफारिस गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा सो अनुसार टुटफुट, नोक्सान भएको वा काम नलाग्ने भएको भनी प्रकृत्या पूरा गरेको देखिएन । यसका अतिरिक्त उल्लिखित नियम ३९क. को प्रावधान २०६० सालमा भएको संशोधनबाट नियममा समावेश भएको देखिन्छ । आ.व. २०५८/०५९ अवधिका लागि सो अनुसारको कानून बनेको देखिदैन । तसर्थ उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

९. Sales Promotion का लागि भनी Complementary शिर्षकमा रु. २३,४९,८१९।- खर्च देखाइएको सम्बन्धमा हेर्दा कम्पनीको उत्पादन बजारमा बढी खपत होस भन्ने हेतुले बजार प्रवर्द्धनका लागि वितरकले विभिन्न स्किमहरु अपनाउने गरेको कुरा स्वभाविक व्यापारिक प्रकृत्या हो भन्ने देखिन्छ । यस प्रकारका स्किमहरु अपनाउने गरेको कुरा स्वभाविक व्यापारिक प्रकृत्या हो भन्ने देखिन्छ । यस प्रकारका स्किमहरु अपनाई बजार प्रवर्द्धन गरेको कुरालाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च होइन भन्न मिल्ने देखिदैन । बजार प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा उल्लिखित कार्य गरिएको थिएन भन्ने कुरा सुरु कर निर्धारण आदेशबाट खुल्न आएको पाइएन । प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारको प्रकृति र परिमाणका दृष्टिले हेर्दा पनि यस शिर्षकमा देखाइएको खर्चलाई अस्वभाविक र अवास्तविक मान्न सकिएन । यस प्रकारको खर्चलाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च मान्नु पर्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्चको रुपमा कट्टा गर्न मिल्ने नै हुँदा सुरु कर कार्यालयको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सो हदमा सदर हुन्छ ।

१०. Dealer and Retailer शिर्षकमा देखाइएको रु. १,९०,८५,२२२ ।- सम्बन्धमा हेर्दा खर्च लेखिएको आधार नखुलाइएको, करदाता र बिक्रेता बीच सम्झौता भएको नदेखिएको, खर्चको प्रयोजन नखुलेको भन्ने आधारमा सो रकमलाई खर्चको रुपमा कट्टा गर्न नपाउने गरी कर कार्यालयबाट निर्णय भएको पाइयो । उक्त रकम Dealer/Retailer लाई दिइएको Discount रकम हो भनी कर कार्यालय समक्ष करदाताले दावी गरेको समेत देखिन्छ । तर सो खर्च पुष्ट्याई हुने कुनै बिल, भर्पाई, सम्झौता आदि पेश हुन आएको पाइएन । खर्चको तथ्यगत विवरण प्रष्ट हुन सकेको देखिदैन । यस अवस्थामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा २१(१) (च) अनुसार उल्लिखित रु.१,९०,८५,२२२ ।- रकमलाई कारोवारसँग सम्बन्धित

वास्तविक खर्च हो भन्ने मानेर खर्चको रूपमा कट्टा गर्न मिल्दछ भन्नु मनासिब हुँदैन । तसर्थ, उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

११.अतः माथिका प्रकरणहरूमा उल्लेख भए अनुसार Deferred Revenue Expenditure शिर्षकको रु. १२,४०,०००।- Royalty खर्च शिर्षकको रु.४२,८८,३०५।-, राष्ट्रिय बचतपत्र लगानी शिर्षकको रु.५ करोडको ब्याज खर्च रु.४१,५१,४२५।- Sundry Debtor Written Off भनी देखाइएको रु.३३,०४,३५०।- Brealage/Loss/Sales Return शिर्षकको रु.९,०८,५९८।- तथा Dealer and Retailer शिर्षकमा देखाइएको रु.१,९०,८५,२२२।- समेतका शिर्षकमा गरी कुल रु.३,२९,७७,९००।- (तीन करोड उनन्तीस लाख सतहत्तर हजार नौ सय रुपैया) खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६६।१०।२० को फैसला सो हदसम्म उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम आय तर्फ समावेश हुने ठहर्छ । सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ । अन्य कुरामा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-०५२४

मुद्दा नं: १०३८५०

फैसला मिति: २०७७ साल मंसिर १० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहत भट्टाराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ.का प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका कमलादीस्थित नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको तर्फबाट ऐ. का अधिकार प्राप्त निमित्त महाप्रबन्धक कुमारबहादुर कार्की.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ता कार्यालयमा विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली एवम् प्रत्यर्थी नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री सीताराम तिवारी, अधिवक्ताहरु श्री तेजनाथ धमला र अनिलराज शर्माले गर्नु भएको बहस समेत सुनी पुनरावेदन सहितको सबकल मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले गरेको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
२. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, करदाता नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.ले आ.व. २०६२।०६३ को स्वयम् कर निर्धारण गरी करयोग्य आय रु.९३,२२,५९।५९ देखाई ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनमा मिति २०६४।०१।३० मा आय विवरण पेश गरेकोमा त्यसलाई संशोधन गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनले मिति २०६५।०३।१६ मा करयोग्य आय रु.९,४९,६४,२००।८२ कायम हुने भनी नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनीलाई सूचना दिएको र मिति २०६५।०३।३१ मा कर निर्धारण आदेश गरेको रहेछ । सो कर निर्धारण आदेश उपर नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनीले आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाटमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिएकोमा सो विभागले मिति २०६५।०८।१८ मा ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवनको कर निर्धारण आदेशलाई नै सदर गरे पछि सो निर्णय उपर चित्त नबुझाई नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनीले पुनः राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंमा पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंले ठूला करदाता कार्यालय हरिहरभवन तथा आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाटको निर्णयलाई अवितरित बोनस खर्च, कारोबारसँग असम्बन्धित खर्च, शेयर होल्डर खर्च, बढी बोनस दाबी र विना प्रिमियम आम्दानीलाई अमान्य गरी आयतर्फ समावेश गर्ने गरेको रकमको हदसम्म

उल्टी गरी तथा सो बाहेक पान बिल बिना भुक्तानी गरेको खर्च र १ प्रतिशत भन्दा बढी भुक्तानी गरेको सेवा शुल्कको हकमा पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भनी फैसला गरेको पाइयो । सो फैसला उपर करदाता नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडको पुनरावेदन नपरी ठूला करदाता कार्यालय हरिहर भवनको तर्फबाट मात्र प्रस्तुत पुनरावेदन परेको देखिन आयो ।

३. सो सन्दर्भमा हेर्दा, अवितरित बोनस खर्च रु.२२,७४,८२९।- कारोबारसंग असम्बन्धित खर्च भनिएको रु. ४,२३,३१७।२३ को सम्बन्धमा शेयर होलडरहरुलाई वितरण गरेको रकम रु.२,६१,३००।- बोनस व्यवस्थाको लागि कायम भएको करम रु.२७,४९१।- विमा प्रिमियम आम्दानीमा राखिएको रकम रु. ३,१६,५१९।- समेत नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. को आय रकममा समावेश गरी करकट्टी गर्नु पर्नेमा सो रकममा कर छुट गरी करदातालाई सुविधा दिएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन तथा आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाटको निर्णय बमोजिम हुनुपर्छ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको पाइँदा सोही पुनरावेदन जिकिरको शिर्षक बुँदामा केन्द्रित रही प्रस्तुत विवादको निरुपण हुनु पर्ने देखिन आयो ।
४. अवितरित बोनस खर्च रु.२२,७४,८२९।- को सम्बन्धमा हेर्दा करदाता कम्पनीले आ.व. २०६१।०६२ को अवितरित बोनसको ७० प्रतिशत श्रम ऐन, २०४८ को दफा ३७ बमोजिम खडा गरेको कल्याणकारी कोषमा र ३० प्रतिशत रकम राष्ट्रियस्तरको कल्याणकारी कोषमा कानुनले तोकेको म्यादभित्र वितरण नगरेकोले सो रकम आयमा समावेश हुनु पर्ने पुनरावेदन जिकिर रहेकोमा सो रकम आ.व. २०६१।०६२ मा कम्पनीले गरेको खुद मुनाफाबाट वितरण गर्न पाउने दश प्रतिशत भित्रको भएको र सो रकममा आयकर लाग्ने होइन भन्ने करदाता कम्पनी तर्फको कानुन व्यावसायिको वहस जिकिर रहेको देखियो ।
५. बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ को कानुनी व्यवस्था हेर्दा सो दफाको उपदफा (१) मा मुनाफा गर्ने प्रत्येक प्रतिष्ठानले एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफाको दश प्रतिशत बराबरको रकम कर्मचारीहरुलाई बोनस वापत छुट्याउनु पर्छ” र ऐ. ऐनको उपदफा (२) मा उपदफा (१) बमोजिम कुनै प्रतिष्ठानले कुनै एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफा निर्धारण गर्दा आयकर ऐन, २०३१ को दफा १२ बमोजिम कायम हुन आउने खुद आयबाट देहायको रकम समेत कट्टा गर्नु पर्छ भन्ने व्यवस्था रही सो उपदफाको देहाय खण्ड (क) मा श्रम ऐन, २०४८ को दफा ४१ बमोजिम कर्मचारीहरुको व्यवस्थापनको निमित्त छुट्याएको रकम र देहाय खण्ड (ग) मा दफा ११ को उपदफा (३) बमोजिम बढी वितरण भएजति बोनसको रकम” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । त्यसैगरी ऐ. ऐनको दफा १३(१) मा “दफा ५ बमोजिम बोनस वापत छुट्याइएको रकम मध्येबाट वितरण गरे पछि बाँकी रहन आएको रकममध्ये सत्तरी प्रतिशत रकम श्रम ऐन, २०४८ को दफा ३७ बमोजिम खडा गरेको कल्याणकारी कोषमा र बाँकी तीस प्रतिशत प्रतिष्ठानको कर्मचारी हक हितको लागि व्यवस्था गर्न नेपाल सरकारले खडा गरेको राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोषमा जम्मा गरिनेछ” भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।

६. प्रस्तुत विवादको सन्दर्भमा हेर्दा उक्त रकम रु.२२,७४,८२९।- कम्पनीले कर्मचारीहरुको लागि बोनस वापत पाउने खुद नाफाभिन्नको रकम रहेको कुरामा विवाद नदेखिएको, आ.व. २०६२/०६३ को लेखा परीक्षण ढिलो भएकोले मुनाफाको यकिन रकम आ.व. २०६३/०६४ मा मात्र कायम भएको भनी उल्लेख गरी सो कुराको पुष्टिको लागि जम्मा बोनसमा कर्मचारीहरुले पाउने रकम घटाई बाँकी रहेको रकम मध्येबाट ७० प्रतिशत र ३० प्रतिशत रकम क्रमशः श्रम ऐन, २०४८ को दफा ३७ वमोजिम खडा गरेको कल्याणकारी कोषमा र राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोषमा करकट्टा गरी वितरण गरिएको कर्मचारीहरुको फेहरिस्त सहितको नामावली मिसिलसाथ पेश भएको देखियो । यसै सन्दर्भमा “आयकर ऐन, २०५८ ले आयमा कर लाग्ने व्यवस्था गरेको छ । जुन रकम आयमा गणना हुँदैन, आम्दानी नै भएको छैन, अर्कै संस्था कल्याणकारी कोषमा जम्मा भएको छ, त्यस्तो रकम कल्याणकारी कोषबाट खर्च भएको छैन भन्ने आदि कारणले पुनः कम्पनीको आम्दानीमा गणना गरी कर लगाइन मिल्दैन” भनी सूर्य नेपाल प्रा.लि. को तर्फबाट ऐ.का अधिकारप्राप्त प्रवन्ध संचालक अभिमन्यु पोद्दार वि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय लाजिम्पाटसमेत भएको ०७४-WO-०३८८ को उत्प्रेषण मुद्दामा यस अदालतबाट व्याख्यासमेत भैरहेको अवस्थामा सो रकमलाई आयमा समावेश गर्न नहुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले गरेको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिलेन ।
७. अब कारोवारसँग असम्बन्धित खर्च भनिएको रु. ४,२३,३१७।२३ को सम्बन्धमा हेर्दा करदाता कम्पनीले व्यापार प्रवर्द्धनको कार्यमा खर्च गरेको भनी रु. ४,२३,३१७।२३ को दावी लिई विभिन्न भौचरहरु उठाई खर्च भएको देखाएको तर सो भौचरलाई पुष्टि गर्ने विल भरपाई पेश नभएकोले राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ विपरित रहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो ।
८. आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ को कानुनी व्यवस्था हेर्दा कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधिनमा रही कारोवारसँग सम्बन्धित देहायका खर्चहरु कट्टी गर्ने पाउनेछ :- (क) सो आय वर्षमा भएका, (ख) सो व्यक्तिबाट भएका, र (ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यमा भएका” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । उक्त कानुनी व्यवस्थाले करदाता कम्पनीले आफ्नो व्यवसाय वा लगानीसँग सम्बन्धित विषयमा भएका खर्चलाई आयमा समावेश नगरिने भन्ने देखिन्छ । यी करदाता कम्पनीले उक्त रकमहरुको करकट्टा गरी व्यापार प्रवर्द्धकहरुलाई प्रोत्साहन वापत, लेखा परीक्षकको यातायात खर्च, कम्पनीको विज्ञापन आदिमा खर्च गरिएको भनी विभिन्न भुक्तानी भौचरहरु पेश गरेको र सो भुक्तानी भौचरहरुलाई पुष्टि गर्ने विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थालाई उपलब्ध गराएको रकमबाट करकट्टा गरी दाखिला गर्न पठाएको पत्रहरु, राजस्व दाखिला गरेको भौचर समेतका रसिदहरु बहसको क्रममा कम्पनीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान कानुन व्यवसायीबाट पेश भएको देखिँदा उक्त रकमलाई कारोवारसँग असम्बन्धित भन्न मिलेन, करदाता कम्पनीले खर्च कट्टी गर्न पाउने गरी गरेको फैसला मिलेकै देखियो ।

९. अब शेयर होल्डरहरूलाई वितरण गरेको रकम रु.२,६९,३००।- को सम्बन्धमा हेर्दा शेयर होल्डरहरू कम्पनीको हितग्राही भएको, हितग्राहीलाई कम्पनीले मुनाफा वितरण गर्न आयकर ऐन, २०५८ को दफा ५३(१)(क) र दफा २१(ड) ले प्रतिबन्ध लगाएको हुँदा शेयर होल्डरहरूलाई मुनाफा वितरण गर्नु गैर कानुनी कार्य हो भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेकोमा कम्पनी ऐन, २०६३ आउनु पूर्व यो कानुनी व्यवस्था विद्यमान नरहेको, कम्पनी ऐन, २०६३ मिति २०६३/०६/२० देखि लागू भएको र सो भन्दा पहिले नै करदाता कम्पनीले आफूले आर्जन गरेको मुनाफाबाट आफ्नो शेयर होल्डरहरूलाई रकम वितरण गरेको हुँदा खर्च कट्टी गर्न मिल्ने हो भनी प्रत्यर्थी कम्पनीको तर्फको कानून व्यावसायिको जिकिर रहेको पाइयो । यसको साथै तत्कालिन समयमा साधारण सभाले पारित गरी कम्पनीको मुनाफाबाट शेयर होल्डरहरूलाई वितरण गर्न नमिल्ने भन्ने कानुनी आधार पनि पुनरावेदन जिकिरमा उल्लेख भएको पाइएन । यस स्थितिमा शेयर होल्डरहरूलाई वितरण गरेको रकमलाई अमान्य नहुने भनी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मिलेकै देखिन आयो ।

१०. अब बोनस व्यवस्थाको लागि कायम भएको रकम रु. २७,४९१। को सम्बन्धमा हेर्दा नेपाल इन्स्योरेन्स कम्पनी लि. ले आ.व. २०६२/०६३ मा कमाएको नाफाबाट रु. २,७४,९०८।- मात्र बोनस व्यवस्था गर्न पाउनेमा रु. ३,०२,४००।- दावी गरेको हुँदा बढी माग गरेको रकम रु.२७,४९१।- करयोग्य हुँदा आयमा समावेश हुनुपर्ने हो, सो रकमलाई खर्च कट्टी दिने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले गरेको फैसला मिलेको छैन भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको सन्दर्भमा हेर्दा कम्पनीले एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफाको दश प्रतिशत बराबरको रकम कर्मचारीहरूलाई बोनस बापत छुट्याउनु पर्छ भनी बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ मा कानुनी व्यवस्था रहेको, सो अनुसार खुद नाफा हुनको लागि कम्पनीले सो वर्षभरी गरेको सम्पूर्ण रकम कटाइसके पछि अर्थात् बोनस बापत छुट्याइने रकमको समेत आयकर कट्टा गरी बाँकी रहेको खुद आम्दानीबाट मात्र दश प्रतिशत रकम बोनसको रूपमा वितरण गर्न पाउने हो भन्ने पुनरावेदकतर्फको र जसले बोनस बापत आय आर्जन गर्दछ उसैले त्यसबापत लाग्ने कर तिर्ने हो, बोनस रकमको कर कट्टी गरेको मात्र कर्मचारीलाई वितरण गरिने हुँदा करकट्टी गरेको बोनस रकम छुट्याउँदा एउटै रकममा दोहोरो कर तिर्नुपर्ने अवस्था आउँछ भन्ने प्रत्यर्थी करदाता कम्पनीको तर्फका कानून व्यावसायिको बहस जिकिर रहेको पाइयो ।

११. बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ को कानून व्यवस्था हेर्दा सो दफाको उपदफा (१) मा मुनाफा गर्ने प्रत्येक प्रतिष्ठानले एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफाको दश प्रतिशत बराबरको रकम कर्मचारीहरूलाई बोनस बापत छुट्याउनु पर्छ र उपदफा (२) मा “उपदफा (१) बमोजिम कुनै प्रतिष्ठानले कुनै एक आर्थिक वर्षमा गरेको खुद मुनाफा निर्धारण गर्दा आयकर ऐन, २०३१ को दफा १२ बमोजिम कायम हुन आउने खुद आयबाट देहायको रकम समेत कट्टा गर्नु पर्छ भन्ने व्यवस्था रही सो उपदफाको देहाय खण्ड (क) मा श्रम ऐन, २०४८ को दफा ४१ बमोजिम कर्मचारीहरूको व्यवस्थापनको निमित्त छुट्याएको रकम भन्ने र देहाय खण्ड (ग) मा दफा ११ को उपदफा (३)

बमोजिम बढी वितरण भएजति बोनसको रकम भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । यसैगरी “कट्टा गर्नुपर्ने अंकसमेत उक्त बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ ले प्रष्ट गरेको सन्दर्भमा कानून प्रष्ट व्यवस्था नगरेको कुरालाई परिपत्र मार्फत विधायिकी कानून नै संशोधन हुने गरी कुनैपनि निकायले परिपत्र जारी गर्न पाउने होइन भन्दै विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभागको परिपत्र बमोजिम बोनस वितरण गर्ने रकमलाई खर्चमा कट्टा गरी बाँकी रहेको अंकलाई खुद मुनाफ मान्ने भन्ने मनसाय बोनस ऐन, २०३० तथा आयकर ऐन, २०५८ मा नदेखिएको” भनी तुलाप्रसाद सुवेदीसमेत वि. इन्दुशंकर चिनी उद्योग लिमिटेडसमेत भएको ०६९-WO-००२९, सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०७३, अंक-२९ म व्याख्या भएको देखिन्छ । उपरोक्त कानूनी व्यवस्थाको सीमाभित्र रही एवम् सर्वोच्च अदालतबाट भएको व्याख्या एवम् करदाता कम्पनीले आ.व. २०६२/०६३ को बोनस वितरण गर्दा करकट्टी दाखिला गरेको कर्मचारीहरुको फेहरिस्त सहितको नामावलीसमेत मिसिल संलग्न पेश गरिरहेको अवस्थामा कम्पनीले बोनस दावी गरेको रकमलाई खर्च कट्टी गर्न पाउने भनी गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला सो हकमा मिलेकै देखिन आयो ।

१२. यसैगरी विमा प्रिमियम आम्दानीमा राखिएको रकम रु. ३,९६,५९९।- को सम्बन्धमा हेर्दा करदाता कम्पनीले प्रिमियम रु. ३,९६,५९९।- लाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा २२(३) अनुसार एक्रुयल आधारमा लेखाङ्कन गर्दा जुन आय वर्षको कारोवार हो सोही आय वर्षमा आम्दानी तथा खर्चको हिसाब गर्नुपर्छ, एक आय वर्षको कारोवारलाई पछि आउने अर्को आय वर्षमा समावेश गर्न मिल्दैन । आयकर ऐन, २०५८ को दफा २२(३) को उद्देश्य पनि सोही वर्षको कारोवारमा खर्च विवरण देखाउनु पर्छ भन्ने हो भनी पुनरावेदक तर्फको कानून व्यावसायिको र उक्त रकम कम्पनीले आफ्नो र विमा गर्ने व्यक्तिहरुको जोखिम वहनको लागि व्यवस्था गरेको हो । यस बापतको रकम पहिले प्रस्ताव गरिन्छ र प्रस्ताव अनुसार रकम प्राप्त भएपछि मात्र आम्दानीमा आउने भएको हुँदा अर्को वर्षको आयमा देखाइएको हो भनी प्रत्यर्थी पक्षको कानून व्यावसायिको वहस जिकिर रहेको पाइयो ।

१३. आयकर ऐन, २०५८ को दफा ६०(२) मा “सामान्य विमा व्यवसाय गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षको गणना गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ” भनी उल्लेख गर्दै खण्ड (क) मा “यस ऐन बमोजिम समावेश गर्नु पर्ने कुनै अन्य रकमहरुका अतिरिक्त देहायका रकमहरु पनि समावेश गर्नु पर्नेछ” भन्ने उल्लेख गरी देहाय (१) मा सो व्यक्तिले सो वर्षमा सो व्यवसाय सञ्चालन गरी प्राप्त गरेको पुनर्बिमाको प्रिमियम लगायत विमाको प्रिमियम बापतको रकम, र देहाय (२) मा “पुनर्बिमा, जमानत, सुरक्षण वा क्षतिपूर्तिको कुनै कारण बापत (ख) को उपखण्ड (१) बमोजिमका भुक्तानीबाट “सो वर्षमा प्राप्त रकमहरु” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । त्यसैगरी ऐ. हैसियतमा सो वर्षमा गरिएको भुक्तानीहरु” भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ । उपरोक्त कानून व्यवस्था हेर्दा सो व्यक्तिले सो वर्षमा सो व्यवसाय सञ्चालन गरी प्राप्त गरेको भन्ने शब्दावलीले प्रिमियम रकम लगायत पुनर्बिमा, जमानत, सुरक्षण वा विमकले भुक्तानी गरेका रकमहरु जुन आर्थिक वर्षमा प्राप्त हुन्छ सोही आर्थिक वर्षको आम्दानीमा समावेश गर्नुपर्ने भन्ने देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त हेर्दा “कुनै आय वर्षमा

हुनु पर्ने रकम प्राप्त भई नसकेको भए पनि त्यसै वर्षको आयमा समावेश गरिने भएकोले भुक्तानी प्राप्त गर्ने अधिकार सिर्जना भएपछि भुक्तानी प्राप्त नभए तापनि भुक्तानी प्राप्त गरेको मानी आय गणनामा समावेश गर्नु पर्ने” (ने.का.प. २०६९, अंक-११ नि.नं. ८९१४) भन्ने देखिन्छ । उक्त प्रतिपादित सिद्धान्तमा पनि कुनै आय वर्षमा प्राप्त हुनु पर्ने रकम सो आर्थिक वर्षमा प्राप्त भई नसकेको वा भुक्तानी हुनु पर्ने रकम भुक्तानी भइ नसकेको भए तापनि भुक्तानी प्राप्त गरेको मानी आय गणनामा समावेश गरिनु पर्ने भन्ने देखिएबाट एक आर्थिक वर्षको आम्दानीलाई अर्को वर्षको आम्दानीमा समावेश गर्न मिल्ने देखिदैन । माथि उल्लिखित कानुनी व्यवस्था एवम् नजिर समेतले एक आर्थिक वर्षको आम्दानीलाई अर्को वर्षको आम्दानीमा जनाउने गरी राखेको लेखाको व्यवस्थालाई अमान्य नगरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिएन ।

१४. तसर्थ, माथि विवेचित आधार कारण समतबाट विना प्रिमियम आम्दानी शीर्षकमा राखिएको रकम रु. ३,१६,५१९। लाई करदाता कम्पनीको आयमा समावेश गर्नुपर्नेमा सो नगरेको हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६६।१०।२४ को फैसला मिलेको नदेखिदा केही उल्टी हुन्छ । सो बाहेक सो बाहेक अवितरित बोनस खर्च, कारोवारसँग असम्बन्धित खर्च, होल्डरहरुलाई वितरण गरेको रकम र बोनस व्यवस्थाको लागि कायम भएको रकम शीर्षकको हकमा उक्त फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७२-RB-०४९३

मुद्दा नं: १५६६६१

फैसला मिति: २०७६ साल मंसीर २९ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल तथा माननीय न्यायाधीश श्री कुमार रेग्मी

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरको तर्फबाट कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक आन्द्राज ढकाल.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका, वडा नं. १ हात्तिसारस्थित सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विपक्षी करदाताको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री बालकृष्ण ढकालले गर्नु भएको बहस जिकिर सुनियो । विद्वान उपन्यायाधिवक्ताले ह्यासकट्टी गर्नु पर्ने सम्पत्ति उल्लिखित ऐनको अनुसूची २ को “ड” वर्गमा पर्ने अदृश्य सम्पत्ति नभएको हुँदा प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ र ७५ को कानुनी व्यवस्था प्रतिकूल भएकोले उल्टी गरी पुनरावेदन जिकिर बमोजिम हुनुपर्छ भनी बहस गर्नु भयो भने आफ्नो स्वामित्वमा रही प्रयोग भएको स्थायी भवन संरचनामा मात्र त्यस्तो ह्यासकट्टीको वर्गीकरण उल्लिखित अनुसूची २ को “क” वर्गमा पर्ने हो, त्यसो नहुँदा “ड” वर्गमा राखेको मिलेको छ । तसर्थ, प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला नै सदर हुनु पर्दछ भन्ने विपक्षी तर्फका विद्वान कानुन व्यावसायीको तर्फ जिकिर रह्यो ।
२. प्रस्तुत सन्दर्भमा यस मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नु पर्ने देखियो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, करदाता सिद्धार्थ बैंक लि.ले आ.व. २०६२/०६३ का लागि ठूला करदाता कार्यालयमा रु.९,०८,७७,०६५/- करयोग्य आय देखाई विवरण पेस गरेकोमा यी करदाताको सो आ.व. को करयोग्य आय करदाताले स्वयंकर घोषणामा उल्लेख गरेको अंकमा नभई रु. ९,५७,६०,६१२/- कायम हुने भनी पुनरावेदक करदाता कार्यालयले गरेको अन्तिम कर परीक्षणबाट बालेको र प्रशासकीय पुनरावलोकनको माध्यमबाट समेत आन्तरिक राजस्व विभागले कर अधिकृतको अन्तिम कर निर्धारणको सो निर्णयमा समर्थन जनाए पछि निर्णयमा चित्त नबुझाएको यी करदाता बैंक राजस्व न्यायाधिकरणमा

पुनरावेदन गर्न पुगको देखिन्छ । राजस्व न्यायाधिकरणले सो विवादमा फैसला गर्दा करदाता कार्यालयले निर्धारण गरेको उक्त अन्तिम करलाई कानुन सम्मत नभएको ठहर गरे पछि, राजस्व न्यायाधिकरणको सो फैसलाउपर ठूला करदाता कार्यालयले पुनरावेदनको अनुमति माग गरी निवेदन दिए पछि, यस अदालतले पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान गरी पुनरावेदन दायरीमा दर्ता भएको प्रस्तुत विवाद निरूपणका लागि इजलास समक्ष पेस हुन आएको देखिन्छ ।

४. यसमा, करदाता सिद्धार्थ बैकले आय वर्ष २०६२/६३ को लागि करदाता कार्यालयमा पेस गरेको विवरणमा खर्चतर्फ ह्यासकट्टीको हिसाब गर्दा लिजमा लिएको भवनमा थप गरेको संरचना इत्यादिलाई आयकर ऐनको अनुसूची २ को समूह “ड” मा राखी २५ प्रतिशतका दरले ह्यासकट्टी गरी खर्च घटाएको देखियो भने पुनरावेदक करदाता कार्यालयले बैकले भवन लिजहोल्डको सम्पत्तिलाई अनुसूची २ को समूह “क” अन्तर्गत राखी सो सम्पत्तिमा सो सम्पत्तिमा ५ प्रतिशतका दरले ह्यासकट्टी गर्नु पर्ने हो भन्ने निर्णय गरेको देखिन आयो । प्रत्यर्थीले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा पेस गरेको निवेदन र सो विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णयमा चित्त नबुभाई राजस्व न्यायाधिकरणमा पेश गरेको पुनरावेदनमा पुनरावेदकले अन्तिम कर निर्धारणको निर्णय गर्दा प्रत्यर्थीले दावी गरे बमोजिम लिजहोल्ड सम्पत्तिको ह्यास खर्च रु.२६,८८,८३९/- लाई मान्यता दिनु पर्नेमा सो नगरी रु.४,४७,२९७/- लाई मात्र ह्यासकट्टीको मान्यता दिने भनी निर्णय गरेकोले सो निर्णय गरेकोले सो निर्णय नमिलेको सम्ममा दावी जिकिर लिएको, राजस्व न्यायाधिकरणले फैसला गर्दा बैकले लिजमा लिएको सम्पत्तिलाई ह्यासकट्टीको प्रयोजनार्थ अनुसूचीको “क” वर्गमा राख्नुपर्ने गरी विपक्षीले गरेको नमिलेको भनी बोलेको र पुनरावेदक करदाता कार्यालयले समेत राजस्व न्यायाधिकरणको सो विषयवस्तु करदाताले लिजमा लिएको सम्पत्तिबाट आयमा घटाउन मिल्ने खर्चकट्टी प्रचलित कानुनी व्यवस्थाको रोहमा के कसरी हिसाब गर्नु पर्ने हो भन्ने विषयमा सिमित हुन पुगेको देखिँदा सोही विषयमा विवेचना गरी निष्कर्षमा पुग्नुपर्ने देखिन्छ ।

५. सिद्धान्ततः कर तिर्ने दायित्व भएको करदाताले निश्चित आय वर्षका लागि आफूले कमाएको आयबाट राज्यलाई आयकर तिर्नु पर्ने हुन्छ । करको दायित्व भएको व्यावसायिक व्यक्तिले राज्यलाई आयकर तिर्दा सो व्यावसायमा भएको खर्च घटाउन पाउने सुविधा करको आधारभूत विधिशास्त्रीय मान्यता अन्तर्गत पर्दछ र यो प्रावधानलाई नेपालको आयकर ऐनले समेत समेटेको पाइन्छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ मा देहायबमोजिमको कानुन व्यवस्था रहेको छ :

दफा १३ : सामान्य कट्टी

कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधिनमा रही कारोबारसँग सम्बन्धित देहायका खर्चहरू कट्टी गर्न पाउनेछ :

क) सो आय वर्षमा भएका,

ख) सो व्यक्तिबाट भएका, र

ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुनेकार्यमा भएका ।

उपर्युक्त कानुनी व्यवस्थाबाट कुनै करदाताले आय आर्जनका लागि निश्चित आय वर्षमा गरेको उपर्युक्त बमोजिमको खर्चकट्टी गर्न पाउने कुराको सुनिश्चितता गरेको छ । प्रस्तुत पुनरावेदनको विवादसंग सम्बन्धित दफा १९(१) मा कुनै व्यक्तिले कुनै आयवर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यवसाय वा लगानीबाट सो व्यक्तिको आय आर्जन गर्न सो वर्षमा आफ्नो स्वामित्वमा रही प्रयोग गरेको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको ह्रास भए बापत अनुसूची २ बमोजिम ह्रास खर्च कट्टी गर्न पाउने भन्ने व्यवस्था रहेको पाईन्छ । उक्त अनुसूची २ को १(२) मा कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा निजको स्वामित्वमा रही व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जनको लागि प्रयोग गरेको कुनै ह्रासयोग्य सम्पत्तिलाई पहिलो पटक स्वामित्वमा आएको वा प्रयोग भएको समयमा उक्त अनुसूची बमोजिम समूह क, ख, ग, घ वा ङ वर्गमा राख्नु पर्ने भनी व्यवस्था गरेको देखिन्छ । ह्रासयोग्य सम्पत्तिको परिभाषा ऐनको दफा २ (क) मा गरिएको छ जसमा, कुनै व्यवसाय वा लगानीमा आयआर्जनको लागि प्रयोग गरिएको टुटफुट पुरानो हुँदै गएको वा समय व्यतित हुँदै गएको कारणबाट मूल्यमा ह्रास हुने सम्पत्तिलाई सम्झनु पर्छ । तर यस शब्दले व्यापारीक मौज्जातलाई जनाउने छैन भन्ने उल्लेख भएको पाईन्छ । यसबाट ह्रास खर्च तत्काल लेखिने प्रत्यक्ष खर्च नभई केही निश्चित सम्पत्तिमा लगानी गर्दा भएको खर्चका आधारमा निश्चित प्रतिशत रकम वार्षिक रुपमा खर्चको रुपमा मान्यतासम्म दिईने अवधारणामा आधारित रहेको पाईन्छ ।

६. प्रस्तुत विवादमा बैंकले लिजमा लिई प्रयोग गरेको सम्पत्तिमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ संग सम्बन्धित अनुसूचि २ को देहाय (१)(क) बमोजिम ह्रास आधारको ५ प्रतिशतका दरले खर्च कट्टी पाउनेमा करदाता बैंकले देहाय (१)(ङ) बमोजिमको प्रतिशतका आधारमा गरेको खर्चको दावी नमिलेकोले कानून विपरित रहेको भनी ठूला करदाता कार्यालयले गरेको संशोधित कर निर्धारण निर्णय उपर परेको पुनरावेदनमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले करदाताको दावी अनुरूपको प्रतिशतका आधारमा हिसाब गरी निस्केको रकम खर्च मिन्हा दिने गरी फैसला गरिदिएको अवस्था छ । यसरी करदाता बैंकले लिजमा लिएको सम्पत्तिलाई ह्रासकट्टी सुविधाको “ङ” वर्गमा राखी सो वर्गको ह्रासयोग्य सम्पत्तिले पाउने भनी तोकिएको दर सम्ममा ह्रासकट्टी गरेको तथ्यमा विवाद नभए पनि करदाता बैंकले लिजहोल्डमा लिएको विवादित सम्पत्तिलाई “क” वर्गमा राखी सो समूहको दरमा ५ प्रतिशत ह्रासकट्टी गर्नु पर्ने भनी करदाताले गरेको लिजहोल्ड ह्रासयोग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण नमिलेको भन्ने सम्मको तथ्यमा विवाद रहेको देखिन्छ । यसमा, पुनरावेदक करदाता कार्यालयले मिति २०६७/०३/३० मा गरेको संशोधित कर निर्धारणको निर्णयमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ तथा सो सम्बन्धमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६४/११/१३ मा सार्वजनिक रुपमा जारी भएको परिपत्रानुसार लिजमा लिएको व्यावसायिक भवनमा निर्माण भएको संरचनामा अनुसूचीको वर्ग “क” अनुसारको ५ प्रतिशतका दरले मात्र ह्रासखर्च पाउने हुँदा करदाताले सो सम्पत्तिलाई वर्ग “ङ” मा राखी ह्रास खर्च दावी गरेको मिलेन भनी निर्णयाधार अवलम्बन गरेको पाइन्छ, भने आन्तरिक राजस्व विभागले उक्त निर्णय पुनरावलोकन गर्दा लिजहोल्ड सम्पत्ति कुनै अदृश्य सम्पत्ति नभई स्ट्रक्चर र स्थायी प्रकृतिको संरचना भएकोले त्यस्तो ह्रासयोग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण/समूहीकरण वर्ग “क” अन्तर्गत नै पर्ने भनी

करदाता कार्यालयको सो निर्णयलाई समर्थन गरिदिएको अवस्था छ । ह्यासकट्टी निर्धारण सम्बन्धमा प्रचलित आयकर ऐनमा के कस्तो कानुनी व्यवस्था रहेछ भनी त्यसतर्फ हेर्दा उक्त ऐनको दफा १९ सँग सम्बन्धित अनुसूची २ मा निम्नानुसार भएको पाइन्छ :

ह्यास योग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण र समूहीकरण: (१) ह्यास योग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण देहाय बमोजिमको हुनेछ :

क वर्ग : भवन, स्ट्रक्चर र स्थायी प्रकृतिका यस्तै प्रकारका अन्य बनौटहरू ।

ख वर्ग : कम्प्यूटर, तथ्याङ्क केलाउने उपकरण, फर्निचर, फिक्स्चर र कार्यालय उपकरणहरू ।

ग वर्ग : अटोमोबाईल्स, बस तथा मिनिबसहरू ।

घ वर्ग : निर्माण तथा उत्खनन् सम्बन्धी उपकरणहरू र दफा १७ को उपदफा (३), दफा १८ को उपदफा (३) र यस अनुसूचीको उपदफा (३) समेत अन्य कतै समावेश नभएका ह्यास योग्य सम्पत्तिहरू ।

ङ वर्ग : वर्ग घ मा उल्लेख भएका ह्यासयोग्य सम्पत्तिहरू बाहेकका अदृश्य सम्पत्तिहरू ।

७. उपर्युक्त कानुनी व्यवस्थालाई हेर्दा, ह्यासकट्टीको प्रयोजनार्थ वर्ग “क” अन्तर्गत भवन, स्ट्रक्चर र स्थायी प्रकृतिका संरचनाहरू पर्ने देखिन्छ भने वर्ग “ङ” मा, वर्ग “घ” मा, उल्लेख भएका ह्यासयोग्य सम्पत्तिहरू बाहेकका अदृश्य सम्पत्तिहरू रहेको पाइन्छ । व्यावसायिक व्यक्तिले सम्पत्ति लिजमा लिनुको अर्थ आफ्नो व्यवसाय विस्तार गर्नु हो जुन स्वभावैले अस्थायी प्रकृतिको हुने गर्दछ । प्रस्तुत विवादमा ह्यासकट्टीको सम्पत्ति बैंकले लिजमा लिएको भवनमा निर्माण गरेको संरचनाहरू भएको भन्ने कुरा करदाता कार्यालयको निर्णयमै उल्लेख भएको छ । व्यावसायिक व्यक्तिले लिजमा लिएको भवनमा निर्माण गर्ने संरचना भनेको आफ्नो व्यवसायसँग मेल खाने खालको पार्टिसन, फर्निचर, फिक्सिग, डेकोरेसन, डिजाइन वा यस्तै प्रकृतिको स्वरूपमा गर्ने परिवर्तन हो । वस्तुतः लिज आफैमा आवधिक करार हो । भवन लिजमा लिई कारोबार गर्ने व्यावसायिक व्यक्तिका निमित्त त्यस्तो भवनको उपयोग नै अस्थायी प्रकृतिको हुने हुँदा व्यावसायिक प्रयोजनका निमित्त त्यस्तो भवनमा लिजको अवधिसम्म मात्र प्रयोग गर्न पाउने गरी निर्माण गरिएका व्यावसायिक प्रकृतिका सानातिना संरचना वा परिवर्तन स्थायी प्रकृतिको हुने भनी मात्र सकिने अवस्था हुदैन । कारोबार वा व्यवसायसँग सम्बन्धित व्यक्तिले आफ्नो व्यावसायिक आवश्यकता अनुसार गरेको कारोबार स्थलको सजावट डिजाइन, पेटेन्ट, डेकोरेसन वा लोगोलाई आयकर ऐनको प्रयोजनार्थ केवल आँखाले देख्न सकिने अस्तित्वमा रहेको आधारमा मात्र भौतिक अस्तित्वका वस्तुको रूपमा गणना गर्नुलाई आयकर ऐनको प्रयोजनार्थ मनासिव हो भन्न सकिएन किनकी यस्तो प्रकृतिको साजसज्जा, डिजाइनिग वा स्वरूपको परिवर्तन व्यवसायको प्रकृति र मागमा आधारित हुन्छ, अन्यथा त्यस्तो व्यावसायिक व्यक्तिले खुला बजारमा प्रतिस्पर्धात्मक तवरले आफ्नो व्यवसाय नै विस्तार गर्न सक्ने अवस्था रहदैन । करदाताले आफ्नो व्यवसाय तथा कारोबारको प्रकृति एवं त्यसको लागि के कस्तो स्थान, कार्यालय, फर्निचर, फर्निचर इत्यादी आवश्यक महशुस गर्छ, करदाताले त्यस विषयमा आफैले निक्यौल गर्ने हुन्छ । कानुनले निर्देशित वा नियन्त्रित गरेको अवस्थामा

यो कर प्रशासनले नियन्त्रण वा निर्देशन दिने विषयको रूपमा लिने कुरा आयकरको प्रयोजनार्थ यसको विधिशास्त्रीय मान्यताभित्र परेको भनी मात्र मिल्ने देखिएन ।

८. आयकर ऐन, २०५८ को कार्यान्वयनलाई सरलिकरण गर्ने उद्देश्यले आन्तरिक राजस्व विभागबाट पछि जारी भएको आयकर निर्देशिका, २०६६ को दफा १८.३७ (हासकट्टी) शिर्षक अन्तर्गत “निश्चित अवधीको लागि भाडामा लिई निर्माण हुने संरचना एवं व्यावसायिक भवनमा ठाउँ लिई निर्माण हुने संरचना भाडामा लिने दिने बीचको सम्झौताको आधारमा अवधी निर्धारण भएको हुन्छ र यसरी निर्माण भएको संरचनाको लागत “ड” वर्गमा समावेश गरी सो सम्झौताको अधिनमा रही हासकट्टी खर्च दावी गर्नु पर्दछ” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । निर्देशिकाको उक्त व्यवस्थाले लिजहोल्ड सम्पत्तिमा थप भएको संरचना आदिलाई “ड” वर्गमा राख्नु पर्ने विषयलाई अझ स्पष्ट पारेकोबाट यी करदाताले आर्थिक वर्ष २०६२।०६३ मा हासकट्टी गरेको लेखाङ्कनमा त्रुटि भएको भनी मिल्ने देखिएन ।
९. पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयबाट आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०६४।११।१३ मा जारी गरेको सार्वजनिक परिपत्र अनुसार लिजहोल्ड भवनमा थप गरिएको संरचनालाई “क” वर्गको हास आधारमा राखी ५ (पाँच) प्रतिशत मात्र हास खर्च दावी गर्न पाउने भन्ने आधार लिएको सम्बन्ध हेर्दा, करदाताले विवादित आ.व. २०६२।०६३ को कर विवरण मिति २०६३।०९।३० मा ठूला करदाता कार्यालयमा पेस गरेको देखिन्छ । आन्तरिक राजस्व विभागको सो सार्वजनिक परिपत्रमा के छ भनी हेर्नु भन्दा पहिले उक्त परिपत्रको व्यवस्था यी करदाताले मिति २०६३।०९।३० मा पेश गरेको करको विवरणका हकमा लागु हुन्छ हुन्न भनी हेर्नु पर्ने हुन्छ र मिति २०६४।११।१३ मा जारी हुने सार्वजनिक परिपत्रलाई यी करदाताले सो मिति भन्दा अगावै अर्थात् मिति २०६३।०९।३० मा विवरण पेस गर्दा जानकारी राख्नु पर्ने अवस्था नै नहुने हुँदा कानूनको भूतलक्ष्यी असर समेत हुनेगरी भएको सो निर्णयलाई कानून सम्मत मान्न सकििएन ।
१०. आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ को सारवान कानूनलाई बेवास्ता गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६४।११।१३ मा जारी भएको सार्वजनिक परिपत्रलाई आधार मानी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भयो पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा बिचार गर्दा, सर्वप्रथम राजस्व न्यायाधिकरणबाट प्रस्तुत मुद्दामा के कस्तो विवेचना र निर्णयाधार ग्रहण गरिएको छ भनी हेर्नुपर्ने हुन्छ । उक्त फैसलामा भनिएको छ निश्चित अवधिको लागि जग्गा भाडामा लिई निर्णय हुन संरचना एनम् व्यावसायिक भवनमा ठाउँ लिई निर्माण हुने संरचना भाडामा लिनेदिने बीचका सम्झौताका आधारमा अवधि निर्धारण हुने हुँदा यसरी निर्माण भएको संरचनाको लागत “ड” वर्गमा समावेश गरी हासकट्टी गर्नुपर्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट जारी आयकर निर्देशिकामा भनिएको छ । उक्त निर्देशिकाको १.३.८ मै निर्देशिकासंग बाभिएका सार्वजनिक परिपत्रहरु बाभिएको हदसम्म अमान्य हुने भनी उल्लेख भएबाट विभागबाट मिति २०६४।११।१३ मा जारी सार्वजनिक परिपत्रको व्यवस्थालाई आधार मानी करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णयसंग सहमत हुन नसकिने” भनी निर्णय भएको अवस्थामा सारवान

कानूनलाई बेवास्ता गरी व्यवस्थालाई आधार बनाय राजस्व न्यायाधिकरणबाट फैसला भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर नै तथ्यमा आधारित नभएको हुँदा उक्त पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने देखिएन ।

११. राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सूर्य टोबाको कम्पनी प्रा.लि. विरुद्ध अर्थ मन्त्रालयसमेत भएको सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलासको निर्णय नं. ८२१४ को मुख्य कानूनी व्यवस्थालाई पूरै अनुसूचीमा आवद्ध तुल्याइएको अवस्थामा अनुसूचीलाई कार्याविधिगत व्यवस्थाको संज्ञा दिने हो भने त्यसले आर्थिक ऐनको पूरै अनुसूचीमा आवद्ध तुल्याइएको अवस्थामा अनुसूचीलाई कार्याविधिगत व्यवस्थाको संज्ञा दिने हो भने त्यसले आर्थिक ऐनको व्यवहारीक प्रयोजनलाई असम्भव तुल्याउने हुँदा त्यसबाट गम्भीर समस्या उत्पन्न हुने सक्ने, भनी प्रतिपादीत नजिर सिद्धान्त विपरीत भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर, करदाता बैंकले विवादित आर्थिक वर्षको लागि गरेको लेखांकन आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ समेतको सारवान कानूनी व्यवस्थाको प्रतिकूल नभएको भनी माथि प्रकरणहरमा विवेचना गरिसकिएको अवस्थामा उक्त पुनरावेदन जिकिर स्वतः खण्डित भईरहेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७५ बमोजिम विभागबाट जारी भएको परिपत्र र दफा १९ मा भएको हासकट्टी सम्बन्धी व्यवस्थामा करदातालाई २५ प्रतिशत हास दिने भनी गरिएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलामा उक्त ऐनको दफा १९ र ७५ को कानूनी त्रुटि देखिएको भन्ने आधारमा यस अदालतको मिति २०७३/०१/१० को विपक्षी भिकाउनु पर्ने भनी गरेकोसँग सहमत हुन सकिएन ।

१२. अतः माथि उल्लिखित कानूनी व्यवस्था तथा आधार कारण समेतबाट प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयले मिति ३०६७/०३/३२ मा लिजमा लिएको सम्पत्तिलाई “क” वर्गमा राख्नु पर्ने गरी निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६७/०५/३१ मा भएको प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९/०३/२० मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८-CR-१२५९

मुद्दा नं: १०९२९०

फैसला मिति: २०७७ साल चैत्र २५ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री बम कुमार श्रेष्ठ

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ. का प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौ महानगरपालिका, हात्तिसार स्थित मुख्य कार्यालय भई नवलपरासी जिल्ला मुकुन्दपुर गा.वि.स. मा कारखाना रहेको गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को तर्फबाट अधिकार प्राप्त सञ्चालक निर्देशक सुरेन्द्र सिलवाल.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा मिति २०७६/११/१२, २०७६/११/१५, २०७७/८/२८ र २०७७/१०/१४ मा विद्वान अधिवक्ताहरुको बहस जिकिर सुनियो । यसपछि आज निर्णय सुनाउने गरी तोकिएको प्रस्तुत मुद्दामा सुनुवाईको क्रममा पुनरावेदन ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेलले प्रत्यर्थी गोर्खा ब्रुअरी प्रा.लि. को कर निर्धारण आदेश कानुन अनुकूल छ; कानुन बमोजिम खर्च कट्टी दिन नमिल्ने शीर्षकमा देखाइएको रकमलाई राजस्व न्यायाधिकरणले खर्च कट्टी दिने गरी त्रुटिपूर्ण रूपमा फैसला गरेको छ; सुरु कर निर्धारण आदेश नै कायम रहनु पर्दछ भनी बहस जिकिर गर्नु भयो । प्रत्यर्थी करदाताका तर्फबाट विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ, विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललितबहादुर बस्नेत, श्री परशुराम कोइराला, र श्री महेश थापाले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानुन सम्मत छ; करदाताले कानुन बमोजिम खर्च कट्टा गर्न पाउने रकम नै खर्च शीर्षकमा देखाई विवरण पेश गरेको छ; देखाइएका खर्च वास्तविक र कानुन अनुकूलका छन्; करदाताले पेश गरेको विवरणले नै मान्यता पाउनु पर्ने हो; राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला सदर गरिनु पर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. अब यसमा सुरु कर निर्धारण आदेश केही उल्टी गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंको फैसला मिलेको छ वा छैन? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने, नपुग्ने के हो? भन्ने प्रश्नमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. निर्णयतर्फ बिचार गर्दा, Deferred Revenue Expenditure शीर्षकमा देखाइएको रु. १२,४०,०००/- वासलातमा लेखाङ्कन गरिएको पाइएन । यस प्रकारको सुविधा दिने प्रावधान आर्थिक ऐन, २०५८ ले

गरेको समेत देखिदैन । उल्लिखित रकम यस आ.व.मा कानून बमोजिम कट्टी गर्न पाउने खर्च भन्ने पनि देखिदैन । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम यस प्रकारको रकम खर्च कट्टी गर्ने नपाइने हुँदा उक्त रकम खर्चमा कट्टी गर्न पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।

४. राष्ट्रिय बचतपत्र लगानी शीर्षकको रु. ६ करोड २५ लाखको व्याज रकम सम्बन्धमा हेर्दा बचतपत्रको लगानी यी करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित सम्पत्ति उपयोग गरिएको देखिदैन । उक्त लगानीमा करदाताको कारोवारसंग सम्बन्धित सम्पत्ति उपयोग गरिएको देखिन्छ । यसलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) सपठित दफा १४(१) बमोजिम कारोवार/व्यवसायबाट आय आर्जनका लागि गरिएको लगानी भनी मात्र मिल्ने देखिदैन । त्यसैले राष्ट्रिय बचतपत्रमा गरिएको रु. छ करोड पच्चीस लाख लगानी वापतको व्याज खर्च रु. ४७,२६,४६६ ।- लाई खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
५. Capital A/C WIP शीर्षकको रकम सम्बन्धमा हेर्दा ऋण लिएको र व्याज भुक्तान गरिएको भन्ने तथ्यमा विवाद देखिदैन । करदाताले लिएको ऋण रकम यही कारोवार वा व्यवसायमा खर्च भएको/हुँदै गरेको भन्ने देखिएको छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ बमोजिम यस प्रकारको रकम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सो हदसम्म सदर हुन्छ ।
६. Sales Reeturns तथा टुटफुट शीर्षकको रु. ५,३९,०१५।- सम्बन्धमा विचार गर्दा फिर्ता भएको सामान स्टकमा आम्दानी देखाइएको/बाँधिनेको देखिदैन भन्ने कर कार्यालयको भनाई रहेको पाइयो । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १६ख. र मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क. बमोजिम नोक्सानीको विवरण प्रमाणित गरी राखेको पनि देखिदैन । यस अवस्थामा खर्च देखाइएकोलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा २१(च) बमोजिम खर्च कट्टा गर्न मिल्ने देखिदैन । उक्त रकम खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश बमोजिम सो खर्च कट्टी दिनु नपर्ने भई आयतर्फ समावेश हुने ठहर्छ ।
७. Sales Promotion का लागि भनी Complementary शीर्षकमा रु.२१,४९,८४९ ।- खर्च देखाइएको सम्बन्धमा हेर्दा कम्पनीको उत्पादन बजारमा बढी खपत होस भन्ने हेतुले बजार प्रवर्द्धनका लागि वितरकले विभिन्न स्किमहरु अपनाई बजार प्रवर्द्धन गरेको कुरालाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च होइन भन्न मिल्ने देखिदैन । बजार प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा उल्लिखित कार्य गरिएको थिएन भन्ने कुरा सुरु कर निर्धारण आदेशबाट खुल्न आएको पाइएन । प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारको प्रकृति र परिमाणका दृष्टिले हेर्दा पनि यस शीर्षकमा देखाइएको खर्चलाई अस्वभाविक र अवास्तविक मान्न सकिएन । यस प्रकारको खर्चलाई आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्च मान्नु पर्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा

१३ बमोजिम खर्चको रूपमा कट्टा गर्न मिल्ने नै हुँदा सुरु कर कार्यालयको निर्णय उल्टी हुने गरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला सो हदमा सदर हुन्छ ।

८. अतः माथिका प्रकरणहरूमा उल्लेख भए अनुसार Deferred Revenue Expenditure शीर्षकको रु. १२,४०,००० ।- राष्ट्रिय बचतपत्र लगानी शीर्षकको रु.६ करोड २५ लाखको व्याज खर्च रु. ४७,२६,४६६ । Sales Returns तथा टुटफूट शीर्षकको रु. ५,३९,०१५। समेत गरी कुल रु. ६५,०५,४८१।- (पैसठ्ठी लाख पाँच हजार चार सय एकासी रुपैयाँ) खर्च कट्टा गर्न पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६६/१०/२० को फैसला सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ । सो कुरामा ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

९. फैसलाको प्रतिलिपि सहित पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको जानकारीका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा लेखी पठाई दिनु ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०१३५

मुद्दा नं: १६५६९७

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल तथा माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक भाइराजाको छोरा, काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं.३० घर भई ऐ.ऐ. वडा नं. ३ बालुवाटारस्थित मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्ते तुलाधर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिमपाट काठमाण्डौं.....१

आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं नं.३.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री लोकभक्त राणाले मण्डला हाउसले घर बहालमा लगाएकोमा नियमित TDS कटाएको छ । बहालको आय करयोग्यमा समावेश गर्न मिल्दैन । गेष्ट हाउसका लागि विभिन्न पूर्वाधारहरूको आवश्यकता हुन्छ । होटेल, लज, रेष्टुरां, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ ले लज सञ्चालन गर्दा दर्ता गराउनु पर्ने बाध्यात्मक कानुनी व्यवस्था गरिएको छ । मेरो पक्षले लज (गेष्ट हाउस) कही कतै दर्ता गराएको छैन । बिना दर्ता लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गर्न पाइदैन । दर्ता नगराई लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गरेको भनी विपक्षीबाट कुनै आरोपसम्म पनि लगाउन सकेको छैन । बहालवालाहरूसंग सम्भौता अनुसार बहालमा राखी आएको हुँदा लज (गेष्ट हाउस) मा सम्भौता गरी ग्राहकहरू राखेको अवस्था नहुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उल्टि गरी पाँउ भन्ने समेतको बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।
२. प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले घर बहालमा लगाएर सबै सुविधा दिएको र विभिन्न व्यक्तिको नाउमा विजक जारी गरेको करदाताको आधिकारिक प्रतिनिधिले कर अधिकृत समक्ष बयान गर्दा बीजक जारी गरेको कुरालाई स्वीकार गरेको र मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्नु पर्ने आधार पेश गर्न सकेको छैन । केवल आफूले छुट पाउनु पर्छ भनी लिएका जिकिरका आधारमा मात्रै कर छुट हुन सक्तैन । कार्यालयबाट कानुन अनुसार छुट दिन मिल्नेमा छुट दिएर दिन नमिल्नेमा कर छुट नपाउने गरी गरेको निर्णय आयकर ऐन र नियमावलीको परिधि भित्र रही गरेको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको नै देखिदा सदर गरी पाँउ भनी बहस गर्नुभयो ।

३. उपर्युक्त बमोजिम दुवै पक्षका विद्वानहरुले गर्नु भएको वहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, करदाताको आ.व. २०६४।०६५ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम रु.१८,७५,७८३।४३ लाई करयोग्य आयमा समावेश गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं.३ को मिति २०६७।१०।२३ को निर्णय संशोधित कर निर्धारणको आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय बदर गरी पाँऊ भन्ने करदाताको राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ काठमाण्डौको मिति २०६७।१०।२३ को संशोधित कर निर्धारण गर्ने निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय सदर हुने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उपर पुनरावेदकको यस अदालतमा पुनरावेदन अनुमति पाँऊ भनी निवेदन परी यस अदालतबाट मिति २०७३।८।१७ मा अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश भएको देखिन्छ ।
५. प्रस्तुत मुद्दामा आफूले घर भाडामा लगाएको गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरेको भन्ने करदाताको मुख्य जिकिर रहेको देखिन्छ । राजस्व न्यायाधिकरणबाट फैसला हुँदा गेष्ट हाउस होइन भन्ने करदाताको जिकिर भए पनि गेष्ट हाउसको लागि यो यो पूर्वाधार आवश्यक भएकोमा सो नभएको भन्ने करदाताको जिकिर छैन भन्ने आधार लिई राजस्व विभागबाट भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी फैसला भएको देखिएबाट प्रस्तुत मुद्दामा मूल विषय भनेको यी पुनरावेदकले आफ्नो नाममा दर्ता रहेको घर बहालमा लगाएका हुन की गेष्ट हाउस सञ्चालन गरेका हुन भन्ने कुरा सर्वप्रथम यकिन गर्नु पर्ने हुन आउछ । सो सम्बन्धमा हेर्दा पुनरावेदकले आफ्ना नाममा रहेको काठमाण्डौ महानगरपालिका स्थित कि.नं. १०४ को घरमा तल्लो तला हाललाई भाडामा दिएको पहिलो तलामा आफू बसेको भने दोस्रो तला बहिनीले प्रयोग गरेको माथिका तेस्रो, चौथो र पाँचौ तला नेपालमा बस्ने विदेशी नियोगमा काम गर्ने नागरिकलाई १ महिना देखि १।२ वर्ष सम्मको लागि भाडामा दिने गरेको भन्ने कुरा उल्लेख गरेको देखिन्छ ।
६. करदाता पुनरावेदकले आफ्नो घरमा गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरी विदेशीहरुलाई बहालमा सम्भौता गरी दिएकोले आयकरको दायरामा समावेश हुनु पर्ने होइन बहाल कर मात्र बुझाउनु पर्ने हो भनी जिकिर लिएकोमा पर्यटक स्तरको लज गेष्ट हाउस सञ्चालनका लागि कानून बमोजिम दर्ता गर्नु पर्ने भनी होटल, लज, रेष्टुरा, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ ले व्यवस्था गरेको पाइन्छ । उक्त नियमावलीको नियम ६ ले लज सञ्चालनका लागि विभिन्न पूर्वाधार हुनु पर्ने व्यवस्था समेत गरेको देखिन्छ । दर्ता नगराई पर्यटक स्तरको लज (गेष्ट हास) सञ्चालन गर्न पाइन्न । करदाताले दर्ता नगराई पूर्वाधारहरु राखी लज (गेष्ट हाउस) चलाएको भन्ने अवस्था रहेको देखिँदैन । यी पुनरावेदकले भाडामा बस्नलाई न्यूनतम पूर्वाधार सम्म रहेको र नेपालमा बस्ने विदेशी नागरिकलाई १ महिना देखि

१।२ वर्ष सम्म भाडामा दिने गरेको देखिदा निजले आफ्ना घरका तेस्रो, चौथो र पाँचौ तलालाई बाहल प्रयोजनका लागि भाडामा नै दिने गरेको देखिन आयो ।

७. प्रस्तुत विवाद घर बहाल (अपार्टमेन्ट) को कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने वा नलाग्ने विषय केन्द्रित रहेको हुँदा सो सँग सम्बन्धित प्रचलित कानुनी व्यवस्थातर्फ हेर्नु पर्ने हुन्छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ को उपदफा (३) मा अनुसूची-१ मा समावेश भएका वस्तु तथा सेवाहरुको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने कुरा उल्लेख छ । प्रस्तुत मुद्दामा विवादको प्रश्न रहेको वर्षको आर्थिक ऐनको अनुसूची १ को समूह १२ मा “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने वाक्यांश उल्लेख भएको पाइन्छ । यस कानुनी व्यवस्थाले घर बाहल कारोबारको सबै अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने नभई मूल्य अभिवृद्धि करको प्रयोजनार्थ यसलाई व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवामा सिमित गरिदिएको हुँदा सो बाहेकको घर बहालको कारोबारमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि करको दायित्व सृजना हुन्छ भन्न मिल्ने देखिदैन । अर्थात्, घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउने हो भने त्यस्तो बहालको प्रयोजन व्यावसायिक निकायले सेवा व्यापारका लागि भएको पुष्टी हुने आधारहरु विद्यमान रहेको हुनु पर्ने हुन्छ । अन्यथा, गैरव्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लगाएकोमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्छ भन्न मिल्ने देखिदैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (३) बमोजिम कर परीक्षणमा देखिएको कैफियतमा प्रमाण पुऱ्याउने दायित्व सम्बन्धित कर अधिकृतमा रहन्छ । करदाताले विवादित घर बहाल होटल गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक प्रयोजनका लागि नभएको भन्ने जिकिर लिएको तथा सो कहलमा लिए दिएको घरमा कुनै सक्षम निकायमा दर्ता भएको व्यवसाय संचालन नभई रहेको अवस्थामा यो यो कारणले उक्त घर बहाल होटल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले सेवा व्यापारको लागि लिएको हो भन्ने कुरा वस्तुनिष्ठ तवरले खण्डन नगरी तथा व्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लिए दिएको हो भन्ने कर अधिकृतले आफूले जुटाउनुपर्ने प्रमाण नजुटाई घरधनीले ठीक ढंगले विवरण नबुझाएको भन्ने आधारमा उक्त घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ बाट मिति २०६७/१०/२ मा भएको निर्णयलाई कानुन सम्मत मान्न मिल्ने देखिएन । सो निर्णय नै कानुन सम्मत नठहरेको अवस्थामा उक्त निर्णयलाई सदर समर्थन गर्ने गरी भएका आन्तरिक राजस्व विभाग र राजस्व न्यायाधिकरणबाट भए गरेको निर्णयलाई वस्तुतः नमिलेकै मान्नु पर्ने भयो ।

८. यी पुनरावेदकले आन्तरिक राजस्व विभाग काठमाण्डौं मिति २०५८।०६।२२ मा एपार्टमेन्ट व्यापारिक कम्प्लेक्स निर्माण गरी संचालन गर्ने भनी लेखा नम्बर दर्ता प्रमाण लिई घर बहालमा लगाई खाएको अवस्थामा यस्तो बहाल व्यवसायमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भए सोको सूचना कर दर्ता गर्दाको अवस्थामा वा अन्य बेलामा सूचना दिनु पर्ने कर्तव्य कर कार्यालयको समेत हुन आउछ । यस्तो कर्तव्यबाट कर कार्यालय पन्छिन मिल्दैन । नेपालको संविधानको धारा १५५(१) मा “कानुन बमोजिम

बाहेक कुनै कर लगाइने र उठाइने छैन” भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको र कुनै पनि कानूनको पश्चातदर्शी असर हुनु हुँदैन भन्ने कानुनी सिद्धान्त कर कानूनमा समेत लागु हुने देखिन्छ। मिति २०७१ सालमा आएको आर्थिक ऐनले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५(३) को अनुसूची-१ मा उल्लिखित मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भनी सूचिकृत गरिएका वस्तु वा सेवाहरूको कारोबार अन्तर्गत साविकको समूह १२ को घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रूपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्थाको सट्टा “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस र अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्था उल्लेख भएको हुँदा उक्त संशोधित व्यवस्थाबाट अपार्टमेन्ट समेतले उपलब्ध गराउने होटल, गेष्ट हाउस सरहको सेवामा समेत थप भएको देखिन्छ भने सो संशोधन पूर्वको कानुनी व्यवस्थाले अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवालाई मूल्य अभिवृद्धि करमा समेटेको पाइँदैन। यसबाट अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवा समेत मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता गराउनु पर्ने भन्ने व्यवस्था आ.व. २०७१/०७२ बाट मात्र सुरु भएको भन्ने कुरा स्पष्ट हुन आउँछ। यसरी यी पुनरावेदकले आ.व. २०७१/०७२ अगावै प्रदान गरेको सेवामा समेत मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्दछ भनी भन्नु न्याय र तर्कसंगत देखिन आउँदैन।

९. तसर्थ माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७ को विपरित घर बहाल बापत पुनरावेदकले नियमित रूपमा TDS कट्टी गरी दाखिला गरिसकेको स्थितिमा बहालमा दिएको घरलाई गेष्ट हाउसको रूपमा सञ्चालन गरेको भनी आयकरमा समावेश गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं ३ काठमाण्डौं मिति २०६७।१०।२३ मा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६८।१२।२६ मा भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।६।२४ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिदा उल्टि हुने ठहर्छ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००६४

मुद्दा नं: १२८४१४

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान १

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा..... १

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधीवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले अन्तिम मौज्जातमा देखिएको परिमाण बराबरको तयारी पदार्थ न्यून हुनु पर्ने आधार र कारण खुलाउनु पर्ने प्रारम्भिक दायित्व करदातामा नै रहेको हुन्छ, तयारी पदार्थको अन्तरिम मौज्जातमा देखिएको न्यून (Shortage) लाई पुष्टी गर्ने आधार देखाउन सक्नु भएको छैन, Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses भनी दावी गरेको खर्च कट्टी व्यवसायसँग सम्बन्धित छैन, बाह्र महिना भन्दा बढी लाभप्रद आयु भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको खर्च कट्टी गर्न नपाउनेमा खर्च कट्टी दावी गरेकोले सो खर्चलाई आयमा समावेश गरिएको अवस्थामा सो तर्फ विवेचना नै नगरी करदाताले उल्लेखित खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टी बदर गरी साविकको कर निर्धारण आदेश बमोजिम होस भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले कारोबारको प्रकृति अनुसार नै लोड/अपलोड गर्दा सामान चुहिएर अन्तिम मौज्जात न्यून हुनु स्वभाविक हुन्छ, Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses व्यवसायको अभिवृद्धिका लागि गरिएको हो । कारोबार सञ्चालनका लागि अति आवश्यक प्रकृतिका खर्च जस्तै विद्युत जडान, Boiler जडानलाई स्थिर सम्पत्ति अन्तर्गत राख्न मिल्दैन । करदाताले कारोबार र आय आर्जनसँग सम्बन्धित खर्चमात्र दावी गरी आय विवरण पेश गरेकोमा उल्लेखित खर्च मिन्हा नदिई रु. ७४,४८,८९५।- मात्र खर्च कट्टी पाउने भनी अन्य रकम आयमा समावेश गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।०८।३० को निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०१।१० को निर्णय Shortage दावी Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses खर्च र ब्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आयतर्फ

समावेश गर्ने गरेको हदसम्म केही उल्टी हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७/०३/२१ मा भएको फैसला मनासिव नै हुँदा सदर गरी पाँउ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

३. पुनरावेदन र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र विद्वान अधिवक्ताले गर्नु भएको बहससमेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७/०३/२१ मा भएको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, यसमा सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. ले आ.व. २०६१/०६२ को लागि स्वयम् कर निर्धारण गरी करयोग्य आयमा खुद नोक्सानी रु.१,१७,३४,०५०/- कायम गरी मिति ०६२/०९/२९ मा ठूला करदाता कार्यालयमा आय विवरण पेश गरेकोमा खर्च कट्टी गर्न नपाइने खर्च समेत दावी भएको भनी संशोधन कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५/०८/१३ मा बुझी आफुले पेश गरेको आय विवरण ठीक भएको भनी जिकिर समेत पेश गरेको देखिन्छ ।
५. करदाताले Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expres बापतको खर्च आय आर्जनसंग सम्बन्धित नरहेको र स्थायी प्रकृतिका सम्पत्तिमा प्रयोग भएको रकम पूजिकृत नगरी खर्च कट्टी देखाएको र छुट मिन्हा पाउनुपर्ने जिकिर सम्म गरिएको तर आयमा समावेश हुनु नपर्ने कुनै ठोस सबुद प्रमाण पेश नगर्न सकेको हुँदा आ.व. २०६१/०६२ को करोबारमा रु. ७५,४८,८९५/- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५/०८/३० मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
६. आ.व. २०६१/०६२ को करोबारमा रु. ७५,४८,८९५/- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५/०८/३० मा भएको निर्णयउपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि. ले उक्त निर्णय बदर गरी पाँउ भनी प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक समक्ष निवेदन दिएकोमा करदाताको निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६६/०१/१० मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
७. उपरोक्त ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५/०८/३० मा भएको संशोधित कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६/०१/१० को निर्णयउपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा पुनरावेदन परेकोमा Shortage दावी Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses खर्च र ब्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आयतर्फ समावेश गर्ने गरेको हदसम्म ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय केही उल्टी हुने सो बाहेक बिक्री आयमा समावेश गर्न छुट रकमको हकमा पुनरावेदकको जिकिर पुग्न नसक्ने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७/०३/२१ मा फैसला भएकोमा सो फैसलाउपर चित्त नबुझाई पुनरावेदनको

अनुमति पाउँ भनी ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट यस अदालतमा निवेदन परी उक्त निवेदन उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्राप्त भै पुनरावेदनको रोहमा पेश भएको रहेछ ।

८. तयारी पदार्थको अन्तरिम मौज्दातमा देखिएको न्यून (Shortage) लाई पुष्टी गर्ने आधार देखाउन सक्नु भएको छैन, Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses भनी दावी गर्ने खर्च कट्टी व्यवसायसँग सम्बन्धित छैन, बाह्र महिना भन्दा बढी लाभप्रद आयु भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको खर्च कट्टी नपाउने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था बमोजिम सो खर्चलाई आयमा समावेश गरिएको अवस्थामा सो तर्फ विचारै नगरी ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई कानून सम्मत नमानी सो हदसम्म उल्टी हुने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टी गरी साविक कर निर्धारण आदेश बमोजिम गरी पाउँ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर देखिन्छ ।

९. पुनरावेदकले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको व्यापारिक मौज्दातमा सामान न्यून (Shortage) दावी सम्बन्धमा हेर्दा करदाता प्रत्यर्थीले सुरु ठूला करदाता कार्यालयलाई मिति २०६५।०८।२६ मा पेश गरेको जवाफ (ठूला करदाता कार्यालय दर्ता न २५४२, मिति ०६५।०८।२९) मा “हामीले खरिद बिक्री एवं स्टकको रितपूर्वक लेखा राखेका छौं । मौज्दात मूल्याङ्कन गर्दा न्यून लेखाङ्कन गरेको छैनौं । हाम्रो जस्तो व्यापारिक कारोबारको प्रकृति अनुसार चामल ढुवानी लोड अनलोड गर्दा एवं भण्डारण गर्दा Shortage हुनु स्वाभाविक हो । सर्टेज भएको चामललाई अन्यथा प्रमाणित नगरी बिक्री अनुमान गर्न मिल्दैन” भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ । अर्को तर्फ चामल जस्तो बस्तुको कारोबार गर्दा एक ठाँउबाट अर्को ठाँउमा लानु पर्ने र लोड अनलोड तथा भण्डारण गर्दा केही सामान न्यून हुनु स्वाभाविक नै देखिन्छ । यदि करदाताले दावी गरे जस्तो न्यून हुन नसक्ने प्रकृतिको सामान हो भने पनि कर निर्धारण गर्दा उक्त सामानहरूमा देखाएको न्यून (Shortage) यो यो कारणले निजले पेश गरेको आधार उचित नभएको भन्ने उल्लेख गरी खर्च कट्टी अमान्य गर्नु पर्ने हुन्छ । यी पुनरावेदकले यो यस कारणबाट यो कारोबारसँग असम्बन्धित खर्च हो भनी आफ्नो निर्णयमा उल्लेख गर्न सकेको अवस्था छैन । अर्थात् आधार कारण उल्लेख गरी खर्च कट्टी अमान्य गर्नु पर्नेमा सो गरेको समेत देखिएन । यसरी बिना आधार कारण खर्च अमान्य गरेको ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय तथा प्रशासकीय पुनरावलोकन उपरको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी Shortage दावीको खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौं फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने देखिएन ।

१०. Quality Claim, Sales Promotion and Sample Expenses बापतको खर्च आय आर्जनसँग सम्बन्धित नरहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा कम्पनीले सामानको गुणस्तर दावीमा भए सेम्पल खर्च कारोबार र आयआर्जनसँग सम्बन्धित खर्च हुन् भनी यी करदाताले आफ्नो जवाफ पेश गरेको देखिन्छ । व्यापार व्यवसायलाई सफल बनाउन आजको प्रतिस्पर्धाको जमानामा सबैले यस्तो व्यापारको

Technique अपनाउँदछन् । व्यापारको विस्तार र ग्राहकलाई आकर्षिक गर्न विभिन्न योजनाहरु ल्याउनु स्वभाविक व्यावसायिक गतिविधि मानिन्छ । सो सम्बन्धमा करदाताले पेश गरेको बिल भरपाईलाई पुनरावेदकले अन्यथा भन्न र प्रमाणित गर्न सकेको अवस्था समेत छैन । यस्तो अवस्थामा Quality Claim, Sales Production and Sample Expenses बापतको खर्च व्यवसायसंग असम्बन्धित भनी खर्च कट्टी नपाउने आयमा समावेश हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी गरी करदाताले उक्त खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने स्थिति देखिएन ।

११. त्यसैगरी बाह्र महिना भन्दा बढी लाभप्रद आय भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको बैंकको व्याज खर्च बापतको खर्च कट्टी नपाउने भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा उक्त खर्च नयाँ Building र मेसिन खरिद गर्नको लागि गरेको खर्च नभै कारोबार र व्यवसायका लागि आवश्यक विद्युत र Boiler जडानको लागि लागेको खर्च भन्ने देखिन्छ । कुनै पनि कारोबार सञ्चालन गर्न विद्युत अनिवार्य पूर्व शर्त हो । जसको अभावमा कुनै पनि कारोबार सञ्चालन हुन सक्तैन । व्यवसाय र कारोबारको लागि अति आवश्यक विद्युत जडानमा लागेको खर्चलाई व्यापारको क्रममा भएको खर्च होइन भनी भन्न सकिने देखिदैन । यसलाई कारोबारको लागि भएको खर्चको रूपमा मान्यता दिनु पर्ने नै देखिन्छ । १२ महिना भन्दा बढी लाभप्रद आय रहेको सम्पत्तिहरुको पूजिकृत गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ बमोजिम ह्रास कट्टी गर्नु पर्ने भएता पनि कारोबारको लागि आवश्यक विद्युत जडानमा भएको खर्चलाई प्रतिकूल खर्च भन्न सकिने देखिएन । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ मा व्याज कट्टी सम्बन्धमा व्यवस्था भएको देखिन्छ । विद्युत उद्योगको लागि पूर्व शर्तको रूपमा रहेको र जसको अनुपस्थितिमा कम्पनीको आफ्नो कारोबार उत्पादन नै गर्न नसक्ने हुँदा विद्युत जडान उद्योगको लागि अति आवश्यक पूर्व शर्त हुन जान्छ । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ मा विद्युत जडानमा लागेको खर्चको व्याज कट्टी नपाउने भनी स्पष्ट व्यवस्था भएको अवस्था छैन । यसरी व्याज कट्टीको व्यवस्था गरेको दफाले निषेध नगरेको र कम्पनीको सञ्चालनमा पूर्व शर्तको रूपमा रहेको विद्युत समेत जडानमा लागत खर्चको व्याज कट्टी गर्न पाउने नै देखियो । यस्ता अवस्थामा व्याज खर्च कट्टी गर्न नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई उल्टी गरी उक्त खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने देखिएन ।

१२. अतः ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०८।३० मा भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०९।१० को निर्णयमा Shortage दाबी, Quality Claim, Sales Promotion and Sales Expenses खर्च र व्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आय तर्फ समावेश गर्ने गरेको हदसम्म उल्टी गरी करदाताले उपरोक्त बमोजिमको खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०३।२९ मा भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००६५

मुद्दा नं: १२८४१७

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक आनन्दराज ढकाल१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., छाता, पिपरा बारा.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधीवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले Sales Promotion का लागि उत्पादित सामग्रीहरु विभिन्न बहानामा आफू खुशी उपलब्ध गराउने विषय आजको प्रतिस्पर्धाको युगमा पनि Sale Promotion, Quality Claim or Sampling or Delivery Expenses को नाममा Unfair Trade Practice हुन, सोलाई कुनै पनि नाममा प्रोत्साहन दिइनु हुँदैन । यसले एकाधिकारको उदयलाई टेवा पुऱ्याउँदछ । के कुन विषयमा छुटको सुविधा दिने भन्ने बारे कानुनतः स्पष्टता नभएको अवस्थामा व्याख्या गरेर छुट दिनु कर सम्बन्धी कानुनी सिद्धान्त विपरीत हुन जान्छ । आयकर ऐन, २०५८ ले कट्टी गर्न नपाउने खर्च करदाताले दावी गरेकोले सो खर्चलाई आयमा समावेश गरिएको अवस्थामा स्रोतर्फ विवेचना नै नगरी खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टीबदर गरी साविकको कर निर्धारण आदेश बमोजिम होस भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि. का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले करदाताले कारोबार र आय आर्जनसंग सम्बन्धित खर्चमात्र दावी गरी आय विवरण पेश गरेकोमा उल्लेखित खर्च मिन्हा नपाउने भनी आयमा समावेश गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।१२।३१ को निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०२।११ को निर्णय Sales Production (Gift Coupon), Quality Claim Expenses तथा Delivery Expenses वापतको दावी गरेको खर्च कट्टी नदिएको हदसम्म नमिलेको हुँदा उल्टी हुने ठहर्छ भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।०२।२२ मा भएको फैसला मनासिव नै हुँदा सदर गरी पाँउ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

३. पुनरावेदक र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र विद्वान अधिवक्ताले गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णयतर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंले मिति २०६९।०२।२२ मा गरेको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदन ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, यसमा सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. ले आ.व. २०६३।०६।४ को लागि स्वयम् कर निर्धारण गरी करयोग्य आयमा खुद नोक्सानी रु. १,६४,१८,३८३।०५ कायम गरी मिति ०६।०९।३० मा ठूला करदाता कार्यालयमा आय विवरण पेश गरेकोमा खर्च कट्टी गर्न नपाइने खर्च समेत दावी भएको भनी संशोधित कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति ०६।११।२।१६ मा करदातालाई सूचना जारी गरी निजले सो सूचना सोही मितिमा बुझी आफूले पेश गरेको आय विवरण ठीक भएको भनी जिकिर समेत पेश गरेको देखिन्छ ।
५. करदाताले छुट मिन्हा पाउनु पर्ने जिकिर सम्म गरिएको तर आयमा समावेश हुनु नपर्ने कुनै ठोस सबुत प्रमाण पेश गर्न नसकेको हुँदा आ.व. २०६३।०६।४ को कारोबारमा रु. ७६,३४,४१०।- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।१२।३१ मा निर्णय भै सोही मितिमा करदाताका नाउँमा कर निर्धारण आदेश समेत भएको देखिन्छ ।
६. आ.व. २०६३।०६।४ को कारोबारमा रु. ७६,३४,४१०।- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।१२।३१ मा भएको निर्णय उपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. ले उक्त निर्णय बदर गरी पाँउ भनी प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक समक्ष निवेदन दिएकोमा करदाताको निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६६।०२।११ मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
७. उपरोक्त ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।१२।३१ मा भएको संशोधित कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०२।११ को निर्णय उपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा पुनरावेदन परेकोमा Sales Promotion (Gift Coupon), Quality Claim Expenses तथा Delivery Expenses भनी रु. ५,७७,३९९।- दावी गरेको खर्च कट्टी नदिने गरी भएको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।१२।३१ को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०२।११ को निर्णय मिलेको नदेखिदा उल्टी हुने ठहर्छ । बढी दावी गरेको लागत खर्चको हकमा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।०२।२२ मा फैसला भएकोमा सो फैसलाउपर चित्त नबुझाई पुनरावेदनको अनुमति पाँउ भनी ठूला करदाता कार्यालयको

तर्फबाट यस अदालतमा निवेदन परी उक्त निवेदन उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्राप्त भै पुनरावेदनको रोहमा पेश भएको रहेछ ।

८. Sales Promotion का लागि उत्पादित सामग्रीहरू विभिन्न बहानामा आफुखुशी उपलब्ध गराउने विषय आजको प्रतिस्पर्धाको युगमा पनि Sale Promotion, Quality Claim or Sampling or Delivery Expenses को नाम Unfair Trade Practice हुन । सोलाई कुनै पनि नाममा प्रोत्साहन दिइनु हुँदैन । यसले एकाधिकारको उदयलाई टेवा पुऱ्याउँछ । के कुन विषयमा छुटको सुविधा दिने भन्ने बारे कानूनतः स्पष्टता नभएको अवस्थामा व्याख्या गरेर छुट दिन कर सम्बन्धी कानुनी सिद्धान्त विपरित हुन जान्छ । खर्च कट्टी नपाउने रकमलाई आयमा समावेश गरिएको अवस्थामा सोतर्फ विचारै नगरी ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई कानून सम्मत नमानी सो हदसम्म उल्टी हुनु ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टी हुनु पर्छ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ ।

९. उक्त पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा, आयकर ऐन, २०५८ ले कर बुझाउने सन्दर्भमा करदाताको अधिकारलाई ऐनद्वारा नै सुनिश्चित गरेको छ । उक्त ऐनको महत्वपूर्ण पक्ष भनेको स्वयम् कर निर्धारण प्रणाली हो । करदाताले राख्नु पर्ने आवश्यक कागजात, आय विवरण लगायतका विवरण दाखिला गर्ने तरिका तथा कागजात अभिलेखको ढाँचा समेत ऐनमा नै समेटिएको छ । उपरोक्त कानुनी व्यवस्थाबाट अहिलेको कर प्रणालीमा करदाता स्वयम् कर अधिकृत भएको हुनाले उनीहरूको कारोवारको बारेमा उनीहरू स्वयम् जानकार छन्, राज्य वा कर कार्यालय उनीहरू जति जानकार छैनन् । आफ्नो कारोवार लेखाइकन गर्ने, कर रोपण गर्ने, विवरण पेश गर्ने तथा कर बुझाउने दायित्व उनीहरूमा नै छ । यसै सन्दर्भमा यस अदालतले ने.का.प. २०६६ अंक ८ नि.नं. ८२०६ मा सिद्धान्त समेत प्रतिपादन गरेको अवस्था छ । यसरी आयकर ऐनले करदातालाई आफूले आफैलाई कर निर्धारण गर्न पाउने अधिकार दिई राज्य र समाज प्रति जिम्मेवार बनाएको कुरालाई यस अदालतले स्विकार गरेको देखिन्छ । तर त्यसको अर्थ कर निर्धारण गर्दा कर अधिकृतले आधार प्रमाण बिना कर निर्धारण गर्न सक्दछ भन्ने अर्थमा लिनु हुँदैन । प्रमाणको भार करदाताको मात्र हो भनी विश्लेषण गर्न सकिँदैन । लेखामानको सिद्धान्त अनुसार राखिएको विवरणलाई अमान्य गर्दा यो यो कारण अमान्य गरिएको हो भनेर आधार र प्रमाणहरू पुऱ्याएर मात्र निर्णय गर्नु पर्दछ, यो नै असल कर प्रणालीको आधार हो ।

१०. पुनरावेदकले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको Sales Promotion (Gift Coupon) खर्च मिनाहा दिएको मिलेन भन्ने ठूला करदाताको पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा करदाता प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. ले सुरु ठूला करदाता कार्यालयमा मिति २०६५।१२।२४ मा पेश गरेको जवाफ (ठूला करदाता कार्यालय दर्ता नं. ४७२६, मिति ०६५।१२।२७) मा “कारोवार तथा आय आर्जन वृद्धि गर्न एवम् कारोवारको विस्तार र उत्पादन प्रति उपभोक्तालाई आकर्षित गर्न हामीले सामान बिक्री गर्दा विभिन्न रकमका उपहार कुपन प्रदान गर्ने गरेका छौं । यसरी उपहार कुपन प्रदान गर्दा हाम्रो उत्पादन प्रति उपभोक्ताहरू आकर्षित भै

हाम्रो कारोबार वृद्धि भएको छ” भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ । आजको प्रतिस्पर्धाको जमानामा सबैले यस्तो व्यापारको Technique अपनाउँछन् । व्यापारको विस्तार र ग्राहकलाई आकर्षित गर्न विभिन्न योजनाहरू ल्याउनु स्वभाविक व्यावसायिक गतिविधि मानिन्छ । यस्ता गतिविधि वास्तवमा आय आर्जनसंग सम्बन्धित नै रहे भएको देखिएको यस अवस्थामा Sales Promotion (Gift Coupon) खर्च बापतको खर्च कट्टी नपाउने आयमा समावेश हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी गरी करदाताले उक्त खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मनासिव नै देखियो ।

११. पुनरावेदकले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको Quality Claim Expenses खर्च मिनाहा दिएको मिलेन भन्ने ठूला करदाताको पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा करदाताले पेश गरेको जवाफमा कम्पनीले आफ्नो उत्पादनको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ धानको गुणस्तरका लागि सम्झौता गर्दा यदि कम्पनीले चाहे जस्तो गुणस्तरको धान सम्बन्धित पक्षले आपूर्ति नगरेमा कम्पनीले गुणस्तर बापतको रकम दावी गर्न सक्ने सम्झौता गरेको रहेको छ, भने सम्बन्धित पक्षले कम्पनीले सोचेभन्दा राम्रो गुणस्तरको धान प्रदान गरेको देखिन्छ । गुणस्तरीय सामान र उत्पादनका लागि व्यवसायमा गरिने यस्तो सम्झौतालाई स्वभाविक मानिन्छ । यस्तो खर्च वास्तवमा आय आर्जनसंग सम्बन्धित नै रहे भएको देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा Quality Claim Expenses बापतको खर्च कट्टी नपाउने आयमा समावेश हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी गरी करदाताले उक्त खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मनासिव नै देखियो ।

१२. Delivery Expenses बापतको खर्च आय आर्जन संग सम्बन्धी नरहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा कम्पनीले आफ्नो सामान उत्पादन गरेका सामानहरू सोको डिलर र उपभोक्ता सम्म पुऱ्याउँदा हुवानी खर्च लाग्ने विषयलाई अन्यथा भन्न सकिदैन । उत्पादित सामान एक ठाउँबाट अर्को ठाउँ अर्थात् डिलर तथा उपभोक्ता समक्ष पुऱ्याउने क्रममा सामान लोड अनलोड गर्दा तथा हुवानीबापत लाग्ने खर्चलाई कारोबारसंग असम्बन्धित खर्च सामान लाड अनलोड गर्दा तथा हुवानीबापत Delivery Expenses बापतको खर्च कट्टी नपाउने आयमा समावेश हुने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने देखिएन ।

१३. अतः ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।१२।३१ मा भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०२।११ को निर्णयमा पुनरावेदकले Sales Promotion (Gift Coupon), Quality Claim Expenses तथा Delivery Expenses खर्चलाई मिन्हा नदिई आयतर्फ समावेश गर्ने गरेको हदसम्म उल्टी गरी करदाताले उपरोक्त बमोजिमको खर्च कट्टी पाउने बढी दावी गरेको लागत खर्चको हकमा पुनरावेदन जिकिर पग्न नसक्ने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण

काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।०२।२२ मा भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०१३१

मुद्दा नं: १६५६८५

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल तथा माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक भाइराजाको छोरा काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं. ३० घर भई ऐ. ऐ. वडा नं ३ बालुवाटार स्थित मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्तेन तुलाधर१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट काठमाण्डौं.....१

आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं नं.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री लोकभक्त राणाले मण्डला हाउसले घर बहालमा लगाएकोमा नियमित TDS कटाएको छ । बहालको आय करयोग्यमा समावेश गर्न मिल्दैन । गेष्ट हाउसका लागि विभिन्ने पूर्वाधारहरूको आवश्यकता हुन्छ । होटल, लज, रेष्टुरां, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ ले लज सञ्चालन गर्दा दर्ता गराउनु पर्ने अनिवार्य कानुनी व्यवस्था गरेको छ । मेरो पक्षले लज(गेष्ट हाउस) कहीं कतै दर्ता गराएको छैन । बिना दर्ता लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गर्न पाइदैन । दर्ता नगराई लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गरेको भनी विपक्षीबाट कुनै आरोपसम्म पनि लगाउन सकेको छैन । बहालवालाहरूसंग सम्भौता अनुसार बहालमा राखी आएको हुँदा लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गरी ग्राहकहरु राखेको अवस्था नहुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उल्टि गरी पाँउ भन्ने समेतको बहस जिकिर प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएको विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले घर बहालमा लगाएर सबै सुविधा दिएको र विभिन्न व्यक्तिको नाउमा विजक जारी गरेको, करदाताको आधिकारिक प्रतिनिधिले कर अधिकृत समक्ष बयान गर्दा बीजक जारी गरेको कुरालाई स्वीकार गरेको र मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्नु पर्ने आधार पेश गर्न सकेको छैन । केवल आफूले छुट पाउनु पर्छ भनी लिएका जिकिरका आधारमा मात्रै कर छुट हुन सक्तैन । सुरु कार्यालयबाट कानुन अनुसार छुट दिन मिल्नेमा छुट दिएर दिन नमिल्नेमा कर छुट नपाउने गरी गरेको निर्णय आयकर ऐन र नियमावलीको परिधि भित्र रही गरेको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको नै सदर गरी पाँउ भनी बहस गर्नु भयो ।

३. उपर्युक्त बमोजिम दुवै पक्षका विद्वानहरुको वहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, करदाताको आ.व. २०६२।०६३ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम रु. १५,२०,९९२।५१ लाई करयोग्य आयमा समावेश गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ को मिति २०६७।०।२३ को संशोधित कर निर्धारणको आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय बदर गरी पाँउ भन्ने करदाताको राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ काठमाण्डौं मिति २०६७।०।२३ को संशोधित कर निर्धारण गर्ने निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय सदर हुने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला उपर पुनरावेदकको यस अदालतमा पुनरावेदनको अनुमति पाँउ भनी निवेदन परी यस अदालतबाट मिति २०७३।८।१७ मा अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश भएको देखिन्छ ।
५. प्रस्तुत मुद्दामा आफूले घर भाडामा लगाएको गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरेको भन्ने करदाताको मुख्य जिकिर रहेको देखिन्छ । राजस्व न्यायाधिकरणबाट फैसला हुँदा गेष्ट हाउस होइन भन्ने करदाताको जिकिर भए पनि गेष्ट हाउसको लागि यो यो पूर्वाधार आवश्यक भएकोमा सो नभएको भन्ने करदाताको जिकिर छैन भन्ने आधार लिई राजस्व विभागबाट भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी फैसला भएको देखिएबाट प्रस्तुत मुद्दामा मूल विषय भनेको यी पुनरावेदकले आफ्नो नाममा दर्ता रहेको घर बहालमा लगाएका हुन कि गेष्ट हाउस सञ्चालन गरेका हुन भन्ने कुरा सर्वप्रथम यकिन गर्नु पर्ने हुन आउछ । सो सम्बन्धमा हेर्दा पुनरावेदकले आफ्ना नाममा रहेको काठमाण्डौं महानगरपालिका स्थित कि. नं. १०४ को घरमा तल्लो तला हाललाई भाडामा दिएको पहिलो तलामा आफु बसेको भने दोस्रो तला बहिनीले प्रयोग गरेको र माथिको तेस्रो, चौथो र पाँचौ तला नेपालमा बस्ने विदेशी नियोगमा काम गर्ने नागरिकलाई १ महिना देखि १।२ वर्ष सम्मको लागि भाडामा दिने गरेको भन्ने कुरा उल्लेख गरेको देखिन्छ ।
६. करदाता पुनरावेदकले आफ्नो घरमा गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरी विदेशीहरुलाई बहालमा सम्भौता गरी दिएकोले आयकरको दायारामा समावेश हुनु पर्ने होइन बहाल कर मात्र बुझाउनु पर्ने हो भनी जिकिर लिएकोमा पर्यटक स्तरको लज गेष्ट हाउस सञ्चालनका लागि कानून बमोजिम दर्ता गर्नु पर्ने भनी होटल, लज, रेष्टुरा, बारा तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ ले व्यवस्था गरेको पाइन्छ । उक्त नियमावलीको नियम ६ ले लज सञ्चालनका लागि विभिन्न पूर्वाधार हुनु पर्ने व्यवस्था समेत गरेको देखिन्छ । दर्ता नगराई पर्यटक स्तरको लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गर्न पाइन्न । करदाताले दर्ता नगराई पूर्वाधारहरु राखी लज (गेष्ट हाउस) चलाएको भन्ने अवस्था रहेको देखिँदैन । यी पुनरावेदकले भाडामा बस्नलाई न्यूनतम पूर्वाधार सम्म रहेको र नेपालमा बस्ने विदेशी नागरिकलाई १ महिना देखि

१।२ वर्ष सम्म भाडामा दिने गरेको देखिदा निजले आफ्ना घरको तेस्रो, चौथो र पाँचौ तलालाई बहाल प्रयोजनका लागि भाडामा नै दिने गरेको देखिन आयो ।

७. प्रस्तुत विवाद घर बहाल (अपार्टमेन्ट) को कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने वा नलाग्ने विषय केन्द्रित रहेको हुँदा सो सँग सम्बन्धित प्रचलित कानून व्यवस्थातर्फ हेर्नु पर्ने हुन्छ, १ मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ उपदफा (३) मा अनुसूची-१ मा समावेश भएका वस्तु तथा सेवाहरुको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने कुरा उल्लेख छ । प्रस्तुत मुद्दामा विवादको प्रश्न रहेको वर्षको आर्थिक ऐनको अनुसूची १ को समूह १२ मा “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने वाक्यांश उल्लेख भएको पाईन्छ । यस कानुनी व्यवस्थाले घर बहाल कारोबारको सबै अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने नभई मूल्य अभिवृद्धि करको प्रयोजनार्थ यसलाई व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवामा सिमित गरिदिएको हुँदा सो बाहेकको घर बहालको कारोबारमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि करको दायित्व सृजना हुन्छ भन्न मिल्ने देखिदैन अर्थात घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउने हो भने त्यस्तो बहालको प्रयोजन व्यावसायिक निकायले सेवा व्यापारका लागि भएको पुष्टी हुने आधारहरु विद्यमान रहेको हुनु पर्ने हुन्छ । अन्यथा, गैरव्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लगाएकोमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्छ भन्न मिल्ने देखिदैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (३) बमोजिम कर परीक्षणमा देखिएको कैफियतमा प्रमाण पुऱ्याउने दायित्व सम्बन्धित कर अधिकृतमा रहन्छ । करदाताले विवादित घर बहाल हाटल गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक प्रयोजनका लागि नभएको भन्ने जिकिर लिएको तथा सो बहालमा लिए दिएको घरमा कुनै सक्षम निकायमा दर्ता भएको व्यवसाय संचालन नभई रहेको अवस्थामा यो यो कारणले उक्त घर बहाल होटल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले सेवा व्यापारका लागि लिएको हो भन्ने कुरा वस्तुनिष्ठ तवरले खण्डन नगरी तथा व्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लिए दिएको हो भन्ने कर अधिकृतले आफूले जुटाउनुपर्ने प्रमाण नजुटाई घरधनीले ठीक ढंगले विवरण नबुझाएको भन्ने आधारमा उक्त घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ बाट मिति २०६७/१०/२३ मा भएको निर्णयलाई कानून सम्मत मात्र मिल्ने देखिएन । सो निर्णय नै कानून सम्मत नठहरेको अवस्थामा उक्त निर्णयलाई सदर समर्थन गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभाग र राजस्व न्यायाधिकरणबाट भए गरेको निर्णयलाई वस्तुतः नमिलेकै मान्नु पर्ने भयो ।

८. यी पुनरावेदकले आन्तरिक राजस्व विभाग काठमाण्डौंमा मिति २०५८।६।२२ मा एपार्टमेन्ट व्यापारिक कम्प्लेक्स निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने भनी लेखा नम्बर दर्ता प्रमाण लिई घर बहालमा लगाइ आएको अवस्थामा यस्तो बहाल व्यवसायमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भए सो को सूचना कर दर्ता गर्दाको अवस्थामा वा अन्य बेलामा सूचना दिनु पर्ने कर्तव्य कर कार्यालयको समेत हुन आउछ । यस्तो कर्तव्यबाट कर कार्यालय पन्छिन मिल्दैन । नेपालको संविधानको धारा १५५(१) मा “कानून बमोजिम

बाहेक कुनै कर लगाइने र उठाइने छैन” भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको र कुनै पनि कानूनको पश्चातदर्शी असर हुनु हुँदैन भन्ने कानुनी सिद्धान्त कर कानूनमा समेत लागु हुने देखिन्छ। मिति २०७१ सालमा आएको आर्थिक ऐनले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५(३) को अनुसूची-१ मा उल्लिखित मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भनी सूचीकृत गरिएका वस्तु वा सेवाहरूको कारोबार अन्तर्गत साविकको समूह १२ को “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रूपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्थाको सट्टा “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस र अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने होटेल, गेष्ट हाउस सरहको व्यावसायिक रूपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्था उल्लेख भएको हुँदा उक्त संशोधित व्यवस्थाबाट अपार्टमेन्ट समेतले उपलब्ध गराउने होटेल, गेष्ट हाउस सरहको सेवामा समेत थप भएको देखिन्छ भने सो संशोधन पूर्वको कानुनी व्यवस्थाले अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवालार्ई मूल्य अभिवृद्धि करमा समेटेको पाइँदैन। यसबाट अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवासमेत मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता गराउनु पर्ने भन्ने व्यवस्था आ.व. २०७१/०७२ बाट मात्र सुरु भएको भन्ने कुरा स्पष्ट हुन आउँछ। यसरी यी पुनरावेदकले आ.व. २०७१/०७२ अगावै प्रदान गरेको सेवामा समेत मूल्य अभिवृद्धि कर लागदछ भनी भन्नु न्याय र तर्कसंगत देखिन आउँदैन।

९. तसर्थ माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७ को विपरित घर बहालबापत पुनरावेदकले नियमित रूपमा TDS कट्टी गरी दाखिला गरिसकेको स्थितिमा बहालमा दिएको घरलाई गेष्ट हाउसको रूपमा सञ्चालन गरेको भनी आयकरमा समावेस गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ काठमाण्डौं मिति २०६७।१०।२३ मा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सो लाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६८।१२।२६ मा भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।६।२४ मा फैसला मिलेको नदेखिदा उल्टि हुने ठहर्छ। सुरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००६६

मुद्दा नं: १२८४१९

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश डा.आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट ऐ. कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि., बारा.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधीवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले अन्तिम मौज्जातमा देखिएको परिमाण बराबरको तयारी पदार्थ न्यून हुनुपर्ने आधार र कारण खुलाउनुपर्ने प्रारम्भिक दायित्य करदातामा नै रहेको हुन्छ, तयारी पदार्थको अन्तिम मौज्जातमा देखिएको न्यून (Shortage) लाई पुष्टी गर्ने आधार देखाउन सक्नु भएको छैन, Sale Promotion र Discount on Sales भनी दावी गर्ने खर्च कट्टी व्यवसायसँग सम्बन्धित छैन, Building, Plant and Machinery जस्ता बाह्य महिना भन्दा बढी लाभप्रद आयु भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको खर्च कट्टी नपाउने प्रष्ट कानुनी व्यवस्था रहेको छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा २१ बजोजिम कट्टी गर्न नपाउने खर्च दावी गरेको अवस्थामा सो खर्चलाई समावेश गरिएको अवस्थामा सो निर्णयलाई कानुन सम्मत नमानी करदाताले खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टी बदर गरी साविकको कर निर्धारण आदेश बमोजिम होस् भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

२. प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले कारोवारको प्रकृति अनुसार नै लोड/अपलोड गर्दा सामान चुहिएर अन्तिम मौज्जात न्यून हुनु स्वभाविक हुन्छ, Sales Promotion र Discount on Sale व्यवसायको अभिवृद्धिका लागि गरिएको हो। मेसिन र भवन मर्मत खर्च भएकाले स्थिर सम्पत्ती अन्तर्गत राख्न मिल्दैन। करदाताले खर्च कट्टी पाउने रकम दावी गरी आय विवरण पेश गरेकोमा Shortage दावी, Sale Promotion बलम Discount on Sale खर्च र व्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आयमा समावेश गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।०८।३० को निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।१२।३१ को निर्णय सो हदसम्म केही उल्टी हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०३।२१ मा भएको फैसला मनासिव नै हुँदा सदर गरी पाँउ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

३. पुनरावेदक र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र विद्वान अधिवक्ताले गर्नु भएको बहस समेत सुनी निर्णयतर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट मिति २०६७।०३।२९ मा भएको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, यसमा सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि. ले आ.व. २०६२।०६३ को लागि स्वयम् कर निर्धारण गरी करयोग्य आयमा खुद नोक्सानी रु. ८४,२८,५४०।- कायम गरी मिति ०६२।०९।३० मा ठूला करदाता कार्यालयमा आय विवरण पेश गरेकोमा खर्च कट्टी गर्ने नपाइने खर्च समेत दावी भएको भनी संशोधित कर निर्धारण कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति ०६५।०८।१२ मा करदातालाई सूचना जारी गरी निजले सो सूचना मिति २०६५।०८।१३ मा बुझी आफूले पेश गरेको आय विवरण ठीक भएको भनी जिकिर समेत पेश गरेको देखिन्छ ।
५. करदाताले मौज्जात न्यून देखाएको, Sales Promotion and Discount on Sale बापतको खर्च आय आर्जन सँग सम्बन्धित नरहेको र स्थायी प्रकृतिका सम्पत्तिमा प्रयोग भएको बैंक ऋणको व्याज रकम पूंजीकृत नगरी खर्च कट्टी देखाएको र छुट मिन्हा पाउनु पर्ने जिकिर सम्म गरिएको तर आयमा समावेश हुनु नपर्ने कुनै ठोस सबुत प्रमाण पेश गर्नु नसकेको हुँदा आ. व. २०६२।०६३ को कारोबारबाट रु.९९,०६,८००।- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०८।३० मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
६. आ.व. २०६२।०६३ को कारोबारमा रु. ९९,०६,८००।- नोक्सानी कायम हुने ठहर्छ भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०८।३० मा भएको निर्णय उपर चित्त नबुभाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्सले उक्त निर्णय बदर गरी पाँउ भनी प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक समक्ष निवेदन दिएकोमा करदाताको निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६५।१२।३९ मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
७. उपरोक्त ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०८।३० मा भएको संशोधित कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय र सो लाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।१२।३९ को निर्णयउपर चित्त नबुभाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा. लि को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन परेकोमा उक्त न्यायाधिकरणबाट Shortage दावी, Sales Promotion and Discount on Sale खर्च र व्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आयतर्फ समावेस गर्ने गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६५।०८।३० को निर्णय र सोलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।१२।३९ को फैसला नमिलेको हुँदा सो हदसम्म केही उल्टी हुने ठहर्छ भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ मिति २०६७।०३।२९ मा फैसला भएकोमा सो फैसलाउपर चित्त नबुभाई पुनरावेदनको अनुमति पाँउ भनी

ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट यस अदालतमा निवेदन परी उक्त निवेदन उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्राप्त भै पुनरावेदन पेश भएको रहेछ ।

८. तयारी पदार्थको अन्तिम मौज्दातमा देखिएको न्यून (Shortage) लाई पुष्टी गर्ने आधार करदाताले देखाउन सक्नु भएको छैन, Sales Promotion र Discount on Sales भनी दावी गर्ने खर्च कट्टी व्यवसाय सँग सम्बन्धित छैन, Building, Plant and machinery जस्ता बाह्र महिना भन्दा बढी लाभप्रद आयु भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको खर्च कट्टी नपाउने प्रष्ट कानुनी व्यवस्था बमोजिम सो खर्चलाई आयमा समावेश गरिएको अवस्थामा सो निर्णयलाई कानुन सम्मत नमानेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त फैसला उल्टी गरी साविक कर निर्धारण आदेश बमोजिम गरी पाँउ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ ।
९. उक्त पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा, आयकर ऐन, २०५८ ले कर बुझाउने सन्दर्भमा करदाताको अधिकारलाई ऐनद्वारा नै सुनिश्चित गरेको छ । उक्त ऐनको महत्वपूर्ण पक्ष भनेको स्वयम् कर निर्धारण प्रणाली हो । करदाताले राख्नु पर्ने आवश्यक कागजात, आय विवरण लगायका विवरण दाखिला गर्ने तरिका तथा कागजात अभिलेखको ढाँचासमेत ऐनमा नै समेटिएको छ । उपरोक्त कानुनी व्यवस्थाबाट अहिलेको कर प्रणालीमा करदाता स्वयम् कर अधिकृत भएको हुनाले उनीहरूको कारोवारको बारेमा उनीहरू स्वयम् जानकार छन्, राज्य वा कर कार्यालय उनीहरू जति जानकार छैनन् । आफ्नो कारोवार लेखाइकन गर्दा कर रोपण गर्ने, विवरण पेश गर्ने तथा कर बुझाउने दायित्व उनीहरूमा नै छ । यसै सन्दर्भमा यस अदालतले ने.का.प. २०६६ अंक ८ नि.नं. ८२०६ मा सिद्धान्त समेत प्रतिपादन गरेको अवस्था छ, यसरी आयकर ऐनले करदातालाई आफूले आफैलाई कर निर्धारण गर्न पाउने अधिकार दिई राज्य र समाज प्रति थप जिम्मेवार बनाएको कुरालाई यस अदालतले स्विकार गरेको देखिन्छ । तर त्यसको अर्थ कर निर्धारण गर्दा कर अधिकृतले आधार र प्रमाण बिना कर निर्धारण गर्न सक्दछ भन्ने अर्थमा लिदा हुँदैन । प्रमाणको भार करदाताको मात्र हो भनी विश्लेषण गर्न सकिँदैन । लेखामानको सिद्धान्त अनुसार राखिएको विवरणलाई अमान्य गर्दा यो यो कारण अमान्य गरिएको हो भनेर आधार र प्रमाणहरू पुन्याएर मात्र निर्णय गर्नु पर्दछ, यो नै असल कर प्रणालीको आधार हो ।
१०. पुनरावेदकले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको व्यापारिक मौज्दातमा सामान न्यून (Shortage) दावी सम्बन्धमा हेर्दा करदाता प्रत्यर्थीले सुरु ठूला करदाता कार्यालयलाई मिति २०६५।०८।२६ मा पेश गरेको जवाफ (ठूला करदाता कार्यालय दर्ता न २५४१, मिति २०६५।०८।२९ मा “हाम्रो जस्तो व्यापारिक कारोवारको प्रकृति अनुसार चामल, दाल, तेल आदि ढुवानी लोड अनलोड गर्दा एंव भण्डारण गर्दा Shortage हुनु स्वाभाविक हो” भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ । दाल, चामल, तेल लगायतका सामानहरूको कारोवार गर्दा एक ठाँउबाट अर्को ठाँउमा लानु पर्ने र लोड अनलोड गर्दा भण्डारण गर्दा केही सामान न्यून हुनु स्वाभाविक नै देखिन्छ । यदि करदाताले दावी गरे जस्तो न्यून हुन नसक्ने

प्रकृतिको सामान हो भने पनि कर निर्धारण गर्दा उक्त सामानहरुमा देखाएको न्यून (Shortage) यो यो कारणले निजले पेश गरेको आधार उचित नभएको भन्ने उल्लेख गरी खर्च कट्टी अमान्य गर्नु पर्ने हुन्छ । आधार कारण उल्लेख गरी खर्च कट्टी अमान्य गर्नु पर्नेमा सुरु गर्नु पर्नेमा सुरु ठूला करदाता कार्यालयबाट खर्च कट्टी अमान्य गर्दा सो गरेको समेत देखिएन । यसरी बिना आधार कारण खर्च अमान्य गरेको कर अधिकृतको निर्णय तथा प्रशासकीय पुनरावलोकन उपरको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी Shortage दावीको खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मिलेकै देखियो ।

११. Building Plant and Machinery को मर्मत खर्चमा लागेको रकम बैंकको व्याज खर्च वापतको खर्च कट्टी सम्बन्धमा हेर्दा उक्त खर्च नयां Building र मेसिन खरिद गर्नको लागि नभै भइ राखेको भवन र मेशिनहरुमा मर्मत गर्दा लागेको खर्च भन्ने देखिन्छ । १२ महिना भन्दा बढि लाभप्रद आय रहेका सम्पत्तिहरुको पूँजीकृत गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १९ बमोजिम ह्रास कट्टी गर्नु पर्ने भए तापनि मर्मत तथा संहारमा भएको खर्चलाई प्रतिकुल गर्नु पर्ने नभई व्यापारको क्रममा भएको खर्चको रुपमा मान्यता दिनु पर्दछ भन्ने कुरा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १६ (१) मा कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायका लागि आय गणना गर्दा सो व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन गर्न सो वर्षमा स्वामित्व भएको र प्रयोग गरिएको ह्रास योग्य सम्पत्तिको मर्मत तथा सुधार गर्दा भएका सबै खर्चहरु कट्टी गर्न पाउनेछ” भन्ने उल्लेख भएबाट पुष्टि हुन्छ । यस्तो खर्च कट्टी दावी गर्दा सम्पत्ति समूहको ह्रास आधार रकमको सात प्रतिशत भन्दा बढी हुनु नहुने भन्ने व्यवस्था आयकर ऐन, २०५८ को दफा १६(२) मा उल्लेख भएको भएपनि करदाताले दावी गरेको रकम सो प्रावधान विपरित उक्त सम्पत्ति समूहको ७ प्रतिशत भन्दा बढी रहेको भन्ने दावी पनि कर निर्धारण गर्दा कर कार्यालयले गरेको नहुँदा सोही ऐनको दफा १४ बमोजिम प्रत्यर्थी करदाताले Building, Plant and Machinery मा खर्च कट्टी गर्न पाउने नै देखियो । यस्तो अवस्थामा Building, Plant and Machinery मा खर्च कट्टी गर्न नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई उल्टी गरी उक्त खर्च कट्टी पाउने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट भएको फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने देखिएन । त्यसैगरी Sales Promotion and Discount on Sale मा खर्च दावी लिएको सम्बन्धमा हेर्दा Stock Clearance व्यापारको विस्तार र ग्राहकलाई आकर्षित गर्न विभिन्न योजनाहरु ल्याउनु स्वभाविक व्यावसायिक गतिविधि हो । आजको प्रतिस्पर्धाको जमानामा सबैले यस्तो व्यापारको Technique अपनाउँदछन् । यस्ता योजनाहरु सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराई सबैलाई समान रुपले लागु हुनु पर्दछ । तर जहाँसम्म Discount on Sale को कुरा छ प्रत्यर्थी करदाताले यो यस्तो योजना बमोजिम यसरी यी यी ग्राहकहरुलाई यो छुट सुविधा दिइएको हो भन्ने खुलाउन सकेको देखिँदैन । सोलाई पुष्टि गर्ने बिल भर्पाइ Invoice लगायतका प्रमाणहरु पनि पेश गर्न सकेको पाइँदैन । प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेशमा सो कुरा उल्लेख गरेपछी यो यस्तो रसिदबाट यो यसरी यसलाई सुविधा दिएको छु भनी जवाफमा उल्लेख गर्न सकेको पनि पाइँदैन । यसरी कसलाई छुट दिएको हो भन्ने कुरा नखुलाई बिना कुनै प्रमाण प्रत्यर्थीले कर छुट दावी गरेको देखिँदा सो खर्च कट्टी

दावी आय आर्जनसँग सम्बन्धित नदेखिएको अवधामा खर्च कट्टी नपाउने ठहर गरी ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको फैसला उल्टी गरी सो रकम समेत कट्टी पाउने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला मिलेको देखिएन ।

१२. अतः ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६५।०।३० मा भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६५।१२।३१ को निर्णयमा Shortage दावी, Sales Promotion and Discount on Sale खर्च र व्याज खर्चलाई मिन्हा नदिई आय तर्फ समावेश गर्ने गरेकोलाई उल्टी गरी करदाताले उपरोक्त बमोजिमको Discount on Sale को खर्च कट्टी पाउने भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०३।२१ मा भएको फैसला Discount on Sale शिर्षकको खर्च कट्टी पाउने ठहर गरेको हदसम्म मिलेको नदेखिदा केही उल्टी भै Discount on Sale को रकम आयमा समावेश हुने ठहर्छ । अरुमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०३।२१ मा भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०१३२

मुद्दा नं: १६५६८७

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल तथा माननीय न्यायाधीश श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक भाइराजाको छोरा, काठमाण्डौं जिल्ला, काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं. ३० घरभई ऐ. ऐ. वडा नं.३ बालुवाटारस्थित मण्डला हाउसको घरधनी सोनाम राप्तेन तुलाधर१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिमपाट काठमाण्डौं.....१

आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं नं.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री लोकभक्त राणाले मण्डला हाउसले घर बहालमा लगाएकोमा नियमित TDS कटाएको छ । बहालको आय करयोग्यमा समावेश गर्न मिल्दैन । गेष्ट हाउसका लागि विभिन्ने पूर्वाधारहरुको आवश्यकता हुन्छ । होटेल, लज, रेष्टुरा, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ मा लज सञ्चालन गर्दा दर्ता गराउनु पर्ने बाध्यात्मक कानुनी व्यवस्था गरिएको छ । मेरो पक्षले लज (गेष्ट हाउस) कहीं कतै दर्ता गराएको छैन । बिना दर्ता लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गर्न पाइदैन । दर्ता नगराई लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गरेको भनी विपक्षीबाट कुनै आरोपसम्म पनि लगाउन सकेको छैन । बहालवालाहरुसंग सम्झौता अनुसार बहालमा राखी आएको हुँदा लज (गेष्ट हाउस) मा सम्झौता गरी ग्राहकहरु राखेको अवस्था नहुँदा राजस्व नयायाधिकरणबाट भएको फैसला उल्टी गरी पाँउ भन्ने समेतको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी कार्यालयहरुका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले घर बहालमा लगाएर सबै सुविधा दिएको र विभिन्न व्यक्तिको नाउमा विजक जारी गरेको, करदाताको आधिकारिक प्रतिनिधिले कर अधिकृत समक्ष बयान गर्दा बीजक जारी गरेको कुरालाई स्वीकार गरेको र मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्नु पर्ने आधार पेश गर्न सकेको छैन । केवल आफूले छुट पाउनु पर्छ भनी लिएका जिकिरका आधारमा मात्रै कर छुट हुन सक्तैन । सुरु कार्यालयबाट कानुन अनुसार छुट दिन मिल्नेमा छुट दिन मिल्नेमा छुट दिएर दिन नमिल्नेमा कर छुट नपाउने गरी गरेको निर्णय आयकर ऐन र नियमावलीको परिधि भित्र रही गरेको हुँदा राजस्व नयायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको नै देखिदा सदर गरी पाँउ भनी बहस गर्नु भयो ।

३. उपर्युक्तानुसारको तथ्य र वहस जिकिर रहेको प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
४. निर्णय तर्फ विचार गर्दा करदाताको आ.व. २०६६।०६७ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम करयोग्य आय रु.२४,४४,६२१।६७ कायम गरी संशोधित कर निर्धारण गर्ने भन्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ बाट भएको मिति २०६७।१०।२३ को निर्णय बमोजिम करदाताको नाममा आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ बाट जारी भएको संशोधित कर निर्धारणको सूचना उक्त सूचना समेत बदर गरी पाँउ भनी करदाताले आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिएकोमा करदाताले निवेदन, कार्यालयको प्रतिक्रिया तथा सक्कल फायल संलग्न कागजात अध्ययन गर्दा कार्यालयले गरेको निर्णय आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम कानून सम्मत नै रहेको देखिदा करदाताको दावी जिकिर पुग्न नसक्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६८।१।२६ मा निर्णय भएको देखिन्छ । आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ को मिति २०६७।१०।२३ को निर्णय संशोधित कर निर्धारणको आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय बदर गरी पाँउ भन्ने करदाताको राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी मण्डला हाउसलाई आयमा समावेस गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ को निर्णय संशोधित कर निर्धारणको आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।२६ को निर्णय मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ भनी मिति २०६९।६।२४ मा भएको फैसला उपर करदाताको पुनरावेदनको लागि अनुमति पाँउ भनी निवेदन परी यस अदालतबाट मिति २०७३।८।१७ मा अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश भएको देखिन्छ ।
५. प्रस्तुत मुद्दामा आफूले घर भाडामा लगाएको गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरेको भन्ने करदाताको मुख्य जिकिर रहेको देखिन्छ । राजस्व न्यायाधिकरणबाट फैसला हुँदा गेष्ट हाउस होइन भन्ने करदाताको जिकिर भए पनि गेष्ट हाउसको लागि यो यो पूर्वाधार आवश्यक भएकोमा सो नभएको भन्ने करदाताको जिकिर छैन भन्ने आधार लिई राजस्व विभागबाट भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी फैसला भएको देखिएबाट प्रस्तुत मुद्दामा मूल विषय भनेको यी पुनरावेदकले आफ्नो नाममा दर्ता रहेको घर बहालमा लगाएका हुन कि गेष्ट हाउस सञ्चालन गरेको हुन भन्ने कुरा सर्वप्रथम यकिन गर्नु पर्ने हुन आउछ । सो सम्बन्धमा हेर्दा पुनरावेदकले आफ्ना नाममा रहेको काठमाण्डौं महानगपालिका स्थित कि.नं. १०४ को घरमा तल्लो तला हाललाई भाडामा दिएको पहिलो तलामा आफू बसेको भने दोस्रो तला बहिनीले प्रयोग गरेको माथिका तेस्रो, चौथो र पाँचौ तला नेपालमा बस्ने विदेशी नियोगमा काम गर्ने नागरिकलाई १ महिना देखि १।२ वर्ष सम्मको लागि भाडामा दिने गरेको भन्ने कुरा उल्लेख गरेको देखिन्छ ।

६. करदाता पुनरावेदकले आफ्नो घरमा गेष्ट हाउस सञ्चालन नगरी विदेशीहरुलाई बहालमा सम्भौता गरी दिएकोले आयकरको दायरामा समावेस हुनु पर्ने होइन बहाल कर मात्र बुझाउनु पर्ने हा भनी जिकिर लिएकोमा पर्यटक स्तरको लज गेष्ट हाउस सञ्चालका लागि कानून बमोजिम गर्दा गर्नुपर्ने भनी होटल, जल, रेष्टुरा, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ३ ले व्यवस्था गरेको पाइन्छ । उक्त नियमावलीको नियम ६ ले लज सञ्चालनका लागि विभिन्न पूर्वाधार हुनु पर्ने व्यवस्था समेत गरेको देखिन्छ । दर्ता नगराई पर्यटक स्तरको लज (गेष्ट हाउस) सञ्चालन गर्न पाइन्छ । करदाताले दर्ता नगराई पूर्वाधारहरु राखी लज (गेष्ट हाउस) चलाएको भन्ने अवस्था रहेको देखिँदैन । यी पुनरावेदकले भाडामा बस्ने लाई न्यूनतम पूर्वाधार सम्म रहेको र नेपालमा बस्ने विदेशी नागरिकलाई १ महिना देखी १।२ वर्ष सम्म भाडामा दिने गरेको देखिदा निजले आफ्ना घरका तेस्रो, चौथो र पाँचौ तलालाई बहाल प्रयोजनका लागि भाडामा नै दिने गरेको देखिन आयो ।
७. प्रस्तुत विवाद घर बहाल (अपार्टमेन्ट) को कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने वा नलाग्ने विषय केन्द्रित रहेको हुँदा सो संग सम्बन्धित प्रचलित कानूनी व्यवस्थातर्फ हेर्नुपर्ने हुन्छ । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५ को उपदफा (३) मा अनुसूची-१ मा समावेश भएका वस्तु तथा सेवाहरुको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने कुरा उल्लेख छ । प्रस्तुत मुद्दामा विवादको प्रश्न रहेको वर्षको आर्थिक ऐनको अनुसूची १ को समूह १२ मा **“घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)”** भन्ने वाक्यांश उल्लेख भएको पाइन्छ । यस कानूनी व्यवस्थाले घर बहाल कारोबारको सबै अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने नभई मूल्य अभिवृद्धि करको प्रयोजनार्थ यसलाई व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवामा सिमित गरिदिएको हुँदा सो बाहेकको घर बहालको कारोबारमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि करको दायित्व सृजना हुन्छ भन्न मिल्ने देखिँदैन अर्थात्, घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउने हो भने त्यस्तो बहालको प्रयोजन व्यावसायिक निकायले सेवा व्यापारका लागि भएको पुष्टि हुने आधारहरु विद्यमान रहेको हुनुपर्ने हुन्छ । अन्यथा, गैरव्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लगाएकोमा करदातालाई मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्छ भन्न मिल्ने देखिँदैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० को उपदफा (३) बमोजिम कर परिक्षणमा देखिएको कैफियतमा प्रमाण पुर्‍याउने दायित्व सम्बन्धित कर अधिकृतमा रहन्छ । करदाताले विवादित घर बहाल होटल गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक प्रयोजनका लागि नभएको भन्ने जिकिर लिएको तथा सो बहालमा लिए दिएको घरमा कुनै सक्षम निकायमा दर्ता भएको व्यवसाय सञ्चालन नभई रहेको अवस्थामा यो यो कारणले उक्त घर बहाल होटल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले सेवा व्यापारका लागि लिएको हो भन्ने कुरा वस्तुनिष्ठ तवरले खण्डन नगरी तथा व्यावसायिक प्रयोजनको लागि घर बहालमा लिए दिएको हो भन्ने कर अधिकृतले आफूले जुटाउनु पर्ने प्रमाण नजुटाई घरधनीले ठीक ढंगले विवरण नबुझाएको भन्ने आधारमा उक्त घर बहालको कारोबारमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ बाट मिति २०६७।१०।२३ मा भएको निर्णयलाई कानून सम्मत मात्र मिल्ने देखिएन । सो निर्णय नै कानून सम्मत नठहरेको अवस्थामा उक्त निर्णयलाई सदर समर्थन गर्ने गरी

भएका आन्तरिक राजस्व विभाग र न्यायाधिकरणबाट भए गरेको निर्णयलाई वस्तुतः नमिलेकै मान्नु पर्ने भयो ।

८. यी पुनरावेदकले आन्तरिक राजस्व विभाग काठमाण्डौंमा मिति २०५८।०६।२२ मा एपार्टमेन्ट व्यापारिक कम्प्लेक्स निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने भनी लेखा नम्बर दर्ता प्रमाण लिई घर बहालमा लगाई आएको अवस्थामा यस्तो बहाल व्यवसायमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने भए सो को सूचना कर दर्ता गर्दाको अवस्थामा वा अन्य बेलामा सूचना दिनु पर्ने कर्तव्य कर कार्यालयको समेत हुन आउँछ । यस्तो कर्तव्यबाट कर कार्यालय पन्छिन मिल्दैन । नेपालको संविधानको धारा १५५(१) मा कानून बमोजिम बाहेक कुनै कर लगाउने र उठाइने छैन” भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको र कुनै पनि कानूनको पश्चातदर्शी असर हुनु हुँदैन भन्ने कानुनी सिद्धान्त कर कानूनमा समेत लागु हुने देखिन्छ । मिति २०७१ सालमा आएको आर्थिक ऐनले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५(३) को अनुसूची-१ मा उल्लिखित मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने भनी सूचिकृत गरिएका वस्तु वा सेवाहरूको कारोबार अन्तर्गत साविकको समूह १२ को “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस जस्तो व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्थाको सट्टा “घर तथा जग्गाको खरिद बिक्री तथा बहाल (होटेल, गेष्ट हाउस र अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने होटल, गेष्ट हाउस सरहको व्यावसायिक रुपमा संचालित निकायले उपलब्ध गराउने सेवा बाहेक)” भन्ने व्यवस्था उल्लेख भएको हुँदा उक्त संशोधित व्यवस्थाबाट अपार्टमेन्ट समेतले उपलब्ध गराउने होटल, गेष्ट हाउस सरहको सेवामा समेत थप भएको देखिन्छ भने सो संशोधन पूर्वको कानुनी व्यवस्थाले अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवालार्इ मूल्य अभिवृद्धि करमा समेटेको पाइँदैन । यसबाट अपार्टमेन्टले उपलब्ध गराउने सेवा समेत मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता गराउनु पर्ने भन्ने व्यवस्था आ.व. २०७१।०७२ बाट मात्र सुरु भएको भन्ने कुरा स्पष्ट हुन आउँछ । यसरी यी पुनरावेदकले आ.व. २०७१।०७२ अगावै प्रदान गरेको सेवामा समेत मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्दछ भनी भन्नु न्याय, तर्कसंगत देखिन आउँदैन ।

९. तसर्थ माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७ को विपरित घर बहाल बापत पुनरावेदकले नियमित रुपमा TDS कट्टी गरी दाखिला गरिसकेको स्थितिमा बहालमा दिएको घरलाई गेष्ट हाउसको रुपमा सञ्चालन गरेको भनी आयकरमा समावेस गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं ३ काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।१०।२३ मा भएको अन्तिम कर निर्धारण आदेश र सोलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६८।१२।२६ मा भएको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।१०।२४ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिदा उल्टि हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७०-RB-००६३

मुद्दा नं: १२८४१२

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीश श्री तेजबहादुर के.सी.

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुरको तर्फबाट कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक सुरेश प्रधान.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि. बारा१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधीवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले Mustard Cake तथा Sunflower Cake बिक्री गर्दा Realization Value का आधारमा बिक्री मूल्य कायम गरी बिक्री गरेको भए तापनि अन्तिम मौज्जातको मूल्याङ्कन गर्दा तत्कालिन बजार मूल्य भन्दा घटी कायम गरेको अवस्थामा उक्त कम मूल्य खर्च कट्टी नपाउने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय कानून सम्मत छ । यस्तो अवस्थामा उक्त निर्णयलाई सदर गर्नु पर्नेमा करदाताको आय विवरणलाई मान्यता नदिएको निर्णय नमिलेको भनी उल्टी हुने ठहर गरी राजस्व न्यायाधिकरण निर्धारण आदेश बमोजिम होस् भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.का तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण नेपालले करदाताले आयकर छुट पाउने खर्च बाहेक अन्य खर्च दावी गरेको छैन । परल मूल्य र बजार मूल्यका आधारमा मौज्जात मूल्याङ्कन गर्न करदाता स्वतन्त्र रहेका छन् । करदाताले पेश गरेको विवरण बमोजिमको छुट पाउनु पर्नेमा उक्त रकमलाई आयमा समावेश गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०५।२८ मा भएको फैसला मनासिव नै हुँदा सदर गरी पाँउ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
३. पुनरावेदक र प्रत्यर्थी तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता र अधिवक्ताले गर्नु भएको बहससमेत सुनी निर्णय तर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०५।२८ मा भएको फैसला मिलेको छ वा छैन, पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, यसमा सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले आ.व.२०६४।२०६५ को लागि कर निर्धारण योग्य आयमा खुद नोक्सानी रु. ५७,९२,८५७।७२ कायम गरी मिति २०६५।०९।२९ मा आय विवरण पेश गरेकोमा खर्च कट्टी गर्न नपाइने खर्चसमेत दावी भएको भनी संशोधित कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति ०६६।०९।१६ मा करदातालाई सूचना जारी गरी सो सूचना करदाताले सोही मितिमा बुझी आफुले पेश गरेको आय विवरण ठीक भएको भनी जिकिर समेत पेश गरेको देखिन्छ ।
५. Mustard Cake तथा Sunflower Cake बिक्री गर्दा Realization Value का आधारमा बिक्री मूल्य कायम हुने गरेको र सोही आधारमा बिक्री गरेको पाइयो । तर करदाताले अन्तिम मौजदातको मूल्यांकन गर्दा तत्कालीन अवस्थाको बजार मूल्य अनुसार नगरी घटी मूल्याङ्कन गरेको हुँदा घटी मूल्याङ्कन गरेको रकमलाई आयमा समावेश गर्नु पर्ने र गत वर्षको नोक्सानी भनी रु.१,६४,१८,३८३।०५ यस आ.व.मा जिम्मेवारी सारेकोमा यस कार्यालयबाट गत वर्षको कर परीक्षण हुँदा रु.७६,३४,४९०।- मात्र नोक्सानी कायम भएकोले बढी नोक्सानी कट्टी दावी गरेको रकम रु. ८७,८३,९७३।०५ खर्च मिन्हा दिन नमिल्ने करयोग्य आयमा रु.९३,०९,३४८।०५ समावेश हुनेमा करदाताले स्वयम् कर निर्धारण विवरणमा देखाएको नोक्सानी ५७,९२,८५७।७२ समायोजन गर्दा कायम हुन आउने करयोग्य आय रु.३५,०८,४९०। हुने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६६।०९।२८ निर्णय भएको देखिन्छ ।
६. सो निर्णयउपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले उक्त निर्णय बदर गरी पाउं भनी प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक समक्ष निवेदन दिएकोमा करदाताको जिकिर पुन नसक्ने भनी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६६।०४।२८ मा निर्णय भएको देखिन्छ ।
७. उपरोक्त ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६६।०९।२८ संशोधन कर निर्धारण सम्बन्धी निर्णय र सो लाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०४।२८ को निर्णय उपर चित्त नबुझाई करदाता सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.को राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा पुनरावेदन परेकोमा उक्त न्यायाधिकरणबाट Mustard Cake तथा Sunflower Cake को अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन सम्बन्धमा करदाताको आय विवरणलाई मान्यता नदिएको ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी हुने ठहर्छ भनी रावस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०५।२८ मा फैसला भएकोमा सो फैसला उपर चित्त नबुझाई पुनरावेदनको अनुमति पाँउ भनी ठूला करदाता कार्यालयको तर्फबाट यस अदालतमा निवेदन परी उक्त निवेदन परी उक्त निवेदनउपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३९ को दफा ८(घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्राप्त भै पुनरावेदनको रोहमा पेश भएको रहेछ ।

८. Mustard Cake तथा Sunflower Cake को बिक्री गर्दा Realization Value को आधारमा बिक्री मूल्य कायम भै सोही आधारमा बिक्री गरेको पाइए तापनि करदाताले अन्तिम मौजदातको मूल्यांकन गर्दा तत्कालीन अवस्थाको बजार मूल्य अनुसार नगरी घटी मूल्याङ्कन गरेको हुँदा घटी मूल्याङ्कन गरेको रकमलाई आयमा समावेश गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट २०६६।०१।२८ मा निर्णय भएको मा सोलाई आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०६६।०४।२८ मा सदर गरेको हो । कानून सम्मत रूपमा उक्त निर्णयहरु भएको अवस्थामा त्यस तर्फ विचारै नगरी Mustard Cake तथा Sunflower Cake को अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन सम्बन्धमा करदाताको आय विवरणलाई मान्यता नदिई भए गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६६।०१।२८ को निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी हुने भनी करदाताको आय विवरणलाई मान्यता दिएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भन्ने ठूला करदाता कार्यालयको मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ ।
९. उक्त पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा, यी सौरभ फुड प्रोडक्स प्रा.लि.ले आ.व. ०६४।०६५ को लागि खुद नोक्सानी रु.५७,९२,८५७.७२ कायम गरी मिति २०६५।०९।२९ आय विवरण पेश गरेको देखिन्छ । करदाताले Mustard Cake तथा Sunflower Cake को बिक्री गर्दा Realization Value को आधारमा मूल्य कायम गरी बिक्री वितरण गर्ने गरेको भए पनि अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन गर्दा तत्कालीन बजार मूल्य कायम नगरी कम मूल्य कायम गरेकोमा कम मूल्य कायम भएको रकम आयमा समावेश हुनु पर्ने भन्ने पुनरावेदकको जिकिर रहेको देखिन्छ । सो सम्बन्धमा हेर्दा यी करदाताले बजार मूल्यकै आधारमा मौजदात मूल्याङ्कन गरेको हुँदा आफ्नो आय विवरण बमोजिम नै हुनु पर्ने भनी दावी लिएको अवस्था छ । मौजदात मूल्याङ्कन गर्दा परल मूल्य वा बजार मूल्यको आधारमा मौजदात मूल्याङ्कन गर्न व्यवसायी स्वतन्त्र हुन्छन् र बजार मूल्यको आधारमा नै अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन गरेको भनी करदाताको दावी रहेको अवस्था छ । यी पुनरावेदकले अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन गर्दा बजार मूल्य भन्दा कम मूल्यमा मौजदात मूल्याङ्कन गरेको भनी जिकिर लिएको देखिन्छ । बजार मूल्य भन्दा कम मूल्यमा मौजदात मूल्याङ्कन गरेको भनी पुनरावेदकले जिकिर लिएको भएतापनि तत्कालिन अवस्थामा बजार मूल्य के कति थियो र करदाताले के कति कम मूल्य कायम गरे भनी खुलाउन सकेको अवस्था छैन । अर्थात के कति बजार मूल्य कायम हुनु पर्दथ्यो भनी पुनरावेदक कार्यालयले भन्न सकेका छैनन् । करदाताले पेश गरेको आय विवरणलाई अन्यथा भन्न सकिने आधार, प्रमाण र कारण समेत पेश गर्न नसकेको यस अवस्थामा कर दाताले पेश गरेको आय विवरणलाई अन्यथा भन्न सकिने स्थिति देखाएन । Mustard Cake तथा Sunflower Cake को अन्तिम मौजदात मूल्याङ्कन सम्बन्धमा करदाताको आय विवरणलाई मान्यता नदिई ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको निर्णय र सोलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय उल्टी गरी करदाताले पेश गरेको आय विवरणलाई उचित ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६७।०५।२८ को फैसला न्यायोचित नै हुँदा अन्यथा गर्नु पर्ने स्थिति देखिएन ।

१०.अतः Mustard Cake तथा Sunflower Cake को अन्तिम मौज्जात मूल्याङ्कन सम्बन्धमा करदाताको आय विवरणलाई मान्यता नदिई भए गरेको ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६६।०१।२८ को निर्णय र सोलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।०४।२८ को निर्णय उल्टी गरी करदाताले पेश गरेको आय विवरणलाई मान्यता दिने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६७।०५।२८ भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०१०८

मुद्दा नं: १६४४५०

फैसला मिति: २०७६ साल पौस २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्रीचोलेन्द्र शम्शेर ज.व.रा. तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाण्डौं जिल्ला काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं. ११ को बालाजुस्थित शंकर अक्सिजन ग्याँस प्रा.लि.को अख्तियाप्राप्त संचालक शंकर लाल अग्रवाल.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं. ३ लाजिम्पाट, काठमाण्डौं.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी पुनरावेदक कम्पनीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू श्री नारायण नेपाल र श्री रमेशप्रसाद धितालले प्रत्यर्थी कार्यालयमा समेत दर्तामा रहेको कम्पनी तथा फर्मसँग पुनरावेदक कम्पनीको कारोवार गरेको हो । ती कम्पनीहरू नक्कली भए त्यस्ता कम्पनीको कारोवार रोक्का गर्ने तथा सोका संचालकहरूलाई कानून बमोजिम कारवाही गर्ने कानुनी दायित्व प्रत्यर्थी कार्यालयको भएकोमा प्रत्यर्थी कार्यालयले आफ्नो दायित्व पूरा नगरेको अवस्थामा प्रत्यर्थीकोमा दर्ता भई कारोवार गरेको पुनरावेदक कम्पनीको कारोवारलाई मान्यता नदिने गरी भएको निर्णय अन्यायपूर्ण हुँदा सुरु तथा आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी गरी पाँउ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ समेतको तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदक प्रा.लि.ले करकट्टी लिएको विक्रेताहरूको सम्पर्क फोन नं. र ठेगाना खुलाउन सकेका छैनन् । निजहरूबाट भएको खरिदको मौज्जात हिसाब नराखेको स्वयंले स्वीकार गरेका छन् । खरिदको भुक्तानी चेक मार्फत गरेको जिकिर लिएपनि सोको प्रमाण पेश गर्न सकेका छैनन् । खरिद गरिएका वस्तु के कुन प्रयोजनको लागि हो वा कसलाई बिक्री गरिएको हो भन्ने कुरा खुलाउन समेत नसकेकोले निजले नक्कली बिल बीजक बनाई कारोवार गरेको पुष्टी हुन आएकोले सुरु निर्णयलाई सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून सम्मत भई मिलेको हुँदा सदर गरी पाँउ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

प्रस्तुत विवादमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६९।०९।२० को फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदक प्रा.लि. को पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

३. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट करदाताले जारी गरेको विजक वास्तविक नभई वस्तु वा सेवा प्रदान नगरी जारी गरिएको विजकहरुको सत्यता प्रमाणित गर्न नसकेको हुँदा सो वापत दावी गरिएको रकम करकट्टी नपाउने भनी निर्णय भएको देखिन्छ । करदाताले आफूले कानून बमोजिम आफ्नो व्यापारिक कारोवारमा लाग्ने कर नियमित रूपमा बुझाउँदै आएको हुँदा आफूले कुनै कर छली नगरेको भनी जिकिर लिएकोमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय र राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय र राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला उपर समेत चित्त नबुझाई पुनरावेदक करदाताको तर्फबाट पुनरावेदनको अनुमतिको निवेदन परी यस अदालतको मिति २०७३।०६।१४ को आदेश बमोजिम पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्राप्त भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश हुन आएको देखियो ।
४. पुनरावेदक शंकर ग्याँस प्रा.लि.ले आय वर्ष २०६४।०६।५ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी ऐनको दफा ९६ अनुसार करयोग्य आय रु.३९,२८,१७६।२२ कायम गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३ मा आय विवरण पेश गरेकोमा उक्त कार्यालयको विवरणसाथ पेश भएको कागज प्रमाणहरु समेतको आधारमा पुनरावेदक प्रा.लि.को करयोग्य आय रु.७३,३३,९३९।२९ कायम गरी संशोधित कर निर्धारण आदेश जारी गरेको देखिन्छ । पुनरावेदकले खर्च कट्टी माग गरिएका सबै शीर्षकमा खर्च कट्टी नदिएको भनी पुनरावेदन जिकिर लिएको पाइन्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदक समेत मान्यता नदिएको भनी पुनरावेदन जिकिर लिएको पाइन्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा यी पुनरावेदकलाई संशोधित करयोग्य आय निर्धारण गर्दा निजसँग खर्च कट्टी पाउनु पर्ने ठोस प्रमाण सहित सुरु कार्यालयबाट लिखित माग गरेकोमा लिखित जवाफ पेश गर्दा पनि आफूले छुट पाउनु पर्ने खर्च कट्टीको ठोस प्रमाण पेश गर्नु भन्दा पनि आफूले कारोवार गरेको कम्पनीको सम्पूर्ण विवरण आन्तरिक कार्यालयमा नै रहेकोले सोही कार्यालयले हेर्नु पर्ने भनी लिखित जवाफ पेश गरेको देखिन्छ । सोही कुराको जिकिर निजले यस अदालतमा दायर गरेको निजको पुनरावेदन पत्रमा समेत लिएको देखिन्छ । प्रमाणको भारको सिद्धान्त अनुसार आफूले कानून बमोजिम कुनै छुट पाउनु पर्ने छ, भने दावी गर्ने पक्षले सो छुट पाउनुको लागि आवश्यक कागज प्रमाण पेश गर्नु पर्ने दायित्व निज दावी गर्नेको हुन्छ तर यि पुनरावेदकले सो दायित्व पूरा गर्न सकेको देखिँदैन । आपूर्तिकर्ताबाट गरेको खरीदलाई मौज्जात किताबमा आम्दानी जनाई आय आर्जन गर्ने कार्यमा खर्च नगरेको व्यहोरा करदाताको प्रतिनिधि शंभु भण्डारीले गरेको बयानमा स्टक बुक नराखेको भनी स्वीकार गरेबाट पुष्टी हुन्छ । सामान खरिद भएको अवस्थामा मात्र स्टोरमा सामान आम्दानी जनाउने हुँदा विल मात्र लिइएको अवस्थामा सामान स्टक बुकमा जनाउने अवस्था नहुँदा करदाताले वास्तविक रूपमा

सामान खरीद नगरिकन खर्च दावी गरेको देखिन्छ । आफूले कारोवार गरेको पक्षलाई चेक मार्फत भुक्तानी गरेको भनी पुनरावेदकले जिकिर लिए पनि कुनै बैंकबाट कुन चेकबाट कुन व्यक्ति वा फर्मलाई कति भुक्तानी दिएको हो सो सम्बन्धी बैकिङ्ग कारोवारको विस्तृत विवरण भए त्यसको अभिलेख रहेने र त्यसलाई प्रमाणको रूपमा सजिलै पेश गर्न सकिनेमा समेत पुनरावेदकले सजिलै पेश गर्न सकिने त्यस्ता प्रमाणहरूलाई पनि आफ्नो लिखित जवाफ साथ सुरु कार्यालय वा पुनरावेदन गर्दा राजस्व न्यायाधिकरणमा वा यस अदालतमा समेत पेश गर्न सकेको देखिँदैन ।

५. पुनरावेदकले करकट्टीको लागि दावी गर्दा निजले आफूले सामान खरिद गरेको भनेको विक्रेताहरूको सम्पर्क व्यक्तिको फोन नं. र ठेगाना समेत खुलाउन सकेको पाइँदैन । यस्तै निजले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा लिखित जवाफ पेश गर्दा आफूले खरिद गरेको सामानहरूको कुनै हिसाव नराखेको स्वीकार गरेको छुन् भने खरिद गरिएको सामान कहाँ कसरी खर्च भए वा कसलाई बिक्री गरेको भन्ने कुराको प्रमाण पुनरावेदक प्रा.लि. ले पेश गर्न सकेको देखिँदैन । कर छुटको दावी गर्ने करदाताले आफूसँग भएको यथेष्ट आधार र कारण दिई प्रमाणद्वारा खण्डन गर्न निजको कर्तव्य हो । आधार र कारण बिना कुनै भन्दैमा अनुमानको आधारमा सही भन सकिँदैन । यस दृष्टिकोणबाट उक्त सामानहरू खरिद भएको बिल पेश गरेपनि वास्तवमा सो सामान नै खरिद नगरी नक्कली बिल बनाएको पुष्टि हुन आएको देखिन्छ ।
६. यसरी पुनरावेदकले पेश गरेको बिल बीजकको सत्यता प्रमाणित हुन नसकेको, विवरण पेश गर्दा कारोवार गरिएका फर्म, व्यक्ति वा संस्थाको ठेगाना, सम्पर्क व्यक्ति समेतका सबै विवरण खुलाउन भनिएकोमा उक्त पार्टीहरू हाल सम्पर्क गराउन नसकिने भनी जवाफ दिएको, कम्पनीले गरेको कारोवारको प्रमाण पेश गर्न पुनरावेदकलाई भनेकोमा सो प्रमाणहरू समेत पेश गर्न नसकी प्रमाण पेश गर्ने प्रमाणको भारबाट च्युत भएको देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम पुनरावेदकको संशोधित करयोग्य आय रु.७३,३३,१३९।२१ कायम गर्ने गरी भएको राजस्व नयायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसलालाई अन्यथा गरिरहन पर्ने अवस्था देखिएन ।
७. तसर्थ, माथि विवेचित मुद्दाको तथ्य, आधार, कारण एवं प्रमाणबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३ ले मिति २०६८।०४।०४ मा गरेको संशोधित कर निर्धारण गर्ने निर्णय सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०८।२२ को निर्णय मिलेको भनी सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंबाट मिति २०६९।०७।२० मा भएको फैसला कानून सम्मत भई मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदक जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८- CR-०९३९

मुद्दा नं: १०६६७३

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाण्डौ जिल्ला काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. १० नयाँबानेश्वर स्थित हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी, ठूला करदाताको कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुर.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रत्यर्थी हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ र विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललित बस्नेत र श्री महेशकुमार थापाले हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि. लाई संचालन गर्ने साविकमा ३ जनाको संचालक समिति रहेकोमा पछि एकजना सञ्चालकबाट कार्य सञ्चालन हुने गरी निर्णय भएको छ । कानुन बमोजिमका सञ्चालकले दिएको अख्तियारी अनुसार काम कारवाही भएको हुँदा पुनरावेदन खारेज गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको फैसला मिलेको छैन, बदर हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो । ठूला करदाताको कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरि शंकर ज्ञवालीले हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.लाई सञ्चालन गर्न ३ जना सञ्चालक समिति रहेकोमा एकजना सञ्चालकबाट भए गरेको काम कारवाही कानुन बमोजिम नभएको भनी पुनरावेदन खारेज गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. अब यसमा पुनरावेदन खारेज गर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानुन अनुकूल छ, छैन ? करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.को सञ्चालक समिति साविकमा ३ सदस्यीय रहेको कुरामा विवाद देखिदैन । तर करदाता प्रा.लि.को मिति २०६४।०९।३० मा बसेको आठौं साधारण सभाले साविकका सञ्चालकहरु मध्ये प्रेमप्रकाश खेतानलाई ४ वर्षका लागि एकल सञ्चालक कायम गर्ने गरी निर्णय गरेको पाइयो । यस प्रकार कायम हुन आएका एकल सञ्चालकको अभिलेख कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा पनि राखिएको देखिन्छ । कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १०४, दफा १०६ समेतमा रहेको कानुनी प्रावधानका सन्दर्भमा हेर्दा कानुनी प्रक्रिया पूरा गरी साधारण सभाबाट

भएको निर्णय अनुसार कायम भएका एकल सञ्चालकबाट भए गरिएका काम कारवाहीलाई वेरितको मान्न मिल्ने देखिदैन । यसरी कानुन बमोजिम अख्तियारप्राप्त एकल सञ्चालक श्री प्रेमप्रकाश खेतानले मिति २०६५।११।०४ मा दिएको अख्तियारी अनुसार जीवराज जैनले पुनरावेदन गरेको देखिएको छ । यस अवस्थामा दायर गरिएको पुनरावेदन केवल सञ्चालकको अख्तियारी सम्बन्धी प्रश्न खडा गरी पुनरावेदक नै खारेज गर्ने गरी फैसला हुनु कानुन अनुकूल देखिदैन । तसर्थ मद्दाको तथ्यमा प्रवेश नै नगरी पुनरावेदन पत्र खारेज हुने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंको मिति २०६७।०६।१९ को फैसला कानुन अनुकूल नदेखिएकाले उल्टी हुन्छ । अब यसमा जे जो बुझनु पर्छ बुझी, विवादको तथ्यमा प्रवेश गरी कानुन बमोजिम पुनः फैसला गर्नु भनी मिसिल समेत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा पठाई दिने ठहर्छ । सो ठहर्नाले पुनरावेदक करदाताका वारेशलाई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा हाजिर हुन जानु भनी तारेख तोकी सुरु र प्रमाण मिसिल समेत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंमा पठाई दिनु ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३- RB-०११०

मुद्दा नं: १६४४५३

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.व.रा. तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार हुङ्गाना

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक काठमाण्डौ जिल्ला काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. ११ हाल बालाजु स्थित शंकर अक्सिजन ग्याँस प्रा.लि.का अख्तियार प्राप्त संचालक शंकरलाल अग्रवाल.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं. ३, काठमाण्डौ.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागज अध्ययन गरियो । पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री नारायण नेपाल र श्री रमेश प्रसाद धितालले प्रत्यर्थी कार्यालयमा दर्ता भएको कम्पनी तथा फर्मसँग पुनरावेदक कम्पनीले कारोवार गरेको हो । ती कम्पनीहरु नक्कली भए त्यस्ता कम्पनीलाई कालो सूचीमा राख्ने त्यस्ता कम्पनीको कारोवार रोक्का गर्ने तथा सोका संचालकहरुलाई कानून बमोजिम कारवाही गर्ने जिम्मा प्रत्यर्थी कार्यालयको भएकोमा प्रत्यर्थी कार्यालयले आफ्नो दायित्व पूरा नगरेको अवस्थामा प्रत्यर्थी कार्यालयमा दर्ता भई कारोवार गरेको पुनरावेदक कम्पनीको कारोवारलाई मान्यता नदिने गरी भएको निर्णय अन्यायपूर्ण हुँदा सुरु निर्णयलाई सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टि गरी पाँउ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. ३ को तर्फबाट उपस्थित विद्वान नायब महान्यायाधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदकले करकट्टी लिएको विक्रेताहरुको सम्पर्क फोन नं. र ठेगाना खुलाउन सकेका छैनन् । निजहरुबाट भएको खरिदको मौज्जात हिसाब नराखेको स्वयंले स्वीकार गरेको छन् । खरिद वापतको भुक्तानी चेक मार्फत गरेको जिकिर लिए पनि सोको प्रमाण पेश गर्न सकेका छैनन् । खरिद गरिएका वस्तु के कुन प्रयोजनको लागि हो वा कसलाई विक्री गरिएको हो भन्ने कुरा खुलाउन समेत नसकेकोले निजले नक्कली बिल बीजक बनाई कारोवार गरेको पुष्टि हुन आएकोले यस अदालतबाट पुनरावेदन दर्ता गर्न दिइएको अनुमति आदेशमा उल्लेख भए अनुसार हुने अवस्था नदेखिँदा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून सम्मत मिलेको देखिँदा सदर गरी पाउं भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
३. प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट करदाताले जारी गरेको विजक वास्तविक नभई वस्तु वा सेवा प्रदान नगरी जारी गरिएको विजकहरूको सत्यता प्रमाणित गर्न नसकेको हुँदा सो वापत दावी गरिएको रकम करकट्टी नपाउने भनी निर्णय भएको देखिन्छ । करदाताले आफूले कानून बमोजिम आफ्नो व्यापारिक कारोवारमा लाग्ने कर नियमित रूपमा बुझाउँदै आएको हुँदा आफूले कुनै कर छुली नगरेको भनी जिकिर लिएकोमा सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई नै सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई लिदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसला उपर समेत चित्त नबुभाई पुनरावेदक करदाताको तर्फबाट पुनरावेदनको अनुमतिको निवेदन परी यस अदालतको मिति २०७३।०६।१४ को आदेश बमोजिम पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्राप्त भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा पेश हुन आएको देखिन आयो ।
५. पुनरावेदक श्री शंकर ग्याँस प्रा.लि.ले आ.व. २०६६।०६७ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार करयोग्य आय रु.२७,४९,६७९।९६ कायम गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३ मा आय विवरण पेश गरेकोमा उक्त कार्यालयले विवरणसाथ पेश भएको कागजात प्रमाणहरू समेतको आधारमा पुनरावेदक प्रा.लि.को करयोग्य आय रु. ९९,३०,५५२।९६ कायम गरी संशोधित कर निर्धारण गरेको देखिन्छ । पुनरावेदकले खर्च कट्टी माग गरिएका सबै शीर्षकमा खर्च कट्टी नगरेको, बैंकको चेक मार्फत गरेको कारोबार र अन्य वास्तविक कारोवारलाई समेत मान्यता नदिएको भनी पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिन्छ । पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा यी पुनरावेदकलाई संशोधित करयोग्य आय निर्धारण गर्दा निजसँग खर्च कट्टी पाउनु पर्ने ठोस प्रमाण पेश गर्नु भन्दा पनि आफूले कारोबार गरेको कम्पनीको सम्पूर्ण विवरण आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा नै रहेकोले सोही कार्यालयले हेर्ने भनी लिखित जवाफ पेश गरेको देखिन्छ । सोही व्यहोराको जिकिर निजले यस अदालतमा दिएको पुनरावेदन पत्रमा पनि लिएको देखिन्छ । प्रमाणको भारको सिद्धान्त अनुसार आफूले कानून बमोजिम कुनै छुट पाउनु पर्ने छ भने दावी गर्ने पक्षले सो छुट पाउनेको लागि आवश्यक कागज प्रमाण पेश गर्नु पर्ने दायित्व निज दावी गर्ने कै हुन्छ तर यी पुनरावेदकले सो दायित्व निवार्ह गर्न सकेको देखिँदैन । आपूर्तिकर्ताबाट गरेको खरिदलाई मौजदात किताबमा आमदानी जनाई आय आर्जन गर्ने कार्यमा खर्च नगरेको व्यहोरा करदाताको प्रतिनिधि सामु भण्डारीले गरेको बयानमा स्टक बुक नराखेको भनी स्वीकार गरेको पुष्टि हुन्छ । समान खरिद भएको अवस्थामा मात्र स्टोरमा सामान आमदानी जनाउने हुदाँ करदाताले वास्तविक रूपमा सामान खरिद गरेको देखिँदैन । आफूले कारोबार गरेको पक्षलाई चेक मार्फत भुक्तानी गरेको भनी जिकिर लिए पनि कुन चेकबाट कुन व्यक्ति वा फर्मलाई कति भुक्तानी दिएको हो सो सम्बन्धि बैकिङ्ग कारोबारको विस्तृत विवरण भए त्यसको गर्दा त्यसको अभिलेख रहने र त्यसलाई प्रमाणको रूपमा सजिलै पेश गर्न सकिनेमा समेत पुनरावेदकले सजिलै पेश गर्न सकिने त्यस्ता प्रमाणहरूलाई पनि आफ्नो जवाफसाथ शुरु कार्यालय वा पुनरावेदन गर्दा राजस्व न्यायाधिकरणमा वा यस अदालतमा समेत पेश गर्न सकेको देखिँदैन ।

६. पुनरावेदकले करकट्टीको लागि दावी गर्दा निजले आफूले समान खरिद गरेको भनेको विक्रेताहरूको सम्पर्क व्यक्ति निजको फोन नं. र ठेगाना समेत खुलाउन सकेको पाईदैन । पुनरावेदकले कारोवार गरेको भनिएका ३०००६१२७१ र ३००५०६३८१ नं. का स्थायी लेखा नं. नक्कली भएको भनी आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौं क्षेत्र नं ३ को निर्णयमा उल्लेख भएकोमा सो तर्फ प्रस्तुत पुनरावेदनमा पनि अन्यथा भन्न सकेको देखिँदैन । यस अवस्थामा उक्त स्थायी लेखा नं. हरूसँग गरिएको कारोवारले मान्यता प्राप्त गर्न सक्दैन । यस्तै निजले आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा लिखित जवाफ पेश गर्दा आफूले खरिद गरेको समानहरूको कुनै हिसाब नराखेको स्वीकार गरेको देखिन्छ भने खरिद गरिएको सामान कहाँ कसरी खर्च भए वा कसलाई बिक्री गरिएको हो भन्ने कुराको प्रमाण निज पुनरावेदकले पेश गर्न सकेको देखिँदैन । कर छुटको दावी गर्ने करदाताले आफूसँग भएको यथेष्ट आधार र कारण दिई प्रमाणद्वारा खण्डन गर्नु निजको कर्तव्य हो । आधार र कारण बिना कुनै कुरा भन्दैमा अनुमानको आधारमा सही भन्न मिल्दैन । यस दृष्टिकोणबाट उक्त सामानहरू खरिद भएको बिल पेश गरे पनि वास्तवमा सो सामान नै खरिद नभई नक्कली बिल बनाएको तथ्य पुष्टि हुन आएको देखिन्छ ।
७. यसरी पुनरावेदकले पेश गरेको बिल बीजकको सत्यता प्रमाणित हुन नसकेको, विवरण पेश गर्दा कारोवार गरेको फर्म, व्यक्ति वा संस्थाको ठेगाना, सम्पर्क व्यक्ति समेतका सबै विवरण खुलाउन भनिएकोमा उक्त पार्टीहरू हाल आफ्नो सम्पर्कमा नरहेको हुदाँ सम्पर्क गराउन नसकिने भनी जवाफ दिएको, पुनरावेदकले गरेको कारोवारको प्रमाण पेश गर्न भनेकोमा सो प्रमाणहरू समेत पेश गर्न नसकी प्रमाण पेश गर्नु पर्ने प्रमाणको भारबाट च्युत भएको देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम पुनरावेदकको संशोधित करयोग्य आय रु.९१,३०,५५२।९६ कायम भएको अवस्थामा प्रमाणको मूल्याङ्कन र विवेचना नगरी राजस्व नयायाधिकरणबाट फैसला भएको भनी पुनरावेदनको अनुमति प्रदान भएको आदेशसँग सहमत हुन सकिएन ।
८. तसर्थ, माथि विवेचित मुद्दाको तथ्य आधार, कारण एवं प्रमाणबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३ ले मिति २०६८/०४/०४ मा गरेको संशोधित आय निर्धारण आदेशको निर्णयलाई सदर गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको मिति ३०६८/०८/२२ को निर्णय मिलेको भनी सदर गरेको राजस्व नयायाधिकरण काठमाण्डौंको मिति २०६९/०७/२० को फैसला कानून सम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६८- CR-०६९८

मुद्दा नं: १०५०१९

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी काठमाण्डौं जिल्ला काठमाण्डौं महानगरपालिका वडा नं. १० नया बनेश्वर स्थित हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.....१

यस अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक ठूला करदाताको कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले चाउचाउ ड्यामेज भयो भने दावी भएकोमा उक्त चाउचाउ फिर्ता आएको देखिदैन, चाउचाउ फुटेर नोक्सान भएकोले भुजिया तयार गरेको भनी मात्रलाई नोक्सान भएको सामान पुनः प्रयोगमा ल्याएको अभिलेख देखिदैन । करदाताबाट पेश भएको आय विवरण संलग्न वासलात प्रमाण कागजहरु छानविन गरी खर्च कट्टी दिन मिल्ने शिर्षकमा दिइएको र ऐन कानून बमोजिम छुट दिन नमिल्ने रकमको हकमा छुट नदिने गरी शुरु कार्यालयबाट निर्णय भएको छ । सो निर्णय उल्टी हुने गरी भएको हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको फैसलाबदर हुनुपर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो । प्रत्यर्थी हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेस्वर श्रेष्ठ र विद्वान अधिवक्ताहरु श्री ललित बस्नेत र श्री महेशकुमार थापाले फिर्ता भएको चाउचाउ भुजियाको रुपमा मूल्य अभिवृद्धि कर विजक जारी गरी तथा असूल गरी दाखिला गरी सकेको छ, सो को विवरण कार्यालयमा पेश गरेको छ, ड्यामेज भएको, मुसाले खाएको, ओसिउको चाउचाउलाइ नष्ट गरिएकोमा सोलाई अमान्य गरिएको तथा ऋण रकम पूजीकृत कार्यमा लगानी गरेकोले राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौंको निर्णय सदर हुनुपर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. अब यसमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन? सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ३९क मा कुनै वस्तु आगजनी, चोरी, दुर्घटना वा टुटफुट हुन गई नोक्सान हुन गएमा त्यस्तो वस्तुको वा उपयोग गर्ने म्याद सकिएको कारणले त्यस्तो वस्तुको मौज्जातबाट लगत कट्टा गर्नु परेमा वा कम मूल्यमा बिक्री गर्नुपर्ने भएको प्रमाण सहित त्यस्तो अवस्था भएको मितिले तीस दिन भित्र त्यस्तो वस्तुमा तिरेको कर कट्टी

गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्ने, यसरी परेको निवेदनमा विभागले प्रकृया तोकिए बमोजिम छानविन गर्नु पर्ने र छानविन गर्दा नोक्सान भएको देखेमा कर कट्टी गर्न सकिने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। तर प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा सो अनुसार चाउचाउ डयामेज भएको वा काम नलाग्ने भएको भनी प्रकृया पुरा गरेको देखिएन। फिर्ता आएको सामान पुनः प्याकिङ्ग गरी बिक्री गरेको तथ्य समेत प्रक्रियागत रूपमा प्रमाणित भएको पाइएन। विवादित वस्तुको पुनः उत्पादन भई बिक्री गरेको भन्ने पनि प्रमाणित हुन आएको पाइएन। बिक्री भएको सामान फिर्ता गर्ने सम्बन्धमा क्र्रेता र विक्रेता बीच निश्चित समय र आधारमा फिर्ता हुन सक्ने शर्त उल्लेख भएको खरिद-बिक्री सम्झौता पेश नभएको भन्ने पनि कर कार्यालयको जिकिर रहेको पाइयो। फिर्ता भएको कुराको पुनः अभिलेखिकरण नभएको स्थितिमा टुटफुट भएको, चोरी भएको वा म्याद सकिएको वस्तु थियो भनी मात्र मिलेन। तसर्थ सामान बिक्री भएको हिसावबाट घटाएको मूल्य रु.१,२६,१६,८५३- लाई मुनाफा वा लाभतर्फ समावेश गर्ने गरी कर कार्यालयले गरेको निर्णय मनासिव देखिदा सो हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंबाट मिति २०६७/०२/०४ मा भएको निर्णय उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश सदर हुने ठहर्छ।

४. अव पूर्व सञ्चालन खर्च तर्फको रु.३,५०,७६९।- का सम्बन्धमा विचार गर्दा सो रकम Bank Loan Arrangement अन्तर्गतको खर्च देखिएको, आयकर ऐन, २०५८ को दफा १४ ले ऋण लिएको रकमको व्याज समेत खर्चको रूपमा कट्टा गर्न पाउने देखिँदा करदाताले उल्लेख गरेको पूर्व सञ्चालन खर्च शीर्षकको रकम कट्टी गर्न नपाउने गरी भएको सुरु कर निर्धारण आदेश उल्टी गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मनासिव देखिदा सदर हुने ठहर्छ।
५. अतः माथि उल्लेख गरिए अनुसार सामान बिक्री भएको हिसावबाट घटाएको मूल्य रु.१,२६,१६,८५३- लाई मुनाफा वा लाभतर्फ समावेश गर्ने गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७ बमोजिम कर कार्यालयले गरेको निर्णय मनासिव देखिदा सो हदसम्म राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौंबाट मिति २०६७/०२/०४ मा भएको निर्णय उल्टी भई सुरु कर निर्धारण आदेश सदर हुने ठहर्छ। सो हदसम्म बाहेक अन्य कुरामा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सदर हुन्छ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०२०६

मुद्दा नं: १७९१८२

फैसला मिति: २०७६ साल पौष २८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्रशमशेर ज.ब.रा. तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशकुमार हुंगाना

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहर भवन ललितपुर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सको तर्फबाट ऐ.का अधिकारप्राप्त अरुणकुमार चौधरी....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न कागजातको अध्ययन गरी पुनरावेदन ठूला करदाता कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान नायब महान्यायधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद पौडेल र विद्वान उपन्यायधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले पुनरावेदक फर्मका प्रतिनिधि अशोक बगडियाले आपूर्तिकर्ता फर्म शुभमश्री पशुपति ट्रेडर्सबाट जारी भएको बीजक भुट्टा बिल बीजकबाट शुरु भएको हो । करदाताले वस्तु खरिद नै नगरी आपूर्तिकर्तालाई कमिसन दिई बिल बीजक प्राप्त गरी नक्कली कारोबार गरेको पुष्टि भइ रहेको अवस्थामा कर निर्धारण कानून सम्मत नै छ । तसर्थ सुरु कार्यालयको निर्णय केही उल्टी गरी आयकर निर्धारण निर्णय पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शीर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses र बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शीर्षक अन्तर्गत Sales promotion खर्च कट्टी दिनु पर्ने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौँबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुदाँ राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला सो हदसम्म बदर गरी कर कार्यालयको निर्णय नै सदर गरी पाँउ भने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. प्रत्यर्थी अरुण इन्टरकन्टिनेन्टलका तर्फबाट हुनु भएका विद्वान अधिवक्ता श्री रमणकुमार कर्णले मेरो (कम्पनी) मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएकोले ऐनको दफा ८ बमोजिम मात्र कर निर्धारण हुनु पर्छ । अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सलाई सामान आपूर्ति गर्ने आपूर्तिकर्ता कानून बमोजिम दर्ता भएकोले आपूर्तिकर्ता फर्मलाई पुनरावेदक कार्यालयले नै खोज्नु पर्दछ । मेरो पक्षले खोज्ने कुरा होइन । आपूर्तिकर्ता जय शुभमश्री पशुपति ट्रेडर्सका प्रतिनिधि अशोक बयानलाई प्रमाणमा लिन मिल्दैन । किनभने निजले फर्मको आधिकारिक पत्र बिना बयान गरेको छन् । निज अशोक बगडिया जय शुभमश्री पशुपति ट्रेडर्सको आधिकारीक व्यक्ति होइनन्, आधिकारिक व्यक्तिलाई बुझिएको छैन । अशोक बगडियाले आधिकारिकता बिना नै गरेको बयानलाई प्रमाणमा लिन मिल्दैन । बरामद भएका सामान र नकाटिएका बिललाई पनि प्रमाणमा लिइएको छ । अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्स र आपूर्तिकर्ताको खाता भिडाई निष्कयौल गर्नु पर्नेमा भिडाईएको छैन । लिखत प्रमाण नै अकाट्य प्रमाण हुन्छ । अनुसन्धान नै

अपूरो छ । भुट्टा बिल जारी गरेकै छैन । जसले नक्कली बिल जारी गरेको हो, उसैलाई कारवाहीको दायारामा ल्याउनु पर्दछ । खरिदकर्तालाई सजाय गर्न मिल्दैन । तसर्थ कर कार्यालयको निर्णय केही उल्टि गरी आयाकर निर्धारण निर्णय पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses र बुँदा नं.३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Sales Promotion खर्च कट्टी दिन पर्ने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट भएको फैसला कानून सम्मत भएकोले सदर गरी पाँउ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

३. प्रस्तुत विवादमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको मिति २०७१।१०।२७ को फैसला मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रत्यर्थी करदाता अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सले आ.व. २०६५/०६६ को लागि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार रु.१,१२,५३,३९३- करयोग्य आय कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरमा मिति २०६६।०९।३० मा आय विवरण पेश गरेकोमा ठूला करदाता कार्यालयबाट करदाताको आ.व. २०६५।०६६ को करयोग्य आय रु. २,०९,०४,१७७- कायम गरी संशोधित कर निर्धारण आदेश भएपछि उक्त आदेश उपर चित्त नबुभाई प्रत्यर्थी करदाताले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि आन्तरिक राजस्व विभागसमक्ष निवेदन दिएकोमा संशोधित कर निर्धारण आदेशलाई नै सदर कायम गर्न आन्तरिक राजस्व विभागले निर्णय गरेको र सो निर्णय उपर समेत चित्त नबुभाई पुनः करदाता फर्मले राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौबाट कर निर्धारण आदेशको बुदाँ नं. २ मा औल्याइएको व्याज खर्च कट्टी करदाता फर्मले नपाउने तर बुँदा नं. १ को Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses र बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Sales Promotion खर्च कट्टी करदाता फर्मले पाउने ठहर्छ भनी फैसला भएकोमा उक्त फैसला उपर ठूला करदाता कार्यालयले चित्त नबुभाई पुनरावेदन गर्ने अनुमति माग गरी पेश भएको निवेदन उपर यस अदालतबाट अनुमति प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा दर्ता भई निर्णयार्थ पेश हुन आएको देखियो ।
५. प्रत्यर्थी करदाताले ठूला करदाता कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण आदेश तथा संशोधित कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा खडा भएको निर्णय पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses उपशिर्षक र बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Sales Promotion उपशिर्षकको खर्च कट्टी पाउने हाईन भने पुनरावेदकको जिकिर रहेको देखिन्छ । कर निर्धारण निर्णय पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses उपशिर्षक तर्फ दावी गरिएको रु.६१,८८,९७७- को बिल नक्कली भएकोले सोको खर्च कट्टी नपाउने तथा बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक

अन्तर्गत Sales Promotion उपशिर्षकको CD Player तर्फ दावी गरिएको रु.३२,९०,०००/- कुन कुन विक्रेताबाट खरिद गरेको भने पहिचान नै नभएकोले सो को खर्च कट्टी नपाउने भने पुनरावेदकको जिकिर रहेको देखिन्छ ।

६. त्यसमा पनि पुनरावेदक फर्म खरिदकर्ता भएको तथ्यमा विवाद छैन । पुनरावेदक फर्मले आपूर्तिकर्ता फर्मबाट मालबस्तु खरिद गरेर के कुन प्रयोजनमा खर्च गरेको हो सो कुरा युक्तियुक्त तवरले पुष्टि भएको देखिँदैन । यसबाट पुनरावेदक फर्मले मालबस्तु आयात नगरी आपूर्तिकर्ताबाट बिल बीजकमात्र लिएर कारोबार गरेको देखाई यो आ.व. को मूल्य अभिवृद्धि कर सुविधा दावी गरेको प्रष्ट हुन आयो । कर कार्यालयले माग गरेको कागजात पुनरावेदक फर्मले उपलब्ध गराउन सकेको देखिँदैन । मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७ को उपदफा (६) ले करकट्टी सुविधा तोकिएका कागजातहरूद्वारा दावी प्रमाणित भएपछि मात्र पाइने प्रष्ट व्यवस्था गरेको छ । कानूनमा नै तोकिएका कागजले दावी प्रमाणित भएपछि मात्र करकट्टी सुविधा पाउने व्यवस्था छ भने त्यसको विपरीत कागजातबाट पुष्टि नहुँदै कर कट्टी सुविधा दिन मिल्ने अवस्था देखिँदैन ।
७. कर निर्धारण निर्णय पर्चाको बुँदा नं.१ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses उपशिर्षकतर्फ दावी गरिएको रु.६९,८८,९७७/- को बिल नक्कली भएको भने पुनरावेदकको जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा प्रत्यर्थी अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सलाई Accessories Expenses लगायतको सामान उपलब्ध गराई निज अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सका नाममा बीजक जारी गर्ने फर्महरूमध्ये जय शुभमश्री पशुपति ट्रेडर्सका लेखापाल अशोक बगाडियाले मिति २०६७/०९/१८ मा अनुसन्धानको क्रममा राजस्व अनुसन्धान विभागमा बयान गर्दा उक्त फर्मका लेखा परीक्षक राजेश अग्रवालको निर्देशनमा बीजक मूल्यको १ देखि १.५ प्रतिशतसम्म रकम नगर्दै प्राप्त गरी निवेदकलाई बस्तु आपूर्ति नगरी कर बीजकमात्र दिएको भनी बयान गरेको भने व्यहोरा पुनरावेदकले उल्लेख गरेको देखिन्छ भने निजको सो बयानको स्वयान गरिएको प्रतिलिपि कर अधिकृतको प्रतिवेदनको अंगको रुपमा फाइलसमक्ष संलग्न भएकोमा उक्त बयानलाई खण्डित हुने प्रमाण करदाताले पेश गर्न सकेको देखिँदैन, साथै यस सम्बन्धमा थप सोधपुछका लागि उक्त फर्मका लेखा परीक्षक राजेश अग्रवाललाई आन्तरिक राजस्व विभागमा उपस्थित हुन पत्राचार गरिएकोमा निज विभागमा उपस्थित नभई फरार रहेको देखियो । यस प्रकार करदाता फर्मलाई बीजक जारी गर्ने कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरूको बयान तथा अनुपस्थितिको अवस्थाबाट जय शुभमश्री पशुपति ट्रेडर्सले प्रत्यर्थी अरुण इन्टरकन्टिनेन्टल ट्रेडर्सलाई बीजक मूल्यको १ देखि १.५ प्रतिशतसम्म रकम नगर्दै प्राप्त गरी बस्तु आपूर्ति नगरी कर बीजकमात्र दिएको भने देखियो । प्रत्यर्थी करदाता स्वयंले पनि आफ्नो कारोबार सही हुन् र जारी गरिएको विजकहरू सही तरिकाले जारी गरिएका हुन् भने तथ्य पुष्टि हुने प्रमाण तथा बिबरणहरूपेश गर्न सकेको देखिँदैन । सम्बद्ध व्यक्तिहरूको बयान र पेश भएका बीजकको प्रकृतिबाट आपूर्तिकर्ता भनिएका फर्महरूबाट भएको कारोबार र जारी बीजक वास्तविक नभई बस्तु वा सेवा आपूर्ति नै नगरी गैरकानूनी तरिकाले केही रकम लिनु दिनु गरी गरिएको भुट्टा बीजक रहेको देखिन आयो ।

८. ठूला करदाता कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा खडा भएको निर्णय पर्चाको बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शीर्षक अन्तर्गत Sales Promotion उपशीर्षकको CD Player तर्फको पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा बिचार गर्दा करदाताले CD Player तर्फ रु.३२,९०,०००/- खर्च कट्टी दावी गरेकोमा सो सामान को-को सँग खरिद गरिएका हुन भने यथार्थ विवरण देखिने बिल बीजक कर परीक्षणको क्रममा तथा अदालतमा समेत प्रत्यर्थी करदाताले पेश गर्न सकेको देखिँदैन । आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम खर्च कट्टी पाउन बीजक हुनु अनिवार्य हुनुका साथै कुनै व्यक्तिले आफ्नो कर लाग्ने कारोबारसँग सम्बन्धित वस्तु वा सेवा खरिद गर्दा तिरेको रकम बिल बीजकबाट स्पष्ट देखिनु पर्नेमा प्रत्यर्थीकरदाताबाट त्यस्तो बिल बीजक पेश हुन सकेको देखिएन । करदाताको कारोबारको सम्पूर्ण जानकारी र हर हिसाब राख्ने आधिकारीक प्रतिनिधि गोपिकृष्ण न्यौपानेले राजस्व अनुसन्धान विभागमा बीजक जारी गर्ने फर्महरुको कारोबारस्थल, आधिकारिक व्यक्ति र फोन नम्बर आफूलाई थाहा नभएको भनी गैर जिम्मेवारी बयान गरेको देखिएबाट ती बिल बीजकहरु वास्तविक कारोबार भै आधिकारिक बिक्रेताबाट जारी भएका हुन भनी भन्न सकिने स्थिति देखिएन । यसरी आधिकारिक प्रतिनिधिको बयानबाट समेत बिक्रेता नै पहिचान हुन नसकेको अवस्थामा करदाताको भनाइका आधारमा मात्र निजले CD Player को वास्तविक कारोबार गरेका हुन भनी विश्वास गर्न र खर्च कट्टी दिन मनासिव हुने देखिएन । साथै गाडी बिक्री गर्ने कर्मचारीले दिने खरीद र बिक्रीको विवरणका आधारमा ती बीजकमा उल्लेखित वस्तुहरु ती पार्टीहरुबाट प्राप्त भएको होलान भन्ने विश्वास गरिएको भनी निज प्रतिनिधिले आफ्नो कुनै भनाई नरहेको र ऐन नियम बमोजिम कर निर्धारण भएमा आफू मन्जूर रहेको भनी बयान गरेको समेतबाट करदाताले CD Player तर्फको खर्च कट्टी माग गर्दा रीतपूर्वकको तथा कानुन बमोजिम कारोबार भई जारी भएका बिल बीजकहरु पेश गरी करकट्टी माग गरेका हुन भन्ने कुरामा विश्वास गर्न सकिने अवस्था देखिएन । प्रमाण कानुन सिद्धान्त र विद्यमान कानुनी व्यवस्था अनुसार आफूले दावी गरेको खर्चलाई पुष्ट्याई गर्ने दायित्व निज करदाताकै हुनेमा करदाताले कर परीक्षणका क्रममा र अदालतमा समेत बिक्रेताको पहिचान खुल्ने त्यस्तो कुनै कागज प्रमाण पेश गर्नु सकेको देखिएन, यसरी करदाताले पेश गरेको बिल बीजकबाट बिजले पेश गरेको CD Player कारोबारको बिल बीजक सक्कली तथा आधिकारिक हुन भन्ने नदेखिएको अवस्थामा करदाताले पेश गरेको CD Player को आपूर्ति र भुक्तानीको कार्य प्रमाणित हुन सकेको देखिएन । करदाताले आफूले कुन बिक्रेताबाट CD Player को आपूर्ति र भुक्तानी प्रमाणित हुन नसकेको अवस्थामा पेश भएको संशयपूर्ण एवं नक्कली बिल बीजकका आधारमा खर्च कट्टी पाउने कुरालाई आयकर ऐनको कुनै पनि कानुनी व्यवस्थाले स्वीकार गरेको देखिँदैन ।

९. आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम खर्च कट्टी पाउन बिल बीजक हुनु मात्र पनि पर्याप्त हुँदैन । वस्तु वा सेवाको कारोबार भएको हुन पनि अनिवार्य हुन्छ । कर छुल्ने योजनाको अंगको रुपमा दर्ता भएका फर्मबाट वस्तु वा सेवा प्राप्त नगरी बिल बीजक मात्र प्राप्त गरेको आधारमा खर्च कट्टी पाउने अधिकारको श्रृजना हुन सक्तैन । वास्तविक रुपमा खरिद नगरिएका तर बीजकबाट खरीद गरेको

देखाइएका बस्तु वा सेवाहरु यर्थात आय अन्तर्गत नपर्ने हुनाले त्यस्ता बस्तु वा सेवा आय आर्जनमा प्रयोग भएको मात्र मिल्दैन ।

१०. प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा आपूर्तिकर्तासँग सामान आपूर्ति गर्ने कुनै सम्झौता प्रत्यर्थीले गरेको देखिँदैन । न त बैकिङ्ग कारोबारबाट रकम भुक्तानी भएको देखिन्छ । केवल बिल बीजक तयार गरेको मात्र देखिन्छ । यस अवस्थामा आपूर्तिको नक्कली बिल बीजकमा व्यवसायीको कुनै लागत नहुने र हुँदै नभएको वा गर्दै नगरिएको लागतलाई खर्च भएको भनी लागतमा गणना गर्न पाउने व्यवस्था आयकर ऐनमा रहे भएको देखिँदैन । आफूले पेश गरेको बिल तथा आपूर्ति सहितको समग्र कारोबार सक्कली हुन् भनी पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा लागत दावी गर्नु तर्कसँगत हुन सक्दैन । यथार्थमा खरिद नै नभएको अवस्थामा खरिद भएको भनी देखाएको नक्कली कारोबारमा लागत पनि नक्कली हुन जाने भएकोले उक्त नक्कली लागत दावी स्वतः शुन्य सरह हुन्छ । यस्तो अवस्थामा खर्च कट्टी मनासिव नहुने भएकाले ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको संशोधित कर निर्धारण तथा संशोधित कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा खडा भएको निर्माण पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses, बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Sales Promotion खर्च कट्टी दिनु पर्ने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौँबाट भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिएन ।

११. तसर्थ, माथि विवेचित मुद्दा तथ्य आधार र कारणहरुबाट समेत आन्तरिक रावस्व विभागबाट मिति २०६८/०७/२० मा भएको निर्णय केही उल्टी गरी ठूला करदाता कार्यालयबाट संशोधित कर निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा खडा भएको कर कार्यालयको निर्णय पर्चाको बुँदा नं. १ अन्तर्गतको Selling and Distribution शिर्षक अन्तर्गत Accessories Expenses, बुँदा नं. ३ अन्तर्गतको Sales Promotion खर्च कट्टी दिने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौँको मिति २०७१/०१/२७ को फैसला कानून सम्मत मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म उल्टि हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०३९१

मुद्दा नं: १८३८०३

फैसला मिति: २०७८ साल साउन १८ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री दीपकुमार कार्की तथा माननीय न्यायाधीश श्री कुमार रेग्मी

मुद्दा: आयकर

पुनरावेदक/निवेदक जिल्ला मोरङ विराटनगर उपमहानगरपालिका वडा नं. ३ स्थित भूदेव आँटा मिलको तर्फबाट ऐ.को अधिकारप्राप्त साभेदार का.जि.का.म.न.पा. वडा नं. २२ बस्ने हेमन्त गोल्छा....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी श्री आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन पत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठले प्रस्तुत मुद्दाको फैसला राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरमा राजस्व सदस्य रहेका रमेशराज गौतम प्रस्तुत मुद्दामा विवादको विषय रहेको कर निर्धारणको निर्णय गर्दा आन्तरिक साजस्व कार्यालय विराटनगरमा कार्यरत रहेको पाइन्छ । आफु कार्यरत रहेको कार्यालयले कार्यरत हुँदाको अवस्थामा भएको निर्णय सम्बन्धी विवादको विषयमा फैसला गर्नु प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल हुन्छ । त्यस्तै निज रमेशराज गौतम कानून, न्याय, संविधान सभा तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको मिति २०७२/०२/२५ को राजपत्रमा प्रकाशित सूचना अनुसारमात्र राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको राजस्व सदस्य तोकिएकोमा प्रस्तुत फैसला सोभन्दा अगावै मिति २०७२/०१/२७ मा निज सहितको इजलासबाट भएको छ । साथै आन्तरिक राजस्व कार्यालयको निर्णय र आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयमा वास्तविक कर छुट पाउने खर्चलाई बेवास्ता गरी त्यस्तो खर्चलाई समेत आयमा देखाई कर निर्धारण गरेकोलाई राजस्व न्यायाधिकरणले सदर गरेको पनि मिलेको नहुँदा सो फैसला बदरभागी छ भनी बहस गर्नु भयो । प्रत्यर्थी आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगर राजस्व सदस्य रमेशराज गौतम आन्तरिक राजस्व कार्यालयले मिति २०६९/०६/२६ मा यी पुनरावेदक संशोधित कर निर्धारण आदेश गर्दा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरमा कार्यरत रहेको भने कतैबाट देखिएको छैन । पछि आएर निज उक्त कार्यालयमा कार्यरत रहेको अवस्थामा राजस्व न्यायाधिकरणको राजस्व सदस्यमा तोकेको पत्रका आधारमा नै कामकाज गर्दै आई प्रस्तुत फैसला समेत भएको हो । राजपत्रमा पछिमात्र सूचना प्रकाशन गरिएको हो । यसमा आफुले कानून बमोजिम कर छुट पाउनु पर्ने रकमका सम्बन्धमा पुनरावेदक कम्पनीले प्रमाण सहित दावी गर्नु पर्नेमा निर्धारित समयभित्र सप्रमाण दावी लिन नसकेको र यति परिणामको जति निस्कने भनी निश्चित मापदण्ड निर्धारण भएको अवस्थामा सो परिणाम बराबरको रकममा कर छुट दिइसकेकोले सो भन्दा बढी कर छुटको माग गर्नु

पनि न्यायसंगत हुदैन । त्यसैले राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानूनसम्मत नै भएकोले सदर हुनु पर्ने भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

२. उपर्युक्तानुसारको बहस सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा, पुनरावेदक भूदेव आटा मिल्सले आ.व.०६४/६५ सालको करयोग्य आय रु. १६,९४,६८४।- कायम गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरमा मिति २०६५/०९/११ म आय विवरण पेश गरेकोमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरले रु २८,३९,४२३।- करयोग्य आय कायम गरी कर निर्धारण गरेको पाइयो । सो उपर भूदेव आटा मिल्सले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि आन्तरिक राजस्व विभागमा निवेदन दिएकोमा आन्तरिक राजस्व विभागले उद्योगको नाममा रहेको सम्पत्तिको ह्रास कट्टी नगरेको सम्ममात्र आन्तरिक राजस्व कार्यालयको निर्णय नमिलेको र सो बाहेक अन्य शिर्षकको हकमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयको निर्णयलाई सदर गर्ने गरी मिति २०६९/११/३० मा निर्णय गरेको पाइयो । सो निर्णय उपर यी पुनरावेदकले राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरमा पुनरावेदन गरेकोमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयलाई सदर हुने ठहर्‍याई मिति २०७२/१/२७ मा फैसला भएकोमा सो फैसला नमिलेको भनी उक्त उद्योगले पुनरावेदन गर्ने अनुमती पाउँ भनी यस अदालतमा निवेदन दर्ता गरी यस अदालतको मिति २०७५/१/७ गतेको आदेशले पुनरावेदन दर्ताको लागि अनुमती प्रदान भएको हुँदा उक्त निवेदन पुनरावेदन सरह दर्ता भई पेश हुन आएको पाइयो ।
३. उल्लिखित सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको फैसला मिलेको छ वा छैन ? तथा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ सक्दैन ? भनी निर्णय दिनु पर्ने हुन आयो ।
४. निर्णयार्थ विचार गर्दा, विवादका रुपमा रहेको संशोधित कर निर्धारण आदेश आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट मिति २०६९/०६/२६ मा भएको पाइन्छ । सो कर निर्धारण आदेश निज रमेशराज गौतमबाट भएको पाइदैन र मिसिल संलग्न उक्त समयमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट प्रकाशित सूचना, गरिएका पत्राचार आदिमा पनि रमेशराज गौतमको दस्तखत रहे भएको देखिएको छैन । निज रमेशराज गौतम विवादित कर निर्धारण हुँदाको समय अर्थात मिति २०६९/६/२६ मा आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा रहेको देखिने अन्य कुनै कागज प्रमाण पेश भएको र मिसिल संलग्न रहे भएको पाइदैन । २०७२/२/२५ को राजपत्रमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा कार्यरत रहेका भनी उल्लेख भएको मात्र आधारमा करिब तीन वर्ष अगाडि देखि नै अर्थात २०६९/६/२६ मा पनि निज रमेशराज गौतम सोही कार्यालयमा रहेको भनी मान्न मिल्दैन । त्यसैले राजस्व न्यायाधिकरणबाट प्रस्तुत फैसला कार्यालय विराटनगरमा कार्यरत रहेकोले उक्त फैसला प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल भएको भनी दिएको पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन ।
५. अब पुनरावेदकका कानून व्यवसायीले निज रमेशराज गौतमलाई मिति २०७२/२/२५ को राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाले राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको राजस्व सदस्यमा तोकेकोमा सो अगावै अर्थात

मिति २०७२/०१/२७ मा निज सहितको इजलासबाट प्रस्तुत फैसला भएको देखिएको भनी प्रश्न उठाए तर्फ विचार राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०७२/०१/२७ मा भएको प्रस्तुत फैसला राजस्व सदस्यको रूपमा रमेशराज गौतम समेतको इजलासबाट भएको देखिन आएको छ। निजलाई राजस्व सदस्यको रूपमा तोकिएको भनी मिति २०७२/२/२५ को राजपत्रमा मात्र सूचना प्रकाशित गरिएको पाइन्छ। उक्त सूचना प्रकाशित भएको मिति भन्दा पहिला देखि नै लागु हुने गरी तोकिएको भनेर पनि राजपत्रमा उल्लेख भएको पाइदैन। सामान्यतया राजपत्रले यो मिति देखि लागु हुने गरी तोकिएको भनी उल्लेख नगरेको अवस्थामा राजपत्रमा सूचना प्रकाशित भएको मिति देखि लागु हुने गरी तोकेको भनी बुझ्नु पर्ने हुन्छ। यसमा निजलाई फैसला हुनुभन्दा अगावै राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको राजस्व सदस्यका रूपमा तोकिएको भन्ने देखिने कुनै कागज प्रमाण मिसिल संलग्न रहेको पाइदैन र मिति २०७२/२/२५ को राजपत्रमा प्रकाशित सूचनामा पनि निजलाई पहिलेको मितिबाट लागु हुने गरी तोकिएको भन्ने उल्लेख नगरी केवल “राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको राजस्व सदस्यमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरका प्रमुख कर अधिकृत श्री रमेशराज गौतमलाई तोकेको छ” भने मात्र उल्लेख गरिएको छ। यसबाट सो मिति २०७२/०२/२५ बाट लागु हुने गरी मात्र निजलाई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको राजस्व सदस्यको रूपमा तोकिएको भनी मान्न मिल्ने हुन्छ। सो मिति भन्दा अगाडि देखि नै लागु हुने गरी अर्थात् प्रस्तुत फैसला हुँदा निज राजस्व सदस्यको रूपमा राजस्व न्यायाधिकरणमा रहेको थिए भन्ने देखिने प्रमाणको अभावमा उक्त राजपत्रको सूचना प्रकाशित भएको मितिभन्दा अगाडि निजले राजस्व सदस्यका रूपमा गरेको कामकारवाहीहरूले मान्यता पाउन सक्ने दिन मिल्ने नदेखिएकोले प्रस्तुत मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसला बदरयोग्य देखियो।

६. अतः माथि विवेचित आधार र कारणबाट मिति २०७२/०२/२५ को राजपत्रको सूचनाबाट मात्र राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरमा राजस्व सदस्य तोकिएका रमेशराज गौतम समेतको फैसलालाई मान्यता दिन नमिल्ने देखिएकोले सो राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर गरी दिएको छ। अब कानून बमोजिम यथाशिघ्र निर्णय गर्नु भनी प्रस्तुत न्यायाधिकरण विराटनगरबाट पठाई दिने ठहर्छ।

भाग ३

भन्सार ऐन, २०६४ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च
अदालतको फैसला संग्रह

मुद्दा दर्ता नं: ०७५-RB-०१४६

मुद्दा नं: १९०८१०

फैसला मिति: २०७७ साल पौष २७ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश श्री कुमार रेग्मी

मुद्दा: भन्सार ऐन, २०६४ (सुनु भन्सार चोरी पैठारी)

पुनरावेदक राजस्व अनुसन्धान विभाग, हरिहरभवन, ललितपुरको तर्फबाट ऐ. विभागका उप महानिर्देशक यज्ञराज कोइराला.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी जिल्ला काभ्रेपलाञ्चोक बनेपा नगरपालिका वडा नं ६ स्थायी घर भएका प्रसन शाक्य.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरियो ।

२. पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट रहनु भएका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले प्रतिवादी प्रसन शाक्यबाट बिना बिल बीजकको सुन बरामद भएको र बिना बिल बीजकको मालसामान ढुवानी गर्नु गैरकानुनी भएको हुँदा यी प्रतिवादी प्रसन शाक्यलाई राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंले कसुरबाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी सुरु माग दाबी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भनी तथा प्रत्यर्थीका तर्फबाट रहनु भएका विद्वान अधिवक्ता श्री राजु चापागाँईले प्रतिवादीबाट बरामद भएको सुन नेपाल भित्रै खरिद गरी लिई आएको सुन हो । तत्काल बिल बीजक सम्म साथमा नभएको मात्र अवस्था हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला सदर हुनुपर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

३. उपरोक्तानुसारको बहस समेत सुनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन ? वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

४. निर्णय तर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी प्रसन शाक्यलाई कसुरदार ठहराई बरामदी सुन जफत गर्ने, बिगो बराबर रु.७३७,८६७।७१ जरिवाना गर्ने र बा ५५ प ६९८५ को मोटरसाइकल जफत हुने गरी राजस्व अनुसन्धान विभागबाट निर्णय भएको र सो निर्णय मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला उपर वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट मुद्दा दोहोर्‍याई हेरी पाँउ भन्ने निवेदन परेकोमा यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान भई प्रस्तुत मुद्दा पुनरावेदनको रोहबाट पेश हुन आएको देखियो ।

५. पुनरावेदन जिकिर तर्फ हेर्दा बिना बिल बीजकको माल सामान ढुवानी गर्नु गैरकानुनी भएको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण अनामनगर काठमाडौंबाट बिना बिल बीजकको सुन ढुवानी गरी रहेको अवस्थामा अवैध सुन सहित पक्राउ परेका प्रसन शाक्यलाई कसुरबाट सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भै बदरभागी हुँदा राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको उक्त फैसला बदर गरी पाउँ

भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर देखिन्छ । सो पुनरावेदन जिकिर तर्फ विचार गर्दा मिति २०७४।१०।४ गते अन्दाजी २:०० बजेको समयमा काठमाडौँबाट बनेपातर्फ आउदै गरेको बा ५५ प ६९८५ नं. को मोटरसाईकल एवं मोटरसाईकल चालकको शरीर खानतलासी लिने क्रममा प्रसन शाक्यले कागजात बिना अवैध बिक्री गर्नको लागि लैजान लागेको सुन निज प्रसन शाक्यले लगाएको कालो रंगको ज्याकेटको माथिल्लो भागको दाँया साईडको गोजिमा १३ तोला ४ लाल सुन फेला पारेको हुँदा उक्त सुन र उक्त सुन हुवानी गर्न प्रयोग भएको बा ५५ प ६९८५ नं. को २२० सिसि को मोटरसाइकल १ थान र निजलाई समेत यसै प्रतिवेदन साथ पेश दाखिला गरेका छौं भन्ने व्यहोराको प्रहरी प्रतिवेदन देखिन्छ ।

६. प्रतिवादी प्रसन शाक्यले बयान गर्दा आफु बनेपामा रहेको रत्न मोहन ज्यासः र अजिमा शरणम भन्ने पसलमा कालिगढको रुपमा काम गर्ने मानिस भएको, रत्नमोहन ज्यासका साहुजी मोहन काजी शाक्य र अजिमा शरणमको साहुजी युवराज शाक्य भएको, वारदातको दिन आफूलाई डाइस काट्न र सुन खरिद गर्न साहुहरुले काठमाडौँ पठाएको हुनाले काठमाडौँबाट सुन लिएर आउदै गर्दा पक्राउ परेको, बरामद मध्ये १० तोला सुन काठमाडौँको बाङ्गेमुढा स्थित शाक्य सुनचाँदी पसलबाट खरिद गरी ल्याएको हो, बिल ल्याउन बिसिएको हुँदा पछि पेश गर्नेछु, चोरी गरेको होइन भनी आफ्नो साथबाट सुन बरामद भएको कुरालाई स्वीकार गरेको देखिए पनि चोरी पैठारी गरेकोमा इन्कार रहेको देखिन्छ ।
७. प्रतिवादीले सुन खरिद गरेको भनिएको शाक्य सुनचाँदी पसलका तर्फबाट उपस्थित सुजित शाक्यले प्रतिवादी प्रसन शाक्य अजिमा आभुषण गृह, बनेपामा काम गर्ने मानिस भएको, निजले आफ्नो पसलबाट १० तोला सुन खरिद गरी लगेको, उक्त दिन साँझ पसल बन्द गर्ने हतारमा हुँदा बिल लेखेर दिन बिसेको हो, पछिल्लो दिन उहाँको मान्छे आएर बिल लिएर गएको हो , निजलाई बिक्री गरेको सुन प्रभु बैडबाट खरिद गरेको १ किलो सुन मध्येको हो भनि उल्लेख गरेको देखिन्छ भने रत्न मोहन ज्यासका मोहन काजी शाक्य आफ्नो काम गर्ने कालिगढ भएको, वारदातको दिन निज प्रसन शाक्यलाई डिजाइन पिस काट्न ३४१ लाल सुन दिई पठाएको हो, काठमाडौँबाट फर्केर आउँदा बिल नभएको कारण पक्राउमा परेका रहेछन्, उक्त सुनको बिल मसंग छ भनी बकपत्र गरेको पाइन्छ ।
८. बुझिएका सुजित शाक्य र मोहन काजी शाक्यको बकपत्र व्यहोराबाट समेत प्रतिवादीको साथबाट बरामद भएको १० तोला सुन काठमाडौँको शाक्य सुनचाँदी पसलबाट खरिद गरेको र डाइस काट्न पठाए अनुसार डाइस काटी ल्याएको हो भनी प्रतिवेदनले गरेको बयान पुष्टि हुन आएको देखिन्छ ।
९. भन्सार ऐन, २०६४ को दफा २(च) मा “चोरी पैठारी भन्नाले भन्सार महसुल लाग्ने मालवस्तु भन्सार महसुल नतिरी, लुकाई छिपाई वा बाटो छली वा भन्सार महसुल नलाग्ने मालवस्तु भए पनि यस ऐन बमोजिम घोषणा नगरी नेपाल भित्र ल्याउने कार्य समझनु पर्छ” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । प्रतिवादीको इन्कारी बयान, सुन बिक्रीकर्ताले मेरो पसलबाट बरामद भएको सुन खरिद गरेको हो भनी गरेको बकपत्र, प्रतिवादीले काम गर्ने गरेको पसलका मालिकले प्रतिवादीबाट बरामद भएको सुन डाइस काट्न पठाएको भनि गरेको बकपत्र, प्रतिवादीले शाक्य सुनचाँदी पसलबाट खरिद गरि ल्याएको भनी बिल समेत दाखेल गरेको र अभियोजन पक्षबाट बरामद भएका सुनहरु कुन

भन्सार नाकाबाट कसरी लुकाई छिपाई वा छली नेपाल भित्र ल्याएको हो सो केही खुलाउन नसकेको समेतका कारणहरुबाट प्रस्तुत दफा यी प्रतिवादीको हकमा आकर्षित हुने देखिदैन ।

१०. तत्काल सुन बरामद हुँदा बरामद भएको सुन खरिद गरेको बिल साथमा नभएको भन्ने आधारले मात्र प्रस्तुत मुद्दामा न्यायिक निष्कर्षमा पुग्न न्यायसंगत हुँदैन । प्रतिवादीले सुन खरिद गरेको भनिएको पसलको नाम समेत उल्लेख गरी गरेको बयानलाई सो सुन बिक्रेताले गरेको बकपत्रबाट पुष्टि भएको देखिन्छ, भने खरिद गरेको सुनको बिल समेत पेश भइ मिसिल संलग्न रहेको देखिन्छ । खरिदकर्ता र बिक्रेताका बिचमा रकम लिनु दिनु गरी सुन खरिद बिक्री गरेको कार्यालाई गैर कानुनी कार्य भन्ने देखिएन ।
११. तत्काल सुन बरामद हुँदा बरामद भएको सुन खरिद गरेको बिल साथमा नभएको भन्ने आधारले मात्र प्रस्तुत मुद्दामा न्यायिक निष्कर्षमा पुग्न न्यायसंगत हुँदैन । प्रतिवादीले सुन खरिद गरेको भनिएको पसलको नाम समेत उल्लेख गरी गरेको बयानलाई सो सुन बिक्रेताले गरेको देखिन्छ । खरिदकर्ता र बिक्रेताका बिचमा रकम लिनु दिनु गरी सुन खरिद बिक्री गरेको कार्यालाई गैर कानुनी कार्य भन्न मिल्ने देखिएन ।
१२. नेपाल सुनचाँदी व्यवसायी संघ, काभ्रेको मिति २०७३।१०।५ को पत्र हेर्दा प्रतिवादी प्रसन शाक्य बनेपाका सुनचाँदी व्यवसायीहरुको सुनचाँदीका गरगहना बनाउने कालिगढ भएको तथा सुनचाँदीका गरगहना बनाउने आवश्यक डाइस, सिक्की, बुट्टा काट्ने, पालीस गर्ने कार्यहरु बनेपामा नभएको हुनाले भक्तपुर, काठमाडौं, ललितपुर जिल्ला जानुपर्ने भनि उल्लेख भएको देखिन्छ । प्रस्तुत: प्रतिवादी सुनका गहना बनाइदिने कालिगढ भएका र विभिन्न सुन पसलको अर्डर अनुसार गहना बनाइदिने व्यक्ति भएको खुल्न आएको छ ।
१३. सुनको परिमाण १३ तोला ४१.७ लाल भएको तथा प्रतिवादी प्रसन शाक्य सुन पसलको अर्डर बमोजिम सुनका गहनाहरु बनाइदिने कालिगढ सम्म भएपनि साहुले खरिद गरी ल्याई दिनु भनी पठाएको अवस्था हुँदा बरामद भएको सुन आफुले खरिद गरेको हुँदै होइन भनी प्रतिवादीले बयान गरेका छन । बरामदी मुचुल्का र प्र.उ. सहकुल थापा समेतले दिएको प्रतिवेदन व्यहोरा हेर्दा बरामद भएको १३ तोला ४१.७ लाल सुन मध्ये ३ तोला ४१.४ लाल सुन विभिन्न संकेत नं. उल्लेख गरी स-साना टुक्रा बनाई विभिन्न संकेत नं. समेत उल्लेख गर्नु पर्ने कारण र औचित्य समेत देखिदैन र प्रतिवादीबाट बरामद भएको सुन सहित पक्राउ परेका प्रसन शाक्यलाई कसुरबाट सफाई दिने गरी भएको फैसला बदर गरी सुरु मागदावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन ।
१४. अतः माथि विवेचित आधार एवं कारणहरुबाट प्रतिवादी प्रसन शाक्यलाई कसुरदार ठहर गरी राजस्व अनुसन्धान विभागबाट मिति २०७४।१२।२८ मा भएको फैसला उल्टि गरी प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाई दिने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०७४।१०।३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-०२१०

मुद्दा नं: १७३०९४

फैसला मिति: २०७६ साल माघ २० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश डा. श्री मनोजकुमार शर्मा

मुद्दा: भन्सार ऐन, २०६४ (राजस्व चुहावट)

पुनरावेदक श्री अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभागको तर्फबाट नि. महानिर्देशक तोयम राया.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी रुकमणी इन्टरनेशनल प्रा. लि. स्थायी लेखा नं. ५००२१०३९० को अख्तियार प्राप्त संचालक अध्यक्ष जाजोडिया१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक भन्सार विभागको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र राजेन्द्र सिंह भण्डारीले पैठारीकर्ताले गरेको घोषणा तथा कारोवार पैठारीकर्ताको मालवस्तु खरिद, पैठारी वा बिक्री सम्बन्धी खाता, श्रेस्ता, अभिलेख वा अन्य कागजात, बैंक अभिलेख, कम्प्युटर प्रणाली लगायत निजको व्यवसायसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण अभिलेख परिक्षण गर्न सक्ने व्यवस्था भन्सार ऐन २०६४ को दफा ३४(१) ले गरेको हुँदा विभागबाट गरिएको जाँचपास पछिको परिक्षण PCA मिलेन भनी न्यायाधिकरणले लिएको फैसलाको निर्णय त्रुटिपूर्ण भएको र भन्सारमा सामान जाँचपास गर्दा पैठारीकर्ताले प्रज्ञापनपत्र र बिल बीजकमा घोषणा गरेको मूल्य, साइज, युनिट जे जस्तो घोषणा गरेको छ, सोही आधारमा निजले समान बिक्री गर्नुपर्नेमा परीक्षणका क्रममा इकाई फरक पारी प्रति इकाई मूल्य समेत फरक पर्नुले राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको उक्त फैसला उल्टी गरी पुनरावेदन जिकिर बमोजिम गरी पाउँ भन्ने समेतको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।
२. उपरोक्तानुसारको दुवै पक्षबाट उपस्थित विद्वानहरुको बहस सुनी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होईन ? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा, भन्सार विभाग त्रिपुरेश्वरबाट श्री सुख्खा बन्दरगाहा भन्सार कार्यालयलाई पैठारीकर्ता श्री रुकमणि इन्टरनेशनल प्रा.लि. ले त्यस कार्यालयको प्रज्ञापनपत्र TBF 949 मिति २०६५।५।२८ बाट पैठारी गरी ल्याएको Floor Tiles को जाँचपास पछिको परिक्षण (PCA) सम्पन्न गरी सो जाँचपास पछिको परिक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको छुट रकम ७ दिन भित्र असुल गरी सो को जानकारी विभागमा पठाउनु हुन भनी मिति २०६६।२।१५ मा पत्र लेखी सो को बोधार्थ श्री रुकमणी इन्टरनेशनललाई दिई रु७,४५,५५९।५४ पैसा ७ दिन भित्र बुझाउनु हुन भनी श्री सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयले मिति २०६६।२।१६ मा लेखेको पत्र न्याय र कानून सम्मत नहुँदा उक्त निर्णय बदर गरी न्याय इन्साफ पाउँ भनी रुकमणी इन्टरनेशनलको तर्फबाट राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी भन्सार विभागले Post Clearance Audit गर्दा यिनै

पुनरावेदकले The Comfort Housing लाई आयात प्रज्ञापनपत्र नं. TBF 949 बाट आयात गरिएको Floor Tiles विक्री गरेको भनी वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्न सकेको देखिँदैन । केवल सामानको प्रकृति मेल खाएको आधारमा अनुमानको भरमा बढी मूल्यमा सामान विक्री गरेको र एउटा मात्र बिलको आधारमा पुनरावेदकले आयात गरेको समग्र सामानको जाँचपास पछिको परिक्षण गरेको भन्दै पुनरावेदकले भन्सार कार्यालयमा घोषणा गरेको बीजक मूल्यलाई मान्यता नदिई बढी भन्सार महशुल र जरिवाना समेत दाखिला गर्नु भनी भन्सार विभागको निर्णय मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहर्छ, भनी भएको राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला उपर भन्सार विभागको तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको पाईयो ।

४. यसमा जाँचपास पछिको परीक्षण (PCA) सम्बन्धी कानुनी व्यवस्थामा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ३४ को उपदफा १ र २ ले समेत गरेको देखिन्छ । PCA गर्न सक्ने आधार भन्सार ऐन, २०६४ दफा ३४ को समग्र अध्ययन गर्दा निम्न लिखित रहेको देखिन्छ । (१) पैठारीकर्ताले पैठारी गरेको माल वस्तु निजले घोषणा गरेकोमा भिन्न मालवस्तु पाइएमा । (२) निज पैठारीकर्ताले गरेको घोषणा अनुरूप नभएको देखिएमा (३) कारोबार मूल्य घटी घोषणा गरेमा । (४) मालवस्तुको परीमाण घटी घोषणा गरेको, देखिएमा, माथि उल्लेखित कारणहरूले घटी महसुल असुल भएको देखिएमा भन्सार अधिकृतले त्यसरी भएको मूल्य वा परिमाणमा पैठारी हुँदाका बखत लाग्ने महसुल पैठारीकर्ताबाट तत्काल असुल गरी घटी कारोबार मूल्य वा परिमाण घोषणा गरे वापत निजलाई भन्सार ऐन, २०६४ बमोजिम कारवाही गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ ।
५. पैठारीकर्ताले कारोबार मूल्य घटी देखाएकोले थप भन्सार महसुल समेत असुल गर्न भन्सार विभागले पठाएको देखिन्छ । खास गरी कारोबार मूल्यमा PCA गर्दा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा २ को खण्ड (ख) लाई हेर्दा “कारोबार मूल्य” भन्नाले पैठारीकर्ताले पैठारी गरेको मालवस्तुको विक्रेतालाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा वास्तविक रूपमा भुक्तानी गरेको वा भुक्तानी गर्नुपर्ने रकममा त्यस्तो मालवस्तुको नेपालको सिमासम्म ल्याउँदा लागेको वा लाग्न सक्ने भाडा, बीमा तथा अन्य सम्बद्ध खर्च जोडी हुन आउने रकम सम्झनु पर्छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । माथि विवेचना भए बमोजिम अभियोगकर्ताले भन्सारमा घोषणा गरेको भन्दा भिन्न वस्तु नपाइएकोमा मालवस्तुको परिमाण घोषणा अनुरूप नभएको र घटी परीमाणको अवस्थामा यी पैठारीकर्ताको हकमा गए पछि र कारोबार मूल्यमा अभियोग भएपछि सो कारोबार मूल्य तय गर्दा मालवस्तुको विक्रेतालाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा वस्तु वास्तविक रूपमा भुक्तानी गरेको सो रकममा त्यस्तो मालवस्तु नेपालको सिमासम्म ल्याउँदा लागेको वा लाग्न सक्ने भाडा, बीमा तथा अन्य सम्बद्ध खर्च जोडी हुन आउने रकममा भन्सार महसुल लिनसक्ने देखिन आयो । पैठारीकर्ताले विक्रेतालाई भुक्तानी गरेको रकम कुन हो भनी हेर्दा निजले बैंक मार्फत विदेशी विनिमय प्राप्त गरी सो रकम विक्रेतालाई बुझाई नेपालमा पैठारी गरेको सामानमा बाटोमा ल्याउँदा लाग्ने भाडा बीमा लगायत अन्य खर्च जोडी कारोबार मूल्य कायम गरी सोमा भन्सार महसुल लिने कानुनी व्यवस्था भए बमोजिम भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १५ बमोजिम भाडा बीमा तथा अन्य सम्बद्ध खर्चको अनुमानित रकम जोडी तत्काल भन्सार लिने र त्यस्तो भाडाको पछि घटीबढी भएमा भन्सार कार्यालयमा नै हिसाब भै घटी भएमा पैठारीकर्ताबाट लिने र बढी भएमा भन्सार कार्यालयले फिर्ता दिने कानुनी व्यवस्था भएको समेत पाइयो ।

६. पैठारीकर्ताले उक्त दफा २ को खण्ड (ख)बमोजिम कारोवार मूल्य घटी देखिएको भनी PCA गरेको कार्य सो खण्ड (ख) को कानुनी व्यवस्था बमोजिम भएको देखिँदैन। कारोवार मूल्य घटी देखाएको भनेर मात्रै पुग्दैन । भन्सार महसुल बुझाउँदा पेश गरेको सम्पूर्ण प्रमाणहरुलाई कानून अनुरूपको होइनन् भनी सिद्ध गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसको प्रमाण पुऱ्याउनु पर्ने भार पनि प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले अभियोगकर्तामा जाने देखिन्छ । विपक्षी प्रा.लि.ले बिल नं.१५९ बाट मिति २०६५।१।३ मा The Comfort Housing लाई विक्रि गरेको Floor Tiles यसै Consignment बाट आयात गरेको होला भन्ने अनुमान गरी आयातकर्ताले भन्सारमा घोषणाको मूल्यसँग तुलना गर्दा १९७.७० प्रतिशत सम्म रकम फरक परेको भनी भन्सार विभागले भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ३४(२)बमोजिम लागने महसुल तथा जरीवाना समेत असुल गर्नु पर्ने भनी मिति २०६६।२।४ मा निर्णय गरेको देखिन्छ । भन्सार विभागले Post Clearance Audit गर्दा यिनै विपक्षीले The Comfort Housing लाई आयात प्रज्ञापनपत्र नं. TBF 949 बाट आयात गरीएको Floor Tiles विक्रि गरेको भनी ठोस वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पृष्टि गर्न सकेको अवस्था देखिँदैन । सामानको प्रकृति मेल खाएको आधारमा अनुमानको भरमा बढी मूल्यमा सामान विक्रि गरेको मिसिल संलग्न कागजातबाट नदेखिएबाट एउटामात्र बिलको आधारमा विपक्षी कम्पनीले आयात गरेको समग्र सामानको जाँचपास पछिको परीक्षण गरेको भन्दै भन्सार कार्यालयमा घोषणा गरेको विजक मूल्यलाई मान्यता नदिई बढि भन्सार महसुल र जरीवाना समेत दाखिला गर्नु भनी भन्सार विभागले मिति २०६६।२।४ मा PCA सम्बन्धी गरेको निर्णय उल्टि गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६७।६।१४ को फैसला अन्यथा मान्न मिल्ने देखिन आएन ।

७. माथि विवेचित आधार प्रमाण र कारणबाट एउटा मात्र विक्री बिलको भरमा भन्सारमा घोषणा गरेको बीजक मूल्य लाई मान्यता नदिई PCA गरेको मिति २०६६।२।४ को भन्सार विभागको निर्णय मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।६।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०४२४

मुद्दा नं: १८४४५२

फैसला मिति: २०७६ साल असार ३० गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीस डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई तथा माननीय न्यायाधीस श्री कुमार रेग्मी

मुद्दा: भन्सार ऐन, २०६४ (यू.पि.एस समेत भन्सार चोरी पैठारी)

पुनरावेदक एनसेल प्रा.लि.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी राजस्व अनुसन्धान विभाग१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन सहितको मिसिल कागजात अध्ययन गरी पुनरावेदक एनसेल प्रा.लि. को तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् अधिवक्ता श्री तिलकविक्रम पाण्डे र विद्वान अधिवक्ता श्री रत्नकुमार खरेलले हाम्रो पक्षले दुईवटा व्याट्री मगाएको कुरा प्रज्ञापनपत्र नं. ८४०२ बाट स्पष्ट हुन्छ । उक्त सामान इरिक्सन इण्डिया कम्पनीबाट ल्याएको हो । प्रज्ञापन नं. ८४०२ भित्र बरामद भएका सामानहरु पर्छन । स्पेसिफिकेसन अनुसार कै सामान रहेको छ । पछि पेश भएको प्रज्ञापनपत्रको विषयमा कुनै विवाद छैन । बरामद भएका सामानहरु लुकाई छिपाई गरी ल्याइएको होइन । कम्पनीले बरामदी सामानको भन्सार तिरेको कागजातहरु पेश गरेकै छ । राजस्व अनुसन्धान विभागले कसुर स्थापित गर्ने गरी गरेको निर्णयलाई नै सदर गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण छ । उक्त फैसला बदर गरी बरामद गरीएका सामानहरु तथा जरीवानाको रकम फिर्ता हुनु पर्छ, भन्ने समेत बहस गर्नु भयो ।
२. उपर्युक्त बमोजिम पुनरावेदक एनसेल प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान कानून व्यावसायीहरु तथा विपक्षी राजस्व अनुसन्धान विभागसमेतको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् उपन्यायधिवक्ताले गर्नु भएको बहस जिकिर सुनी राजस्व अनुसन्धान विभागको निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेको छ वा छैन र पुनरावेदक एनसेल प्रा.लि. को पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो वा होइन भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।
३. यसमा निर्णयतर्फ विचार गर्दा, ट्रकमा भएका सामान तथा थानकोट चेकपोष्टको पत्रसाथ प्राप्त सामानको नाम, परिमाण, प्रतिइकाई मूल्य लगायत कुनै पनि विवरण भिडान भएको नदेखिएकाले हाललाई विगो बमोजिमको सामानहरु यस विभागको गोदाममा राख्ने र विगो अन्दाजी मूल्य रु ४०,००,०००।- (चालिस लाख रुपैया) बराबरको रकम विगो बमोजिम जरिवाना बापत धरौटी माग गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवेदन अभियोग दायर भएकोमा स्पाइस नेपाल प्रा.लि. लाई भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ५७(१) बमोजिम रु. ४०,००,०००।-(चालिस लाख रुपैयाँ) विगो बमोजिम जरिवाना हुने ठहर्छ। साथै ना.२ ख. ८६९८ र ना. २ ख. ९२७८ नं. का चालकले उक्त चोरी सामान ढुवानी गरेको कसुरमा सोही ऐनको दफा ५७(२) बमोजिम जनही रु.५,०००।-(पाँच हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने ठहर्छ भनी राजस्व अनुसन्धान विभागबाट मिति २०६६।१२।१०

भएको निर्णयलाई नै सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६६।११।१८ मा फैसला भएको रहेछ । उक्त फैसला उपर चित्त नबुभाई प्रतिवादी एनसेल प्रा.लि. पुनरावेदन गर्न अनुमति पाउँ भनी यस अदालतमा निवेदन दिएकोमा मिति २०७५।०१।०७ को आदेशले पुनरावेदन दर्ता गर्न अनुमति पाई प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदनपत्र दर्ता भएको रहेछ ।

४. अब राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६६।११।१८ मा भएको फैसला मिलेको छ वा छैन भनी हेर्दा निवेदक कम्पनीले भन्सार महसुल बुभाई नेपालमा पैठारी गरी ल्याएका बरामदी सामानहरु नेपाल भित्रको गोदामबाट नेपाल भित्रकै अर्को गोदाममा स्थानान्तरणसम्म गरिएको अवस्था हो । सामान गोदाममा सार्ने क्रममा भएको सामान्य त्रुटिलाई भन्सार ऐन, २०६४ को दफा २(च) को परिभाषा भित्र पर्दैन । बरामदी सामानको भन्सार महसुल बुभाएको कागजात समेत पेश गरेको अवस्था छ । पेश भएका कागज प्रमाणहरु के कुन कारणबाट स्वीकार नभएका हुन भन्ने कुरा विपक्षी राजस्व अनुसन्धान विभाग र राजस्व न्यायाधिकरणको फैसलामा उल्लेख गरीएको छैन । तारेख गुजारेको आधारले मात्र उक्त सामान भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ३८ बमोजिम चोरीपैठारी गरेको ठहर्छ भन्ने फैसला त्रुटिपूर्ण छ । उक्त फैसला बदर गरी प्रस्तुत पुनरावेदन जिकिर अनुसार बरामद भएको सामानहरु तथा जरिवानाको रकम कानुन बमोजिम निवेदकलाई फिर्ता गर्नु भन्नेसमेतको आदेश गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदक एनसेल प्रा.लि. को पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो । सो सन्दर्भमा हेर्दा, बरामद भएको सामानहरुको प्रज्ञापनपत्र र मिति २०६६।०२।२७ को पत्रसाथ पेश भएको प्रज्ञापनपत्रको विवरण मिले भिडेको देखिदैन । बरामदी Exide power safe UPST 1000 AH (made in India) ८६ पिस, UPS (50 KVA) २ पिस र (ग) UPS Transformer २ पिस उल्लेख भएको पाइएकोमा LDR 8403 मिति 2065.8.20 को प्रज्ञापनपत्रमा सामानको नाममा 2x50 KVA UPS Parallel Sharing With Batteries And Accessories भनी कोष्ट भित्र (Power Plant For all Offered Core Nodes) भन्ने उल्लेख भएको पाइयो । तर मेरो मोबाइलले नै मिति २०६६।०३।०४ को प्रज्ञापनपत्र साथ पेश गरेको Annex III Details Of Power Plant For all Offered Core Nodes भन्ने कागजमा २ सेट UPS बाहेक Battery र Transformer को बारेमा केही उल्लेख भएको पाइदैन । पुनरावेदकको तर्फबाट प्रेमसिंह ऐरले राजस्व अनुसन्धान विभागमा बयान गर्दा बयानको सवालजवाफ ५ मा स्पाइस नेपाल Ericsson Pvt. L. India सँग सामान खरिद गर्न सम्झौता गर्दा UPS को Package मा खरिद गरेको , त्यसको शिर्षक Power Plant For all Offered Core Node Kathmandu र Pokhara उल्लेख गरी UPS For Ktm र UPS For Pokhara गरी २ सेट UPS पठाएको हो। सोही मालसामान विरगञ्ज भन्सार कार्यालयबाट भन्सार जाँच पास भै काठमाडौं ल्याएको हो। जसमध्ये पोखराको लागि पठाइसकेका छौं । उक्त UPS र Battery पोखरामा जडान भैसकेको छ । बाँकी रहेको १ सेट मालसामान मध्येको सामान विराटनगर पठाउने क्रममा स्टोर शाखाका कर्मचारीबाट भूलवस उल्लेखित प्रज्ञापनपत्र नपठाई अर्कै प्रज्ञापनपत्र मालसामान साथ पठाउन पुगेको हो। पछि पेश गरेको प्रज्ञापनपत्र नै यस विभागको नियन्त्रणमा रहेको मालसामानको कागजात हो। मालसामानको प्रकृतिमा मेल खान्छ तर परिमाणमा फरक देखिन्छ। भन्सार कार्यालयबाट जाँचपास २ सेटमा भएको र ती २ सेट मध्येका मालसामान आंशिक रुपमा डेललभरी गर्दाको अवस्थामा नियन्त्रणमा लिएको हुनाले परिमाण फरक हुन गएको हो' भनेको पाइन्छ । तर प्रस्तुत मुद्दामा UPS दुई पिस बरामद भएकोबाट पनि बयान र बरामदी मुचुल्का फरक पर्न आयो । यद्यपि यिनै प्रेमससंह ऐरले मिति 2066.7.15 मा थप बयान गर्दा एक सेट हुनलाई UPS(50 KVA) २ थान, UPS Battris --180

थान, Battris Stand-60 थान, Battry को अगाडि लगाउने Protection Kid- 18 थान र UPS Transformer—२ थान गरी एक सेट बन्न जान्छ भनेकोमा सो कुरा अन्य कुनै कागज प्रमाणबाट पुष्ट हुन सकेको देखिँदैन । बरामदीको समयमा मानविय त्रुटि भै गलत प्रज्ञापनपत्र र कागजातहरु पेश गरिएको भन्दा पनि पछि पेश गरेका कागजात र बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएका सामानहरु समेत मिलेको देखिँदैन ।

५. भन्सार ऐन, २०६४ को दफा २६ को उप दफा (१) मा “कुनै व्यक्तिले कुनै मालवस्तु पैठारी गरी ल्याएको हो वा निकासी गर्न लागेको हो र भन्सार महसुल तिरेको छैन भनी विश्वास गर्नुपर्ने मनासिब कारण भएमा भन्सार महसुल नतिरेको थाहा पाएमा भन्सार कार्यालयको कुनै कर्मचारीले त्यस्तो व्यक्तिबाट सो मालवस्तुको भन्सार तिरेको प्रमाण वा भन्सार महसुल नलाग्ने भए सोही व्यहोराको निस्सा माग गर्न सक्नेछ” भन्ने, सोही दफाको उपदफा (२) मा “उपदफा (१) बमोजिम माग भएको प्रमाण निस्सा त्यस्तो व्यक्तिले त्यस्तो कर्मचारीलाई देखाउनु पर्नेछ । निजले त्यस्तो प्रमाण निस्सा पेश गर्न नसकेमा वा पेश गरेको निस्सामा लेखिए बमोजिमको मालवस्तु नभई फरक मालवस्तु देखिन आएमा त्यस्तो कर्मचारीले त्यस्तो मालवस्तु र व्यक्ति भन्सार अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ” भन्ने र सोही दफाको उपदफा (३) मा “उपदफा (२) बमोजिम पेश भएपछि भन्सार अधिकृतले त्यस्तो मालवस्तु रोक्का गर्न आदेश दिन सक्नेछ र पेश भएको व्यक्तिलाई चोरी निकासी पैठारीको कसुरमा कारवाही चलाउनेछ” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । त्यसै गरी सोही ऐनको दफा ३६ मा “कसैले भन्सार महसुल लाग्ने मालवस्तु भन्सार महसुल नतिरी वा चोरी पैठारी गरी ल्याएको छ वा चोरी निकासी गरी लिई जान लागेको छ वा प्रतिबन्धित मालवस्तु निकासी वा पैठारी गरेको छ वा गर्न लागेको छ भनी विश्वास गर्नु पर्ने मनासिब आधार वा कारण भएमा वा शंका लागेमा भन्सार कार्यालयको जुनसुकै कर्मचारीले त्यस्तो व्यक्ति वा जुनसुकै साधनलाई रोक्का गर्न र त्यस्तो व्यक्ति त्यस्तो वा त्यस्तो सवारी साधनको तलासी लिन सक्नेछ” भन्ने उल्लेख भएको छ भने दफा ३८ मा “दफा ३६ वा ३९ बमोजिम तलासी लिँदा भन्सार महसुल लाग्ने वा यस ऐन बमोजिम घोषणा गरी पैठारी वा निकासी गर्नुपर्ने मालवस्तु बरामद भएकोमा भन्सार अधिकृतले तलासी लिएको व्यक्तिलाई सो मालवस्तुको प्रज्ञापनपत्र र भन्सार महसुल लाग्ने मालवस्तु भए महसुल तिरेको निस्सा पेश गर्न आदेश दिनेछ । निजले त्यस्तो प्रज्ञापनपत्र वा निस्सा पेश गर्न नसकेमा चोरी पैठारी वा चोरी निकासी गरेको मानिनेछ” भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ ।

६. भन्सार ऐन, २०६४ को दफा २६(२) मा उल्लेख भए बमोजिम पैठारीकर्ताले पैठारी गरेको सामान र राजस्व अनुसन्धान विभागबाट बरामद भएको सामानको भौतिक परीक्षण गर्दा एक आपसमा मिले भिडेको अवस्था देखिँदैन । पैठारीकर्ताले सामानको प्रज्ञापनपत्र समेत मौकामा पेश गर्न नसक्नुका साथै सामान ढुवानी गर्ने चालक बेलबहादुर न्यौपाने र किसन श्रेष्ठले अनुसन्धानको क्रममा गरेको वयानमा मालसामान र पेश भएको कागजातको विवरण के कसरी फरक पत्रो थाहा छैन भनी लेखाएको पाइन्छ । यसैगरी स्पाइस नेपालका प्रतिनिधी प्रेमसिंह ऐरले अनुसन्धानको क्रममा गरेको वयानको स.ज. ५ मा बरामद सामान प्रा.लि. कै भएको र भौतिक परीक्षण गर्दा फेला परेको सामान र प्रज्ञापनपत्रमा उल्लेखित सामानहरु एक अर्कामा फरक परेको ठीक साँचो भनी उल्लेख

गरेको देखिन्छ । भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ७६(२) मा “कुनै मालवस्तु कानून बमोजिम पैठारी गरी ल्याएको हो वा सो मालवस्तुमा कानून बमोजिम लाग्ने महसुल तिरेको छ भन्ने कुराको भन्सार अधिकृतलाई चित्त बुझ्ने गरी प्रमाण दाखिल गर्ने उत्तरदायित्व सो मालवस्तु साथमा राख्ने व्यक्तिको हुनेछ” भन्ने उल्लेख भएकोमा ट्रकमा ढुवानी गरेका सामानहरुको प्रज्ञापनपत्र सहितका सम्बन्धित कागजात देखाउनु पर्ने दायित्व पैठारी कर्ताको हुनेमा सो अनुसारको दायित्व पैठारीकर्ताले पूरा गर्न सकेको देखिँदैन । यसका साथै राजस्व अनुसन्धान विभागले स्पाइस नेपाल प्रा.लि.का प्रेमसिंह ऐरलाई मिति २०६६।७।२२ को तारिख तोकेकोमा निजले उक्त तारिखसमेत गुजारी बसेको देखिन्छ । राजस्व अनुसन्धान विभाग र राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंले बरामद भएको सामान र प्रज्ञापनपत्रमा उल्लेख भएको सामानको विवरण मेल नखाएको विषयलाई नै कसुर स्थापित गर्दा मुख्य आधार मानेको देखिन्छ । यसर्थ राजस्व अनुसन्धान विभागले कसुर स्थापित गर्ने गरी गरेको निर्णयलाई नै सदर गर्ने गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला बदर हुनुपर्छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर तथा पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित भै बहस गर्नु हुने विद्वान् कानून व्यवसायीहरुको भनाईसँग सहमत हुन सकिएन ।

७. अतः उपरोक्त विवेचित आधार, कारणबाट स्पाइस नेपाल प्रा.लि. हालको एनसेल प्रा.लि. ले यू.पी.एस.समेतका सामानहरु भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ३८ बमोजिम चोरी पैठारी गरेको ठहर्‍याई भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ५७(१) बमोजिम रु. ४०,००,०००।-(चालीस लाख रुपैया) विगो बमोजिम जरीवाना हुने र ट्रक चालकले उक्त चोरीको सामान ढुवानी गरेको कसुरमा सोही ऐनको दफा ५७(२) बमोजिम जनही रु.५०००।-जरीवाना हुने ठहर्छ भनी राजस्व अनुसन्धान विभागबाट मिति २०६६।१२।१० मा भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६८।११।१८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक प्रतिवादी एनसेल प्रा.लि. को पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी सुरु तथा प्रमाण मिसिल सम्बन्धित निकायमा पठाई दिनु ।

भाग ४

अन्तः शुल्क ऐन, २०५८ सम्बन्धी सम्मानित सर्वोच्च
अदालतबाट भएको फैसला संग्रह

मुद्दा दर्ता नं: ०७३-RB-००१०

मुद्दा नं: १६०४८५

फैसला मिति: २०७५ साल अषार ११ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री इश्वरीप्रसाद खतिवडा तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाशमान सिंह राउत

मुद्दा: अन्तःशुल्क

पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान, सुनसरी.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्था जिल्ला सुनसरी खनार गा.वि.स वडा नं. २ स्थित पशुपति आइरन एण्ड स्टील प्रा.लि
को संचालक जिल्ला मोरङ विराटनगर -९ बस्ने अशोक मुरारका.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. मिति २०६८।०२।१३ को कर लेखा परिक्षण प्रतिवेदन मिसिल संलग्न रहेको ।
२. पशुपति आइरन एण्ड स्टील प्रा.लि. ले आ.व. ०६६।०६७ को कारोबारमा अन्तःशुल्क समेत रु.८,०४,०८२।- तिर्नु नपर्ने तथा परिवर्तन गर्नु पर्ने कुनै ठोस प्रमाण भए १५ दिनभित्र पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०२।१३ को अन्तःशुल्क निर्धारण आदेश ।
३. पशुपति आइरन एण्ड स्टील प्रा.लि. को आ.व.०६६।०६७ मा भएको कारोबारलाई दृष्टिगत गरी अन्तःशुल्क समेत रु. ८,०४,०८२।- कायम हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०३।०६ को निर्णय ।
४. हिसाब बमोजिम कायम भएको अन्तःशुल्क समेत जम्मा रु.८,१०,२४७।- बैंक दाखिला गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०३।०७ को अन्तिम अन्तःशुल्क निर्धारण आदेश ।
५. आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानले निवेदकका हकमा अन्तःशुल्क निर्धारण गर्ने गरी गरेको निर्णय र अन्तःशुल्क निर्धारण आदेश समेत कानूनसम्मत रहेको देखिँदा निवेदकको निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०९।१४ को प्रशासकीय पुनरावलोकनको निर्णय ।
६. यस उद्योगबाट उत्पादन भएको सामानहरुमा लाग्ने सम्पूर्ण अन्तःशुल्क तिरी बुझाई सके पश्चात विपक्षी कार्यालयबाट आत्मनिष्ठ एवं हचुवाको भरमा थप अन्तःशुल्क कर, विलम्ब दस्तुर, जरिवाना समेतको अन्तःशुल्क निर्धारण गरिएकोमा सो अन्तःशुल्क निर्धारण कानूनसम्मत नभएकोले त्रुटिपूर्ण छ । उक्त पुरै रकम मिनाहा गरी पाउँ भनी पुनरावलोकन गर्दा न्यायिक मनको प्रयोग नै नगरी गरिएको विभागको मिति २०६८।०९।१४ र कार्यालयको मिति २०६८।०३।०७ को निर्णय आदेश समेत त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी भएकोले बदर घोषित गरी माग गरिएको अन्तःशुल्क विलम्ब

दस्तुर, जरिवाना समेत पुरै रकम मिनाहा गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीको पुनरावेदनपत्र ।

७. आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०३।०६ को निर्णय विचारणीय देखिँदा छलफलका लागि आ.व. २०२ नं. बमोजिम प्रत्यर्थी कार्यालयलाई पेशी सूचना दिनु र पेशीका दिन पुनरावेदन जिकिर प्रमाणित हुने हिसाब किताब, बिल भरपाई लिई आउनु भनी पुनरावेदकलाई तारिख तोकी नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०६९।०३।१५ को आदेश ।
८. वास्तविक जर्तिलाई मिन्हा दिने बारे मिति २०६२।०६।२० मा नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद) बाट निर्णय भएकोले सो अनुसार गर्न गराउन निर्णय अनुसार अनुरोध छ भनी आन्तरिक राजस्व विभागको प.सं. ०६२।०६३-१०५ च.नं. १६८ मिति २०६२।०८।०६ को परिपत्रमा उल्लेखित वाक्यांश समेतको आधार प्रमाणहरुबाट प्रत्यर्थी कार्यालयले गरेको निर्णय मनासीव रहेछ भनी मान्न मिल्ने देखिन आएन । तसर्थ, सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको मिति २०६८।०३।०६ को र आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०९।१४ गतेको निर्णयहरु मिलेको नदेखिँदा उल्टि हुने ठहर्छ भन्ने राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको मिति २०६९।१०।१९ को फैसला ।
९. अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०च को उपदफा (घ) बमोजिम विभागले तोकेको तथा मान्यता दिएको उत्पादन प्रतिलब्धी कायम रहेकै अवस्थामा अन्य निकायले गरेको पत्राचारकै आधारमा प्रतिलब्धी दर कायम नहुने हुँदा सो को व्याख्या विश्लेषणनै नगरी निर्णय पर्चामा उल्लेख नभएको र निर्णय हुनुभन्दा पछाडी जारी भएको उद्योग विभागको मिति २०६९।०१।२६ को पत्रानुसारको सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने भन्ने आधार समेत लिई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसलामा गम्भीर कानुनी त्रुटि भएकोले उक्त फैसला बदर हुन प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन गर्ने अनुमति प्रदान गरी उक्त फैसला बदर गरी यस कार्यालयको मिति २०६८।०३।०६ को निर्णयानुसार मिति २०६८।०३।०७ मा जारी भएको अन्तिम अन्तःशुल्क निर्धारण आदेश र सो निर्णय आदेशलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६८।०९।१४ मा प्रशासकीय पुनरावलोकनका क्रममा भएको निर्णय सदर कायम गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान सुनसरीको निवेदन-पत्र ।
१०. आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मापदण्ड बमोजिम MS Billet १,११,६७,३२३ मा १,०५,३५,२५३ उत्पादन हुनुपर्ने भनी जर्ति मिनाहा गरेकोमा सो भन्दा बढी जर्ति के कति कारणले मिनाहा पाउने हो सो को कुनै आधार कारण नदेखाई भएको राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६९।१०।१९ मा भएको फैसला त्रुटिपूर्ण देखिन आएकोले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(ख) र (घ) बमोजिम पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गरिदिएको छ । नियम बमोजिम गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७३।०४।०६ को आदेश ।
११. नियम बमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान सुनसरीका तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०च को उपदफा (घ) बमोजिम विभागले तोकेको तथा मान्यता दिएको

उत्पादन प्रतिलब्धी कायम हुन सक्दैन । निर्णय भैसकेपछि जारी भएको उद्योग विभागको मिति २०६९।०१।२६ को पत्रानुसारको सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने भन्ने आधार समेत लिई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसलामा गम्भीर कानुनी त्रुटि भएकोले उक्त फैसला बदर गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानबाट मिति २०६८।०९।१४ मा भएको निर्णय सदर कायम हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

१२. अब यसमा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन ? वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरानको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

१३. निर्णय तर्फ विचार गर्दा यसै लगाउको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान सुनसरी पुनरावेदक/वादी र पशुपति आइरन एण्ड स्टील प्रा.लि प्रत्यर्थी/प्रतिवादी भएको ०७३-RB-०००९ को अन्तःशुल्क ०६५।६६ मुद्दामा राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको फैसला उल्टि भई आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०९।१४ को निर्णय सदर हुने ठहरी आजै यसै इजलासबाट फैसला भएको छ । उक्त फैसलामा ग्रहण गरिएको समान आधार र कारणबाट प्रस्तुत मुद्दामा समेत राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६९।१०।१९ को फैसला त्रुटिपूर्ण देखिँदा सो फैसला उल्टि भई आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०९।१४ को निर्णय सदर हुने ठहर्छ । अरु तपसिल बमोजिम गर्नु ।

तपसिल खण्ड

माथि ठहर खण्डमा लेखिए बमोजिम राजस्वन्यायाधिकरण विराटनगरको फैसला उल्टि हुने ठहरेकाले आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०९।१४ को निर्णय अनुसार गर्नु गराउनु भनी सुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान सुनसरीमा लेखि पठाउनु१

मुद्दा दर्ता नं: ०७२-RB-०३३६

मुद्दा नं: १५०९२३

फैसला मिति: २०७५ साल असोज २२ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

सम्माननीय प्रधानन्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र तथा माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी

मुद्दा: अन्तःशुल्क(आ.व.२०६५।६६)

पुनरावेदक ठुला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी कमला रोलिङ्ग मिल्स प्रा.लि. विराटनगरको तर्फबाट अधिकार प्राप्त अध्यक्ष जगदिश प्रसाद अग्रवाल.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र उपन्यायाधिवक्ता श्री गोपालप्रसाद रिजालले अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०(घ) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कर अधिकृतबाट संशोधित कर निर्धारणको आदेश एवं निर्णय भएको हो । सो संशोधित कर निर्धारणको आदेशमा कर छुट वा सहूलियत पाउने भएमा सो पुष्टि गर्ने दायित्व विपक्षीको हो । सोही ऐनको दफा १०(च) (३) मा विभागले अन्तःशुल्क लाग्ने अन्य वस्तु वा सेवाको उत्पादन प्रतिलब्धी कर तोक्न सक्नेछ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । उद्योग विभागबाट २०६३ सालमा निर्धारित Material Consumption Norms Vol 1 B.S 2063 मा १०६ के.जी. एम.एस. विलेटबाट १०० के.जी. एम.एस. रड उत्पादन हुने गरी जर्ती कायम गरेको र सो Norms कै आधारमा कर निर्धारण हुँदै आएकोमा सो विपरित विपक्षी उद्योग कच्चा पदार्थ खपतको अनुपातमा हुनुपर्ने भन्दा घटी उत्पादन भएको देखाइएकोले घटी भएको उत्पादन परिमाण विक्री भएको ठहरे गरी कर निर्धारण गरिएको हो । उद्योग विभागले २०६३ सालमा तोकेको Norms सोही सालदेखि लागू रहेको स्थितिमा सो Norms लाई मौकामा विपक्षीले चुनौति दिई अन्यथा भन्न सकेको छैनन् । Norms भन्दा बढी जर्ती गएको हो भनि वस्तुनिष्ठ आधारमा सो कुराको पुष्ट्याई विपक्षीले गर्नसक्नु भएको छैन । कर कानून Strict Law हो । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ अनुसार छुट पाउने कुरा जिकिर लिने पक्षले पुष्ट्याई गर्न सक्नुपर्छ, सो गर्न नसकेको प्रस्तुत सन्दर्भमा General Rules लागू हुनुपर्छ । भनि बहस गर्नु भयो ।
२. त्यसैगरी विपक्षीतर्फका विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री रमणकुमार कर्ण र भरतवहादुर थापाले अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०(च) (३) ले अन्तःशुल्क विभागलाई उत्पादन प्रतिलब्धि दर तोक्न सक्ने अधिकार प्रदान गरेको छ, उद्योग विभागलाई होइन । उद्योग विभागबाट भन्सार तथा प्रशासनिक प्रयोजनको लागि तोकिएको Norms लाई अन्तःशुल्क प्रयोजनको लागि समेत अनुशरण गर्न बाध्य बनाउन मिल्दैन । त्यसै गरि सो Norms अनुसार गर्नु भनी अन्तःशुल्क विभागबाट २०६८ सालमा मात्र परिपत्र भएको छ । यसरी २०६८ सालमा भएको परिपत्रलाई आधार लिई भुतलक्षी प्रभाव दिई उत्पादन नै नभएको वस्तुको उत्पादन तथा विक्री वितरण गरेको भनि काल्पनिक आधार लिई कर निर्धारण भएको छ । अन्तःशुल्क विभागकै प्रतिवेदन अनुसार दृश्य (Seen) जर्ती ३% र अदृश्य (Unseen) जर्ती ६% कायम गरी तदनुसृत कारवाही हुन सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने भनी

उद्योग विभाग एकद्वार समितिको मिति २०५३।१।६ मा ६९ औं बैठकबाट निर्णय भएको र सो निर्णयानुसारको ९% जर्तीमा पनि नपुग हुने देखिएबाट वास्तविक जर्तिलाई मिन्हा दिने भनी २०६२।०६।२० गते तत्कालीन श्री ५ को सरकार मन्त्रिस्तरीय निर्णय भइ सो निर्णय अनुसार वास्तविक जर्तिलाई मिन्हा दिने उल्लेख गरी आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०६२।०८।२६ मा सबै आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूलाई परिपत्र समेत गरिसकेको छ । सो परिपत्र हालसम्म रद्द भएको छैन । मन्त्रिस्तरीय निर्णयलाई विभागस्तरीय निर्णयले प्रभावशून्य बनाउन सक्दैन । त्यसरी उद्योग विभागको जर्ती सम्बन्धमा Material Consumption Norms Vol 1 B.S 2063 को preface मा Those determined norms are based on technology, type of raw material used and manpower engaged in production process. Changes in any of these parameters may affect the norms भन्ने उल्लेख भएको छ । Load shedding, Poor quality of power/voltage & Fluctuation in Electricity Supply, Lack of Fully Automatic plant जस्ता कारणले नर्मस अनुसार उत्पादन हुन नसकेको तथा कामदारको negligence को कारण Scrap बढी गइ production loss हुन गएको हो । त्यसरी Production loss हुनसक्ने तथ्यलाई उक्त Norms ले समेत स्वीकार गरेको छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

३. दुवैतर्फका विद्वान कानून व्यवसायिहरूले गर्नु भएको उपर्युक्त बहस समेत सुनि पुनरावेदन जिकिर तथा मिसिल संलग्न कागजातहरू समेत अध्ययन गरी कुल जर्ती ९ प्रतिशत भन्दा बढी नहुनु पर्नेमा ६ प्रतिशत अदृश्य जर्ती कायम हुने हुँदा कम्तिमा ९४ प्रतिशत उत्पादन हुनुपर्नेमा उद्योगले कच्चा पदार्थ उपयोग गरी भएको उत्पादन Recovery को सीमा भित्रै रहेको देखिँदा अन्तः शुल्क निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकनबाट भएको निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको मिति २०७१।०९।०६ को फैसला मिलेको छ, छैन ? ठूला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।
४. निर्णयतर्फ विचार गर्दा यिनै पक्ष विपक्ष भएको यसै आर्थिक वर्षको आयकर सम्बन्धी २०७२-RB-०३३४ को मुद्दामा MS Billet बाट MS Rod लगायतका सामान उत्पादन गर्दा जाने जर्तीका सम्बन्धमा बिक्रीकर तथा अन्तःशुल्क कार्यालयले साविकमा दिदै आएको १० प्रतिशत जर्तिलाई घटाई ४ प्रतिशत मात्र कायम गरेको हुँदा अन्तःशुल्क विभागबाट प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा दृश्य जर्ती ३ प्रतिशत र अदृश्य जर्ती ६ प्रतिशत कायम गर्ने भनी औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १७ अनुसार गठित एकद्वार समितिबाट मिति २०५३।०९।६ मा निर्णय भएको भन्ने देखिएता पनि सो प्रस्ताव तत्कालीन श्री ५ को सरकार, मन्त्रिस्तरीय निर्णयबाट वास्तविक जर्तिलाई मिन्हा दिने भनि मिति २०६२।०६।२० मा निर्णय भएको देखिएबाट एकद्वार समितिको उक्त निर्णय स्वतः निष्कृत हुन पुगेको देखियो । MS Billet बाट MS Rod उत्पादन गर्दा के कति जर्ती जान्छ भन्ने विषय विशुद्ध प्राविधिक विषय हो । सो विषयमा दक्षता प्राप्त नेपाल सरकारकै एउटा अंगमो रूपमा रहेको उद्योग विभागले आफ्नो विशेषज्ञता समेतको आधारमा **Material Consumption Norms Vol 1 B.S. 2063** जारी गरेको र सो Norms अनुसार एम.एस. विलेटबाट छुट्टै उत्पादनमा ६%(१०६ के.जी. एम. एस. विलेटबाट १०० के.जी एम.एस रड) जर्ती कायम हुने भनी मापदण्ड निर्धारण गरि सोही मितिदेखि लागू गरेको देखियो ।

५. राज्यको आधिकारिक निकायबाट निश्चित प्रकृया र पद्दतीको आधारमा लागू गरेको Norms लाई अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म युक्तिसंगत छैन भनी अनुमान गर्न मिल्दैन । एउटा आधिकारिक निकाय(उद्योग विभाग) ले प्राविधिक विषयगत विज्ञताको आधारमा तय गरेको मापदण्डलाई राज्यको अर्को आधिकारिक निकाय(अन्तःशुल्क विभाग) ले ग्रहण गरी कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि सो अनुरूप वस्तु तथा सेवाको उत्पादन प्रतिलब्धी दर तोक्ने कार्यलाई अन्यथा भन्न मिल्ने ।
६. २०६३ सालमा निर्माण भइ सोही मितिदेखि अवलम्बन हुदै आएको **Material Consumption Norms Vol 1 B.S ,2063** लाई यी करदाता उद्योगबाट मौकामा चुनौती दिन सकेको समेत देखिएन । यसै सम्बन्धमा आधिकारिक नियामक निकायले निर्धारण गरेको जर्तिको नम्सलाई बिना आधार र कारण अन्यथा भन्न नमिल्ने भनी यस अदालतको संयुक्त इजलासबाट **बुद्धिराम धिताल वि. साइवावा ग्यास उद्योग प्रा.लि.** भएको मूल्य अभिवृद्धि कर (२०७६-CR-०२३४) मुद्दामा व्याख्या भएको छ ।
- उद्योग विभागबाट लागू गरिएको २०६३ सालको उक्त Norms र सो Norms लाई अनुसरण गरी अन्तःशुल्क विभागबाट यसै प्रकृतिका सवै उद्योगहरुमा समान रुपमा लागू हुने गरी एम.एस. विलेटबाट छड उत्पादनमा ६% (१०६ के.जि. एम.एस विलेटबाट १०० के.जि. एम.एस. रड) जर्ति कायम गरेको भन्ने देखिन आयो । सो उत्पादन प्रतिलब्धी दर कानुनी एवं व्यवहारिक नभएको भनि वस्तुनिष्ठ आधारमा यी करदाताले मौकामा चुनौति दिइ प्रमाणित गर्न नसकेको तथा यसरी Abnormal Loss को सम्बन्धमा आफ्नो वित्तिय विवरण तथा लेखा परिक्षकको प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख भएको भन्ने देखिएन । जर्तिको मात्रा बढी पनि हुन सक्छ तर त्यसको बबोधगम्य आधार मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिनु नै पर्ने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा विपक्षीहरुबाट बढी जर्ती कायम हुनुपर्ने बोधगम्य आधार प्रस्तुत हुन नआएको स्थितीमा हाल आएर उक्त Norms अनुरूप उत्पादन नभएको भन्ने केवल करदाता उद्योगको मौखिक कथनको आधारमा मात्र सो Norms युक्तिसंगत, यथार्थपरक वा न्यायोचित नभइ अवास्तविक, अव्यवहारिक वा अन्यायोचित रहेको भनि मान्न मिल्ने अवस्था देखिएन ।
७. तसर्थ उद्योग विभागको Norms अनुसार ९४.३४ प्रतिशत उत्पादन हुनुपर्नेमा विपक्षी करदाता उद्योगले ९१ प्रतिशत मात्र उत्पादन देखाइ तोकिएको प्रतिलब्धी दरभन्दा ३.३४ प्रतिशत उत्पादन घटि देखाएको हदसम्मको परिमाण उत्पादन भएको र विक्री भएको मानी सो विक्री रकम करदाताको आयमा समावेस गरी कर निर्धारण गर्ने गरी ठुला करदाता कार्यालय र सो निर्णयको प्रशासकीय पुनरावलोकन गरी निर्णय गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय सदर हुने ठहरी आजै यसै इजलासबाट फैसला भएको छ ।
८. उक्त मुद्दामा उल्लेखित आधार प्रमाण समेतबाट यसमा उद्योगले कच्चा पदार्थ उपयोग गरी भएको उत्पादन Recovery को सीमा भित्रै रहेको देखिदा अन्तःशुल्क निर्धारण गरेको निर्णय उल्टी हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको मिति २०७१।०९।०६ को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा उल्टी भै उद्योग विभागबाट कायम गरेको नर्मस अनुसार कच्चा पदार्थ खपतको अनुपातमा उत्पादन घटि देखाएको हदसम्मको परिमाण उत्पादन भएको र विक्री भएको मानी अन्तःशुल्क निर्धारण गरेको ठुला करदाता कार्यालय, ललितपुरको मिति २०६९।१।२२ को निर्णय

र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकनबाट मिति २०६९।६।१५ मा भएको निर्णय सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७४-RB-०२७२

मुद्दा नं: १८१२२९

फैसला मिति: २०७५ साल आश्विन २२ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री ओम प्रकाश मिश्र तथा माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी

मुद्दा: अन्तःशुल्क

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर-----१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी नारायणी रोलिड मिल्स प्रा.लि. को तर्फबाट अख्तियार प्राप्त संचालक कन्हैयालाल

संघाइ-----१

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवाली र उपन्यायाधिवक्ता श्री गोपालप्रसाद रिजालले अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०(घ) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कर अधिकृतबाट संशोधित कर निर्धारणको आदेश एवं निर्णय भएको हो । सो संशोधित कर निर्धारणको आदेशमा कर छूट वा सहूलियत पाउने भएमा सो पुष्टि गर्ने दायित्व विपक्षीको हो । सोही ऐनको दफा १०(च) (३) मा विभागले अन्तःशुल्क लाग्ने अन्य वस्तु वा सेवाको उत्पादन प्रतिलब्धी दर तोक्न सक्ने छ, भन्ने व्यवस्था गरेको छ । उद्योग विभागबाट २०६३ सालमा निर्धारित **Material Consumption Norms Vol 1 B.S. 2063** मा १०६ के.जी. एम.एस. विलेटबाट १०० के.जी. एम.एस. रड उत्पादन हुने गरी जति कायम गरेको र सो Norms कै आधारमा सोही अवधिदेखि सोही आधारमा कर निर्धारण हुँदै आएकोमा सो विपरित विपक्षी उद्योगले कच्चा पदार्थ खपतको अनुपातमा हनुपर्ने भन्दा घटी उत्पादन भएको देखाइएकोले घटी भएको उत्पादन परिमाण विक्री भएको ठहर गरी कर निर्धारण गरिएको हो । उद्योग विभागले २०६३ सालमा तोके को Norms सोही सालदेखि लागू रहेको स्थितिमा सो Norms लाइ मौकैमा विपक्षीले चुनौती दिई अन्यथा भन्न सकेका छैनन् । Norms भन्दा बढी जर्ती गएको हो भनि वस्तुनिष्ठ आधारमा सो कुराको पुष्ट्याइ विपक्षीले गर्नसक्नु भएको छैन । कर कानून Strict Law हो । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ अनुसार छुट पाउने कुरा जिकिर लिने पक्षले पुष्ट्याइ गर्न सक्नु पर्छ, सो गर्न नसके को प्रस्तुत सन्दर्भमा General rules लागू हुनुपर्छ भनि बहस गर्नुभयो ।
- २) त्यसैगरी विपक्षी तर्फ का विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री सीताराम अग्रवाल र श्री विनोदकुमार उपाध्यायले अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०(च) (३) ले अन्तःशुल्क विभागलाई उत्पादन प्रतिलब्धि दर तोक्नसक्ने अधिकार प्रदान गरेको छ, उद्योग विभागलाई होइन । उद्योग विभागबाट भन्सार तथा प्रशासनिक प्रयोजनको लागि तोकिएको Norms लाइ अन्तःशुल्क प्रयोजनको लागि समेत अनुशरण गर्न बाध्य बनाउन मिल्दैन । त्यसैगरी सो Norms अनुसार गर्नु भनी अन्तःशुल्क विभागबाट २०६८ सालमा मात्र परिपत्र भएको छ । यसरी २०६८ सालमा भएको परिपत्रलाई आधार लिइ भूतलक्षी प्रभाव दिइ

उत्पादन नै नभएको वस्तुको उत्पादन तथा विक्री वितरण गरेको मानि काल्पनिक आधार लिइ कर निर्धारण भएको छ । अन्तःशुल्क विभागकै प्रतिवेदन अनुसार दृश्य (Seen) जर्ती ३% र अदृश्य (Unseen) जर्ती ६% कायम गरी तदनुरूप कारवाही हुन सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने भनी उद्योग विभाग एकद्वार समितिको मिति २०५३।१।६ मा ६९ औं बैठकबाट निर्णय भएको र सो निर्णयानुसारको ९% जर्तीमा पनि नपुग हुने देखिइ वास्तविक जर्तिलाइ मिन्हा दिने भनी २०६२।०६।२० गते तत्कालिन श्री ५ को सरकार मन्त्रिस्तरीय निर्णय भइ सो निर्णय अनुसार वास्तविक जर्तिलाइ मिन्हा दिने उल्लेख गरी आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०६२।०८।२६ मा सबै आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूलाई परिपत्र समेत गरीसके को छ । सो परिपत्र हालसम्म रद्द भएको छैन । मन्त्रिस्तरीय निर्णयलाइ विभागस्तरीय निर्णयले प्रभावशून्य बनाउन सक्दैन । त्यसैगरी उद्योग विभागको जर्ति सम्बन्धमा **Material Consumption Norms Vol 1 B.S. 2063** को Preface मा **These determined norms are based on technology, type of raw material used and manpower engaged in production processes. Changes in any of these parameters may affect the norms भन्ने उल्लेख भएको छ । Load Shedding, Poor quality of power/ Voltage & fluctuation in Electricity Supply, Lack of Fully Automatic Plant** जस्ता कारणले नर्मस अनुसार उत्पादन हुन नसके को तथा कामदारको Negligence को कारण Scrap बढी गइ Production loss हुन गएको हो । त्यसरी Production Loss हुनसक्ने तथ्यलाइ उक्त Norms ले समेत स्वीकार गरेको छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

३) दुवैतर्फ का विद्वान कानून व्यवसायीहरूले गर्नु भएको उपर्युक्त बहस समेत सुनि पुनरावेदन जिकिर तथा मिसिल संलग्न कागजातहरू समेत अध्ययन गरी यसमा ६ प्रतिसत अदृश्य जर्ती कायम हने हुँदा कम्तिमा ९४ प्रतिसत उत्पादन हुनुपर्नेमा उद्योगले कच्चा पदार्थ उपयोग गरी भएको उत्पादन Recovery को सीमा भित्रै रहेको देखिदा जर्ति वापत निर्धारण गरेको अन्तःशुल्क सो को जरिवाना, थप दस्तूर र व्याज निर्धारण गरेको हदसम्मको ठुला करदाता कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकनबाट भएको निर्णय केही उल्टि हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको मिति २०७१।०९।२४ को फैसला मिलेको छ, छैन ? ठुला करदाता कार्यालयको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ सक्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

४) निर्णयतर्फ विचार गर्दा MS Billet बाट MS Rod लगायतका सामानहरूको उत्पादन गर्दा के कति जर्ति जान्छ वा जर्ति वापत छुट पाउने हो भन्ने सम्बन्धमा विक्रिकर तथा अन्तःशुल्क कार्यालयले साविकमा दिदै आएको १० प्रतिसत जर्तिलाइ घटाइ ४ प्रतिशत मात्र कायम गरेको हुँदा अन्तःशुल्क विभागबाट प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा दृश्य जर्ति ३ प्रतिशत र अदृश्य जर्ति ६ प्रतिसत कायम गर्ने भनी औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १७ अनुसार गठित एकद्वार समितिबाट मिति २०५३।०१।६ मा निर्णय भएको भन्ने देखिएतापनि सो पश्चात तत्कालिन श्री ५ को सरकार, मन्त्रिस्तरीय निर्णयबाट वास्तविक जर्तिलाइ मिन्हा दिने भनि मिति २०६२।०६।२० मा निर्णय भएको देखिएबाट एकद्वार समितिको उक्त निर्णय स्वतः निष्कृत हुन पुगेको देखियो । MS Billet बाट MS Rod उत्पादन गर्दा के

कति जति जान्छ भन्ने विषय विशुद्ध प्राविधिक विषय हो । सो विषयमा दक्षता प्राप्त नेपाल सरकारकै एउटा अंगको रूपमा रहेको उद्योग विभागले आफ्नो विशेषज्ञता समेतको आधारमा Material Consumption Norms Vol 1 B.S. 2063 जारी गरेको र सो Norms अनुसार एम.एस. विलेटबाट छड उत्पादनमा ६% (१०६ के.जी. एम.एस. मर्वलेटबाट १०० के.जी. एम.एस. रड) जति कायम हुने भनी मापदण्ड निर्धारण गरेर सोही मितिदेखि लागू गरेको देखियो ।

- ५) राज्यको आधिकारिक निकायबाट निश्चित प्रकृया र पद्धतीको आधारमा लागू गरेको Norms लाई अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म युक्तिसंगत छैन भनी अनुमान गर्न मिल्दैन । एउटा आधिकारिक निकायले प्राविधिक विषयगत विज्ञताको आधारमा तय गरेको मापदण्डलाई राज्यको अर्को आधिकारिक निकायले ग्रहण गरी कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि सो अनुरूप वस्तु तथा सेवाको उत्पादन प्रतिलब्धी दर तोक्ने कार्यलाई अन्यथा भन्न मिल्ने । २०६३ सालमा निर्माण भई सोही मितिदेखि अवलम्बन हुदै आएको **Material Consumption Norms Vol 1 B.S. 2063** लाई यी करदाता उद्योगबाट मौकैमा चुनौती दिन सकेको समेत देखिएन । यसै सम्बन्धमा आधिकारिक नियामक निकायले निर्धारण गरेको जर्तिको नम्सलाई बिना आधार र कारण अन्यथा भन्न नमिल्ने भनी यस अदालतको संयुक्त इजलासबाट वुद्धिराम धिताल वि. साइवावा ग्यास उद्योग प्रा.लि. भएको मुल्य अभिवृद्धि कर (२०६७-CR-०२३४) मुद्दामा व्याख्या भएको छ ।
- ६) उद्योग विभागबाट लागू गरिएको २०६३ सालको उक्त Norms र सो Norms लाई अनुसरण गरी अन्तःशुल्क विभागबाट यस्तै प्रकृतिका सवै उद्योगहरुमा समान रूपमा लागू हुने गरी एम.एस. विलेटबाट छड उत्पादनमा ६% (१०६ के.जी. एम.एस. विलेटबाट १०० के.जी.एम.एस.रड) जति कायम गरेको भन्ने देखिन आयो । सो उत्पादन प्रतिलब्धी दर कानूनी एव व्यवहारिक नभएको भनि वस्तुनिष्ठ आधारमा यी करदाताले मौकैमा चुनौती दिई प्रमाणित गर्न नसके को तथा यसरी Abnormal Loss को सम्बन्धमा आफ्नो वित्तिय विवरण तथा लेखा परीक्षकको प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख भएको भन्ने देखिएन । जर्तिको मात्रा बढी पनि हुन सक्छ तर त्यसको बोधगम्य आधार मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिनुनै पर्ने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा विपक्षीहरुबाट बढी जर्ती कायम हुनुपर्ने बोधगम्य आधार प्रस्तुत हुन नआएको स्थितिमा हाल आएर उक्त Norms अनुरूप उत्पादन नभएको भन्ने केवल करदाता उद्योगको मौखिक कथनको आधारमा मात्र सो Norms युक्तिसंगत, यथार्थपरक वा न्यायोचित नभइ अवास्तविक, अव्यवहारिक वा अन्यायोचित रहेको भनी मान्न मिल्ने अवस्था देखिएन भनी आज यसै इजलासबाट २०७२-RB-०३३३ को आयकर सम्बन्धी मुद्दामा फैसला भएको छ ।
- ७) तसर्थ, उक्त मुद्दामा उल्लेखित आधार प्रमाण समेतबाट उद्योग विभागको Norms अनुसार ९४.३४ प्रतिशत उत्पादन हनुपर्नेमा विपक्षी करदाता उद्योगले ९९.१० प्रतिशत मात्र उत्पादन देखाइ तोकिएको प्रतिलब्धि दरभन्दा ३.२४ प्रतिशत उत्पादन घटि देखाएको हदसम्मको परिमाण उत्पादन भएको र विक्री

भएको मानि सोमा अन्तःशुल्क निर्धारण गरेको ठुला करदाता कार्यालय र सो निर्णयको प्रशासकीय पुनरावलोकन गरी निर्णय गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय अन्यथा देखिएन ।

- ८) उल्लेखित आधार प्रमाण समेतबाट यसमा उद्योगले कच्चा पदार्थ उपयोग गरी भएको उत्पादन Recovery को सीमा भित्रै रहेको देखिदा जर्ति वापत निर्धारण गरेको अन्तःशुल्क सो को जरिवाना, थप दस्तूर र व्याज निर्धारण गरेको हदसम्मको शुरु निर्णय उल्टि हने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको मिति २०७१।०९।२४ को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिदा उल्टि भै उद्योग विभागबाट कायम गरेको नर्मस अनुसार कच्चा पदार्थ खपतको अनुपातमा उत्पादन घटि देखाएको हदसम्मको परिमाण उत्पादन भएको र बिक्री भएको मानि सोमा अन्तःशुल्क, सोको जरिवाना, थप दस्तूर र व्याज निर्धारण गर्ने ठहर गरेको ठुला करदाता कार्यालय, ललितपुरको मिति २०७०।१।३१ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकनबाट मिति २०७०।६।१५ मा भएको निर्णय मिलेको देखिदा सदर हने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७१-RB-०१५०

मुद्दा नं: १३८६९६

फैसला मिति: २०७४ साल माघ २९ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री केदार प्रसाद चालिसे तथा माननीय न्यायाधीश श्री सारदा प्रसाद घिमिरे

मुद्दा: अन्तःशुल्क

पुनरावेदक/निवेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडा-----१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी/विपक्षी जिल्ला मकवानपुर, हेटौँडा न.पा वडा नं. ८ हेटौँडा औद्योगिक क्षेत्र स्थित एम.एम.

पोलिमर्स प्रा.लि.-----१

अदालतको ठहर खण्ड

१) प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले करदाताले उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्दै आएको पेट बोतल (प्रिफर्म) अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को अनुसूची ३ शीर्षक उपशीर्षक ३८२६.९०.९० अन्तरगत पर्ने र सोमा आर्थिक ऐन, २०६७ र ०६८ बमोजिम ५% ले अन्तःशुल्क लाग्नेमा विवाद छैन । स्वयम् करदाताले आफ्नो उक्त उत्पादन अन्तःशुल्क लाग्ने होइन भनी भन्न सकेको अवस्था छैन । अन्य कार्य क्षेत्र अन्तरगतका आन्तरिक राजस्व कार्यालयले सोही शीर्षकका विषयवस्तुमा अन्तःशुल्क असुल उपर गर्दै आएको अवस्थामा प्रत्यर्थी करदातालाई अन्तःशुल्क नलाग्ने भनी अर्थ गर्न मिल्दैन । आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।६ को परिपत्रले बोतलमा अन्तःशुल्क लाग्ने भनी थप व्यवस्था गरेको नभै आर्थिक विधेयक, २०६८ को अनुसूचीको दफा ३ सँग सम्बन्धित अन्तःशुल्क दरबन्दीको क्र.स. ३ शीर्षक उपशीर्षक ३९२३ अन्तरगत पेट बोतल (बोतल प्रिफर्म) वर्गिकरण हुने र प्लास्टिक प्याक गर्ने सामान अन्तरगत पर्ने भनी थप स्पष्ट पारेको अवस्था सम्म हो । तसर्थ सो परिपत्र आगाडीको अन्तःशुल्क लिन मिल्ने होइन भन्ने जिकिर कानूनसम्मत छैन । अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ र आर्थिक विधेयक, २०६७ र २०६८ ले दिएको अख्तियार भित्र रही अन्तः शुल्क निर्धारण भएको हुँदा कर निर्धारणको कार्य कानून बमोजिम भएको छ । अतः राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी हुनुपर्दछ भनी बहस गर्नुभयो ।

२) प्रत्यर्थी करदाताको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री केदारप्रसाद दाहालले पेट बोतल प्लाष्टिक प्याक गर्ने तयारी वस्तु होइन । यस अवस्थामा पेट बोतलमा अन्तःशुल्क लिन गरी भएको काम कारबाही कानूनसम्मत छैन । आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।६ को निवेदन पश्चात अन्तःशुल्क पठाई बुझाएको अवस्था छ । विभागको निर्णय पूर्वको अन्तःशुल्क लिन मिल्दैन । दुबिधाको सुविधा करदाताले पाउँछ । पेट बोतलमा अन्तःशुल्क लाग्ने नलाग्ने सम्बन्धमा स्वयं कार्यान्वयन गर्ने निकाय नै दुबिधामा रहेको स्थितिमा करदाताबाट अन्तःशुल्क असुल गर्न मिल्दैन । कर लगाउने कार्य

प्रचलित कानून बमोजिम हुनुपर्दछ । प्रस्तुत विवादमा अन्तःशुल्क लिने निर्णय कानून बमोजिम भए गरेको अवस्था नहुँदा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून सम्मत छ । तसर्थ उक्त फैसला सदर गरी पाउँ भनी बहस गर्नुभयो ।

- ३) उपरोक्तानुसारको बहस जिकिर सूनि इन्साफ तर्फ विचार गर्दा राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? सोही विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।
- ४) निर्णयतर्फ विचार गर्दा, पेट प्रिफर्ममा अन्तःशुल्क लाग्ने हो, होइन ? भन्ने नै प्रस्तुत मुद्दाको विवादको विषय देखियो । प्रत्यर्थी करदाताले प्लाष्टिकका विविध सामानको उत्पादन तथा बिक्री वितरणको कार्य गर्दै आएको भन्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौँडाको च.नं. ३४९ मिति २०६९।१।२२ को पत्रबाट देखिन्छ । प्रत्यर्थी प्रा.पि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडामा मिति २०६६।७।२२ मा दर्ता भै मिति २०६७।०।१४ देखि प्लाष्टिकका विविध सामानको बिक्री वितरणको कार्य गर्दै आएको भन्ने देखिन्छ । प्रत्यर्थीले मिति २०६७।०।१४ देखि २०६८।६।२७ सम्मको पेट प्रिफर्ममा अन्तःशुल्क दाखिला गर्नु पर्नेमा नगरेको कारण आन्तरिक राजस्व कार्यालयले प्रत्यर्थी करदाताले सो अवधिमा दाखिला गर्नु पर्ने अन्तःशुल्क निर्धारण गरेको देखिन्छ ।
- ५) वस्तुतः प्रत्यर्थी करदाताले पेट प्रिफर्ममा अन्तः शुल्क नलाग्ने मिति २०६८।१।६ को परिपत्र हुनुपूर्वको अन्तःशुल्क दाखिला नगर्नु पर्ने जिकिर लिएको देखिन्छ । पेट प्रिफर्म पेट बोतलको संकुचित रूप रहेको र यसलाई फुयाएपछि पेट बोतलमा रुपान्तरण हुने देखिन्छ । पेट प्रिफर्ममा कुनै रासायनिक प्रकृया वा उत्पादनको चरणमा नलगी पेट बोतलमा परिणत हुन सक्दछ । पेट बोतलमा अन्तःशुल्क लाग्ने तथ्यमा विवाद छैन । पेट बोतलमा अन्तःशुल्क लाग्नेमा विवाद नभएको यस स्थितिमा कुनै रासायनिक प्रक्रिया वा उत्पादनको चरणमा नलगी पेट बोतलमा रुपान्तरित हुने पेट प्रिफर्ममा पनि अन्तः शुल्क लाग्ने तथ्य स्वभाविक रूपमा अनुमान गर्न सकिन्छ । स्वयम् प्रत्यर्थी करदाताले मिति २०६८।१।६ पछि उल्लेखित वस्तुको अन्तःशुल्क असुल तथा दाखिला गरेको देखिएबाट पनि पेट प्रिफर्ममा अन्तःशुल्क लाग्ने कुरामा दुवै पक्षको मुख मिलेको देखियो ।
- ६) जहाँसम्म मिति २०६८।१।६ को परिपत्र हुनु पूर्वको अन्तःशुल्क असुल गर्न नमिल्ने भन्ने जिकिरतर्फ विचार गर्दा आर्थिक ऐन, २०६८ को अनुसूचीको दफा ३ सँग सम्बन्धित अन्तःशुल्क दरबन्दीको क्र.स. ३ शिर्षक/उपशिर्षक ३९२३ मा प्लाष्टिकका प्याक गर्ने सामानहरूमा मोल प्रतिशत ५ का दरले अन्तःशुल्क लाग्ने व्यवस्था गरेको देखियो । सो सम्बन्धमा आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।०।१०।५ को निर्णयानुसार सबै आन्तरिक राजस्व/ करदाता सेवा कार्यालयहरूलाई च.नं. ३९ मिति २०६८।१।६ मा परिपत्र गरेको देखिन्छ । सो परिपत्रले पेट बोतल (बोटल प्रिफर्म) मा अन्तःशुल्क लाग्ने भनी थप वर्गीकरण गरेको अवस्था नभै अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ र आर्थिक ऐनमा भएको कानूनी

व्यवस्थालाई स्पष्ट पारी उत्पन्न द्विविधाको निराकरण गर्न खोजेको देखिन्छ । परिपत्रले कानूनले स्पष्ट भएको वा द्विविधा भएको कुरालाई प्रष्ट पार्ने सम्मको काम गर्दछ । उक्त परिपत्रको व्यहोराबाट अन्य आन्तरिक राजस्व कार्यालयको कार्य क्षेत्र अन्तर्गतका करदाताहरूले यस प्रकारको कारोवारमा अन्तःशुल्क असुल उपर गर्दै आएको भन्ने देखिन्छ । एकै प्रकारको कारोवारमा कुनै कार्यालयले अन्तःशुल्क असुल गर्ने र कुनै कार्यालयले असुल उपर नगर्ने नगराउने असमान जनक अवस्था रहन दिनु हुँदैन । सोही अवस्थाको अन्त्य गरी एकरूपता कायम गराउने हेतुले उल्लेखित परिपत्र जारी भएको देखिन्छ । तसर्थ उक्त परिपत्र जारी हुनु पूर्वको अन्तःशुल्क असुल उपर गर्न नमिल्ने भनी राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला कानूनसम्मत देखिएन ।

- ७) अतः आर्थिक विधेक, २०६७ र २०६८ अनुसार प्रत्यर्थी करदाताको कारोवारमा अन्तःशुल्क लाग्ने देखिएकोले आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६८।१।६ को परिपत्रलाई आधार लिई आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौँडाको मिति २०६९।२।२५ को निर्णय र सो निर्णयलमई सदर गर्ने गरी भएको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।६।७ को निर्णयलाई उल्टि हुने ठहर्‍याएको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको मिति २०७०।५।२० को फैसला नमिलेको हुँदा उल्टी भै आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६९।६।७ को निर्णय सदर हेने ठहर्‍छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०६७-CR-११२५

मुद्दा नं: ९८०११

फैसला मिति: २०७३ साल चैत्र २ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्रगोपाल श्रेष्ठ तथा माननीय न्यायाधीश श्री जगदिश शर्मा पौडेल

मुद्दा: अन्तःशुल्क

पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी जिल्ला मोरङ दर्वेश गा.वि.स वडा नं २ स्थित चण्डिका डिष्टिलरी प्रा.लि का अधिकार प्राप्त
महाप्रबन्धक रमेशकुमार शर्मा१

अदालतको ठहर खण्ड

- १) प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको तर्फबाट महान्यायाधिवक्ता को कार्यालयबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम ३४ बमोजिम १०० लिटर RS बाट ९५ लिटर ENA भन्दा कम हुनुपर्ने भन्ने कानुनी व्यवस्था छ । सो सम्बन्धमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट समेत सो नियमावलीमा उल्लेख भए बमोजिमको परिमाण हुनुपर्ने भनी पत्राचार समेत भएको छ । १०० लिटर RS बाट ९१.५ प्रतिशत ENA उत्पादन भएको देखिएको छ । प्रतिलिटरको दर तोकिएको भन्दा कम रहेको भनी प्रत्यर्थी उद्योगले स्वीकार गरेको अवस्थामा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट उद्योग रु ४५,४४,५६३/- जरिवाना गरिएकोमा सोलाई उल्टि गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको फैसला उल्टि गरी सुरु सदर हुनुपर्दछ भनी बहस गर्नुभयो ।
- २) प्रत्यर्थी चन्डीका डिस्टिलरी प्रा.लि का तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री महादेवप्रसाद यादव र विद्वान अधिवक्ता श्री अरुण ज्ञवालीले अन्तःशुल्क नियमावली, २०४९ को नियम ३४ बमोजिम १०० लिटर RS बाट ९५ लिटर ENA हुनुपर्ने कानुनी व्यवस्थामा विवाद छैन । त्यस्तै सोही ऐनको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांसमा उल्लेख भए भन्दा घटी प्रतिलिटरको दर कायम भएमा इजजातपत्रवालाको त्यसको उचित तथा पर्याप्त कारण विभागमा पेश गरी स्वीकृति लिनुपर्नेछ भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । चन्डीका डिस्टिलरी उद्योगले १०० लिटर RS बाट ९१.५ प्रतिशतभन्दा बढी उच्च गुणस्तरको ENA उत्पादन गरेको, २ प्रतिशत जर्ति कटाई बाँकी रहन गएको ६.५ प्रतिशत स्पिट छुट्टै टय्ङकीमा राखिएकोमा विवाद छैन । सो सम्बन्धमा मासिक रुपमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा विभागमा लिखित जानकारी गराउँदा समेत कुनै निर्णय भएको छैन । आन्तरिक राजस्व विभागले सो सम्बन्धमा कुनै निर्णय नगरी ९१.५% मात्र ENA भएको भनी गरेको जरिवाना कानूनसम्मत देखिदैन । राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरले गरेको फैसला मिलेको र न्यायसंगत हुँदा उक्त फैसला सदर हुनुपर्छ भनी गर्नुभयो ।
- ३) उल्लेखित विद्वान कानून व्यवसायीको बहस सुनी पुनरावेदन सहितको सक्कल मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा यसमा राजस्व न्यायाधिकरण, विराटनगरको फैसला मिलेको छ, छैन ? सोही विषयमा निर्णय

गर्नुपर्ने देखियो । निर्णयतर्फ विचार गर्दा चण्डिका डिष्टिलरी प्रा.लि. ले हिसाब बमोजिम आ.व.०६३१०६४,०६४१६५,०६५१०६६ समेतमा कायम भएको अन्तःशुल्क, विलम्ब दस्तुर र जरिवाना समेत रु.४५,४४,५६३- जर्ती मिन्हा गरिपाउँ भनी निवेदन सहितका कागजात, खर्च र जर्ती सम्बन्धी विवरण सहितका कागजातहरु संलग्न राखी आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा विभिन्न मितिमा निवेदन दिएको मिसिल संलग्न प्रमाणहरुबाट देखिन्छ । त्यसै गरी आ.व ०६३१६४ को लागि अन्तःशुल्क रु.५,२५,८४९।६०, विलम्ब शुल्क रु.२,००,८४४।९३ आ.व ०६४१६५ का लागि अन्तःशुल्क रु. १२,५७,२५९।५० विलम्ब शुल्क रु. २,९७,५३७।५७ आ.व ०६५।६६ श्रावण र भाद्रको लागि अन्तःशुल्क रु.१,७५,३५।०- विलम्ब शुल्क रु.२३,९३५।२८, आ.व. ०६५।६६ को आश्विनदेखि चैत्रसम्मको अन्तःशुल्क रु.९,५५,३७५।२८ जरिवाना रु.९,५५,३७५।२८, विलम्ब शुल्क रु.६३,९७५।२२ समेत असुल गर्न अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम २३(३) बमोजिम मौज्जात कमीको मिन्हा दिन मनासिब देखि निर्णयार्थ पेश गरेको छु भन्नेसमेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको मिति २०६६।२।३१ मा टिप्पणी आदेश भएको देखिन्छ । उपरोक्त हिसाब बमोजिम कायम भएको अन्तःशुल्क विलम्ब दस्तुर र जरिवाना समेत रु.४५,४४,५६३- सात दिन भित्र बैंक दाखिला गर्नु भन्नेसमेत व्यहोराको आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरको मिति २०६६।४।२८ मा अन्तरिम अन्तःशुल्क निर्धारण गरी आदेश भएकोमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट उक्त आदेश सदर भएको पाइन्छ ।

- ४) अन्तःशुल्क नियमावली, २०५८ को नियम ६ ले अन्तःशुल्क लगाउने प्रकृयाको बारेमा उल्लेख गर्दै ऐ. को नियम ६(क) ले अन्तःशुल्क अधिकृतले अन्तःशुल्क निर्धारण गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ । ऐ. नियमको ३४ ले इ.एन.ए उत्पादन गर्ने इजाजतपत्रवालाले प्रत्येक महिनाको जुलाईमा प्रति क्वीन्टल खुँदोबाट न्यूनतम ६५ ओ.पी शक्तिको कम्तिमा २० लिटर रेक्टिफाइड स्पीड वा १९ लिटर ENA उत्पादन गर्नुपर्ने गरी र एनहाईड्रस इथानोल उत्पादन गर्ने इजाजतपत्रवालाले प्रत्येक महिनाको जुलाईमा प्रति क्वीन्टल खुदो (मोलासेस) बाट न्यूनतम ७२ ओ.पी शक्तिको कम्तिमा १९ लिटर ईथानोल उत्पादन गर्नुपर्ने गरी प्रतिलब्धी दर कायम गर्नुपर्नेछ । १०० लिटर रेक्टिफाइड स्प्रिडबाट ENA बनाउदा न्यूनतम ९५ लिटर प्रतिलब्धी हुनुपर्नेछ । अन्नको दानाबाट प्रतिक्वीण्टल ६८.८ ओ.पी. शक्तिको कम्तिमा ३०.५७ लिटर ENA उत्पादन गर्नुपर्नेछ । सो बाहेक अन्य वस्तुबाट उत्पादन हुनेको हकमा विभागले तोकेको हकमा विभागले तोकेबमोजिम हुनेछ, भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।
- ५) तर सो भन्दा घटी प्रतिलब्धी दर कायम भएमा इजाजतपत्रवालाले त्यसको उचित तथा पर्याप्त कारण विभागमा पेश गरी स्वीकृती लिनुपर्नेछ, र आफ्नो उत्पादनको उच्चतम दरबन्दीअनुसार लाग्ने सम्पूर्ण अन्तःशुल्क कार्यालयले इजाजतपत्र वालाबाट असुल उपर गर्नेछ, भन्ने कानुनी व्यवस्था अन्तःशुल्क ऐनले गरेको देखिन्छ ।
- ६) आ.व २०६३ पौष देखि २०६५ चैत्र सम्मको अन्तःशुल्क जरिवानासमेत रु.४५,४४,५६३- लगाएको मिलेन भन्ने प्रत्यर्थी/प्रतिवादी चण्डिका डिस्टिलरी प्रा.लि.को जिकिर रहेतर्फ हेर्दा पुनरावेदक/वादी आन्तरिक राजस्व कार्यालयले अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम ३४ बमोजिम १०० लिटर RS बाट ९५ लिटर ENA हुनुपर्ने स्पष्ट कानुनी व्यवस्था भएको र आन्तरिक राजस्व विभागबाट समेत सोही व्यहोराको पत्र प्राप्त भएको भनी उक्त अन्तःशुल्क र जरिवाना लगाउने गरी

निर्णय भएको देखिन्छ । पुनरावेदक कार्यालयले प्रत्यर्थी करदाता उद्योगलाई अन्तःशुल्क लगाउदा घटी प्रतिलब्धी कायम भएको र शुरु मौज्जात फरक देखाई अन्तःशुल्क निर्धारण गरेको भन्ने देखिन्छ । प्रत्यर्थी करदाताले १०० लिटर RS बाट ९१.५ लिटर उच्च गुणस्तरको ENA उत्पादन भएको , २ प्रतिशत जर्ति गएको र बाँकी रहन गएको ६.५% स्पिट अर्कै ट्याङ्कीमा मौज्जात राखिएको भन्ने जिकिर रहेको र सो बाँकी रहन गएको ६.५% स्पिट सम्बन्धमा पुनरावेदक कार्यालयमा प्रत्यर्थी करदाताले महिनैपिच्छे मासिक प्रतिवेदन पेश गरेको शुरु मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिन्छ । आ.व. २०६३ पौष देखि २०६५ चैत्र सम्ममा प्रत्यर्थी करदाताले पुनरावेदक कार्यालयमा जर्ति मिन्हाका लागि निवेदन दिएको र पुनरावेदक कार्यालयको अन्तःशुल्क प्रतिनिधिका रूपमा प्रत्यर्थी उद्योगमा रहने र प्रत्यर्थी करदाताले माग फाराम भरेपछि मात्र स्वीकृत भएपछि उद्योगबाट अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तु निष्काशन हुने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९ को नियम ३४ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश बमोजिम स्वीकृतीको लागि उद्योगले जर्ति मिन्हाका लागि दिएको निवेदनमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट स्वीकृती नदिने भनी कुनै निर्णय भएको देखिँदैन । साथै मिति २०६६।२।३१ मा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट निवेदकको निवेदन माग बमोजिम जर्ती मिन्हा दिनको लागि निर्णय साथ विभागमा पठाएकोमा विभागबाट तत् सम्बन्धमा स्वीकृती नदिने भनी निर्णय भई आएको समेत देखिएन । त्यस्तैगरि बाँकी रहन जाने ६.५ % RS अलग्गै टङ्कीमा राखेको भनेकोमा सो बाँकी रहन गएको ६.५% का सम्बन्धमा प्रत्यर्थी कार्यालयको च.नं ३०४० मिति २०६५।७।१० मा आर एस इलेक्ट्रिकल सप्लायर्सलाई ८,००० लिटर, मिति २०६३।७।२३ मा ऐ. इलेक्ट्रिकलाई च.नं ३७४३ बाट १४,००० लिटर, मिति २०६४।५।१९ च.नं. १३७२ बाट १०,००० लिटर स्पिटमा कानूनबमोजिम लाग्ने राजस्व लिई निष्कासन गर्न दिएको अवस्थामा १०० लिटर RS बाट उत्पादन नभएको बाँकी ६.५% को स्प्रीटलाई एकपटक राजस्व लिई निष्कासन गर्न दिएको अनुमतिलाई बेवास्ता गर्दै पुनः घटि उत्पादन भयो भनी दोहोर्‍याएर सोही वस्तुमा कर लगाउनु कानूनसम्मत मान्न मिल्ने देखिँदैन ।

७) राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६७।१।१२ को फैसला उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(घ) बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान भई पुनरावेदनको रोहमा प्रस्तुत मुद्दा दर्ता हुन आएको देखिन्छ । सो अन्तर्गतको निवेदनमा सुर्य टोवाको फैसाला बारेमा कुनै उल्लेख नै नभएको फैसलाको आधारमा निस्सा प्रदान गरेको नमिलेको हुँदा उक्त मितिको निस्सासँग सहमत हुन सकिँएन ।

८) अतः माथि उल्लेखित विवेचित आधार, कारण र प्रकाण समेतबाट प्रत्यर्थी चण्डिका डिस्टिलरी प्रा.लि ले १०० लिटर RS बाट ९१.५ % उच्चस्तरको ENA उत्पादन गरेको र २% जर्ती कटाई बाँकी ६.५% RS छुट्टै ट्याङ्कीमा मौज्जात राखी आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिति २०६३।७।२३, २०६४।५।१९, २०६५।७।१० र २०६५।७।२६ समेतको पत्रबाट सो मौज्जात TA विक्री गरेको मिसिलबाट देखिएको र ९१.५% भन्दा बढी ENA उत्पादन गरी उच्चस्तरको मदिरा विक्री गरेको भन्ने तथ्ययुक्त प्रमाणको अभावमा भएको शुरु आन्तरिक राजस्व कार्यालयको मिति २०६६।४।२८ को आदेशलाई सदर गर्ने गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०६६।७।२७ को निर्णय समेत नमिलेको हुँदा उल्टि हुने ठहर्‍याई राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरबाट मिति २०६७।१।१२ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा यस अदालतबाट मिति २०६८।१।२ मा भएको

निस्सासंग सहमत हुन सकिएन । राजस्व न्यायाधिकरण विराटनगरको मिति २०६७।१।१२ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्छ ।

मुद्दा दर्ता नं: ०७१-CI-०२९६

मुद्दा नं: १३४३५४

फैसला मिति: २०७६ साल फागुन ४ गते

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास

माननीय न्यायाधीश श्री दिपककुमार कार्की तथा माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश कुमार हुंगाना

मुद्दा: अन्तःशुल्क (उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश)

पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरका तर्फबाट प्रमुख कर अधिकृत गोपाल कोइराला.....१

विरुद्ध

प्रत्यर्थी मोरङ जिल्ला साविक टंकीसिनवारी गा.वि.स वडा नं ५ मा कारखाना र मुख्य कारोवार गर्ने स्थान भएको हुलास वायर्स इण्डष्ट्रिज लिमिटेड.....१

अदालतको ठहर खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान नायव महान्यायाधिवक्ता श्री नारायण प्रसाद पौडेल अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तु वा सेवाको कारोवारको सम्बन्धमा जानकारी माग्न सक्ने अधिकार निहित रहेको, विवरणसमेत माग गरेको अवस्थामा रिट जारी हुने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको आदेश त्रुटिपूर्ण हुँदा उक्त आदेश बदर भई विपक्षिको रिट निवेदन खारेज हुनुपर्छ भनी र प्रत्यर्थीतर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री रमेश कोइराला र अधिवक्ता श्री दिपक घिमिरेले निवेदक हुलास वायर्स उद्योग विभागबाट अन्तःशुल्क छुटको सिफारिस प्राप्त गरेको, अन्तःशुल्क छुट हुने वस्तुको विवरण दिन बाध्य पार्न नसकिने एवं अन्तःशुल्क लिने उद्देश्यले विवरण माग गरिएको अवस्था हुँदा पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट रिट जारी हुने गरी भएको आदेश सदर हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।
२. विद्वान कानून व्यवसायीहरूले गर्नु भएको बहस हुँदा सुरु पुनरावेदनसहितको मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरू अध्ययन गरी निर्णयतर्फ विचार गर्दा, पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट मिति २०७०।१२।१० मा भएको आदेश मिलेको छ, छैन ? पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन ? सो विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।
३. मिसिल कागजात अध्ययन गरी निर्णयतर्फ विचार गर्दा, निवेदक हुलास वायर्स वस्तु वर्गीकरण शीर्षक नं. ७२१३ अन्तर्गत उपशीर्षक ९१.१० मा पर्ने M/S Wire Rods in Coil औद्योगिक कच्चा पदार्थ भारत तथा अन्य मुलुकबाट पैठारी गरी उद्योगबाट माल तयार र बिक्री गरी अन्तःशुल्कको र मुल्य अभिवृद्धि गरेको निर्धारित मासिक फाँटवारी बुझाई आएकोमा निवेदक उपर H.B wire र Ribbed wire बिक्रीमा अन्तःशुल्क लगाउने उद्देश्यबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगरबाट जारी गरिएको च.नं. ४२२१ मिति २०७०।७।५ को पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदन दावी रहेकोमा निवेदक हुलास वायर्स इण्डष्ट्रिजले विभिन्न मितिमा भरेको एल.सी. कागजबाट Harmonized code उपशीर्षक अन्तर्गत सामान पैठारी गरी त्यस्ता कच्चा पदार्थमा अन्तःशुल्क नलाग्ने भनी उद्योग विभागको सिफारिस समेत लिएको देखिएकोले निवेदन माग

बमोजिम वस्तु वर्गीकरण शीर्षक ७२१७.१०.०० अन्तर्गतका वस्तुमा अन्तःशुल्क असुल गर्ने र सो सम्बन्धी विषय अन्तःशुल्क असुल गर्ने उद्देश्यले कुनै निर्णय आदेश नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीको नाममा निषेधाज्ञा सहितको परमादेशको आदेश जारी हुने गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट आदेश भएकोमा सो उपर प्रत्यर्थी तर्फबाट पुनरावेदन परी विपक्षी भिकाई आएपछि पेश गर्ने गरी भएको यस अदालतको आदेश बमोजिम पेश हुन आएको देखियो ।

४. त्यस्तै अन्तःशुल्क अधिकृतले अन्तःशुल्क निर्धारण गर्न सक्ने विभिन्न व्यवस्था अन्तःशुल्क ऐन २०५८ को दफा १०(घ) ले गरेको देखिन्छ । ऐनको दफा १०घ.(४) को देहाय (च) मा “अन्तःशुल्क अधिकृतले बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायत कुनै व्यक्तिसंग अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तु वा सेवाको कारोबारको सम्बन्धमा कुनै कुराको जानकारी माग गर्ने” भन्ने व्यवस्था रहेको अन्तःशुल्क अधिकृतले माग गरेको उल्लेखित विवरण उपलब्ध गराउनुपर्ने सम्बन्धीत पक्षको कर्तव्य रहेको समेत देखिन आयो ।
५. निवेदक उद्योगले आफ्नो निवेदनमा निवेदक उद्योग कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा मिति २०६३।३।३० मा दर्ता भएको उल्लेख गरेकाले यो कानुनी व्यक्ति रहेको र कानूनद्वारा सृजित व्यक्तिले आफ्नो प्रत्येक कामकारवाही कानून बमोजिम गर्नुपर्ने हुन्छ । भएका कारोबारको स्रेस्ता रित्तपुर्वक र व्यवस्थित रूपमा राखी र राख्न लगाई सम्पूर्ण कामकारवाहीलाई एकरूपता र विश्वसनियता कायम राख्नु व्यक्ति स्वयम र नियामक निकाय एवं अधिकारीको दायित्व निहित रहेको हुन्छ ।
६. अतः पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरको च.नं. ४२४१ मिति २०७०।७।५ को पत्रको कर निर्धारण नगरेको, कारोबारको विवरणसम्म माग गरेको, निवेदक उद्योगले गरेको कामकारवाहीको विवरण माग्न सक्ने गरी अन्तःशुल्क अधिकृतलाई कानूनले अधीकार प्रदान गरेको, आफुले राख्नुपर्ने कारोबारको विवरण उपलब्ध गराउँदैमा निवेदक उद्योगको व्यवसायमा कुनै हानी नोक्सानी नहुने अवस्थामा कारोबारको विवरणसम्म उपलब्ध गराई दिन नियामक निकाय आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरबाट प्रेषित पत्र बदर गर्नु पर्नेसम्मको अवस्थाको विद्यमानता नरहि निवेदकको रिट निवेदन खारेज गर्नुपर्नेमा निवेदक हुलास वायर्सले विभिन्न मितिमा भरेका एल.सी. कागजबाट Harmonized Code उपशीर्षक अन्तर्गतका सामान पैठारी गरी त्यस्ता कच्चा पदार्थमा अन्तःशुल्क नलाग्ने भनी उद्योग विभागको सिफारिस समेत लिएको देखिएकोले निवेदन माग बमोजिम वस्तु वर्गीकरण शीर्षक ७२१७.१०.०० अन्तर्गतका वस्तुमा अन्तःशुल्क असुल गर्ने उद्देश्यले कुनै निर्णय आदेश नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीको नाममा निषेधाज्ञासहितको परमादेशको आदेश जारी हुने र आन्तरिक राजस्व कार्यालय, मोरङबाट प्रेषित मिति २०७०।७।५ को पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७०।१२।१० गतेको आदेश मिलेको देखिएन । तसर्थ, पुनरावेदन अदालत विराटनगरको उक्त मितिको आदेश उल्टी हुने ठहर्छ ।

धन्यवाद !